

UNIVERSITY OF MADRAS.

Oriental Research Institute

Telugu Department Publications No. 3.

VISHNUMAYANATAKAM

BY

RADHAMADHAVA

CHINTALAPUDI YALLANARYA

EDITED BY

K. RAMAKRISHNIAH, M.A.,

*Senior Lecturer and Head of the Department of Telugu,
Oriental Research Institute,
University of Madras.*

శ్రీ శ్రీ నేరమయ వ్యాకృత భాషా సమయము,
య నుండు (ప్ర.) బుచ్చిబాపిరాజు.....
వభాగ సమర్పణ ౧౯౩౪.....

1934.

PRICE :

Rs.

THE ANDHRA BOOK HOUSE,
SULTAN PATEL HIGH SCHOOL, RAIPUR

విష్ణు మాయా నాటకము.

రాధామాధవ

చింతలపూడి యల్లనార్యప్రణీతము.

సంపాదకుడు

కోరాడ - రామకృష్ణయ్య ఎం.ఏ.,

ఆంధ్రోపన్యాసకుడు, ప్రాచ్యపరిశోధనాలయము, విశ్వకళాపరిషత్తు,
మద్రాసు.

విశ్వకళాపరిషత్తు, మద్రాసు.

1934

వెల.]

THE ANANDA PURA PRESS,
ANANDAPURAM, MADRAS.

[రూ. 2-8-

164

ఉ పో ధ్వా త ము

“విష్ణుమాయానాటక”మనఁ బరగునిది యైదాశ్వాసములుగల చక్కని ప్రబంధము. పేరునకు నాటక మేకాని వాస్తవముగా నిది దృశ్యప్రబంధముకాదు. విష్ణునిమాయాప్రభావప్రదర్శనరీతులను వర్ణించునదిగావున నిది విష్ణుమాయానాటకమైనది. ఈ ప్రపంచమునంతను బ్రహ్మరుద్రామరాదుల నతిక్రమించిన యనిర్వచనీయ ప్రభావముగల యొక మహాశక్తి, విష్ణుమాయ, నడిపించుచున్న దనియు నద్దాని నేకాంత విష్ణుభక్తిచేఁ గొలిచినవారుగాని ముక్తిఁ బడయ లేరనియుఁ బ్రతిపాదించుటయే దీని ముఖ్యోద్దేశము. దీనిని రచించినవాఁడు ‘రాధామాధవ’ బిరుదాంకితుఁడగు చింతలపూఁడి యెల్లనార్యుఁడు. ‘రాధామాధవ’మను ప్రబంధమును రచించి యద్దానిమూలమున శ్రీకృష్ణదేవరాయల మెప్పువడయఁగల్గుటంజేసి యీతని కీ‘రాధామాధవ’బిరుదనామము లభించినది.

శా. రాధామాధవ మచ్యుతాంకితముగాఁ బ్రౌఢక్రియఁ జెప్పి త
నాధుర్యంబునఁ గృష్ణరాయవిభుఁ గర్ణాటేశు మెప్పించి, నా
నాధాత్మప్రతిమానసత్కవులలోనఁ భూషణశ్రేణితో
రాధామాధవ నామమందిన జగత్ప్రఖ్యాత చారితుఁడన్.”

అని యీతఁడు తన రాధామాధవ ప్రబంధపీఠికలోఁ జెప్పుకొనియున్నాఁడు. రాయల యాస్థానమున మెప్పుండిన విద్వత్కవీశ్వరులలో నొక్కఁడై, యష్టదిగ్గజములని ప్రసిద్ధిగాంచినకవులతో సమానముగ నెన్నందగిన మహిమాతిశయము గలవాఁడైనను నీతని గ్రంథము లింతకాలమువఱకు నాంధ్రలోకమునకు లభించి యుండలేదు.

రాధామాధవకవి కాలము:—రాయల యవసానకాలమున నీ రాధామాధవకవి యీతని యాస్థానమును జేరియుండుటచేఁ గాఁబోలు నాతఁడు తదాస్థానకవిగాఁ బరిగణింపఁబడ లేదు. ఈతఁ డాయాస్థానమును బ్రవేశించిన సందర్భమును గూర్చి మాత్రమే కవుల చరిత్రమూలముగా నాంధ్రలోక మింతవఱ కెఱింగి యున్నది. ఈతని గ్రంథములనుగూర్చిన ప్రశంసయేమియుఁ గవుల చరిత్రయందు గానరాదు. రాయల యాస్థానమునకు వచ్చిన విద్వత్కవులను బరీక్షించుటకై యాంధ్రకవితాపితామహుఁడే నియమింపఁబడుచువచ్చెననియు, నాతఁడు వారికిఁ గొన్నిసమస్యలనిచ్చి, వారు వానిని పూరించిన రీతినిబట్టి వారి సామర్థ్యమును నిర్ణయించుచుండెననియు, నట్లు పెద్దనార్యునిచే రాయల యాస్థానమునఁ బరీ

క్షీంపఁబడినవారిలో నెల్లనార్యుఁ డొకఁ డనియుఁ జెప్పదురు. ఈతనిఁ బ్రశంసించుటకై పెద్దనార్యుఁడు నగరు, తగరు, తొగరు, వగరు, అనువానిని బ్రాహ్మణసముదాయములగుంచి రామాయణపరముగాఁ బద్యమును జెప్పమనెనట. వెంటనే యతఁ డెఱచె,

చ. 'నగరు పగాయె, నింక విపినంబుల కేగుఁడు, రాజ్యకాంక్షకుం
దగరు కుమారులార'యని తల్లి వగ ల్మిగులంగఁ దోఁపఁగాఁ
దొగరున రక్షఁ గట్టి మదిఁ దోచక గద్దసఖిన్నకంఠయై
వగరుచుచున్నఁ జూచి రఘువంశవరేణ్యుఁడు తల్లి కిట్లనున్.

అనుపద్యమును చెప్పెనట. దీనిని విని సంతసించి యీశ్వరానందములగారి ప్రయోగించి భారత భాగవతపరముగాఁగూడఁ బద్యములను జెప్పమనఁగా నతఁ డీక్రింది రెండుపద్యములను జెప్పెనట.

చ. తొగరుచి కన్నుదోయిఁ గడుఁ దోచఁగఁ గర్ణుఁడు భీమసేనువైఁ
దగరు ధరాధరంబుపయిఁ దాకినభంగినిఁ దాకి నొచ్చి తా
వగరుచుచున్ వెనం బగుగువాతిన నచ్చటి రాజలోకముల్
నగరు సుయోధనాజ్ఞ మది నాటుటఁజేసి ధరాతలేశ్వరా.

చ. వగరుపుమాత్రమే వరుఁడు వశ్యుఁడు కాఁడు సఖిసఖత్వ మె
న్నగరుడవాహుండు మము నాఁ డటు డించుటయెల్ల నుద్ధవా,
తగరుని కాక మోహపులతాతనువైన విడంగఁజూతురే
తొగరుచి యోషధీశునకుఁ దోఁపఁగఁ జేయునె వీడనాడఁగన్.

ఇట్లు పరీక్షితుండు పరీక్షాధికారిని మెప్పించిన యచిరకాలమునకుఁ యీతఁడు “ రాధామాధవకావ్యము ” నచ్యుతాంకితముగాఁ జెప్పి తనానాధ్యుర్యముచేఁ గృష్ణరాయల నాతనియాస్థానమందలి నానాధాతృప్రతిమాననలెక్క పుల సమక్షమున మెప్పించి, యాతనివలన భూషణశ్రేణితోఁగూడ ‘ రాధామాధవకావ్యము ’ బిరుదమును బొందినాఁడు. ఇది యంతయుఁ గృష్ణరాయల యందిమదివనమములమున జరిగినదై యుండవలయును. ఈతఁడు రాయల యాస్థానకవులలో నొకఁడను ప్రసిద్ధి కలుగక పోవుటచేతను, ఈతని రెండవ గ్రంథముగాఁ గ్రహింపఁదగియున్న “ తారకబ్రహ్మ రాజీయము ” అచ్యుతదేవరాయల మంత్రివర్గములోఁ జేరిన సంబ తిమ్మయమంత్రి ప్రోత్సాహముచే రచింపఁ బడియుండుటచేతను ఈతఁడు కృష్ణరాయల యవసానకాలమునను, అచ్యుతరాయల రాజ్యారంభ కాలమునను గ్రంథరచనము చేయుచునుండినటులు నిశ్చయింపవచ్చును.

తారకబ్రహ్మరాజీయమున నీతఁ డచ్యుతదేవరాయల నీక్రింది పద్యములఁ గీర్తించియున్నాఁడు.

సీ. తనమహాదీప్తిప్రతాపబింబంబు దా
 దీపించు భానుమద్బింబమనఁగఁ
 దనబాహుదండంబు ధరణిమండలమెత్తు
 పన్నగశాయి విభ్రాంతిఁగొలుపఁ
 దన(శ)కరాంబుజ కల్పతరు వంగుళులుగాఁగ
 పంచశాఖాఖ్యమై ఫలములొనఁగఁ
 దన శంఖచక్రకాంకితంబైన రూపంబు
 హరిమూర్తి నచ్చొత్తినట్లు తెలుపఁ

తే. దనదుబ్రహ్మాండ వీరి కాంకిత (ర్బ)బహిర్వి
 హరినత్కిర్తి కర్పూర సౌర(భ)మున
 మూరురాయర గండాంక మోహనుండు
 రాజదేవేంద్రుఁ డచ్యుత రాయవిభుఁడు.

సీ. పద్మాప్తరుచి మించు పద్మరాగపు రవి
 సూర్చినపతక మక్కునవెలుంగఁ
 బసిఁడివ్రాఁతెలపచ్చఁ పట్టు పచ్చడ మొన
 పరివ న్నెయై కటిఁబరిధవిల్ల
 బహురత్నదీప్తులు ప్రసరించు మేలుకు
 ల్లా కిరీటముకంటె జోకగాఁగఁ
 గస్తూరికా తిలకము పుష్పమాల్యంబు
 మించుతుమ్మెదల కామెత యొనర్ప

తే. దండ నుత్కళ యవనాంధ్రధరణినాథు
 లర్థి సేవింప రత్నసింహాసనమునఁ
 గొలువు సూర్పుండు కృష్ణుని చెలువుమీఱి
 రాయదేవేంద్రుఁ డచ్యుత రాయవిభుఁడు.

ఇట్టి యచ్యుతరాయలయొద్ద సంజతిమ్మయ గ్రంథాసార లేఖకుఁడై మంత్ర
 రత్నమై యుండెనట.

క. ఆరాయలకృప గ్రంథా (గందా)
 (చా) సారము వ్రాముచును గీర్తి సంపాదించున్
 ధీరగుణాధ్యుఁడు కందా
 సారమునంజరును తిమ్మ సచివుఁడు సిరులన్.

చ. తిరువళి (ది) గెల్చి, పాంశ్యనరదేవునిఁ బట్టముగట్టి, యుత్కళే
 శ్వరుఁ గరుణించి, మ్రొక్కిన సవాయికే దా నభయం బొసంగి, పెం

పరుదుగఁ గీర్తిచేకొనిన యచ్యుతరాయల మంత్రిరత్నమై
తిరముననున్న నంజవిభు తిమ్మరుసుం దగుఁ బ్రస్తుతింపగన్.

వ. అట్టి యీనంజ తిమ్మయమంత్రి యొకనాఁడు అచ్యుతరాయల కొలువుచేసి
వచ్చి నిజనివాసభాసురచంద్రశాలాప్రాంగణమణిమంటపంబున, విజయనగర
రాజధానింగల బంధువర్గంబును, విద్వత్కవీంద్రులును, వందిమాగధ గాయక
వారకామినీనికరంబును సముచితప్రకారంబున సేవింప నుఖగోష్ఠిం బ్రవర్తిం
పుచు, నిజస్వామియగు నచ్యుతరాయలు ప్రతిసంవత్సరంబు శ్రీవేంకటేశ్వరు
నకు సత్కావ్యప్రబంధపుష్పాంజలి సమర్పించుచుఁ గీర్తిసుకృతంబులు నిర్వ
హించుకొనుచున్నవాడు. ఇదనుమతంబున నవ్విభునకు నాకు నభ్యుదయ పరం
పరాభివృద్ధియుఁ జతుర్విధ పురుషార్థసిద్ధియుఁ గలుగునట్లుగా నాయుష్టదైవతం
బగు శ్రీరామవిభునకు నంకితంబుగా నొక్క పుణ్యప్రబంధంబుఁ జెప్పింపవలయు
నని సుహృజ్ఞనంబుతో నూహించి.

క. రాధారుణాధరో రుప
యోధరకాశ్మీర వర (రస) రసోదయకవితా
మాధుర్యధుర్య సన్నుక
రాధామాధవుని సుకవిరత్నముఁ బలికెన్.

గీ. పరమహితుఁడవు తారక బ్రహ్మరాజ
మనుప్రబంధంబు నీచెప్పినది మదాత్మ
నాయకుండగు శ్రీరఘునాయకునకు
నంకితము సేయుమయ్య నా కభిమతముగ.

ఇట్లు నంజతీర్థయ స్వామికార్యమును, తనహితమును గోరి పలుకుటయు
“నీకు నంకిత మొనర్పఁదలంచిన వాఁడ బంధుసంభావన” ననిచెప్పి, “యతివరే
ణ్యుఁడు నారాయణాశ్రమి నుడివిన తారకబ్రహ్మరాజీ యము” నుదెనుఁగునఁజెప్పిన
దాని నాతని కిష్టముగ నెల్లనార్యుఁడు బ్రహ్మమయుండగు “రామచంద్ర ధాత్రీవర
మాళి” కంకితముచేసెను.

దీనినిఁ బట్టి యచ్యుతదేవరాయలు ప్రతిసంవత్సరము నొక సత్కావ్య
ప్రబంధమును జెప్పించి తిరుపతివేంకటేశ్వరునకు సమర్పించుచుండెడు వాఁడని
తెలియవచ్చుచున్నది.

కృష్ణదేవరాయలయనంతరము రాధామాధవకవి అచ్యుతదేవరాయల
యొద్ద మంత్రి వరుఁడై యున్న నంజరసుతీర్థయ్యయొద్దఁ జేరి యాతని వేడిఁకొలునఁ
దానంతకు మున్నేరచించియున్న తారకబ్రహ్మరాజీయమును శ్రీరఘునాయకున
కంకితమొనర్చి యాతని యభీష్టమును నెరవేర్చెను.

ఈ రాధామాధవకవిచే రచింపఁబడిన ప్రబంధములలో మఱియొకటి యీ విష్ణుమాయానాటకము. ఉపలబ్ధములయిన యీ గ్రంథము మాతృకల రెండిటను కృత్యాది పద్యము లేమియు గానరావు, ఈక్రింది తేటగీతితో గ్రంథము ప్రారంభింపఁబడినది.

గీ. భాగవత ముఖ్యుడగు శుకబ్రహ్మచేత
భాగవత సత్కథాపర బ్రహ్మవిద్య
యెలమి వినుచుఁ బరీక్షి న్న రేంద్రచంద్రుఁ
డచ్యుతక్రీడ లాత్మ కింపారఁ బలికె.”

ఆశ్వాసాంతమునఁ బద్యములు మదనగోపాలుని సంఖోధించునవై యున్నవి. గద్యము మాత్రము తక్కిన రెండు గ్రంథములలోని దానిని ఖోలియే యున్నది.

“ఇది శ్రీమదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణ కృష్ణభట్టా రకపౌత్ర చింతలపూడికామయ ప్రభునుపుత్ర సుకవివర్య రాధామాధవయెల్లనార్య ప్రణీతంబైన విష్ణుమాయానాటకంబునందు ప్రథమాశ్వాసము.”

కాని తారకబ్రహ్మరాజీయము నందలి దానిలో ‘సుకవివర్య’ అను దానికి బదులు “శుద్ధసారస్వతవిభవ” యనువిశేషణంబు గానవచ్చుచున్నది. “రాధా మాధవ యెల్లనార్యప్రణీతంబైన” యనుటకు బదులుగా “శుద్ధసారస్వత విభవరాధామాధవ ప్రణీతంబైన” తారక బ్రహ్మరాజీయంబు అని కలదు. “శుద్ధ సారస్వతవిభవ” యను నాత్మోత్కర్షను చాటుకొను నీవిశేషణమునకుఁ దగి నట్లుగా ‘రాధామాధవ’ ప్రణీతంబైన యనుటచే బిరుదాంకమును మాత్రము వేసికొని స్వీయనామమును జాటవిడిచిన వాడయ్యెను. దీనిని బట్టి యిది యీతని నడిమివయసున నాత్మశ్లాఘా పరుడైయున్న కాలమున రచించియుండ నోపునని యూహింపఁదగియున్నది. “కవితామాధుర్య ధుర్యునన్నున్ రాధా మాధవుని సుకవిరత్నముఁ బలికెన్” అని తిమ్మరుసయ్య తన్నుఁ గూర్చి పలికినట్లు చెప్పకొన్న రీతినిబట్టి విచారించినను ఇది యీతని నడిమి వయసున రాధామాధవ బిరుదముచే విట్టివీగుచున్న కాలమును సూచించుచున్నదని తలంపఁదగును.

విష్ణుమాయానాటక మాతనిమనస్సు పరిపక్వముఁజెంది ప్రపంచమంతయు నొక మాయానాటకమను తలంపు పొడసూపిన కాలమున రచింపఁబడిననియు నప్పు డాతని దృష్టిని కథాభాగమునకుఁ గల ప్రాముఖ్యము కృత్యాది విషయమున లేక యుండెననియు నూహింపఁదగియున్నది. రాజులయు, మంత్రులయు నాశ్రయాపేక్ష యప్పు డీతనికి సన్నగిలియుండును. కావున కథాభాగము తోడనె

గ్రంథప్రారంభముఁ గావించి యాశ్వాసాంతములందు మాత్రము తనయిష్టమై వమగు మదనగోపాలుని సంబోధించి సంతృప్తిఁజెందెను. ఈ కారణములచేఁ గృత్యాది పద్యములుగలప్రతి దొరకువఱకు నీగ్రంథమున కీతఁడు కృత్యాది రచింపనే లేదని యూహింపవచ్చును.

కృత్యాదిపద్యములు గలప్రతి మనకు దొరక లేదనుటకన్న కృత్యాదిరచనయే చేయఁబడి యుండలేదేమోయని తలంచుటకుఁ గలకారణము మఱియొకటికూడఁ గలదు. ఇప్పటికి లభించిన రెండుప్రతులలోనుగూడ కృత్యాది లేకుండుట యటుండఁగా ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రతిలోని యాశ్వాసాంత గద్యము ప్రాచ్య లిఖితపుస్తకాలయ ప్రతిలోని దానికంటె భిన్నమై కన్పట్టుచున్నది. దీనినిబట్టి చూచినచో గ్రంథకర్తృత్వమునుగూర్చియే సందేహము బయలుదేరకమానదు. పరిషత్ప్రతిలోని గద్య మిట్లున్నది.

“ఇది శ్రీమదనగోపాల పరప్రసాదలబ్ధ కవితావిలాస భారద్వాజగోత్ర పవిత్ర అయ్యలమాత్యపుత్ర అనంతయ్య నామధేయ ప్రణీతంబైన విష్ణుమాయా నాటకంబను మహాప్రబంధంబునందు స్వతీయాశ్వాసము.”

ఈగద్యను బట్టిచూడఁగా భారద్వాజగోత్రుఁడును అయ్యలమాత్య పుత్రుఁడును నగు అనంతయ్య యనునాతఁ డీగ్రంథకర్తయని తలంపవలసియున్నది. రాధామాధవకవి గద్యలో గోత్రములేదు. ఇంటిపేరు చింతలపూడి వారనియున్నది. ఈగద్యలో గోత్రము చెప్పబడినదికాని ఇంటిపేరు లేదు. తండ్రులపేళ్లు భిన్నము లైయున్నవి. రాధామాధవకవి తాతపేరుకూడఁ జెప్పకొనియున్నాఁడు. మొత్తము మీఁద వీరిద్దఱు నొక్క రేయనుటకుఁ దగిన కారణము లేమియుఁగనంబడవు. ఒక్కఁడే యయి యిత్తుఁడగుటచేఁ దండ్రులపేళ్లు భిన్నముగాఁ జెప్పకొనియే నందఱూ, యివి భిన్నగ్రంథములు కావు. ఒక్కగ్రంథముయొక్క భిన్నప్రతులలోనే యిట్లాశ్వా సాంతగద్యము భిన్నమయియుండుట యెట్లు సంభవించును? గ్రంథభాగమున మార్పులేమియుఁ గనంబడవు. ఆశ్వాసాంతపద్యములుగూడ రెండుప్రతులలోను సమానములుగ నే యున్నవి. కావున నీయనంతయ్యయను నాతఁడెవరో తరువాతి కాలపు సాహసికుఁడు, రాధామాధవ కవి యీగ్రంథమును గృత్యాదిపద్యములు లేకయే రచించుటనుజూచి యాశ్వాసాంత గద్యమును మార్చినంతమాత్రమున గ్రంథమును దన పేర వెలయించుకొనవచ్చునని కాఁబోలును దానుప్రవాసికొనిన ప్రతిలో నాశ్వాసాంతముల నీగద్యను జేర్చికొనియుండును. దానినిబట్టి ప్రవాసిన ప్రతులలో నీతనిపేరుతోఁగూడిన గద్యమే నిలిచియుండుట తటస్థించియుండును. కాని మూలగ్రంథప్రతులుకూడ జేశమునఁ గొన్ని నిలిచియుండుటచే నీ గ్రంథ చౌర్యము కొంతకాలమునకై న బయలుపడక తప్పినదికాదు. ఆంధ్రవాఙ్మయ చరి

త్రమున కవులలో పద్యములయొక్కయు, పాదములయొక్కయు, భావముల
యొక్కయు చౌర్య ముండినదని చెప్పిన చెప్పవచ్చునుగాని, గ్రంథచౌర్యముండిన
ట్లగపడదు. ఇదియే సంపూర్ణ గ్రంథచౌర్యమునకు ప్రథమోదాహరణము కాగ
లదు. ఇట్టి సాహసకృత్యమునకుఁ దొలుత రాధామాధవకవి కృత్యాదిలేక రచించి
యుండుటయే కొంత యవకాశమును గల్పించియుండును. ఎల్లనార్యుఁడే గ్రంథ
చౌర్యము చేసినాఁ డనుట కేమియు నవకాశములేదు. ఇందలి యాశ్వాసాంత
గద్యముతో నభిన్నంబగు గద్యముగల మఱిరెండు గ్రంథము లాతనివి ప్రబంధములై
కనఁబడుచునేయున్నవి గదా. కృష్ణరాయల యాస్థానమున నాశుకవితచేఁ బెద్దన్న
గారిని పెండ్లించి, రాయలవలన రాధామాధవ కవియ ను బిరుదమును బొందెనన్న
కథయు నాతని ప్రసిద్ధినిఁ జాటుచునేయున్నది. మఱియు, పరమనిష్ఠాగరిష్ఠుండగు
నొక బ్రాహ్మణుఁ డొకబోయవనిత తగులమునఁ బడుటనుగూర్చి తారక బ్రహ్మ
రాజీయమునఁ దెలుపఁబడిన కథవంటి కథయే విష్ణుమాయానాటకమునఁగూడ
నంతకంటె రమ్యతరంబుగఁ జెప్పఁబడి యుండుటనుబట్టికూడ నీరెండు గ్రంథములు
రచించిన దొక్కఁడేయని యుండునను బాదమునకు సుజీంతబల మేర్పడుచున్నది.
దీనినిబట్టి యీవిష్ణుమాయానాటకకర్త 'రాధామాధవకవి' యగు చింతలపూడి
యెల్లనార్యుఁడేయని ధ్రువపడుచుండుటయేకాక 'అనంతయ్య' గ్రంథచౌర్యము
కూడ సుస్వక్తంబగుచున్నది.

ఆరణివంశము, దేశము:—రాధామాధవకవి రచించిన గ్రంథములు మూఁ
డింటిలో యుదటిదగు 'రాధామాధవమన' నీతఁడు తన వంశాధికమునుగూర్చి
యీక్రింది పద్యమునఁ దెలుపుకొని యున్నాఁడు.

సీ. శ్రీవత్సరాంఘన శ్రీమఖాంబుజమున
శ్రీవత్సముని కులశేఖరుండు
ప్రభవించె నామహాభాగువంశాంభోధి
దివ్యరత్నంబుల తెఱఁగుమీఱఁ
బుట్టి రనేకులు పురుషార్థపరులైన
వారు వారలలోన వంశకర్త
వర్ణిత సత్కీర్తి వల్లభుఁ డొప్పారె
నతనికి శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించె

గీ. నతనియందుఁగామ నార్యుండు జన్మించె
నతని కేను లచ్చమాంబయందు
జననమైతి నెల్లసత్కవి చంద్రుండ
సరసహితచకోరసంఘ మలర.

తారకబ్రహ్మరాజీయమున సంజరసు తిమ్మయ వంశాభివర్ణనముఁ జేసినే కాని, స్వీయవంశాదికమునుగూర్చి యేమియుఁ దెలుపుకొన లేదు. కావున రాధామాధవమునందలియేకై కవద్యమువలన నీతఁడు శ్రీవత్సగోత్రుండనియు, నతని తాత కృష్ణభట్టారకుండనియు, తండ్రి కామన్నయనియు, తల్లి లచ్చమాంబయనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈవిషయములే యీతనిగ్రంథత్రయమందలి యాశ్వాసాంతగద్యములవలనను సువ్యక్తమగుచున్నవి. వీరియింటిపేరు చింతల పూడివారని యాశ్వాసాంతగద్యములఁ బట్టియేకాక రాధామాధవమునందలి యీక్రింది పద్యమునుబట్టియుఁ దెలియుచున్నది.

ఉ. సంతతభావసిద్ధియుత సంస్థితియున్, సనయక్రియాపరి
శ్రాంతియు, సర్వలక్షణ విచారతయున్ ఫలియించె, రాధికా
కాంతుఁడు ప్రాణవల్ల భుఁడు గావునఁ బావనమూర్తియైన యీ
చింతలపూడి యెల్ల కవిశేఖరుకోమలకావ్యకన్యకున్.”

ఈ యింటిపేరు ఈతని నివాసస్థలమగు గ్రామనామముఁ బట్టియే యేర్పడి యుండుననుటకు సందేహములేదు. ఆంధ్రదేశమున చింతలపూడిగ్రామము లనే కము లుండుటచే నీతని వాసస్థానమయిన చింతలపూడి యిదియని నిర్ణయించుట సులభ సాధ్యముకాదు. కృష్ణాజిల్లా (ఇప్పటి పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా) ఏలూరు తాలూకాలో నొక చింతలపూడి కలదు. తూర్పు గోదావరిజిల్లా అమలాపుర సమీపమున మఱియొకచింతలపూడికలదు. ఈ ప్రాంతములనుండి యాతఁడు రాయల యాస్థానమునకుఁ బోయియుండునా యనున దొక ప్రశ్న. కాని యదియు నసంభవము కాదు. రాజమహేంద్రవరము కొండవీడు మొదలగు స్థలముల రెడ్ల యాస్థాన కవీశ్వరులుగానున్న శ్రీనాథుఁడు మొదలగువారు కర్ణాటాధీశ్వరుని యాస్థానమునకుఁబోయి సత్కారములఁ బడసియుండిరిగదా. గౌతమీతీర భూమిని గూర్చి యీతఁడుచేసిన విశేషవర్ణనమునుబట్టి చూడఁగా నీతఁ డీప్రాంతమువాఁడే యేమో యను సందేహము బలపడుచున్నది. పుండరీకుని చరిత్రమున, నాతఁడు దుర్భిక్షంబుచే నవయు తన బోయయిల్లాలితో నిట్లు పలికినట్లు గలదు.

గీ. పొలతి విను పూర్వదక్షిణ భూములెల్ల
నెవుడు దుర్భిక్షదోషంబు నెఱుంగవండు
బహునదీమాతృకలుగాని ప్రతిదినంబు
దివి నిరీక్షించు దేవమాతృకలు గావు.

సీ. కర్ణాటరాజ్యంబు గంభీరతుంగభ
ద్రాజలౌఘంబులఁ దఱచు పండు
ద్రావిడదేశ ముత్తరశోర్నిరమ్యకా
వేరికాలువల ముక్కారుఁబండుఁ

త్రైలింగ్యమధ్యభూతలము కృష్ణాగౌత
మీప్రవాహంబుల మిగులఁ బండు
గాళింగమధ్య దిక్ఖండంబు లాంగూల
శారదానదులచేఁ జాలఁబండు

తే. వెండియును జిత్ర మిట్లనావృప్తియైన
నంబుజాక్షి నభోనభస్యద్వయమున
(వర్ష) దర్పమొప్పార గౌతమి దరులుముంపఁ
బార్ష్యములయాళ్లు పదివేలు పండునెపుడు.

సీ. ఏత్రోవఁ జూచిన నేప్రొద్దు సలిలాన్న
సత్రశాలాజనసంభ్రమంబు
లేయూరఁ జూచిన నెల్లధాన్యంబులు
కోరువెట్టెడుప్రజాఘోషణంబు
లేయిల్లుఁ జూచిన నిందిరాకరసంత
తోత్సవతోరణాభ్యుదయరేఖ
లెవ్వరిఁ జూచిన నివ్వటిలెడుదయా
దానసౌజన్య విద్యానిరూఢి

తే. యెచటఁ జూచినఁ గనుపండు విందువదన,
నారికేళామ్రపనస పున్నాగముఖ్య
భరిత శృంగార వనపరంపరలచేతఁ
గోరికలుముంచు గౌతమీతీరభూమి.

తే. దివ్యమైతగు గౌతమీ తీరభూమి
భోగమోక్షంబులకు జన్మ భూమినువ్వె
జన్మసంస్కారఫల విశేషంబుగలుగు
వారలకుఁగాని కలుగ ద వ్యసతినుఖము.

దీనినిఁబట్టి కృష్ణాగౌతమీప్రవాహంబుల మిగులఁ బండు త్రైలింగ్య
మధ్యభూతలమునం దీతఁడు జన్మసంస్కార ఫలవిశేషంబుచే వసతినుఖము ననుభ
వించియుండేనేమో యని తలంపఁదగియున్నది. మఱియు నై దవయాశ్వాసము లోని
నారదునికథకుఁ బ్రధానరంగమగు సర్పవరక్షేత్రముకూడ గోదావరిజిల్లాలోనిదే.
దీనిని వర్ణించినరీతియు నాతని కీ దేశమందుగల విశేషాభిమానమును బరిచయ
మును జాటుచున్న దనవచ్చును. కాని కవులు క్షేత్రమాహాత్మ్యమును వర్ణించు
చునే యుందురు. అంతమాత్రమున వా రెద్దానిని వర్ణించిన వారచోటివారని
చెప్పవలసినదేనా యను ప్రశ్న బయలుదేరక మానదు. అట్లు చెప్పట కవకాశము
లేదు. కాని యొక్కొకపుడు స్వదేశమునువిడిచి రాజాదరణముకొఱకై దూర

దేశ మేగి యచ్చట గ్రంథరచన సాగించిన కవి యొక్కఁడు సహజంబగు స్వదేశాభిమానముచే కథారంగమును స్వీయదేశమున వెలయించి దానిని వర్ణింప దొరకొనుననుటయు ససంభావ్యముకాదు. ఎట్టికవియైనను సామాన్యముగాఁ దనరచనలయందు స్వానుభవమును, స్వాభిమానమును, స్వాభిప్రాయములను గొంతవఱకైనఁ బొందుపఱుపకుండలేడు. ఎంత ప్రతిభావంతుఁడైనను సామాన్యప్రాణివలెనే పరిసరములప్రభావమునకు లోనుగాకుండునని తలంచుట కవకాశములేదు. శ్రీసాధుని కాశీఖండ, భీమఖండాది గ్రంథరచనమును జేపట్లఁ బురికొల్పినది స్వీయదేశస్థతేత్రమాహాత్మ్యప్రకటనమే యై యుండుననుట యసంభావ్యముకాదు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన కథారంగమును శ్రీవిల్లిపుత్తూరుగాఁ జేసెనేకాని యే బెజవాడయో, శ్రీకాకుళమో, సింహాచలమో చేయలేదు. ఆ కథయట్టి దాతఁడేమిచేయగలఁడందురా, యీ కథను గ్రహించుటలోనే యీతని మహాప్రవృత్తి బయలుపడుచుండుననియుఁ జెప్పవచ్చును. సర్పవరమును రాధామాధవుఁ డెట్లు వర్ణించినాఁడో కనుఁగొనుఁడు.

“నేదిష్టదక్షిణాశా

ప్రదుర్భూతార్హతుల్య భాగాజలజా

మోదభరితమామారుత

మాదై త్యాతాతిహృదయ మలరంగఁజేసెన్.

సవిధప్రాచీనమహా

లవణజలధి ఘుమఘుమితకలధ్వని కెనయై

సవనాస్తుశ్రౌషణ్ముఖ

వివిధరవం బావనమున వీనులఁ దనిపెన్.

అతినిబిడజలదమాలా

ప్రతిమానక్రతుసముత్థ బంధురధూమ

ప్రతతుల గగనం బాచ్ఛా

దితమయ్యోగ దద్వనమున దివిజులు పొగడన్.

నేదిష్ట దక్షిణాశయందు గోదావరీనదీముఖశాఖలలో నొకటగు తుల్యభాగయు, సవిధ ప్రాచీదిక్కున మహాలవణజలధియుఁ గలిగిన సర్పవరతేత్రము ప్రస్తుతము కాకినాడకు సమీపమునఁగల సర్పవరగ్రామమేయనుటకు సందేహములేదు. ఇప్పటికిని శిథిలమై నిలిచియున్న గొప్ప దేవాలయ మాతేత్రముయొక్క గొప్పదనమును చాటుచున్నది. మఱియు క్రతుసముత్థబంధుర ధూమప్రతతులతోఁగూడిన యీతని గోదావరీతీరదేశవర్ణనము సన్నపాఠ్యుని వేఁగిదేశవర్ణనమును దలపించుచున్నది. ఈకారణములచే నీతఁ డిచ్చటివాఁడై యుండునని చెప్పవచ్చును. కాని యొక చిక్కుగలదు. అచ్యుత దేవరాయలయొద్ద మంత్రియై

*“ కందాచారము ” (Military accounts) వ్రాయుచునుండిన నంజతిమ్మయకు నీతనికి బాంధవ్యమున్నట్లు “అంకిత మొనర్పఁదలఁచినవాఁడ బంధుసంభావన నీకు నిష్టముగ ” అను దానినిబట్టి తెలియుచున్నది. నంజతిమ్మయ యెచ్చటి వాఁడో యాతనితో వీనికిఁగల బాంధవ్యమెట్టిదో తెలిసికొనుట కాధార మేమియుఁ గనఁబడకున్నది. కాని బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు వారి మద్రాసు విశ్వవిద్యాల యోపన్యాసములలో, నీ యెల్లయకవిని గూర్చి ప్రశంసించుచు, నీతనిది కడపజిల్లాలో పెన్నానదీ తీరముననున్న చింతలపూడి యనియు, నీతని వంశమున నరుసగా నెనిమిది పురుషాంతరముల వఱకు పలువురు కవులుద్భవించిరనియు, నీతనికి నాల్గవ మనుమఁడు సంజీవకవి చంద్రాంగదచరిత్రమును, మూడవ మనుమఁడు ఛాయాపతి రాఘవాభ్యుదయమును, ఏడవమనుమఁడు మధురవాణీ విలాసమును రచించిరనియు, నీతనివంశము వారిప్పుడు వెంకటగిరి సంస్థానపండితులై కాదంబరి నాంధ్రీకరించుచుండి రనియుఁ జెప్పియున్నారు. ఆయుపన్యాసములందే యీకవి అచ్యుతరాఘలవలన “రాధామాధవ” బిరుదమును బడసెననియు, తారక బ్రహ్మయోగమును సలకముతిమ్మయ మంత్రియగు నంజయకుమారుఁడు తిమ్మయకుఁ గృతియొసఁగెననియుఁ దెలిసిరి. ఈకవి తనరాధామాధవమునందే చెప్పికొన్నట్టియు, వెనుకనుదాహరింపఁబడినట్టియు “రాధామాధవమచ్యుతాంకితముగా” ననుపద్యమునుబట్టి యాబిరుదము నచ్యుతదేవరాయల వలననుండి కాక శ్రీకృష్ణదేవరాయలవలన నుండియే యీతఁడు పడసెనని స్పష్టమగుచున్నది. మరియు నంజతిమ్మయ అచ్యుతదేవరాయల మంత్రియకాటయే కాక యీతఁడు సలకముతిమ్మయ మంత్రికంటె భిన్నుఁడు. ఈతఁ డచ్యుతదేవరాయలయొద్ద కందాచార లేఖకుఁడు (Writer of military accounts)ను మంత్రియు నై యుండుటేకాక, వేదశాస్త్ర సర్వ భాషావేత్తయు లిపిజ్ఞుఁడనైన బ్రాహ్మణోత్తముఁడనియు నీక్రింది పద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

“ వేద పురాణ శాస్త్రముఖ విద్యలకెల్ల గురుండు, బ్రహ్మ వి
ద్యాదృఢబుద్ధి, నేర్చులిపు లన్నియు వ్రాయు సమస్తదేశ భా
షాదు లెఱుంగు స్వామి హితమైన ప్రయోజన మాచరించు నా
నాదిశలం బ్రసిద్ధుఁడగు నంజయతిమ్మనిఁ బోల రెవ్వరున్ .

ఈ తిమ్మయయైన నే దేశము వాఁడో నిశ్చయముగాఁ దెలిసినఁగాని, యీతని యెడల “బంధుసంభావన”గల కవియు నెచ్చటి వాఁడో నిశ్చయించుట కవకాశములేదు. ఒకవేళ నీ బాంధవ్యము సంభావనామాత్రక మే యేమో. పరిచ

* కందాచారము = The native militia; కట్టుబడివాండ్లు, adj, military (C. P. Brown) ఇది హిందుస్థానీపదముగా జెప్పబడినది. ‘స్కంధావార’ శబ్దభవవమైయుండ నోవు.

యాతి రేకమునుబట్టి బంధు సంభావన యీతనికిఁ గలిగియుండవచ్చును. పేరును బట్టి “నంజతిమ్మరను” కన్నడ దేశప్రాంతమువాఁడని తలంపవచ్చును. ఈతనితోడి బాంధవ్యము సంభావ్యమే యైనచో నెల్లనయు నా ప్రాంతమువాఁడని యూహించుట కవకాశము లేకపోదు. కాని రాధామాధవములోని యీ క్రిందిపద్యమున ‘మా శ్రీనాథున్’ అని చెప్పినదానిని బట్టి యీతఁడు శ్రీనాథునితో సమాన దేశీయుఁడనియుఁ దలంపవచ్చును.

సూనా స్త్రప్రమదామదస్ఫురితవత్తోజాత కాఠిన్యమున్
బూనంజాలు వచోవిలాసముల నేర్పుల్ సూపి కర్ణాటక
తొనాధేంద్రు సభన్ గవిత్వవిజయోత్సాహంబుఁ గైకొన్న మా
శ్రీనాథున్ గవిసార్వభౌముఁ గొలుతున్ సేవాంజలుల్ గీల్కొనన్.

ఇక శ్రీ రామకృష్ణకవిగారు రాధామాధవకవి కేడవమనుమఁడని చెప్పిన “మధురవాణి విలాస” కర్తయగు వీరరాఘవకవి యింటిపేరు ‘చింతలపల్లి’ వారు గాని ‘చింతలపూడి’ వారుగాఁ గనఁబడదు. చింతలపల్లి వీరరాఘవకవి రచించిన ‘మధురవాణి విలాసము’ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలయమునఁ గలదు. అందు “ఆహా చింతలపల్లి రాఘవకవీ యాధ్యుండవీ వన్నిటన్.”

చెంది విస్తరిల్లెఁ జింతలపల్లివా
రనబ్రసిద్ధమై తదన్వయంబు

అనియే కలదుగాని చింతలపూడియని లేదు. చంద్రాంగద చరిత్రకారుని యింటిపేరు తెలియదు. చింతలపల్లివారో, చింతలపూడివారో. ఛాయాపతి రాఘవాభ్యుదయము లభ్యముకాలేదు. వెంకటగిరి సంస్థానమున పండితులై యున్న చింతలపల్లివారికిని యీ చింతలపూడి యెల్లయకును సంబంధము కలదనిచెప్పుటకుఁ దగిన హేతువు కలదేమో తెలియదు. చింతలపూడిగ్రామము లనేకములుండుటచే నీతని నివాసస్థలమగు దానినిగూర్చి యిదమిత్థమని నిర్ణయించుట దుర్ఘటమే యగుచున్నది. కావున సాధనాంతరములచే నీతని వాసస్థలము వేఱు దేశమని నిరూపింపఁబడు నంతవఱకు నీతఁడు గోదావరి కృష్ణా మధ్యదేశము వాఁడని వేఁగిదేశీయుఁడని యూహింతము గాక.

ఈతనిరచనలు :—ఈ కవిరచించిన గ్రంథములలో “రాధామాధవ” మనునది యైదాశ్వాసముల ప్రబంధము. ఇది సంస్కృతమున జయదేవకవి రచించిన ‘రాధామాధవ’ కావ్యము ననుసరించి తెలుగునఁ రచించిన ట్లాకవి చెప్పి కొనినాఁడు. సంస్కృతరాధామాధవకృతి కర్త గీతగోవిందమును రచించిన జయదేవ మహాకవియే యై యుండవచ్చును గాని యీ కావ్యము లభ్యమగుట లేదు. తెలుగు రాధామాధవమున కథ స్వల్పమైనను దానిని విశేష వర్ణనలతోఁ జెంచి

ప్రబంధ ఫక్కినిరచించి “ తనహృత్స్యేధమునఁ దోచి రాధామాధవము చెప్పరా ”
యని ప్రోత్సహించిన శ్రీకృష్ణున కంకిత మొనర్చెను.

తారకబ్రహ్మరాజీయము శ్రీరామతారకమంత్రమాహాత్మ్యమునుగూర్చి
తెలుపు నై దాశ్వాసముల పద్యకావ్యము.

“ యతివరేణ్యుండు నారాయణాశ్రములు మ

హానుభావులు నుడివిరి యాగమాంత

పరిచితంబైన తారక బ్రహ్మరాజ

మఖిలసన్మంత్ర తారాఖ్య మైనదాని.

ఆధీరునిగతిఁ దెనుఁగున

రాధామాధవుఁడు నుకవి రంజిలఁజెప్పెన్

వేధోవరముని బుధ గం

గాధర జప్యంబు తారక బ్రహ్మంబున్.”

నారాయణాశ్రములు సంస్కృతమునఁ జెప్పిన గ్రంథము నిపుడు లభింప
కున్నది. ఇప్పటికి వై పేర్కొనిన సంస్కృతగ్రంథములు రెండును రాధామాధవకవి
తెలుఁగు రచనలరూపముననే నిలిచియున్నవని చెప్పవలసియున్నది.

ఇందలి కథ ప్రయాగక్షేత్ర మహిమాభివర్ణనముతోఁ బ్రారంభింపఁబడి
నది. అచ్చటనున్న పరాశరమునిశ్రేష్ఠుఁడు వసిష్ఠమహాముని శిష్యుఁడగు హనుదేవు
నికి తారకబ్రహ్మమంత్ర ప్రభావముఁ జెప్పుచు, నగస్త్యుఁడు లోపాముద్రం
గూడి వింధ్యదాటి దక్షిణదేశయాత్ర సలుపుచు రామేశ్వరంబుచేరి యచ్చటఁ
జేరిన వాలఖిల్యాది ఋషిమండలమునకు తారకబ్రహ్మోపదేశంబు చేసినరీతినే
తాను నాతని కద్దాని నుపదేశించెను. రెండవ యాశ్వాసమున మహారాష్ట్రదేశ
మును ధర్మధ్వజుఁడను రాజు పాలించుచుండ శ్రోత్రియుఁడగు నొక బ్రాహ్మ
ణుఁడు తీర్థయాత్రం బోవుచు దారిలో నొక బోయదాని తగులమునఁబడి, దానినిఁ
గొనిపోయి కొంతకాలమునకు రాజాస్థానమునఁ బ్రవేశించి యచ్చట పెంపుడు
చిలుక కావించు రామనామ సంకీర్తనమును వినుచు నాబోయదాని భర్తచేఁ దెగ
నటుకఁబడి యనువులంబాసిన కారణమున విష్ణులోకముంబడ సెననియునందువలననే
యాధర్మధ్వజుని కాలమునుండియు మహారాష్ట్రదేశీయులు రామనామసంకీర్తన
పరాయణులై యున్నవారనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈ కథయందీ సందర్భమున
బోయదానితోడి పొందును సమర్థించుచుఁ గవి యాబ్రాహ్మణునిచేఁ బలికించిన
పలుకులు తారాశశాంక విజయాదిగ్రంథములయందలి శృంగారరసాతి రేకమును
జ్ఞాపకము చేయుచున్నవి.

“ కోరిన కొలఁదిని వచ్చిన

జారస్త్రీ సంగమంబు సంసారఫలం

బీరీతి సౌఖ్య మెఱుంగని

వారలె కాదండ్ర నర్హవాచోయుక్తిన్.

నరకమని చదివెచ్చెప్పిన(యు)

ధరణీపతి దండభయముఁ బగిలించియు మా

న్తురు గాక యధమపురుషులు

హతిహారు లజ్జలె రమింపరా పరసతులన్.

పరనారీ సంభోగము

పరమసుఖం బనుచుఁ గాదె పట్టుకొనియె నా

(వా)సరిజగర్భుఁడు కూతురు

తెరలకతల ప్రాపుడెఱుగఁదలఁపఁగ వెంటన్.

అమరాధీశుఁడు స్వర్గమేలఁడె యహల్యాజారుఁడయ్యున్ శుచి

త్వముతోడం, బరదార సంగమము విద్వాంసుల్ నివారింపుటల్

తమభార్యల్ నియమ(న్తు)లై సతత లీలాహీనులం బాయు దో

సములం దోసమటంచు నేనెఱుంగనే సందేహ మిందేటికిన్."

ఇట్లు వాదించి బోయవనిత నింటినుండి లేవదీసికొని పోయిన బ్రాహ్మణుఁడు రాజాస్థానమున బోయవాని ఖడ్గమున కెరయై యసువులఁ బాయుసమయమునఁ జిలుక పలుకు రామనామశ్రవణము కారణముగా సద్గతిఁజెందెనను కథ మూలముగా రామనామమాహాత్మ్యమిందు వెల్లడింపఁబడినది. కాని సద్గతికిని సత్ప్రవర్తనమునకును నిందు దెలుపఁబడిన సంబంధము మాత్రము విచారణీయమై యున్నది. స్థలములయు, మంత్రములయుమాహాత్మ్యము లిట్టి కథలతోఁగూడినవేమైయుండుట తఱచుగాఁ గాననగును. కేవలపతితునికి సద్గతిని గల్పించినఁ గాని యా మంత్రముయొక్కగాని స్థలముయొక్కగాని మాహాత్మ్యము బయలుపడదని పూర్వు లట్టికథలను కల్పించి యుందురేమో. లేదా పతితుని పశ్చాత్తాపతీవ్రతాఫల మట్టి సద్గతిని కల్పించునని వారి యభిప్రాయమా? ఎట్లయినను మాహాత్మ్యములలోఁ గొంత శృంగారాతిరేకము జారత్వసమర్థనము మొదలగునవి పొడ సూపుచుండుట సామాన్యముగాఁ గాననగును. ఇట్టిచ్చట బ్రాహ్మణుని జారస్త్రీసంగమమును సమర్థింపఁజేసిన కవియే తన 'గ్రంథాంతరమగు 'విష్ణుమాయా నాటకమున' నింద్రియ నిగ్రహము సౌమ్యస్వభావము లేక సర్వము దమతోనే యున్నదని విజ్ఞప్తిఁగు సహంకారా విప్రచిత్తులగు మహాపురుషులు గూడ నెట్లపహాస్యముపాలై పోవుదురో చక్కఁగా చూపియున్నాఁడు. ఇందలి శృంగార సర్ణనలు స్వభావపరిశోధనమునకు, ఇంద్రియనిగ్రహ పటుత్వపరీక్షార్థము నుపయోగపడినవేకాని శీలరహితప్రవర్తనను సమర్థించుననిగాలేవు. ఈ గ్రంథమున

సన్నివేశము నతి చమత్కారముగాఁ గూర్చఁబడినది. శ్రీనాథుఁడు హరుని
సములనేర్చి యొక్కచోఁ గూర్చినట్లై యీతఁడును విష్ణునిమహిమాతిశయ
మ జాటు విలాసములను గొన్నిటి నేర్చి యిందుఁ గూర్చెను. కాని విశేష
సనఁగా హరవిలాసమునందు వలెఁగాక యిం దీతఁడు విష్ణువిలాస కథల
టకొక చక్కని సన్నివేశమును, ప్రణాళికను సమకూర్చెను. ఇది వెనుకటి
మగ్రంథములవలె సంస్కృతమూలమున కనువాదము కాదు. అచ్చ
ట పురాణాదులఁ బ్రసిద్ధములై యున్న విష్ణుకథలను దెచ్చి గుదిగుచ్చి రచిం
స్వతంత్రగ్రంథము. ప్రపంచమంతయు విష్ణుమాయాశక్తి ప్రకల్పిత
యు, నద్దానిం దెలియక యహంకర్తృత్వాభిమాన ప్రేరితులై బ్రహ్మాది
తలును మాయచే వంచితులై తుదకు పశ్చాత్తాపమునుబొంది యా విష్ణు
యకు లోబడి యుందురనియు, సర్వగుణప్రధానులై యింద్రియ నిగ్రహము

జ్ఞానవైరాగ్యములను సాధించినను నహంత్యాభిభూతులుకాక ప్రపన్నులై
గాంత భక్తితో నా విష్ణువు నారాధించినవారుగాని యా విష్ణుమాయ నతి
ంచి ప్రపంచతత్వమును దెలిసి సంసారచక్రమునుండి విముక్తిఁ బడయలేరని
టయే యిందు కవి సూచింపఁదలఁచిన పరమార్థము. దీనినే కవి “భాగవత
ధ పరబ్రహ్మ విద్య” యని చెప్పినాఁడు. ఇట్టి విద్యను పరీక్షింప రేంద్రుఁడు
బహ్మవలన వినుచు “వేదసిద్ధాంత రహస్య వేదులగు మహామతులును తద్విద్య
న్యేయ తేజోరూపంబు తుదిముట్టంగాంచి తదాత్మకంబునం బొందక,
పలభోగంబు లనుభవించుచు నల్పసుఖానుసారు లగుచుండుటకుఁ గతంబే
సంశయవిచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే యని” యాతని నడుగుటయు శుక
ర్షి

తని నై జతత్వమగు తేజమిట్టిది
సతనిగుణము లిట్టి వతనిక్రీడ
ట్టివని నుతింప నెఱుంగవు వేద వే
ంతములును నిశ్చయంబుగాను.

పున నుత్తమ సాత్విక
నిభవము గలిగి తదధి దేవతయగు నా
విష్ణుని నతినిర్మల
వంబున నిలుపవలయు భక్తినిరూఢిన్.

రీతి నిజసాత్విక క్రియలతో, నేకాగ్రనిష్ఠన్ మహా
సంజ్ఞై హరిమూర్తి యాత్మనిడు నాధీమంతుఁ డామూర్తి సం
కరం బొప్పగ నచ్చునన్ బ్రతిమ యోజం జెందు చందానఁ దే
యాపంబున ముక్తుడై మెలఁగుఁజూ ట్కోణితలాధీశ్వరా.

యని చెప్పి,

చ. “కమలదళాక్షుఁ డింతటికిఁ గారణ మా వెడగాని యింద్రజా
లము భువనత్రయంబు సకలక్రియలుం దదభీష్టకేళితం
త్రము లరయంగ నాతని మనంబున కెట్టులు దోచె నట్లు వి
శ్వము చరియించు నెవ్వరికి శక్యము స్వేచ్ఛభరంబు పొందఁగన్.”

అని మహామాయానాటక సూత్రధారుండగు విష్ణుని దివ్య కేళీకృత్యంబు
బహువిధ విచిత్ర ప్రహ్లాద కారణంబులగుటను దెల్పి విష్ణుస్వరూపుండగు శ్రీకృష్ణుని
మహిమాతిశయమునుగూర్చి ధర్మనందనునకును వ్యాసమహర్షి కిని జరిగిన స
షణంబును జెప్పుచుఁ గృష్ణుని విచిత్రకృత్యంబులఁ దడవి వానియాధార్థ్యంబు
దెలుపుమని ధర్మజుడు వ్యాసు నడిగినట్లును, నీతఁ డాకృష్ణుని ప్రభావంబు వర్ణి
యాతని మాయను భేదింప నెవ్వరికి నలవికాదు. దానంజేసి విష్ణుసాయజ్యం
దుర్లభంబు. అహంకార పరులైనవారు మాయాచక్రంబునంద పరిభ్రమింతు
సకలజనులు ప్రతిభా శౌర్య విద్యాప్రభావంబుల నహంకరించు చుండఁగాఁ
ముక్తి వడయునోపదు. అహంకార గ్రంథులై విష్ణుమాయం దిరస్కరించి బ్రహ
మద్రాదులు మోసపోయిరి. మేమెంతవారము అని పలికి వారు మోసపోయి
విధమునుగూర్చి చెప్పఁదలఁచిన సందర్భమున, సనకసనందనాదులతోఁగూ
శ్రీకృష్ణుని నర్జనచివుండగు గోవిందశర్మ కృష్ణునిపంపున ధర్మజుని యాస్థానముఁ
వచ్చుటయు, శ్రీకృష్ణుని కేళి వర్తనములు కథలుగాఁజేసి కృష్ణుని యంతఃపురస్త్రీ
వేడుక గల్పించు నా గోవిందశర్మ మూలముగా నావిష్ణు లీలలను ఋషిబృ
ముతోఁగూడి ధర్మజుడు విన్నట్లును చెప్పి యాగోవిందశర్మ చెప్పినట్లే యా
లీలలను శుకబ్రహ్మ వివరించిచెప్పెను. తొలుత గోవిందశర్మ స్వీయ వృత్తా
మును జెప్పుకొనుచు శ్రీకృష్ణుడు తన సతులయెడఁ బ్రవర్తించురీతియు, స
భామ యసూయాపరత్వము మొదలుగాఁగల విషయములను దెలిపి, కృష్ణ
బహురూపకత్వంబును, ప్రతిమందిర పారిభాత విలసనంబును గారణంబుగా స
భామకుఁ గలిగిన కోపమును శాంతింపఁ జేయుటకుగా నాతఁడు “ఇదియంతయ
గృష్ణుని మాయావిలాసము. తొల్లి శ్రీమహాల్క్ష్మీ, ద్రుహిణరుద్రాదులు నీవిభి
మాయానాటకంబున భ్రమసితిరిగిరి. ఆకథలు చెప్పెద” నని సత్యభామ
జెప్పినకథల నన్నిటిని మరల ధర్మజునొద్దఁ జెప్పఁ దొడంగెను.

“ఆసాధ్య చిత్తగించుటఁ

జేసి పవిత్రములు నతివిచిత్రంబులునై

భాసితై విష్ణుమాయా

ల్లాసచరిత్రములు విను మిలాతలనాథా!

శ్రీయుతమై విష్ణుమహా

మాయానాటకము నాఁగ మహివెలసె, మహి

నాయక తత్కథలన్నియు

నాయతగతి నొక ప్రబంధమై నాచేతన్.”

ఇట్లు గోవిందశర్మయే విష్ణుకథలఁగొన్నిటిని “మాయానాటక” మను నొక ప్రబంధముగా రచించెనని, యాతనిచే ధర్మజునెదుటఁ జెప్పించుట మూలముగా నీ రాధామాధవకవి తా నీప్రబంధమునకు “విష్ణుమాయానాటక” మని పేరు జెట్టుటను సమర్థించుకొనినాఁడు. కథ మాయానాటకమే యైనను, గ్రంథము ప్రబంధమేయని తెల్పుచుఁ దదనుగుణంబుగా రెండవయాశ్వాసమును బ్రబంధ ఘట్టి ననుసరించి, వైకుంఠ పురవర్ణనముతోఁ బ్రారంభించెను. ఈ ప్రబంధమునఁ దొలుత మహాలక్ష్మి విష్ణునితో నెత్తమాడి యం దామెకుఁ గలిగిన యోటమివలన భర్తవైఁ గోపించివైకుంఠపురమునందలి వైభవమున కంతకుఁదానె కారణమని తలఁచినదగుటచే దాని నుపసంహరించి తుదకు విష్ణునిచే మోసపోయిన తెఱంగును, పిదప బ్రహ్మ తానే జగత్సృష్టికర్తనని గర్వించి మార్కండేయుని హిత బోధను వినక సృష్టికార్యము చాలించి తపస్సు చేయఁబోయి విష్ణుమాయచే మోసపోయిన తెఱంగును, అనంతరము శివుఁడు మన్నఘని సంహరించుటచేఁ దా నింద్రియనిగ్రహము కలవాఁడనని గర్వించి విష్ణుని తన మోహినీరూప మునుజూప బలశంతవెట్టి దానిచే మోసపోయిన విధంబును, నారదుఁడు విష్ణుమాయను దెలిసికొన్నవారు తనకంటె నెవ్వరు లేరను గర్వముచేఁ దానిం దిరస్కరించి స్త్రీరూపమును బొందించిన విష్ణునిచే మోసపోయిన విధంబును దెలుపుకథ లిందతిచమత్కారముగా వర్ణింపఁబడినవి.

ప్రబంధయుగమున నీకవిస్థానము:—ఇక నాంధ్ర వాఙ్మయమునఁ బ్రబంధ యుగ మనఁదగిన యీ కృష్ణరాయయుగమం దెల్లనాద్యుని రచన లెట్టిస్థానము నాక్రమించునో యిండుక పరిశీలింపవలసియున్నది. భాషాంతరీ కరణయుగమునందే నన్నెచోడ తిక్కనాదుల రచనాఘట్టియందు మొలకెత్తిన యాంధ్రప్రబంధబీజము కాలక్రమమున నాంధ్రకవుల స్వీయవ్యక్తిత్వ ప్రకటనోద్యోగముతోపాటు పెరుగుచువచ్చి యనేకవిధములఁ బరిణామమును బొంది యాంధ్ర సామ్రాజ్య ధురంధరుఁడగు కృష్ణదేవరాయల ప్రాపున స్వతంత్రముగ బ్రతుక నేర్చి చెట్టుకట్టి శాఖలఁ దొడుగ నారంభించినది. ఆంధ్రకవుల పురాణేతిహాసభాషాంతరీకరణప్రవణత కాలక్రమమున సన్నగిలుచు శ్రీనాథునికాలమునకు ఖండకావ్య రచనములోనికి దిగి యాంధ్రవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తముచేయఁ దొడంగినది. ఖండకావ్యములేయగు నాతని భీమఖండ కాశీఖండాదులు స్వతంత్రగ్రంథములుగనే బయలుదేరినను,

స్కాందపురాణాంతర్గతభాగముల భాషాంతరీ కరణము లనునపవాదము వానిని వదలలేదు. దీనిని గ్రహించి యాంధ్రరచనలకు నీయపవాదమును దొలగించుటకే శ్రీనాథుఁడు హరవిలాసరచనమునుఋని మఱియొకయడుగు ముందుకువేసినాఁడు. ఈహరవిలాస మొకసంస్కృతగ్రంథమునకు భాషాంతరీకరణమని చెప్పవలనుపడదు. సంస్కృతమున నాపేరుగల గ్రంథమే లేదు. అందలి కథలు పురాణాంతర్గతములగుఁ గాక; అక్కడక్కడ కొన్ని భావములు సంస్కృతగ్రంథములనుండి గ్రహింపఁబడినవై యుండుఁగాక; కొన్ని ఘట్టములయం దే కాళిదాసు రచనలో భాషాంతరీకరింపఁబడియే యుండుఁగాక; ఎట్లయినను హరవిలాస మనునది నైషధాదులవలెనే యొక సంస్కృతగ్రంథముయొక్క యాంధ్రీకరణము మాత్రము కాదు. ఆయాగ్రంథములందును, వ్యవహారమునందును బ్రసిద్ధములై యున్న శివుని కథలను గొన్నిటి నేర్చి తెచ్చి హరవిలాసమను పేర గుదిగుచ్చినాఁ డీతఁడు. ఇందలి కథలకుఁ బరస్పరసంబంధము, అనుక్రమణిక మొదలగునవి లేకపోవుఁగాక; కథలన్నియు శివునిఁగూర్చిన వగుటయే యిందలి ముఖ్యవిశేషము. శివుఁడే యీకథల కన్నిటికి నేకత్వమును సమకూర్చినాఁ డనవలయును. ఏమైనను శ్రీనాథుని యీరచన యాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రమున నూతనయుగమును బ్రారంభించిన దనవచ్చును. ఆంధ్రవాఙ్మయనుందరి భాషాంతరీకరణశృంఖలములనుండి తప్పించుకొని స్వేచ్ఛను బడసినదయినది. స్వతంత్రరచనకు నూతనమగు నీయూత దొరకఁగానే యాంధ్రకవులు భాషాంతరీకరణపద్ధతిని వదలివేసి పురాణాదులనుండి తమ కభిమానపాత్రములగు కథలను గొన్నిటిని గ్రహించి వానినిఁ దమ స్వీయ కల్పనలతోఁ బెంచి యేదోవిధమున గుదిగుచ్చుటకు మొదలిడిరి. శ్రీనాథుఁడు చూపిన తోవ నేపోయి కృష్ణదేవరాయ లాంధ్రప్రబంధ నిర్మాణమునకు శంకుస్థాపనము చేసినాఁడు. శివకథలాశ్రీనాథునకు రుచింప విష్ణువృత్త మీకృష్ణరాయల నాకర్షించినది. కావున విష్ణుభక్తులకథల నొక ప్రబంధమునఁ జేర్చెను. పెద్దనశ్రోత్రియుఁడు, కర్నూరుఁడు కావున 'మనుసంభవ'ము నాధారముగాఁజేసికొని కొన్ని పూర్వగాథలను గుదిగుచ్చి గ్రంథమును బెంచినాఁడు. ఈతని వర్ణన నై పుణ్యమా, స్వభావ పోషణశక్తి, శైలీలాలిత్యము మొదలగునవి యీతని నాంధ్రకవితాపితామహునిఁ జేసినవి. మొత్తము మీఁద నీతొలిప్రబంధములలో మూలకథ ముక్తసరియగుటయు నవాంతరకథ లల్లిబిల్లినల్లకొనుచుండుటయుఁ గారణముగా, మన దృష్టి ప్రధానకథయందు, ప్రధాన పురుషులయందు లగ్నము కాకపోయెను. ఈవిషయము నాకాలమునఁ గనిపట్టినవాఁడు ముక్కుతిమ్మనార్యుఁడు. అవాంతరకథలచే చిత్తవిఘ్నేషము గావింపక యొక్క సరళవిషయము (Simple incident)తోఁ గూడిన చిన్నకథ నొకదానిని గ్రహించి, దానిని చక్కని ప్రబంధముగాఁ దన కల్పనాచాతురిని మెఱయించి 'ర్చి దిద్ది, వర్ణనలయందుఁ జిక్కక కథావేగముచే మనదృష్టి నాకర్షించు

నట్లొనర్చి, యాకాలమున నొకక్రొత్త యభిరుచిని కల్పించిన వాడయినాడు. ఆంధ్రప్రబంధలక్షణములన్నియు నీతనిగ్రంథమున సరియైన పాళ్లఁబడినవన వచ్చును. అట్టి చక్కని సమ్మేళనము కుదురుటచేతనే దీని కట్టి యపూర్వ రామణీయకము కలిగెను. ఆంధ్రప్రబంధపరిణామ క్రమమున నిదియే యుచ్ఛస్థానమును సూచించుచున్నదని చెప్పవలసియున్నది.

మన యెల్లనార్యుఁడు నీరాయల యాస్థానమున జరుగుచున్న స్వతంత్ర ఆంధ్ర ప్రబంధ నిర్మాణ ప్రయత్నముల నన్నిటిని గమనించుచునే యుండెను. ఇంతకుఁ బూర్వము తానును శ్రీనాథునిసలె రాధామాధవాది గ్రంథముల భాషాంతరీ కరణోద్యోగమునే కొనసాగించుచుఁ బెద్దనాదుల మన్ననలనుబడసి రాయలను మెప్పించి యాతనివలన బిరుదమునుగూడఁ బొందియున్నాడు. కాని సంస్కృతగ్రంథముల యాంధ్రీకరణముతోఁ దృప్తిఁజెందుకాలము గతించినదనియు, నూతన ప్రబంధయుగము బయలుదేరినదనియు నాతఁడు కనిపట్టెను. శ్రీనాథుని 'హరవిలాస' రచనముకూడ నీతని దృష్టి నాకర్షించినది. హరవిలాసముల కంటె విష్ణువిలాసములు మనోహరములు, చిత్త సమ్మోహనములునగు నని యాతఁడు తలంచెను. కానివీనిని గుదిగ్రుచ్చుట యెట్లు? హరవిలాస కథలనన్నిటిని శ్రీనాథుఁడు తానే యేకరువు పెట్టియున్నాడు. తాను నట్లే యీ కథల నేకరువు పెట్టుట? రాయలును, ఆంధ్రకివితా పితామహుఁడును, ఏమిచేసిరని పరిశీలించి యుండును. మనుచరిత్రమునందలి కథలకన్నిటికిని "మనుసంభవము" తోడి సాక్షాత్సంబంధ మేమియుఁ గనఁబడలేదు. "ఆముక్తమాల్యద" లోని మూలకథకు సత్యావశ్య కములుగాని యవాంతరగాథలు విశేషముగనే చేరినవి. కాని వీనియందలి యతు కులు కనఁబడకుండఁ జేయుటకు వీరుపడినపాట్లను గమనించెను. విష్ణుని మాయా విలాసకథలకన్నిటికి నొకవిధమగు నేకీభావమును దానును గుదుర్చుకొనవలసి యున్నది. ఈసందర్భమున తిమ్మనార్యుని పారిజాతాపహరణ రచన యీతని భావనాశక్తిని ప్రచోదన చేసియుండును. పారిజాతాపహరణకథ కావలికథగా (Sequel) దీని నెత్తుకొనినచో విష్ణువిలాసకథలను దానికి గుదిగ్రుచ్చ వచ్చునని యాతఁడు తలంచెను. సత్య మానినీర్వము, తద్గర్వోపశమనము నాధారముగాఁ జేసికొని యీకథలకు దానితో నై క్యాను సంధానము కలుగఁజేసెను. ఈరెండు భాగములకును నడుమ కొలికిపూస కృష్ణుని సర్వసఖుఁడగు గోవిందశర్మ. కృష్ణుని మాయాకేళీరూప కథాసూత్రముచే నీ హాసము నుసంబద్ధంబైనది. ఈవిష్ణు మాయాకేళీవర్ణనమునకుఁ దొలిరంగము సత్యాదేవి సమక్షము. ఆమె కీతఁ డా కథాహాసము నొసంగి మనఃప్రసాదంబుఁ గలుగఁజేసి యామెవలన పారిజాత మాలికను బహుమానముగాఁ బడసెను. ఈ కథావర్ణనమునకు రెండవ రంగము

ధర్మరాజసభ. సత్యాదేవి యెదుట నీతఁడు వర్ణించిన కథలే యొకప్రబంధమయి విష్ణుమాయానాటకమునాఁగ మహి వెలసినవి. తాను రచింపఁదలఁచిన ప్రబంధము నందు వ స్వైక్యము సమకూరునను తలంపుతో రాధామాధవ కవి గోవిందశర్మ చేతనే విష్ణుమాయానాటకమును ప్రబంధము నొకదానిని రచింపఁజేసి దానిని ధర్మరాజ సభలో నేకరువుపెట్టించిన ట్లగపడుచునది. ఈ ప్రబంధరూప నాటక మునకుఁ బూర్వరంగమును గల్పించుటలోనే యెల్లనాద్యుని ప్రతిభావిశేషము వెల్లడియగుచున్నది. “ఆనన్య దై వసామాన్య తేజోవిలాసంబుల వెలయు విష్ణుండె పరమపురుషుండని యుపనిషన్మర్మంబులవలనఁ దెలిసిన మహామతులును లోకం బులం బ్రన ర్తించు టుడిగి తద్దివ్యవిష్ణుధ్యేయతేజోరూపంబు తుదిముట్టం గాంచి తదాత్మకంబునుం బొందక త్రివర్గ ఫలభోగంబు లనుభవించు సల్పసుఖాను సారు లగుచుండుటకుఁ గతంబేమియో సంశయవిచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే ” యని పరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుక బ్రహ్మనడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానమే యీప్రబంధ వస్తువు. అనఁగా నీ పుషనిషన్మర్మంబుఁ దెలిసినవాఁడవుగదా యీ తేజోరూపా త్మకుండవుగాక యిట్లుండ నేలయునీ శుకునిఁ బరీక్షి త్తడిగిన ట్లయినది. దాని కారతఁడు బదులుచెప్పుచు వ్యాసప్రశంస కొంత చేసినాఁడు. ఆతఁడు చెప్పిన సమాధాన మిది! శ్రుతు లనంతములు.

‘అం డొక పరమాణ్వంశము

నందైన సకృత్స్నముగఁ దదర్థముఁ దెలియక

బొందుపడదు వ్యాసమహ

ర్షీందుప్రముఖులకునై న, నృపకులతిలకా.’

అని చెప్పివిష్ణు మాయాతీతయమును వర్ణించి లక్ష్మీబ్రహ్మరుద్రాదులే యాతనిమాయ సతిక్రమింపలేక పోయిరని తత్కథోపక్రమణము చేయుచు నాతని తాతయగు ధర్మరాజ సభకు నాతనితోపాటు మనలను గొనిపోయెను. అచ్చట నీప్రశ్న యే మరల బయలుదేరినది. వ్యాసుఁడు ప్రత్యక్షముగ సభలోఁ గూర్చుండియున్నాఁడు. ధర్మరాజునకు నీసందేహమే సోడమినది. ‘మాయావేషధారియై జగంబులు నడుపుచుండు నాతని విలసనంబుగాన లేక భ్రమసి తిరుగు తనబోంట్లు ముక్తిపడయఁ జాలరుగాక; విజ్ఞానదృష్టి నతని మొదలి తేజంబుఁదెలిసి కృతకృత్యులైన వ్యాసాదులును దత్పరమసాయుజ్యముంబొందక యుండుటకుఁ గారణంబేమి’ యని. దానికి వ్యాసుఁ డిట్లు బదులు చెప్పెను “విష్ణుని మాయాశిమిరంబు జగం బులన్నియుఁగప్పి సకలజనుల నజ్ఞానాంధులఁ గావించును. ఆతనియందు భక్తి యెక్కించిన పరమభాగవతులకుఁ దక్కు నితరుల కద్దాని భేదింప నలవికాదు. అహం కార గ్రంథులై విష్ణుమాయం దిరస్కరించి బ్రహ్మరుద్రాదులే మోసపోయిరి.

మేమెంతవారము. ” అని వారు మోసపోయినరీతినిఁ దెల్పుకథలను జెప్పనున్న సమయమున హఠాత్తుగా నాకాశమున నొక దివ్యతేజస్సు పొడ నూపుటయు, నంతఁ గృష్ణుని నర్కసఖుఁడగు గోవిందశర్మ మునిబృందముతోఁగూడి ద్వారకనుండి కృష్ణునిపంపున నాధర్మజుని సభ కేతెంచుటయు, వ్యాసుఁడు ధర్మజుని సభయందు విష్ణులీలా కథలను జెప్పనున్న సమయంబుననే ద్వారకలో ముని బృందముకూడ నాకథలను వినఁ గుతూహలులై యుండుట తటస్థించుటంజేసి, కృష్ణుఁ డీవిషయమును గనిపట్టి యేకక్రియచే నర్థద్యయమును సాధింప నెంచి, ముఖ్యముగాఁ దానై చెప్పటగాని, తనయెదుట నవి చెప్పఁబడుటగాని వారించుటకుఁ గాఁబోలు వారి నందఱిని నర్కసఖునితో నిచ్చటికిఁ బంపుటయుఁ దటస్థింపగా నా గోవిందశర్మ స్వీయవృత్తాంతముతోఁ బ్రారంభించి దానిమూలముగా విష్ణుమాయా కథలను జెప్పటకు వ్యాసాదుల కంటఁ దనకెక్కుడు యోగ్యత కలదని వ్యక్తము చేయుచుఁ దన ప్రబంధమును వినుపింప మొదలిడునట్లు చేసి యాసమయంబున నీకవి ధర్మ నందన సభాసదుల చిత్తంబులు వలెనే మన చిత్తంబులు నాశ్చర్య కౌతూహలం బులచేఁ దహతహలాడుచుండునట్లుచేసెను. వ్యాసుఁడే యాకథలను జెప్పనున్న సమయమున గోవిందశర్మాగమన రూపమగు నవాంతరగాథ నొకదానినిఁ దెచ్చిపెట్టి యీకవి యీసందర్భమునఁ జదువరులకు గాఢమైన చిత్తవ్యాఘాతమును (Mental suspense) గల్పించినాఁడు. ఈ మాతనగాథ యా కథాసన్నివేశమునకు వింత సొంపు నాపాదించినది. వ్యాసునికంటెను కృష్ణుని నర్కసఖుఁడును సహచరుఁడునగు గోవిందశర్మ యాతని వింతచర్యలనుగూర్చి చెప్పట కెంతయు నర్హుఁడుగదా. మఱియు నీతని మూలముగా బయలుపడిన పారిజాతమాలికా వృత్తాంతము కృష్ణుని యంతఃపుర చర్యలను, ఆతని మాయావిలాసముల, వెలిపుచ్చుచు లక్ష్మీ బ్రహ్మరుద్ర నారదులనుగూడ నా యారూపముల మోసపుచ్చిన మాయానాటక సూత్రధారుఁ డిప్పు డీకృష్ణరూపముననున్న పరమాత్ముఁడే సుమీ యని ధర్మ జాదులకు నచ్చఁజెప్పటలోఁ బ్రకృతోపయోగముగలదికూడ నైనది.

కథాకథనమున నిట్టి చిత్తవ్యాఘాతమును గల్పించుటలో నీకవి కసాధా రణప్రజ్ఞ కలదు. లక్ష్మీదేవి మాయాలక్ష్మీ తపఃప్రకారమును జూచి వెఱఁగందు పట్టునను, ఆకాశవాణి చండదమనుని కథ చెప్పనప్పుడునుగూడ నిట్టి చిత్త వ్యాఘాతమును గల్పించి యద్భుతరీతిని మన కౌతూహలమును బురికొలుపు చున్నాఁడు. ఇట్లీకథల కత్యద్భుతమగు మాతన సన్నివేశమును గల్పించుట చేతను, వర్ణనాంశములను విశేషముగఁ జెంచి కథావేగము కుంటుపడునట్లు చేయక దాని కనువుగ సహజధారాశము మృదుమధురము నగు సరళశైలిలో నీ గ్రంథమును రచించుటచేతను ఈకవి యాకాలపు ప్రబంధరచనా పద్ధతిలో నొక క్రొత్తత్రోవఁ దీసినాఁడని చెప్పవలసియున్నది. మఱియు ననవసర శబ్దాడంబరము

పొంతఁబోక, పాండిత్యప్రకర్షనుజాటు దీర్ఘసమాస గూఢాలంకార కల్పనాదుఁ
యందు విశేష దృష్టి నిడక చమత్కార సన్నివేశములతోఁ గూడిన కథాసందర్భ
ములచేఁ జదువరుల కొతూహలము ననవరతముఁ బురికొల్పుచు సహజగంభీర
మగు శైలిని రచించుటలో నీతఁడు పింగళి సూరనార్యునికి దారి జూపిన
వాఁ డనవచ్చును.

రచనాపద్ధతి విషయమున శ్రీనాథుని హగవిలాసము, తిమ్మనార్యుని పారి
జాతాపహరణముఁ గొంతవఱ కీతనిని ప్రోత్సహించి యుండునని తలంపఁదగి
యున్నట్లే, ప్రబంధ వస్తుసంగ్రహణ విషయమున భాగవతము—ప్రాయశః పోతన
కృతము—ఈతనికిఁ గొంత సాయపడినదని తలంపవచ్చును. ప్రధానవస్తువగు
విష్ణులీలాగాథలనన్నిటిని గుదిగ్రుచ్చు విషయమున పారిజాతాపహరణ కథా
సందర్భ మీతని కుపచరించినది. ఇతఁ నీప్రబంధవస్తు వంతయుఁగూడ భాగవత
కథకుఁ దరువాయికథ యనఁదగునని చెప్పటకుఁగల కారణమిది. శుకయోగివలన
నచ్యుతక్రీడల నన్నిటిని వినిన తరువాత నాతనికిఁ గలిగిన సందేహముతోడను,
దన్నాలకమగు ప్రశ్నతోడను ఈ గ్రంథము ప్రారంభమగుచున్నది.

“ భాగవతముఖ్యుడగు శుకబ్రహ్మచేత
భాగవతసత్కథాపరబ్రహ్మ విద్య
నెలమి వినుచు బరీక్షిన్నరేంద్ర చంద్రుఁ
డచ్యుతక్రీడ లాత్మ కింపారఁ బలికె.”

విష్ణుండు పరమపురుషుండని యుపనిషత్సర్గంబులవలనఁ దెలిసిన మహామ
తులును సర్గస్థితి ప్రళయ వికారకలితంబులగు లోకంబులం బ్రవర్తించుటుడిగి
తదాత్మకంబుఁ బొందక త్రివర్గఫల భోగంబు లనుభవించుచు నల్పసుఖాను సారు
లగుచుండుటకుఁ గతంబేమి యని యాప్రశ్న. ఆ భాగవతమునందలి పరీక్షిత్తున
కీసందేహము కలిగినదో లేదో కాని, మనయెల్లనార్యుని కిట్టి సందేహము కలిగి
యుండును. తన్నివారణోపాయాన్వేషణ కారణముననే యీతఁ డీవిష్ణుమాయా
నాటకరచనము నారంభించి యుండునని యూహింపనగును. దీని కొక విధముగ
సమాధానము మొదటనే చెప్పినాఁడు.

సాత్వికధీవిభవము గలిగి
“ యేకాగ్రనిష్ఠ మహా

ధీరుండై హరిమూర్తి నాత్మనిడు నాధీమంతుఁ డామూర్తి సం
స్కారం బొప్పఁగ నచ్చునన్ బ్రతిమ యోజం జెందు చందానఁ దే
జోరూపంబున ముక్తుండై వెలుఁగును.” అని.

ఏ యచ్చులోఁబోసినవస్తు వారూపమును జెందినట్లు హరిమూర్తి నేకాగ్ర
నిష్ఠతో ధ్యానముచేసినవాఁ డాతనిరూపమునే చెందును. “యాదృశీ భావనా యస్య
సిద్ధి ర్భవతి తా దృశీ” యనున్యాయంబున ధ్యేయవస్తు స్వరూపమునుబట్టి యెవని
ముక్తి వానిచేతులొనే యున్నదని దీనివలన సూచించుచున్నట్లున్నాఁడు. అట్టివాఁడు
ముక్తుండై తేజోరూపంబున వెలుఁగునట. అనఁగా నాధ్యేయస్వరూపుడగు
హరియు తేజస్స్వరూపుడేయని భావము కాఁబోలును. దీనినిబట్టి ముక్తియనునది
స్వయం సంపాద్యమేగాని యొకరి కరుణాధీనము కాదన్నట్లగపడుచున్నది. కాని
యిట్టిమతి కలుగుట దుర్లభమట; కలిగినను వైష్ణవులకే కలుగునట.

“అంత సాత్వికక్రియయు సంతనిశ్చల
సూక్ష్మదృష్టియును విశుద్ధమతియు
సంభవించు మానసం బన్య మతముల
వ్రాలకున్న పరమవైష్ణవులకు.”

అట్టిమనంబు పరమ వైష్ణవులకువలెనే పరమ శైవులకును సంభవింపనే
సంభవింపదు కాఁబోలును. ఇచ్చట నిట్లుచెప్పినను కవియొక్క నిరూఢాభిప్రాయము
శివకేశవులకు భేదములేదనియే మార్కండేయుని కథాసందర్భమువలనఁ దెలియ
వచ్చుచున్నది. పరమ శివభక్తుడగు మార్కండేయుఁడు విష్ణుగర్భమునఁ బ్రవేశించి
యచ్చటి భువనంబులఁ గ్రుమ్మరుచు శివునికొఱకే వెదుకసాగెను. అచ్చట శివునిఁ
జూచి మ్రొక్కి యీవలకు వచ్చినపిదప విష్ణువు ‘మునీంద్రా, చంద్రశేఖరుం
జూచితివే’యని యడిగి ‘నీవు వీరశైవుండవు నాయంశభేదంబగు శివునియంద భక్తి
సలువు మది మదీయ హితప్రవర్తనం’బని కరుణించిన ట్లీకవి తెలిపియున్నాఁడు.
సర్వవాంఛలను విడిచి కేవల మోక్షమునే కోరుచు సత్యంతతీవ్రతపంబుసల్పిన
చండదమనునికే విష్ణుమాయకు లోబడి యాతని యనుగ్రహము కలిగినపిదపఁగాని
మోక్ష మబ్బినదికాదట. అనఁగా మోక్ష మొకనియనుగ్రహమువలనఁగాని
కలుగు నదికాదని చెప్పినట్లయినది. కావుననే కవి యిట్లు చెప్పినాడు:

“కమలదళాక్షుఁ డింతటికిఁ గారణ మా వెడగాని యింద్ర జా
లము భువనత్రయంబు సకలక్రియలుం దదభీష్టకేళి తం
త్రము లరయంగ నాతనిమనంబున కెట్టులు దోచె నట్ల వి
శ్వము జరియించు నెవ్వరికి శక్యము స్వేచ్ఛభరంబు నొందఁగన్.”

ఇట్లు మోక్షమనునది స్వయముగ సంపాదించఁదగినదా, యొకరిచేఁ గటాక్షింపఁదగినదా యనువిషయమును సమన్వయించుటకే యీతఁడు తంటాలుపడినట్లున్నది. ఎట్లయినను సకృత్స్నముగ “తదర్థము తెలియం బొందుపడదు” అనునదియే యీ కవి స్వీయాభిప్రాయమేమో? “మీవంటివారుకూడ నేల తదాత్మకంబునుం బొందలే”దను ప్రశ్నకు వారుచెప్పిన ప్రత్యుత్తరమునుబట్టి శుకుఁడు, వ్యాసుఁడునుగూడ తాదాత్మ్యమునుబొంది తేజోరూపంబగు ముక్తిని బడయఁగలిగినవారు గాలేదనియే తెలియవచ్చుచున్నది. దీనినిఁ బట్టి సృష్టితత్త్వము మాయాతత్త్వమును మహామునులని పేరుపెట్టుకొనిన వారికినిగూడ నెఱుకపడలేదనియు, వ్యాసుని వలెనే యెవరికిఁ దోచినట్లు వారు తెలుపుచుందురనియు, నాకారణముచేతనే నీ లోకమున ననేకమతములు బయలుదేరినవనియు, నీజగన్నాటక నూత్రధారుఁడందలిపాత్రల నెఱులాడించిన నటులాడవలసినదేకాని స్వేచ్ఛఁ జరింప నెవ్వరికిఁ శక్యముకాదనియు మనకు వ్యక్తపఱచుటయే యీ కవి ముఖ్యాభిప్రాయముగాఁ గనఁబడుచున్నది. ఇది “మమ మాయా దురత్యయా” యను గీతావాక్యానుసారంబై యున్నదనుటకు సందేహము లేదు. దీనికి పరిహారముకూడ నచ్చటనే చెప్పఁబడియున్నదిగదా. “మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తరంతి తే. అని. దీనినిబట్టి కర్మవాదమున కిందు తావు లేనట్లుగపడును. నిశ్చలమగు నేకాంత భక్తితో విష్ణువునే పూజించిన పుండరీక మహామునికిని, ఏకావధాన పరమ యోగాధీన మానసుండై బ్రహ్మరుద్రాదులకుఁగూడ నందరాని ముక్తిని బడసి నిరుప మానానందము నొందుదుననియున్న చండదమనునకును విష్ణువు తనమాయను జూపిగాని ముక్తిసీయనని పంతంబువట్టి వారిని దనమాయలోఁ బడవేసెనట. పుండరీకుఁడు జగమంతయు మాయాకల్పితమను నారదుని మాటలను విని సంశయగ్రస్తుడై మాయను శంకించి దానిని తనకుఁ జూపవలయునని కోరిన వాఁడగుటచే నాసంశయమును దీర్చుటకుఁగా విష్ణు వాతనికిఁ దనమాయనుఁ జూపెఁగాక. చండదమనుఁ డొల్లనన్నను “నాతనియుల్లంబు రాజ్యసంపదల వెల్లి గొలిపి, యావల మోక్షమిత్తునని దివ్యచిత్తంబునఁ దలంప”నేటికో? కేవల సాత్వికవృత్తిం బ్రపన్నుఁడుగాక, విష్ణుమాయం బడక ముక్తివడయుదునని తపం బొనర్పనేలయని పరమపురుషునికిని అలుక వైడమెను గాఁబోలు. ఆతఁడు దయామయుండే!

ఇట్లు ప్రతిజ్ఞ వట్టించుటయు నాతఁడాడించిన యాటయే యేమో? స్వేచ్ఛ జరింప నెవ్వరికి నశక్యంబని శుకుఁడు చెప్పియే యున్నాఁడుగదా! మఱియు నీతఁడు తొలుత రాజ్యసుఖం బనుభవింపవలయునని తలంచెఁగాక. విదప సనకుని బోధనంబున నది వాంఛింపఁ దగినది కాదని తెలిసికొని, దానినుండి చిత్తవృత్తిని సంపూర్ణముగా మరల్చి మోక్షమునేకోరి ఘోరతపం బొనర్చినను దొలుత నొకసారి రాజ్యభోగ కాంక్ష గలిగినమాత్రముననే యీతనికిఁ గర్మఫలం బనుభవింపక తీరనిదై

యేర్పడినదని చెప్పుదురుగాక. కాని భావమాత్రము చేతనే యనుభవించి తీరవలసిన కర్మఫల మేర్పడుచుండ నాభావముచేతనే దానిని వెంటనే తీరస్కరించి పశ్చాత్తాపమునుబొంది, పూర్వముకంటె దీప్రవంబగు నేకాగ్రబుద్ధితో మోక్షము కొఱకు ఘోరతపంబు సలిపినయపు డామోక్షము తనంతన యాతనికి లభింపఁ గూడదా? మొత్తముమీఁద కర్మవాదమునకును ప్రపత్తికిని సంబంధము కుదుర్చుటలో నీచిక్కు లేర్పడుచున్నట్లున్నవి. విష్ణుభక్తులలో నుత్తమ భక్తుడగు నారదునికిఁగూడ నీకర్మబాధ తప్పినదికాదు. ఈతఁడు బ్రహ్మరుద్రాదు లెట్లు మోసపోయిరో ప్రత్యక్షముగఁ జూచినవాఁడును, విష్ణుమాయలన్నిటినిఁ దటస్థుఁడై పరికించుచున్న వాఁడును గావున మాయామోహితుఁడు గాకుండు ననుటలో నాశ్చర్యము లేదు. కాని మాయామోహితుఁడనుగానని యాతఁడు విష్ణునొద్దఁజెప్పకొనిన తోడనే యాతనికి “బురాకృత కర్మశేషం బనుభవింపఁ గారణంబు గలిగె”నట. ఆకర్మశేషం బనుభవించుటకుఁగా “మోహమగ్నంబులైన బ్రహ్మాండ మండలంబులతోనఁ దానొక్కరుండును గులాల కీటకంబునుంబోలె భవపంకంబునం బొరయక ప్రవర్తించు” నట్టి యాతఁడును మాయాప్రేరితుఁడై మహీమండలంబున గోదావరీతీరంబునందలి సర్పవరగ్రామమునకు రావలసివచ్చినది. భవపంకంబునం బొరయని యీతని మోసపుచ్చి హఠాత్ ప్రాప్తంబైన యాకర్మఫలముఁ గుడుపుటకుఁగా విష్ణువు తాపసవేషమును ధరించి వైకుంఠమునుండి యాయూరికి దిగవలసివచ్చినది. ఈకారణముచే నాసర్పవరగ్రామముమాత్రము ముక్తిక్షేత్రమై యప్పటినుండి యిప్పటికిని వెలుఁగొందుచున్నది.

మూడవ యాశ్వాసమునందలి మార్కండేయుఁ డహంకారా విష్ణుండగు బ్రహ్మకు విష్ణుప్రభావమునుజెప్పి యాతనిఁ బ్రబోధించు సందర్భమునకుఁగూడ భాగవతములోని చా్యగళే స్కంధమునందలి మార్కండేయుని వృత్తాంతమే దారిచూపి యుండవచ్చును. ఈ కథయు నేపురాణమునందైన దెలుపఁబడి యుండే నేమో తెలియరాదు. కాని యిం దీకథయొక్క యెత్తుగడనుబట్టి భాగవతకథ యీతని మనము నంటియుండెనని తలంపఁదగియున్నది. “లోకంబులు కల్పాంత సమయంబునం గబంధమయంబులయి యంధకార బంధురంబులయి యున్నయెడ నేకాకియయి చరించుచు బాలార్కతోటి తేజుండయిన బాలుని హృదయంబు ప్రవేశించి యనేకసహస్ర వత్సరంబులు దిరిగి వటపత్రశాయయయిన యబ్బాలునిఁ గ్రమ్మజంగనియె”నను భాగవతవచన మిచ్చట మార్కండేయుఁడు బ్రహ్మతోఁ బలికిన యీపలుకులఁ దలఁపించుచున్నది.

“నిన్నగాదు మొన్న నీవు జనించుట

నిపుడు సంభవించె నీజగంబు

నీవు పుట్టకమున్ను మున్నీటిమీఁద
బాలవటపల్లవంబున బాలమూర్తి
నొంటి బవళించి హరి దివ్యయోగలీలఁ
దన్నఁదా నాత్మ భావించు చున్న వేళ.”

నేనొక్కరుండ నీటిలోనఁ దోడవ్వరులేక యెల్లెడలఁ జీకాకుపడుచు
నీఁదుచు మునుగుచుఁ గ్రుమ్మరుచు నొక్కవలన విపుల మాయాచరిష్టఁ విష్టఁగని
మిన్నుమోచియున్న యమ్మున్నీటిమీఁదఁ దేలియాడు నాముద్దుగద్దరి బాలుం
డవ్వఁడో యని తలంచి డాయంబోయి నోటుదెఱచిన నేను గిరి గుహ
గర్భంబునుంబోని తదభ్యంతరంబుఁ బ్రవేశించి కైలాస వానుండగు నిందు ధరుని
దర్శించి.”

బోయదాని తగులమునఁబడిన నైష్ఠికుండగు బ్రాహ్మణుని కథ యీగ్రంథ
ముననేకాక యీతని తారకబ్రహ్మరాజీయముననుగూడఁ గానవచ్చుచున్నది.
ఇది యీతని కంతయాదరపాత్రం బెట్లయ్యెనో తెలియదు. బోయవనితయొక్కయు,
బోయకుటుంబముతో గోదావరీతీరమునకు బయలుదేరిన పుండరీకునియొక్కయు
వర్ణన మతిస్వాభావికమయి యొప్పుచున్నది.

లక్ష్మీనారాయణులు శివపార్వతులను గౌరవించిన విధముఁజూడ రాయల
యాస్థానమునందలి రాజమర్యాదలను జూచి కవి యట్లు వర్ణించెనాయని తోఁపక
మానదు. “ పసిఁడికింబాలువేయింట బాగుమీటి మరకతోపల సోపానమార్గ
మిడిన, పెద్దమొగసాలమేడ సంప్రీతిఁగాంచి,” శివుఁడును భార్యతీయు వాహనము
డిగ్గుటయు, నది విని నారాయణుండు నెదురుగఁ జనుదెంచెనట. అప్పుడు

“ హరి యంతఃపురినుండి వచ్చుటయు నయ్యెసేపకై యున్నవా
రురువేగంబున వామదేవ శుకముఖ్యుల్ చేరి కాళాంజి యొ
క్కరుఁ డొక్కం డడపం బొకండు నిజఖడ్గంబు న్వహింపంగ నొ
క్కరుఁ డొప్పారఁగఁ బట్టె నుజ్వలత ముక్తాచ్ఛత్ర మగ్రంబునన్.”

రాయల యాస్థానమున జరుగు మర్యాదలను అనఁగా నాతఁడు కదలుట
తోడనే యయ్యెసేపకై యున్నవా రా తనివెంట కాళాంజి, అడపము, ఖడ్గము,
ఛత్రము మొదలగు వానిని బట్టుకొని నడచు నాచారమును వైకుంఠంబున
శ్రీకృష్ణునికిఁగూడ నీకవి తగిలించియున్నాఁడు. శివుఁడు నారాయణమూర్తి హజారము
నొద్దకుఁ బోవునప్పుడు కవిచే వర్ణింపఁబడిన “పసిఁడికింబాలు వేయింట బాగుమీటి
మరకతోపల సోపాన మార్గమిడిన, పెద్ద మొగసాలమేడ”యు రాయల సగరు
యొక్క ప్రతిబింబమే యైయుండవచ్చును. కవులు తమ జీవితములందలి యనుభవ
విశేషములను దమగ్రంథములయం దొక్కొకప్పుడు చొనుపుచుండురనుట కిది

యొకనిదర్శనముగా గ్రహింపవచ్చును. బాహ్యవృత్తమును వర్ణించుకవి
(Objective poet) యైనను దన దేశకాల స్థితులను స్వానుభవమును మీఱఁ
గలఁడనుట యసంభవము గదా!

ఈ యాశ్వాసమునఁ బూరితియాడుచున్న మోహినీకాంతా వర్ణనము
భాగవతమందలి పోతన వర్ణనమును దలఁపించుచున్నది. “ఎలదీశెలు గప్పిన
పోన్ననీడ నున్నెక్కిన రత్న వేది నొక యిక్కువఁ బెంపెనలార వేడుకన్.”

సీ. “పయ్యెద గిగజాఱఁ బసిఁడి చాయలు దేరు
చనుదోయి ముత్యాలసరము వెలుఁగ
బహుతాడనాఁఁగూసభార జాత స్వేద
కణములు గండభాగముల నురల
ననుగతదృష్టి సంహతితోడ సారభా
గతమత్తనుధుపసంఘములు చెలఁగ
గ్రహణమోక్షణవేళ ఘశఘశత్కరపద్మ
మణికాచకంకణ రణన మెనఁగఁ

తే. గంపితోత్కటకటిభార కల్పభూజ
పుష్పములు రాలి దిశలఁ బుష్పాల్లు చెదరఁ
గ్రీడమై తానె పూబంతి యాడుచున్న
యవ్వలసినిఁ గనియెఁ జంద్రార్థమాళి.”

ఈ విలాసినిని పోతన యెట్లు వర్ణించినాఁడో చూడుఁడు :

సీ. బి యెల దోటలో నొకవీధి నొకనీడఁ
గుచకుంభములమీఁదఁగొంగు కలఁగఁ
గబరికాబంధంబు గంపింప నుడుటివైఁ
జికురజాలంబులు సిక్కువడఁగ
ననుమానమై మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ
గర్జకుండలకాంతి గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున నడుగులు దడఁబడ
దృగ్గీప్తి సంఘంబు దిశలఁ గప్ప

తే. వామకరమున జాతిన నలువఁబట్టి
కనకనూపుర యుగళంబు ఘల్లనంగఁ
గంకణంబులఝుణ ఝుణత్కార మెనఁగ
బంతిచేనాడు ప్రాయంపుటింతిఁ గనియె.”

భాగవత కథానుసారముగనే శివుడు విష్ణుని మోహినీరూపముచే మోహితుడై పట్టంజూచి వంచితుఁ డయ్యెనని చెప్పినే కాని స్కాందపురాణాదులలోఁగ ననుసరించి కుమారోత్పత్తి గలిగిన ట్లేతఁడు చెప్పియుండలేదు. శివునికి జగత్సృష్టిని యందు శాస్త్రమును కుమారుఁడు గలిగినట్లు స్కాందపురాణమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈ 'శాస్త్ర' నే దక్షిణదేశమున తమిళగ్రంథములు 'నా త్తెన' అని పేర్కొనుచున్నవి. తెలుగుఁదేశమున గ్రామిణులచేఁ బూజింపఁడుచుండు 'పోతరాజు' అను దైవ మీశివమోహినుల పుత్రుడఁను వాడుగలదు. ఈ శాస్త్ర యక్క శిలావిగ్రహము లాఁడు ముక్కున వ్రేలుపెట్టుకొని నిలబడియుండినట్లుగాఁ జెక్కఁబడినవట. శాస్త్ర శాసించువాఁడగుటచే, ననగా జనులను దుష్ప్రచర్య నమునుండి తొలఁగించి సన్మార్గమునఁ బ్రవర్తించి శాసించువాఁ డగుటచే ముక్కున వ్రేలుపెట్టుకొని యదలించుచున్నాఁడను నిభిప్రాయమును నూచించుటకుఁ గా నట్లు చెక్కఁబడియుండును. దీనినిగూర్చి యొక చిన్నకథకూడఁ దెలిపదరు. ఒకనాఁడు శిష్యులతోఁ బోవుచున్న యప్పయదీక్షితుల కిట్లు ముక్కున వ్రేలుపెట్టుకొనియున్న శాస్త్రవిగ్రహ మొకటి కంటఁబడఁగా నీతఁ డిట్లు ముక్కున వ్రేలిడుటకుఁ గారణమేమి యని యనుచరు లడిగినట్లును, 'నే నా కారణముఁ దెల్పి యా ముక్కు మీఁది వ్రేలు తీయించి వేయుదు'నని చెప్పి యావిగ్రహము చెంతకుఁ బోయి.

“అంబేతి లక్ష్మీపతి మాహ్వయామి
పత్న్యః పితృ ర్నాతర ఏవ సర్వాః
కథంను లక్ష్మీ మితి చింతయంతం
శాస్తార మీడే సకలార్థసిద్ధ్యై.”

అను పద్యమును జదివినతోడనే నావిగ్రహ రూపముననున్న శాస్త్ర ముక్కుపైనున్నవ్రేలు తీసివేసెనట! ముత్తముమీఁద శివమోహినుల పుత్రుఁడు కలిగినట్లు తెలుపుగాథల ననుసరింపకుండటచే నీతఁడు భాగవతగ్రంథనే యనుసరించి రచించినాఁడని నిశ్చయింపఁ దగియున్నది.

ఇంక పంచమశ్వాసము నందలి నారదుఁడు విష్ణుమూర్తిచే నంచించిఁ బడి స్త్రీరూపమును బొందుటను గూర్చిన కథకు భాగవతమున నాధారమేమి యుం గలఁ బడదు. కాని వ్యాసరచితమే యగు దేవీభాగవతమున నారదుని గూర్చిన కథలు కొన్ని కలవు. వానిలో నీకథయుఁ గలదు. భాగవతమున నొకనాఁడు వ్యాసుఁడు విచారగ్రస్తుడై కూరుచుండియుండ, నారదుఁ డాతనియొద్దకువచ్చి ప్రపంచము హనుదేవ మాయామయనిచెప్పి, యాతనిలీలా విలాసములను వర్ణింపుమని మోర్చి రింపఁగా నాతఁడద్దానిని రచించినట్లు కలదు.

దేవీభాగవతమునఁగూడ నిట్లే వ్యాసుఁడు విచారగ్రస్తుఁడై కూర్చుండి యుండ నారదుఁ డాతనియొద్ద కేతెంచి తన పూర్వజన్మవృత్తాంతమునుగూర్చి చెప్పినసందర్భమేకలదు. కాని యచ్చట వ్యాసుని విచారమునకుఁ గారణ మరణ్యా వాస మూలకమగు పాండవులనున్ స్థితి. నారదుఁ డొకనాఁడు తన యాశ్రమమునకు వచ్చినపు డాతఁడు శాంతుఁడై నిశ్చింత నుండుటఁగని, యీ ప్రపంచమునఁ బుట్టువుఁ గాంచుటనలనఁ గలుగు నానంద మెద్దియుఁ గనఁబడదు. అట్లయ్యును దీనిచే మోహితులై మహామతులుగూడఁ గర్మ నెందులకొనర్తు రని యడుగుచు వ్యాసుఁడు తన పుట్టువుపూర్వోత్తరములును, పాండవవనవాసగమనము నాదిగాఁ గల వృత్తాంతములఁ దెలిపి, తన్నూలమునఁ దనకుఁ గలిగిన చిత్తకోభను, దుఃఖ మును వెల్లడించి యెచ్చటను దుఃఖమేకాని సుఖము గానంబడుటలేదు. ఏమి చేయనని మొఱవెట్టఁగా నారదుఁడు దేహధారియగు పురుషునకు మోహము తప్ప దనియు, బ్రహ్మ, రుద్రాదులేకాక దేవర్షులందఱునుగూడ మాయామోహితు లయియే యీసంసారమున భ్రమించుచున్నారనియుఁజెప్పి తానునొకప్పుడు సామాన్యమానవునినలెనే విష్ణుచూయచే మోసపోయితి ననియావృత్తాంతమును దెలిపెను. అందుఁ దొలుత పర్వతనారదులిద్దఱును దేహలోకమునుండి మర్త్యలోకమునకు రాఁగా నచ్చట సంజయుఁడనురాజు కుమార్తెను నారదుఁడు మోహించుట మూలమునఁ గలిగిన పర్వతునిఁ శాపమువలనఁ దాను గోతిముఖకలవాఁడైన వృత్తాంతమును దెల్పి, పిదప తాను మాయామోహితుఁడై స్త్రీరూపమును జెంది యొకరాజభార్యయై కొడుకులనుగన్న వృత్తాంతమునుగూడఁ జెప్పెను. ఎల్ల నార్యునికథ కిదియే మూలమై యుండవచ్చును గని, యీరెంటికిని కొంత భేదము కలదు. ఎల్లనార్యుఁడే తన కనువగున ట్లీ కథను మార్చినాఁడో, లేక యట్టిమార్పు లతోఁగూడిన యాకథ మఱి యేపురాణముననైనఁ గలనో తెలియరాదు. ఈ కథా రంగము దేవీ భాగవతకథలో కనోజిసట్టణ సమీపస్థలమైయుండ ఎల్లనార్యుని కథలో 'శేషాహిపవిత్రతిపోనిష్ఠ మున్ను వెలసిన ముక్తితేత్రంబగు సర్పవరం'జై నది. మఱియు నీకథల యా ద్యంతములతోఁగూడఁ గొంత భేద మగపడుచున్నది. నారదుఁడు తాను మాయాజేతనని పగతింబులు పలుకుటకు సందర్భమును గల్పించినది యెల్లనార్యునికథలోఁ గాంతాసహితుఁడగు విష్ణునియెదుట మాయాకాంత చేసిన యింద్రజాల విద్యాప్రదర్శనమా. ఈ ప్రదర్శనవిషయము దేవీ భాగవత కథలో లేనేలేదు. అక్కడ కథాసందర్భ మిట్లున్నది. విష్ణు దర్శనార్థమై వీణె చాయించుకొనుచు నారదుఁ డొకనాఁడు సత్యలోకమునకుంజని, యచ్చట లక్ష్మీ దేవితో నేకాంతమున సల్లాపము సల్పుచున్న విష్ణునియెదుటకుఁ బోవఁగా, వెంటనే లక్ష్మీ యచ్చోటువిడిచి యావలికిఁ జనుటయు, నంత నారదుఁ డోజనార్దనా, నేను వచ్చినమాత్రముననే లోకజననియగు లక్ష్మీ నిన్ను విడిచి యావలకుఁ

బోనేల! నేను దుర్మార్గుడను గానుగదా! ఇంద్రియములను నిగ్రహించి మాయను
 జయించిన యతినిగదా నేను. కమలాదేవి యట్లు చనుటకుఁ గారణమేమి యని
 యడిగెను. దానికి విష్ణు విట్లు బదులుచెప్పెను. భర్తగాక యే పరపురుషుని యందు
 టను స్త్రీ నిలువఁదగదు. నారదా, మాయను జయించుట కడుదుర్లభము. మహా
 యోగులే మాయను జయించలేకపోయిరి. నేను జయించితి నని నీవు చెప్పఁదగిన
 మాటకాదు. అనాదియగు నామాయను బ్రహ్మరుద్రాదులు నేనునుగూడ జయిం
 చినవారము గాము. గుణబద్ధుడగువాఁడెవ్వఁడైనఁగాని యీమాయను జయింప
 లేడు. రూపములేని కాలము మాయాదూపములలో నొకటయి జగన్నిరాజ్యం
 కారణ మగుచున్నది. జీవములన్నియుఁ గాలమునకు లోబడియుండును. మహా
 ధర్మజ్ఞుని సైత మీకాలము భ్రమియింపఁజేయుచుండును. అని విష్ణువు పలుకఁగా
 వినినారదుఁడు తాను మాయాస్వరూప మెట్టిదో తెలిసికొనఁ గుతూహలుఁడై
 యుంటిననియుఁ దన కద్దానిని జూపవలయుననియు నడుగఁగా నాత్మవిజయము
 నొందనివారికి దానిని జయింప సాధ్యముగాదు. నీకు మాయను వేటొక్కచో
 జూపెదను రమ్మని, జనార్దనుఁడు నారదుని గరుడునిపై నెక్కించుకొని కనోజి
 పట్టణ సమీపమందలి యొక రమణీయంబగు సరోవరంబునకుఁ దోడ్కొనిపోయి,
 దీనియందు స్నానం బొనరించి కనోజిపట్టణమునకుఁ బోవుదము. నీవు ముందు
 స్నానం బొనరింపుము. నేను పిదప చేసెదనని యాతని నందుఁ గ్రుంకించెను.
 అట్లు మునిగిన నారదుఁడు స్త్రీరూపమున లేచునప్పటికి విష్ణువు గరుడారూఢుఁడై
 యాతని వీణెను దీసికొని తన స్థానమునకుఁ బోయెను. అంత తాళధ్వజుడను
 జొకఁ డచ్చటి కేతెంచి యా స్త్రీరూపమునకు మెచ్చి నీ వెవ్వరని యడుగుటయు,
 నేనెవ్వరో నాకుఁదెలియదు; తల్లి దండ్రు లెవరో తెలియదు. ఎవ్వరులేని యానా
 ధను నన్ను రక్షింపుమని వేడఁగా నాతఁ డామె నొకఁగిల్లకిలోఁ గొనిపోయి
 వివాహమాడెను. వీరికి సుధన్వుడు, వీరవర్మ మొదలగువారు పండ్లెండుగురు
 పుత్రులుమాత్రమే గలిగిరి. ఇట్లు కొడుకులు, కోడలఁడు, మనుమలు మొదలగు
 వారితో సంసారము పెరుగ వారందఱు తనవాండ్రని తాను రాజపత్నినని యే
 తలంచెనుగాని నారదుఁడ ననుభావమే యాతనికిఁ గలుగలేదు. కొంతకాలమునకు
 కొక శత్రురాజు దండెత్తివచ్చి కనోజిపట్టణమును ముట్టడింపఁగా, నాయుద్ధములో
 దన సంతానమంతయు మడియుటయు, రాజు కోటలోనికి బాటివచ్చెను. సంతా
 నము నశించినందులకు దుఃఖించుచున్న యామెయొద్ద కపుడు బ్రాహ్మణునివేస
 మున జనార్దనుఁడువచ్చి దేవీ, నీవు దుఃఖింపనేల? ఇదియంతయు మోహము
 వలనఁ గలిగినమాయ నీవెవ్వరో, యీ పుత్రు లెవ్వరివారో యాలోచింపుము,
 ముందొక తీర్థమున స్నానముచేసి వారికిఁ దిలోదకముల నిమ్ము. అని యామె
 నావెనుకటి సరోవరమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి యిందు స్నాన మాచరించి నీదుఃఖ

ములను బోగొట్టుకొమ్మని చెప్పగా నట్లే యాపుంతీర్థమునఁ గ్రుంకి లేచునరికి నారదునికి స్వస్వరూపము గల్గెనట. భగవంతుడగు హరి యాతని విపంచిని చేతఁ బట్టుకొని గొలనియొడ్డున నిలువఁబడియుండెను. అప్పుడు తాను నారదుడనియు హరి మాయచే నట్లు స్త్రీరూపమును బొందెననియు నాతఁడు గ్రహించెను. అంతట విష్ణువు 'నారదా, నీటిలో నేమిచేయుచున్నా'వని హెచ్చరించెను. ఇంతలో స్త్రీ రూపమున మునిగి పురుషరూపమును జెందిన నారదునిఁజూచి యాతాళధ్వజుఁడు తన భార్య కనఁబడకుండుటను హఠాత్తుగా నారదుడచ్చటికి వచ్చుటనుజూచి నివ్వెఱపడి భార్యకై దుఃఖింపసాగెను. అంత హరి యాతని నోదార్చి నీవాస్త్రీ నిచ్చటనే చేపట్టితివి యిచ్చటనే యాపెమాయమయ్యెను. ఇదియంతయు మాయా ప్రభావము. కాలగతి నెవ్వరు నడ్డగింప లేరు. ఆస్త్రీ వచ్చినవిధముననే పోయినది. కావున నింటికిపోమ్మ'ని యోదార్చి పంపివైచి, నారదునిఁజూచి హరి పకపకనవ్వు సాగెను. అప్పుడు నారదుఁ డీజీవాత్మ యీ మనస్సు నీయింద్రియము లే స్త్రీరూప మునుబొంది సుఖము లనుభవించినపుడుకూడ నాకుఁ గలవుగదా యీ మోహము విస్మృతియొట్లు గలిగెనని భగవంతు నడుఁగ నిదియంతయు మాయాలీల. ప్రాణుల కిట్టిసితు లనేకములు గలుగుచుండును. సుషుప్త్యవస్థయందేమియు నెఱుఁగక మరల జాగ్రదవస్థయందుఁబ్రాణి సర్వము నెఱుంగుచున్నాఁడు గదా. స్వప్నావస్థయందనేకానుభవములను బొందుచున్నాఁడుగదా. అప్పటి సుఖదుఃఖములు జాగ్రదవస్థలో జ్ఞాపకమున్నంతమాత్రమున నవి యెట్లు వాస్తవములుకావ్రో అట్లే యీ మాయావిలాసములను, మాయాశక్తినిఁ దెలిసికొనుటెవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. దాని లోఁతెవ్వరికినిఁ దెలియదు. అది త్రిగుణాత్మకము. నీవు దాని మహిమ ననుభవించితివిగదా ఇఁక దానిస్వరూపమునుగూర్చి యేల యడిగెదవు.' అనిచెప్పి తన వాహనము నెక్కి లక్ష్మీతోఁగూడి వైకుంఠమునకుఁ జనెను. అని నారదుఁడు వ్యాసునికిఁ దనవృత్తాంతమును జెప్పి వ్యాసుని విచారమును బాపి చనెను. వ్యాసుఁడును నారదునిచూటలవలనఁ బ్రబుద్ధుఁడై సగన్వతీనదీతీరమునకుఁ జని యచ్చట కాలక్షేపమునకుఁగా 'దేవీ భాగవతమును' రచించెనట. ఇది దేవీభాగవతరచనా వృత్తాంతమునందలి నారదుఁడు స్త్రీత్వమును బొందుటను గూర్చినకథ.

దీనికిని, మన యెల్లనార్యుని కథకును కలభేద మిప్పుడు సువ్యక్తం బగుచునే యున్నది. తొలుత విష్ణునియెదుట మాయ తన యింద్రజాలమునుజూపిన సందర్భమున నారదుఁడు ప్రగల్భములు పలికినట్లుకాక, లక్ష్మీ యీతనినిఁజూచి భర్తను వదలి యాపలికిఁబోవుటయే యీకథ కంతకుఁ గారణముగాఁ జేయఁబడుటచే నీదేవీ భాగవతకథయందు నారదుని యాధ్యత్య మంతగా బ్రకటింపఁబడియుండలేదు. కథకుఁ బ్రధానరంగము కనోజిగాక యాంధ్రదేశమునందలి సర్పవరముగాఁ జేయఁ

బడుట యొక విశేషము. మూలకథలో విష్ణువు నారదుని వంచింపవలయు నను పట్టు దలతోఁ జేసిన పనిగాఁగాక, యాతనికి మాయాస్వభావము చూపవలెనను తలంపుతోఁజేసిన పనిగా వ్యక్తముచేయఁబడినది. మూలకథలోని తాలధ్వజఁ డిచ్చట చంద్రకేతుఁడయినాఁడు. అక్కడ వారికి పండ్రెండుగురు పుత్రులు మాత్రమే కలుగ వీరికి 100 గురు పుత్రులు కలిగినట్లును, యుద్ధములో నిందటిపుత్రులతోపాటు తండ్రియు మృతినొందినట్లును జెప్పఁబడినది. అంతేకాక తుద్యాధాపీడితయైన యాస్త్రీ వీరి కళేబరముల నొకదానిపయి నొకటిఁజేర్చి వానిపయి నెక్కి యొక మామిడిచెట్టుకాయ నందుకొన యత్నించినట్లును చెప్పఁబడినది. ఈవిషయములు దేవీభాగవత కథలో లేకున్నను మఱికొన్ని పురాణములలోఁ గలవు.

వేటొకచో నీగాథ మఱియొకవిధముగఁ దెలుపఁబడియున్నది. కృష్ణుని దర్శింప నారదుఁడు ద్వారకకుఁ బోయినపు డతఁడు పదునాఱువేలు నెనమండ్రు భార్యలతో నెట్లు కాపురము చేయుచున్నాఁడో యను తలంపుతో నీతని ప్రవర్తనను గనిపట్ట నొక్కొకయింటికే పోయి చూచి కృష్ణుఁడు ప్రతిస్త్రీయింట నేదోవిధ మునఁ గ్రీడించుచుండుటఁ గనిపట్టి యత్యాశ్చర్యమగునట్లే మగిడి యాస్థాన మంటపమునకు వచ్చునరికి కృష్ణుఁడచ్చట నే యుండెను. అప్పుడు నారదుఁడు 'కృష్ణా, నీ విలాసకృత్యము లతి దుర్జ్ఞేయములు గదా' అని యాతనితోఁ బలుక 'నారదా, నీకును దుర్జ్ఞేయములగునా' యని కృష్ణుఁడు బదులుచెప్పటయు నారదుఁడు తలయూచి యూరుకొనెనట. దీనినిఁబట్టి యీతఁడు కొంచెము గర్వితుఁడయ్యెనని కృష్ణుఁడు కనిపెట్టెను. పిదప వీరిద్దఱును విమానమువై సంచారము సేయుచుండ నారదునకు పిషాసగల్గుటయుఁ గృష్ణుఁడతని నొక కొలనియొద్దకుఁ దీసికొనిపోయి దింపి నీవిచ్చట స్నానముచేయకయే నీరుత్రాగకుమని చెప్పిపంపెను. అఁడట్లు మునిఁగి తేచునప్పటి కొకస్త్రీ యయ్యెను. కృష్ణుఁడు నాతని విమానము కానరాదయ్యె. అప్పు డాస్త్రీ యొంటరియై జనులెవ్వరైన నగపడుదు రేమో యని యా కాననమునఁ గ్రుమ్మరుచు నొక్కచోఁ దపంబొనర్చు నొకఋషిని గనెను. ఆతఁడు కన్నులఁ దెరిచి యీమెనుజూచి 'నీవెవ్వ' రని యడుగఁగా నామె తానెవ్వరో చెప్పలేక, యాతనికి శిష్యురాలయి పరిచర్య సేయుచుందునని మాత్రము పలికెను. ఆతఁ డందుల కంగీకరించెను. కొంతకాలమునకు వీరు మన్మథుఁడు ప్రేరేప భార్యా భర్తలయిరి. వారి కరువండ్రుపుత్రులు గలిగిరి. ఇట్లు కొంతకాలము వారు సుఖంబుండ హఠాత్తుగా నొకనాఁ డాఋషియుఁ, బుత్రులును జనిపోయిరి. ఆస్త్రీ వారి కొఱకయి మిక్కిలి దుఃఖించి యేడ్వసాగెను; ఆయరణ్యమున నేకాకినియై వారి కంత్యక్రియలనై నఁ జేయలేకపోయెను. ఇంతలో నామె కాశలిభాధయు మెండయ్యె. తినుట కేమియు దొరుక లేదు. దూరముగా నొక మామిడిచెట్టున నొక కాయ యుండుటఁజూచి దానిఁగోసికొన యత్నింప నది యామె కందలేదు. అప్పు

చచ్చట మృతినొందినవారి కళేబరములను దెచ్చి యొకదానివై మఱియొకటి పేర్చి గానిపయి కెక్కి యాపండు నందుకొని తినఁబోవుచుండఁగా నచ్చటికి వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁ డొకఁడేతెంచి 'భర్త చనిపోయినపిదప స్నానమయినఁజేయక ఫల ఖట్లు భక్షింతు' వని పల్కి యామెను వారించి యాగొలనిలో నీపండు నొక కిత్తితో నీటిపయిఁ బట్టుకొని స్నానముచేసి రమ్మని పంపెను. అట్లు స్నానము కిసినంతనే యాస్త్రీ నారదుఁ డయ్యెను. కాని చేతిపండును, గాజులును నట్లనే ముండెను. బ్రాహ్మణుఁడు మాయమై శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రత్యక్షమయి, 'చేతిని గాజు కక్కడి' వని నారదు నడుగఁగా నాతఁడేమియుఁ జెప్పలేకపోయెను. కృష్ణునిపంపున నాతఁడు మరల స్నానముచేసి వచ్చునప్పటి కాయితచేతఁ బండునకు బదులు వీణె నానవచ్చెను. 'ఏమి యీ మాయ? ఈ చచ్చినపురుషు లెవ్వరు' అని నారదుఁడు కృష్ణు నడుగఁగా, నాపురుషుఁడు కాలపురుషుఁడనియు వారందఱు నాయితపుత్తునియుఁ జెప్పెను. అప్పుడు తనపుత్తుల నామములు శాశ్వతకీర్తిని బడయుఁగాక ఏని కోరఁగాఁ గృష్ణుఁ డట్లే యగుఁగాక యనిచెప్పెను. వారినామములే ప్రభాదిషష్ఠి సంవత్సరముల పేళ్లయి నేటికిని నిలిచియుండెనట ! ఈ విధముగాఁ గృష్ణుఁడు నారదునికి గర్వభంగము చేసెను.

ఎల్లనార్యునికథలోనివి, దేవీభాగవతకథలోఁ గానరానివి కొన్ని విషయము గాథలోఁ గనఁబడుచున్నవి. మొదటియాశ్వాసమునందుఁ దెలుపఁబడిన సత్య క్షిణి మొదలగు పదునాఱువేలు నెనమండ్రు భార్యలయెడలఁ గృష్ణుని లీలావిహార ర్తనములను గూర్చిన కథకు, మూలబీజములు కొన్ని యిందగపడుచున్నవి. ఇక్కడ నారదునకుఁ గలిగినట్లుగాఁ జెప్పఁబడినసందేహ మక్కడ సత్యాదేవియం బారోపఁబడి చమత్కరింపఁబడినది. మఱియు నిక్కడ నీకాతూహలమే నారదునికి ప్రత్యమును గలిగించి యాయని గర్వభంగమునకుఁ గారణమయినట్లు చెప్పఁబడినది. బ్రహ్మపమున నారదుఁ డొక రాజును వివాహమాడుటకు బదులుగాఁ గాలకూరూపుఁడగు నొకబ్రాహ్మణుని వివాహమయిన ట్లిందుఁ జెప్పఁబడినను, దేవీ భాగవతకథలోలేని మామిడికాయనుగూర్చినవృత్తాంత మొకవిధముగా నిందగపడుచున్నది. ఇట్టిపురాణగాథల కొకదారి తెన్ను కనఁబడదు. వీనికన్నిటికి మూలకథ ఏదో, దానినుండి యిన్నిపాఠభేదము లెందు కేర్పడినవో యన్వేషించి తెలిసి నుట యావశ్యకమే యయినను సంత సుసాధ్యముగాఁ గనఁబడదు.

పూర్వ మార్యమహర్షు లార్యావర్తమున నుండిన కాలమున వారిచే నింపఁబడిన యాయాపురాణ గాథలను గ్రహించి తరువాతి కాలపుకవు లాయా గాథలను సందర్భానుకూలముగ మార్చి తమ కభిమానపాత్రకములగు దేశభాగములకు ఔత్తములకు నన్వయించి నూతనగ్రంథములు, ఔత్తమాహాత్మ్యములు

మొదలగువానిని కచించుచుండుటం జేసి, యేకథ యెక్కడిదో, యెట్లు మాటినదో తెలిసికొనుట కడుదుర్లభ మగుచుండును. నీప్రాంతములవా రాయుగాధలు తమతమ దేశములలోఁ దా మెఱింగియున్న యాయాప్రదేశములకు తేత్రముల కును జెందినవనియే యెంచుచు, వానిమాహాత్మ్యమునుఁ బొగడుకొనుచు వాని మూలమునఁ దాము తరించి ముక్తిఁ బడయుదమని తలంచుచుందురు. ఇందుకుఁ బ్రసిద్ధమైన నిదర్శన మొకటి సారంగధరునికథ. ఈతఁ డాంధ్రదేశమునందలి రాజ మహేంద్రవరమునెలిన చాళుక్యరాజగు రాజనరేంద్రుని కుమారుఁడనియు, నాతని గూర్చిన కథయంతయు నాపట్టణముననే జరిగినదనియు పలువురు తలంచుచుండు టయేకాక, రాజమహేంద్రవర పట్టణప్రాంతమున నిది సారంగధరుని మెట్ట యనియు నిచ్చటనే యాతని కాళ్లు సేతులు తెగ నలుకఁబడిననియు నిప్పటికిని స్థల జ్ఞులు చూపుచుందురు. ఇంతియేకాదు; చాళుక్యరా జగు రాజరాజనరేంద్రుని యాస్థానమున భారతమును దెనిగించిన నన్నయభట్టు రచించినట్లు చెప్పఁబడు 'యాంధ్రశబ్దచింతామణి'యనువ్యాకరణము కారణాంతరములచే నశించినదనియు, తండ్రిచే వధియింపఁబడియు సిద్ధులలోఁగలసి సిద్ధుఁడయి నివసించియున్న సారంగధ రుఁడు బాల్యమున నన్నయభట్టునొద్దఁ జదువుకొనుటచే జ్ఞాపకముంచుకొన్న యీ గ్రంథమును దరువాతఁ గొన్ని శతాబ్దముల పిమ్మట నాంధ్రలోకమున కిచ్చెనను ప్రసిద్ధియు కూడఁ గొంతవఱకు వ్యాపించుట తటస్థించినది గదా! "హరిశ్చంద్ర ద్విపద" రచించిన గౌరనకాలమున కీకథ కాంధ్రదేశముతోఁగాని, రాజమహేంద్ర వరముతోఁగాని సంబంధ మేర్పడినట్లులేదు. ఏలయనఁగా నాతఁడురచించిన 'నవనాథ చరిత్ర' మను దానిలో నీకథ మహారాష్ట్రదేశమునకు సంబంధించినదిగానే చెప్పి యున్నాడు. ఆకాలములో నీకథకు రాజమహేంద్రవరముతో సంబంధము ప్రసిద్ధ మయి యుండిన నాతఁ డద్దాని నభిమానించి యుండునుగదా! దేవీ భాగవతమున నార్యావర్తమునందలి కనోజ్ పట్టణప్రాంతమున జరిగినదిగాఁ జెప్పఁబడిన నారదుని స్త్రీరూపమునుగూర్చిన వృత్తాంతమున కది యాంధ్రకవి చేతులలోఁ బడుటచేఁ గాఁబోలు గోదావరీ తీరమందలి సర్పవర తేత్రము నిలయమైనది. మూఁడవ యాశ్వాసమున బోయదాని తగులమునఁబడిన పుండరీకుని నివాసస్థానము యమునా నదీతీరమందలి మధుర యని చెప్పఁబడినది. యమునాతీరమునఁ బిప్పల తరు చ్చాయాశీతలప్రదేశంబున సాలగ్రామార్చనము చేయు ననిఁడు "కతిపయ దినం బులకే యచట నచట నాకలంబులఁ దినుచు గౌతమీపుణ్యభూమింజేరి యచట నొక యగ్రహారంబున భిక్షుటనము చేయఁదొడంగెను. దారిలోనున్న "కాళింగమధ్య

కృష్ణుడంటు లాంగూల శారదానదులచే జాలఁ బండు " నని యాతఁ డెఱింగించి యున్నను, అచ్చట నీతనికిఁ బట్టెఁడన్నము దొరక లేదు కాఁటోలును స్వీయదేశము టచేత నాగోదావరీ తీరమునందలి యొక యగ్రహారమునకు నాకలములఁ దినిపించు నీతనిఁ గతిపయదినములకే యీకవి తీసికొని వచ్చియుండుట! రామాయణ రతకథల విషయమునను వానియందు జనులకుఁగల యభిమానమునుబట్టి యే శములవా రాయాదేశములం దాయాకథ లక్కడక్కడ జరిగినట్లే చెప్పుచుండుము నాయాస్థలములను జూపుచుండుటయుఁగూడ గలదుగదా ! రామాయణ న వింధ్యసమీపముననే హనుమంతునకు నముద్ర మగపడినట్లును, అచ్చటి యిడియే యాతఁడు సముద్రమును దాటినట్లును అగపడుచున్నది. అదియే వాస్తవ నచోఁ గిష్కింధ యెచ్చటనుండెనో, రామేశ్వరప్రాంతమగుదక్షిణపుకొననుండి రిధిఁ గట్టుటెట్లు తటస్థించెనో, వా రపుడు ప్రవేశించిన రావణుని లంక ద్దియో నిశ్చయింప వీలులేనిస్థితి యేర్పడక మానదు. బహుశః ఆర్యజనుల పాటు, వారి నాగరకతతోపాటు, నీకథలు కాలక్రమమున భిన్నప్రదేశములకు గుఱుచు దారుమారయి యుండవచ్చు నని తలంపఁదగియున్నది.

మొత్తముమీఁద సందర్భానుకూలముగ నీ గాథలను సంస్కరించి క్కచోఁ గూర్చుటచే నీకవి యొకచక్కని ప్రబంధమును రచింపఁగలిగినాఁడు. కాల మీ రాధామాధవకవి గ్రంథములు ప్రకటింపఁ బడకుండుట రాయల గమునాటి వాఙ్మయమున కొకకొంతయనియే చెప్పనొప్పును. వసుచరిత్ర వాత పిల్లవసుచరిత్రలు బయలుదేరినట్లే యీతని విష్ణుమాయానాటకము లుదేరినపిదప విష్ణుమాయావిలాసములు వెక్కు బయలుదేరినవి. అందు 'సనూరి వెంకటపతి' రచించిన దొకటి యిప్పటికిఁ బ్రకటితమైన ట్లగపడు న్నది. ఎరగుడిపాటి వెంకటకవి మఱియొక 'విష్ణుమాయా విలాసము'ను రచిం పు. ఇది బిట్రగుంట వేంకటేశ్వరుని కంకితము.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్ప్రతి ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకాలయ ప్రతికంటె మయినదిగాఁ గనబడుచున్నది. ఇందుఁ గొన్ని పాఠభేదములుకలవు. ఒకటి ఏ సందర్భములలో నిందు లేని పద్యములుగూడ నందుగలవు. అవి యీ ధమునఁ జేర్పఁబడినవి. పాఠభేదములు గలచోటుల నుచితమని తోచిన ము గ్రహింపఁబడినది. తక్కిన పాఠము లధోభాగమున నీయఁబడినవి. తామంచు, పోతేనేమేలో, నీవేమిసేతు, ఏమనినమ్మెది. వనరుహనేత్రీ" మొద కొన్నిప్రయోగములు కవిబుద్ధి పూర్వకముగఁ జేసినవేగాని లేఖక ప్రమాద ములు కావనుతలంపుతో మార్పసాహసింపలేదు. ఈ రెండు ప్రతులనుబట్టియే

ఋగ్వేదము సరిచూచి ముద్రాపఁబడినది. వేఱుప్రతులు దొరికినచో నీ ముద్రా
ణమునందలి లోపములు తొలఁగవచ్చును. తమ కార్యస్థానముననున్న ఋగ్వేద
ముయొక్క యనమగ్రమగు తాటియాకుల ప్రతిని దయతో నొసఁగిన ఆంధ్ర
సాహిత్యపరిషత్తు వారికి వందనములు.

ప్రొచ్యపరిశోధనాలయము
మద్రాసు.
1-12-1983.

కోరాడ - రామకృష్ణయ్య

విష్ణు మా యా నా ట క ము.

ఎ ల్ల నా ర్య క వి కృ త ము.

ఆ శ్వా స ము. ౧.

—●—●—● పరీక్షీన్నహారాజు శుకయోగి నడుగుట. —●—●—●

తే. గీ. భాగవత ముఖ్యుడగు శుక శ బ్రహ్మచేత
భాగవత సత్కథాపర శ బ్రహ్మవిద్య
నెలమి వినుచుఁ బరీక్షీన్న శ రేంద్రచంద్రుఁ
డచ్యుత క్రీడలాత్మకిం శ పారఁబలికె.

చ. కనుఁగొన నింద్ర గీలమణి శ కాంతి నొకప్పుడు పూర్ణచంద్ర చం
దనరుచి నొక్కవేళ యరు శ ణద్యుతి కుంకుమ దీప్తి నొక్కచోఁ
దనరి గుణత్రయాత్ముడయి శ తాన సమస్తమునైన దేవునిన్
వనరుహనాభుఁ బల్లరు మ శ నంబున భావనచేసి వెండియున్.

సీ. అఖిలంబునిండి ప్ర శ హ్లాద ప్రమాణోక్తి
వెలయంగ నిలిపిన శ విశ్వమయత
ఆబ్రహ్మకీటశూ శ న్యంబైన వెంబైటి
నీటిలోఁ దేలెడు శ మేటి తనము
కంసకారాగృహం శ గణమున రుద్రాది
జయనాదములఁ గన్న శ జననకేళి
నిర్వికల్పస్థితి శ నిర్దేవుడై పర
బ్రహ్మంబుదానైన శ భవ్యమహిమ.

తే. గీ. తలఁపనచ్చెరు వంబుజో శ దరుని గుణము
లన్నివర్ణింపఁ దరమె ప శ ద్వాసనునకు
నిట్టిపరమాత్ము నాద్యుని శ నెఱుఁగు నాతఁ
డతఁడు దానౌట నిస్సంశ శ యంబు మదికి.

వ. అని వెండియుం బుండరీకాక్షుని యక్షయగుణంబు లొక్కొక్క సమయంబున
 నపారగంభీర పారావారతరంగ సంఘంబుల చందంబున తండోపతండంబులై
 పొడముచు, నొక్కొక్క వేళను కాలరాత్రినిబిడనీరంధ్రతమోనిశితాతప
 శ్చోత్సన్నదిజ్యోతిః కలాపంబుల రూపంబున స్వకీయమాయాంతర్గతంబులై
 నిల్చుచుచు, నొక్కకాలంబున జగత్త్పాణ ప్రసరణ ప్రవీణత్వంబున దీప
 కత్వ నిరూఢంబులై సకలంబునం బ్రవర్తింపుచు నవాఙ్మానన గోచరప్రభా
 వంబున నుండుటకు నరిదిపడి హర్షవిస్మయ స్వరూపంబగు మనంబున నమ్ము
 నీంద్రు నవలోకించి పరీక్షిదీశ్వరుండు ప్రాంజలియై యిట్లనియె.

4

మ. మునినాథోత్తమ విష్ణుదివ్యకలనల్ శ్రీ మోదాద్భుతాపాదక
 త్వనిరూఢిం నిగమాంత భావిత ప్రభున్ తత్త్వస్వరూపున్ విభున్
 మననధ్యాన సమర్చనాభిమత స శ్రీ న్నానస్థితిం బొల్చియుం
 డున శేషక్రియలందు సన్నునిగరి శ్రీ ఘల్ చాలసే వింపఁగన్.

5

వ. ఇవ్విధంబున ననన్యదై వ సామాన్య తేజోవిలాసంబుల వెలయు నిఖిలభువనైక
 నాయకుండైన విష్ణుండు పరమపురుషుండని యుపనిషన్మార్గంబులవలనఁ దెలిసి
 వేదసిద్ధాంత రహస్య వేదులగు మహామతులు, సర్గస్థితి ప్రళయవికార కలితం
 బులు నశేషప్రాణిగణ సంకీర్ణంబులు నగులోకంబులం బ్రవర్తించుటుడిగి
 తద్దివ్య విష్ణుధ్యేయ తేజోరూపంబు తుదిముట్టంగాంచితదాత్మకంబునుం బొందక
 మనంబు బహువిధకర్మ వ్యాపారంబులకుఁ బ్రేరేచి త్రివర్గ ఫలభోగంబు లను
 భవించు నల్పసుఖానుసారు లగుచుందురు. దీనికిఁ గతంబేమియో సర్వంబు న
 ధ్యాహరించి సంశయ విచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే మహాత్మా ! యని ప్రార్థిం
 చిన నవ్వివేకనిధికి శుకబ్రహ్మ యిట్లనియె.

6

క. అపునీపు చెప్పినట్ల న
 భువనైకస్వామి సకల శ్రీ పూజ్యుఁడు హరి వే
 దవిచారణీయ పరత
 త్వవిలాసము సృష్టినడుపు శ్రీ వాఁడును సరయన్,

7

ఆ. గీ. అతని నై జతత్వ శ్రీ మగుతేజమిట్టిది
 యతనిగుణములిట్టి శ్రీ వతనిక్రీడ
 లిట్టివని నుతింప శ్రీ నెఱుఁగవు వేద వే
 డాంతములును నిశ్చ శ్రీ యంబుగాను.

8

—●●— వేదప్రశంస. —●●—

తే. గీ. శ్రుతులనంతములవి యెన్ని శ చూడ నందు
నర్బదాంశంబయేమొ స శ హస్తగతుల
నాదిలో బ్రహ్మ వక్త్రప శ ద్వాంతరముల
నిండిఘోషించు మధుకర శ నినదలీల.

9

క. అందొక పరమాణ్వంశము
నందైన సకృత్స్నముగఁద శ దర్థము తెలియన్
బొందుపడదు వ్యాసమహా
ర్షిందు ప్రముఖులకు నైన శ నృపకులతిలకా.

10

—●●— వ్యాసప్రశంస. —●●—

ఉ. వ్యాసమునీశ్వరుం డపర శ వారిజనాభుఁ డతండు నిష్ఠన
బ్జాసను దేవతోత్తము మ శ హామతిమంతుని సుప్రసన్నునిం
జేసి తదీయ శిక్షనొక శ చేరికఁ గైకొని కొంతవేదమ
భ్యాసము చేసెఁ దాను చతు శ రాస్యములై చననాల్లు వేదముల్.

11

—●●— మతప్రశంస. —●●—

సీ. ఆవేదములు నాల్గు శ నవగతంబులు గాఁగ
చదివితదర్థముల్ శ వెదుక లేమిఁ
దదను రూపమున శా శ స్త్రములారు నష్టాద
శపురాణములు నోలి శ సంఘటించె
వేదబీజాక్షర శ విన్యాస సరణి గా
యత్రాద్యదిమంత్రంబు శ లనువుపఱచె
మతశాస్త్రములు యోగ శ మార్గశాస్త్రంబులు
నతిరహస్యములుగా శ జతనకట్టె

తే. గీ. నమ్మహాభాగుఁడిట్లు¹ వే శ దాదులందు
దనరు నర్థంబు వివిధ భే శ దములనడుచు
దానమతములు పెక్కయ్యెఁ శ దన్నతముల²
కన్నిటికిఁ గల్గెనధిదైవ శ తాంతర³ములు.

12

క. తామసరాజసమతములు
భూమి ననేకములు బహుళ శ ములు తదధీనం
బై మెలఁగు జగము సాత్విక
మామతములలోన సూక్ష్మ శ మైవ ర్తించున్.

13

1. ఆ. పాఠ-డిట్టి 2. ఆ. పాఠము-తస్మత్తంబులన్నిటికి గల్గెనది దేవతాంతరంబు ! 3. ఆ. పా. తాంతరంబు.

క. మతములు మంత్రంబులు వాం

ఛితములు సేవార్చన¹లును శ శిష్టాచార

వ్రతములును బదవిభాగ

స్థితులును భిన్నంబులగుచుఁ శ జెల్లుధరితిన్.

14

శా. ఈమార్గంబున శాస్త్రవాక్యములు ప్ర శ త్యేకార్థయు క్తంబులై

భూమింబెక్కు మతంబులన్నడు²వఁగా శ బుద్ధి ప్రకారోన్నిష

త్సామర్థ్యంబున నెల్లవారు బహువా శ దప్రేక్షానాయామతం

బేమేలంచు భ్రమించుచుండె తమకే శ దిష్టంబు తన్నుద్రతోన్.

15

క. అందఱికి నన్నిమతముల

నందముగాఁ దదధిదేవ శ తాకృతులను గో

విండుఁడె యుచితఫల ప్రా

ప్తిందుడిఁ బొందించు తద్వి శ దీత లోకములన్.

16

క. సారస్వతసంపద్భో

గారూఢములగుచుఁ దలఁపు శ లో⁴వ ర్తించున్

గోరికల తమకమున మో

క్షౌరంభములేదు పద్మ శ జాదులకై నన్.

17

క. కేవలనిర్వాణమునకుఁ

దావలమది సాత్వికంబు శ తత్పతిహరి యా

త్రోవకు నేరికిఁ జిత్తము

ద్రోవోదు తన్నతయుగంబు శ త్రోవకుఁబోలెన్.

18

క. కావున నుత్తమ సాత్విక

ధీవిభవముగలిగి తదధి శ దేవతయగునా

శ్రీవిష్ణుని నతినిర్మల

భావంబున నిలుపవలయు శ భక్తినిరూఢిన్.

19

శా. ఈరీతిం నిజసాత్విక క్రియలతో శ నేకాగ్రనిష్ఠమహా

ధీరుండై హరిమూర్తి నాత్మనిడునా శ ధీమంతుఁడా మూర్తి సం

స్కారంబొప్పగనచ్చునన్⁷ బ్రతిమయో శ జంజెందుచందానఁదే

జోరూపంబున ముక్తుండై మెలఁగుఁ జూ శ యోగీతలాధీశ్వరా.

20

క. వినుసహజ సాత్విక పుమోత

ముననిర్మలహృదయ పద్మ శ మునఁ దిరముగ వి

1. ఆ. పా. సేవార్చన వ్రతంబులు దమకున్ | గతిమెలగజేయు భోగ | స్థితులును. 2. ఆ. పా. నడపగా. 3. హిత. 4. లోవ ర్తించున్. 5. ప్రానిర్వా. 6. ద్రోవడు. 7. నంచు బ్రతిమయి. 8. వో (వో?) 9. సాత్వికత్వమున.

ష్టుని నిలుపుచుఁ దాదాత్స్యం

బునఁ బొందుట దుర్భరంబు శ భూవరచంద్రా.¹

21

ఆ. గీ. అంతసాత్వికక్రి శ యయు నంత నిశ్చల

సూక్ష్మదృష్టియును వి శ శుద్ధమతియు

సంభవించుమాన శ సంబన్ధమతముల

వ్రాలకున్న పరమ శ వైష్ణవులకు.

22

—••— విష్ణుమాయానాటక ప్రశంస —••—

చ. కమలదళాక్షుఁడింతటికి శ గారణమావెడగాని యింద్రజా

లముభువనత్రయంబు సకలక్రియలుండద భీష్టకేళితం

త్రములరయంగ నాతని మ శ నంబున కెట్టులుదోచెనట్లవి

శ్వముజరియించు నెవ్వరికి శ శక్యముస్వేచ్ఛభరంబు నొందఁగన్.

23

వ. మహామాయా నాటక సూత్రధారుండగు నప్పరమ పురుషుండును జూపు

దివ్యకేళీకృత్యంబులు బహువిధవిచిత్ర ప్రహ్లాద కారణంబు లవి వినవలతువేని

సావధాను²ండవై యాకర్ణింపుము.

24

సీ. వాగీశ్వరుండయ్యు శ వనరుహగర్భుండు

శ్రుతికదంబము లెక్క శ చూడఁగలఁడె

భానుసహస్ర సం శ పద గల భానుండు

తిమిరమంతయును భే శ దింపఁగలఁడె

భువనత్రయమునే లు శ దివి జాధినాథుండు

చి త్తతృష్ణావధి శ చెప్పఁగలఁడె.

పటు గరుజ్జవరేఖఁ శ బరగుఖగేంద్రుండు

గగనంబు కడయెఱు శ గంగఁగలఁడె

తే. యట్లుతేజోగుణోత్కృష్టుఁ శ డై యనంతుఁ

డై నవిష్టుని మాయా వి శ హరికలన

నమరగంధర్వసిద్ధ వి శ ద్యాధ రర్షి

యక్షరక్షోగణంబైన శ నరయఁగలడె.

25

మ. ఇదిమధ్యం బిదియాదియంతమిది రూ శ పిభృంగి యిచ్చోటుత

త్పదమంచున్ హరియున్న రూపుశ్రుతులున్ శ భావింపలేవన్నచో

నిదమిత్థంబనిచెప్పనోపుదునె భ శ కైకావన ఖ్యాతునా

సదయాత్తున్ మదినిల్పుశక్తి ప్రతిభా శ సంయుక్తివాటించెదన్.

26

1. ప్రా. భూరివరేణ్యా, 2. ఆ. సావధానంబున, 3. ఆ. ణీశ్వ, 4. చేయగలడె, 5. గురు జవ, 6. ఆ. బ్రాపించెదన్.

వ. అని యంత ర్నేత్ర మనంత పరధ్యానయోగా ధీనంబుగావించి యుదంచిత
రోమాంచకంచుకిత దేహుండును సంతోషరస స్రవదశ్రుధారా మధూళీబిందు
సుందరదృగరవిండద్వంజ్వ పునఃపునః ప్రకటిభూత హరిభక్తి సుధాప్రవాహుం
డును, కరతలముక్తా ఫలీకృత ప్రాగ్వచశ్చుడా ప్రౌఢరహస్య వాక్సుహృదు
పదిష్టభావి కై వల్య లక్ష్మీవిలాస సర్వస్వసంగ్రహణ¹వ్యగ్రుండును, మధుర
ప్రఖోధోద గ్రుండును నగునయ్యోగి కులాగ్రణి రాజకులాగ్రణి కిట్లనియె. 27

క. ధరణీశ్వర 'మమమాయా
దురత్యయా'యనియె నరుని శ తో హరిమునుద
త్పరమోక్తికి ననుగుణమై
పరగెడు తన్తాయ విధము శ బ్రకటింతుండగన్.

28

వ. అని తత్ప్రకారంబు ప్రపంచించునప్పుడు.

29

—◆◆◆ విష్ణుమాయాప్రభావంబు శుకయోగి చెప్పఁబూనుట. ◆◆◆—

సీ. క్రతుదీక్షితర్షి సం శ తతికిదుగ్రసంబు
గురియునాకనివాస శ సురభివ్రాలె
సస్యాభివృద్ధికి శ చాలంగ వర్షించు
ప్రావృట్టయోధర శ పటలివ్రాలె
వేలాతటంబున శ విబుధరక్షార్థంబు
ప్రభవించు నమృతకుం శ భంబువ్రాలె
సత్యభామామన శ స్వామికి నభివాంఛి
తమునిచ్చు పారిజా శ తంబువ్రాలె
తే,గీ. పారికాంక్షి పరీక్షిన్నృ శ పాలమాళి
మధుకరస్వాంత సంతోషమయములై న
కోరికలమిం²చు శుకముఖాం శ భోరుహంబు
నందనందన గా³ధామ శ రం దధార.

30

క. మనసునకు గోచరింపని
వనజోదరు తత్త్వకలన శ వాగ్జైఖరివ
ర్ణనసేయ నొరులకెట్లగు
సునిశితవిజ్ఞాన నిధికి శ శుకునికిందక్కన్.

31

వ. ఇట్లు చాటుకార వాక్పరంపరా సంపాదకుం⁴డేక ముఖుండయ్యు చతుర్ముఖ
సహస్రముఖ జంఘాలిక కళాగర్వ నిర్వాహకంబగు శేముషీ విశేషంబున సర
స్వత్సలిలాంతర్నగ్నంబులగు రత్నంబులుంబోలె నామ్నాయ మండల గర్భ

1. ఆ. సంగ్రహ సమగ్రుండును. 2. ప్రా! ముంచె!! 3. ప్రా. 'గాఢ', 4. సంపాద
కందలితముఖం.

స్థంబులైన హరికథా సందోహంబులుగూడం దిగిచి వసంతసమయ సమారంభ
విజృంభమాణ సురభికుసుమ విసరంబుల పసనసలుగొనిదెసల పుణ్యగంధం
బులు వెదచల్లుచు సత్పురుషహృదయ మధుపాయి నికాయంబుల నాకర్షింప
సమకట్టి చెప్పనప్పారి కాంతీ యిట్లనియె. 32

—●—●—●— విష్ణుమాయా ప్రభావము. —●—●—●—

- క. శ్రేయస్కర విష్ణుమహా
మాయానిబిడాంధకార శ మండలిఖద్యో
తాయిత తేజోమూర్తులఁ
దోయజభవముఖులు దిరుగు శ దురు వినుమధిపా. 33
- చ. జననసమృద్ధినాశములు శ చంద్రకళావళి కెట్టులంబరం
బున ఘటియిల్లునట్లన య శ మోఘ దురత్యయ విష్ణుమాయాయం
దనవరతంబులోకనివ శ హంబునకున్ బ్రహతంబుగావునన్
జనవర సర్వముంజలజ శ నాభుని కై తవమగ్నమారయన్. 34
- చ. ఉరగవర్తై క దండకలి శ తోజ్వలలోక పరంపరన్ సురా
సురముఖ జంతుకోటిని డి శ చూడ్కికి యక్షకరండమట్టులై
పరఁగఁగఁజేసి యెల్లెడల శ భక్తమనో నిలయాంగణంబులన్
దిరముగ నిల్పెవేడుకలఁ శ దేలుచు వైష్ణవమాయ భూవరా. 35
- ఉ. నీలపయోధరావలివి శ నిర్భరదీధితులాడ కాడకుం
గోలమెఱుంగు¹ తండములఁ శ గొల్చి గ్రహించెడు మాడ్కిభానుతే
జోలవ చంద్రికాంశువులఁ శ జూపుచుమా²పుచునుండు విష్ణుమా
యాలలితేంద్రజాలము ని శ జాశ్రితకోటికిఁ బ్రీతిసేయుచున్. 36
- క. భూయోజ్యోతిర్వైష్ణవ
మాయానాటక విధాన³ శ మర్దల పాంచా
లీయవనిక భాగవతని
కాయాంత ర్నేత్ర కాతు శ కము నొదవించున్. 37
- తే. గీ. ఆచతుర్ముఖకీట శ పర్యంతజంతు
సంతతులు విష్ణుమాయోరు శ జాలపటలి
దగులుచుందురు మత్స్యవి శ తతులు వ్రాలె
వితతతృష్ణాబ్ధి నీదుచు శ విధి⁴నరేంద్ర. 38
- మ. అరిషడ్వర్గగుణత్ర యేంద్రియధర శ న్యాకాశవార్హేతి మ
న్నరుదాశాంతరవత్సరర్తుకలనా శ మర్యాదలై జాతిక

1. ఆ. మెరుంగుదండముల, 2. ఆ. పాయకనుడు, 3. ఆ. 'విధానుమర్దర', 4. విడు.

రగ్గరతిఁకొంతి తిరస్క్రియాదురిత ధర్మఖ్యాతి ¹పూజాదులై
చరియించున్ హరిమాయ ప్రాణిగతయై శ సర్వైక సేప్యోన్నతిన్. 39

మ. హరిమాయావిభవంబు రాజ్యపదప శ ద్వాక్షీనుత ద్విట్సుహృ
త్కరుణాశానుభవైతస్సవ వ్యయగృహో శ ధాన్యాదులై తృప్తియై
పరమాపత్సుఖ సంపదా²ర్తిగతులై శ ప్రాపించులోకంబునన్
సురమర్యాసుర ముఖ్యజంతు తతిఁదే శ ల్పుం³దూల్పుఁ గూల్పున్మపా. 40

—●—●—● ప్రకృతిపురుష స్వరూపంబులు —●—●—●

సీ. మానవేంద్రవినుము శ మాయనాఁ బ్రకృతిత

త్కర్తవిష్ణుఁ డతఁ డు శ దానెవిష్ణు
డతఁడె మొదలితేజ శ మామీఁదమఱిలేదు
దానినెఱుఁగు నిగమ శ తత్వవేది
పంచేంద్రియములకుఁ శ బరమంబులై యుండు
సర్థంబులఖిల వి శ ధార్థయుక్తి
సర్థంబులకు నెక్కు శ వైతనర్చు మనస్సు
నిఖిలప్ర⁴యత్నత శ నియతిగలిగి
మనసున కధికమై శ మను⁵నుసద్బుద్ధి ని
శ్చలసూక్ష్మదృష్టికి శ నిలయమగుచు
బుద్ధికి నుత్కృష్ట శ భూమియై విలసిల్లు
నాత్మ విజ్ఞానసీ శ మాంతమగుచు

తే. గీ. నాత్మకతిరిక్తమగుచు మ శ హత్తువెలయు
నంతకంటెను నవ్యక్త శ మతిశయిల్లు
నవలబురుషుండు పరకావ్య శ యై వెలుంగు
ప్రకృతిలో నంబుధర గర్భ శ భానునట్లు. 41

వ. ఇట్లు పరబ్రహ్మ తేజంబున వెలుంగు పురుషుండు ఘటనిహిత ప్రదీపంబునుం
బోలె నిబిడమాయావరణ మధ్యస్థుండై నిజతేజంబు సకలంబునక⁶ గోచరం
బని కేలీ సంచారపరాయణత్వం బపేక్షించి యేకై కకాలవళితంబై (బహు
కాలంబు) పరిభ్రమించి కులాలచక్రంబు కరణిఁదిరుగు, స్వకీయ మాయాకాల
చక్రంబున నావర్తించు బ్రహ్మాదులలోన పావకశిఖాంకూరంబువలన నంకు
రించు దీప⁷ కలశపగిది నిజతేజోబ⁸లంబున మత్స్యకూర్మవరాహ నారసింహాది
బహువిధరూపావతారంబులఁ బ్రతిఫలించుచు సౌందర్య వీర్య శౌర్య ధైర్య

1. ఖ్యాతి. 2. ఆ. సుకసంపద ర్తి గతులైప్రాపించు లోకంబులన్. 3. పా. దాల్పు. 4. ఆ.
ప్రవర్తన. 5. ఆ. 'మలయు' 6. సకలంబునకు. 7. ఆ. 'పరంపరల.' 8. ఆ. లవంబున.

ప్రతాప ప్రభావనిగ్రహణుగ్రహ దాక్షిణ్యంబు లత్యుత్కృష్టంబులై వెలయ
శంఖచక్ర గదాపద్మ పీతాంబర కాస్తుభవనమాలికా శ్రీవత్సలాంఛనప్రముఖ
లాంఛనంబులతోఁ జతుర్దశభువనంబులం బ్రవర్తించుచు, సర్గస్థితిప్రళయ
కర్తృత్వంబునఁ బ్రాణివర్గంబుల నడుపుచుండు, నయ్యవతారంబులలో
మిక్కిలి కృష్ణావతార విలసితుండగు విష్ణుండు సహజమాయా మానుషవేష
ధారియై తత్పురుష ప్రభావంబు గలిగి విహరింపుచుండు. అతండెకాడె. కారవ
కులం బాహుతింగొని ధర్మనందనుఁ బట్టంబుగట్టి భవద్వంశంబునిలిపిన భక్త
పరతంత్రుండు. తత్కపటకేళీకృత్యంబులు సువ్వె, మాయావిధానంబులు.
నీకుఁ జెప్పనమకట్టిన కథాప్రసంగంబు నదియ వినుము.

42

క. భూమిన్ “సర్వం హస్తి ప
దేమగ్న”మ్మనెడు మాడ్కిఁ శ దెలియఁగఁ దన్నా
యామగ్నము శివవిధిర
క్షోమరమాయా విధంబు శ నవనీనాథా.

43

—◆◆◆ విష్ణుమాయాతిశయత్వము. ◆◆◆—

తే. దేవ గంధర్వ యక్షదైత్యతేయతతికిఁ
గలవు మాయలు విను మల్పకాలగతులు
సలిల జనిబుద్బుదాంబుదశ్చాఞ్చయలట్టు
లన్నిటినిమ్రింగి హరిమాయ శ యతిశయిల్లు.

44

క. జలరుహ నాభుని మాయా
విలసనమున సుళ్లుగొనిన శ విధమదివినవే
జలజజ శివ వాసవముఖు
లల వడి నుడిగాలిఁబడిన శ యాకులు పూలె.

45

తే. జాతి పుష్పంబునందు వాసనయుఁ బోలె
దీపమునఁ బ్రభవ్రాలెనా శ దేవదేవుఁ
గలసి యన్యోన్య సౌభాగ్యగతిఁ జరించు
సిరియు గర్వించి హరిమాయఁ శ జిక్కువడియె.

46

వ. ఇవిధంబున ననవరత సన్నికృష్ట సాంగత్యంబున నద్దేవునికిఁ బ్రాణేశ్వరియై
విశాలవక్షస్థల కాస్తుభరత్నసింహాసనంబున భాసిల్లు సంపద్విలాసినియును,
నిరంతర సందర్శన పారాయణ ప్రారంభంబున నయ్యంభోరుహనాభు నాభ్యం
భోరుహంబున బంభరాయమాణుండై యుండు సంభోరుహసంభవుండును,
నమేయ కల్యాణగుణ సాదృశ్యంబున వేఱులేని మచ్చికలతో హరిహరు
లేకాకృతియనుటకు నాడై త్యారింగూడి దంటయై నిలిచిన ఫాలలోచ
నుండును, సతతంబును నారాయణాష్టాక్షరీమంత్రసంస్మరణశ్రవణ కుతూ

హలంబున నా పురాణపురుషు నాశ్రయించి తన్నంత్రముఖరియగు
వీణైఁ గైకొని పరమభాగవతుండై భవపంకంబునం బడక నిరాతంక
సుఖయోగంబునంజెంది, మోహాయత్త విషయరస సంజాత ప్రభూతరోష
కషాయితస్వాంతులై పొరలువారింజూచి ప్రహసించుచు హర్షించుచుఁ
జరియించు నారద మహామునీంద్రుండును, మొదలుగాఁగల మహామహి
మాధ్యులు లోకంబుల నల్పప్రాణి మండలంబుల తేజంబులం దమ తేజం
బులచేతం గుదియించుచు, నిశాసమయజ్యోతి రింగణ గణద్యుతుల నద్యై
కొలంది మాయించు నతిస్థూల సూక్ష్మ ప్రదీపాంకురంబుల మాడ్కిం
బ్రదీపించుచుఁ దమలోన లీలారూపధరుండై తన మూలరూపంబు దాచి
కలసి మెలసి వర్తించు నయ్యచ్యుతఁని నొరసి చూచి యనంత తేజో ధాముం
డగు ప్రభాకరు నన్నిధింబోలె నిస్తేజులగుదురు. మున్ను చన్న కథలుగలవు.
చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

47

క. మీతాత ధర్మనందనుఁ

డాతత¹విభవాధికారయశములఁదా² నే

కాతప వారణముగ వసు

ధాతల మొక్కరుఁడ యేలె శ ధర్మోన్ముఖుండై.

48

—◆◆◆ ధర్మరాజయొక్క ప్రశంస. ◆◆◆—

సీ. ధర్మదేవతకు నుశద్భవమొంది యత్యంత

ధర్మపరాయణశత్రుమున నిలిచె

రాజసూయ మహాధ్వర మొనర్పఁగఁ బూని

³గుటుతుగా రాజుల శ చెటలుమాన్చె

సత్యప్రతిజ్ఞ విశ్వమునిండ బలవంతుఁ

డయ్యును వనవాస శ మాచరించె

⁴తేజితఖడ్గధారరాజతౌఘంబునఁ

గౌరవవంశ పంశకంబుగడిగె

తే. గీ. నిఖిలదిజ్ఞుండలాధీశశనిత్యదత్త

వస్తు విస్తారపూరిత శ వాజిమేధ

యాగభాగాది నందితేంద్రదాదిదివిజ

నిర్మితఖ్యాతి నొప్పునా శ ధర్మనుతుఁడు.

49

వ. ఒక్కనాఁడు.

50

1. విద్యాదిగౌరవాంతంబున 2. ఆ. పా. పాంతంబుననె | కాతప. 3. గురుతర
రాజులం. 4. జితఖడ్గధారరాజ తౌఘంబుచేతను.

ఉ. ఇందు కులప్రభూతపుధి శ్రీ వీశ్వరుడౌ¹దలపట్టభద్ర ల
క్షీందనరారి యెక్కగఁ బ్రశస్తికి నెక్కిన యీసముజ్వల
త్తుందరరత్న సింహముల శ్రీ శోభిలుచున్న పసిండిగదైఁ బెం
పొందఁగ నింద్రులీలఁ గొలు శ్రీ పుండె నమన్నపదీపితాంఘుడై .

51

సీ. కారవాధీశోరుశ్రీకాండద్వయద్రోహి

పటుగదా హస్తుండు శ్రీ పవనజుండు

కర్ణవక్షఃపీఠశుట్టన చణబాణ

జనక గాండివపాణి శ్రీ సవ్యసాచి

చటుల కారవ్య పశు² విపక్ష నిగ్రహ

వ్యగ్రశౌర్యుండు మాద్రి శ్రీ యగ్రనుతుండు

కై తవద్యూత విగ్రహకారి సౌబల

హననధుర్యుండు నకుశలానుజుండు

తే. ననుఁగుదమ్ములు నలుగురు శ్రీ నర్ధిఁగొలువ

నింద్రునకు గీష్పతియుఁటోలె శ్రీ నెనయఁ దనకు

ధౌమ్యుఁ డుచితాసనమున సర్ధర్నకథల

వలన రాజర్షి మార్గముల్ శ్రీ దెలుపునపుడు.

52

—●—●—● వ్యాసముని వచ్చుట. —●—●—●

ఉ. కారవ పాండవేయ కులశక్త ర్త కళింద నుతాంతరీప వి

స్ఫారతరా కరోద్భవ లశనద్రుచి సాంద్ర మహేంద్రనీల మం

భోరుహసంభవాకృతి విశమోహితమోహరణప్రచండ వి³

ద్యారవిమండలోదయము శ్రీ వ్యాసమహాముని దోఁచె ముందటన్.

53

సీ. జమున పుంభావమ్మై శ్రీ సాక్షాత్కరించెనో

లలిత మంహేంద్ర నీలములప్రోవై

నవ్యసాలగ్రామ శ్రీ నగశృంగ మెగసెనో⁴

నుస్నేరకల్హార శ్రీ సూసవన మొ

కోమల పల్లవాంశురిత తాపింఛమో

ఘనతరామృత మేఘ శ్రీ ఖండభరమొ

సామాధి దైవతోరద్దామ విలాసమో

హరిమూర్తి సచ్చాత్మీనట్టి రూపొ

తే. యనఁగ దూర్వాంకుర శ్యామశ్రలాంగ దివ్య

కాంతి చకచక లాశలఁ శ్రీ గడలుకోనఁగ

1. వీశ్వరమేయల. 2. (ఆ. పా.) పక్షపాతనిగ్రహ. 3. విమోహ తమోహ తమోహరణ.

. ఆ. పా. మెసలెనో.

నిష్టదై వంబుపోలె సరమిదకరుణ
నెదుటఁ దోచిన వ్యాసమునీంద్రుఁ జూచి.

54

◆◆◆ ధర్మరాజు వ్యాసులవారికి నమస్కరించి పూజించుట. ◆◆◆

క. మానసము నిండివెలువడు
నానంద రసంబుపోలె శ్రీ నశ్రులు దనక
స్తోనల దొరఁగఁగఁ గ్రక్కున
నా నరపతి గద్దెడిగ్గి శ్రీ యంఘ్రుల కెఱఁగెన్.

55

మ. సకలక్షౌవర సార్వభౌమ పదవీరసామ్రాజ్యపీఠస్థుఁడిం
దు కులగ్రామణి ధర్మనందనుఁడుదోరడ్తోఁగూడి తత్తోదర
ప్రకరంబున్ నిఖిలోర్విపాలక సుహృత్ప్రద్యాతంబులున్ మ్రొక్క ర
త్నకీరీట ప్రసవార్చులందనరెఁ దత్త్వాదద్యయం బయ్యెడన్.

56

వ. ఇట్లు సహజస్థ సామంత సుహృత్సంతానంబుతోఁ బ్రణమిల్లి వినయ విన
మిత శరీరముకుళీకృతహస్తారవిందద్వంద్వనందర్శితభక్తితాత్పర్యంబులతోఁ
దోడ్కొనివచ్చి సభామంటపమధ్యప్రదేశంబున సమున్నతకుశాసనంబున
నునిచి పూజించి తదనుమతంబున నిజసింహాసనాసీనుండై తగినవారలఁ
దగిననెలవుల నుచితపీఠంబులనుండ నియమించి ప్రాంజలియై యభిముఖుం
డగు నాధర్మతనయు నవలోకించి కృపాయత్తచిత్తంబున సముని కులోత్త
ముం డిట్లనియె.

57

◆◆◆ వ్యాసుఁడు ధర్మరాజును శ్లాఘించుట. ◆◆◆

మ. జననాథోత్తమ ధర్మనందన ! హరిశ్చంద్రక్షమా భర్తతో
నెనయై నిల్చితి సత్యవాక్యమున ధాత్రీతోత్తమశ్రేణిలో
ననినిన్నెచ్చెద నట్లకాదె, నుజనుండ్లై నట్టి వాఁడార్యవ
ర్తన వర్తించినఁ గీర్తియున్ సుకృతముం శ్రీ బ్రాహ్మిపదే యెయ్యెడన్.

58

శా. ప్రాలేయాంశు కులావతంసములలో శ్రీ భాస్వన్వయోద్భూతభూ
పాలశ్రేష్ఠులలోన రామునిక్రియం శ్రీ భాస్వద్భున బ్రహ్మ వి
ద్యా లక్ష్మీప్రభవంబు శౌర్యనయయుక్త భ్రాతృసౌజన్యముం
దైలోక్యంబున నెన్నుకోవెలసి తాత్రయస్తత్య ధర్మాత్మజా.

59

క. జలరుహ సంభవముఖులకుఁ

గొలఁది యెఱుంగంగరాని శ్రీ గోవిందుఁడు నీ

1. ఆ. పా. ప్రసవార్చనందనరె. 2. నయ్యెనెలవుల. 3. నని నిన్నెంచగ. అనిమున్నెచ్చెద
4. ఆ. పా. 'నయయుక్తి' 5. కొలదియు నెరుగంగరాని.

కులమునకుఁ గూర్చిచుట్టము

చెలికాఁడును నయ్యెనేమి శ చెప్పదునింకన్.

60

వ. అని హరిందలంచి తద్భక్తవత్సలత్వంబు నూహించి.

61

తే. భక్తపరతంత్రుఁడైనయా శ పద్మనాభుఁ

డేడుగడయును దానయై శ యెల్లకడల

మిమ్ముఁ బ్రహ్లాదుఁడోలెనశ్రమేయకరుణఁ

1దగిలి రక్షించె ఘోరదుర్దశలవలన.

62

సీ. కావఁడే మానంబు శ కారవసభలోన

పాంచాలికక్షయాంబరములొసఁగి

యాఁకొన్నదుర్వాసు శ నలుకచేపడకుండ

నరయఁడేనిను పులారకార్థియగుచు

రవిగుంకకుండసైంధవుద్రుంచునవ్యసా

చిప్రతిజ్ఞ నిలుపఁడే శ చిక్కుఁబెట్టి

ధృతరాష్ట్రు కాఁగిట శ మృతిమాననుక్కుకం

బముచేతఁబ్రోవఁడే శ పవనతనయు

తే. 2నాదరింపఁడే నారాయణాస్త్రవహ్ని

బలముదెగకుండ ద్రాణిశాసంబువలన

నుద్ధరింపఁడేమీవంశ శ ముర్వి నెడల

కుండఁ గృష్ణునివంటిహితండుగలఁడె.

63

వ. వెండియు నాఖండలాదులయెడ ననురులుంబోలె పాపవర్తనులైన ధార్త
రాష్ట్రులు మీమేలు సహింపఁజాలక యకారణంబ వైరంబునూది కర్ణసౌబ
లుల దుర్మంత్రంబున నట మిమ్ముఁ గపటవ్యాపారంబున హింసింప నమకట్టి
చేయు దుష్కృతంబులన్నియు మీరెఱుంగకుండిన సర్వాంతర్యామిగావున
నయ్యనంతుండు దూరస్థుఁడయ్యు నికటస్థుండునుంబోలె నిరర్థకంబులు గావించు
చుండు. మీరెల్ల నచ్చెరువడిచూడ భగదత్తుండు వైచిన దేవాసుర నిరంకు
శంబగు వైష్ణవాంకుశంబు విజయునిం బొలియింపకుండ నడ్డమై ముందట
నిలిచి దాని తన కాస్తుభగైవేయ లక్ష్మితంబైన వక్షస్థలంబున వైజయంతికి
దండయగు పూదండగా ధరియించియు నింద్రదత్తయగు నుగ్రశక్తిపార్థునిమీఁద
వైవకుండ కర్ణదుర్యోధనాదులకు మఱిపుఁబుట్టించియు, నారాధేయుండలిగి
యేసినయమోఘనాగాస్త్రంబుతాకునంబోకుండ రథంబు గ్రుంగనదిమియు,
ప్రత్యస్త శూన్యండ్లైన నరుని తలఁగాచియు, భీష్మద్రోణ కృపాశ్వత్థామ

కృతవర్ణ ప్రభృతీనుహావీరపురుషుల మంత్రవీర్యవంతంబులగు ననన్యవార్య
శౌర్యదివ్యాస్త్ర సంఘంబు లసంఖ్యంబులై వీలయసమయ భారాధర ఖండం
బులవలనం దొరుగు 1పిడుగుల చందంబున పైఁబయింబడునప్పు డద్దేహంబు
దహింపకుండఁ దదీయ తేజోవహ్నులంతర్ధానంబు నొందియుండం దోడ్తోన
సంస్తంభింపఁజేయుచు, బోరుతుది ధనంజయుం దొలఁగించి యయ్యనల శిఖా
మఖంబులకుఁ దురగ సహితంబగు రథంబునాహుతింగాఁ జేసియు, బుత్రశో
కార్తింగుందు గాంధారి క్రూరశాప వ్యధాభారంబు మీయందఱకు లేకుండం
బరిహరించి తానే వహించియు, నపార కారవకుల పారావారంబు నిశ్శేషం
బుగా శోషింపఁజేసియు నశేషసముద్ర ముద్రితవసుంధరా భార ధౌరంధర్యంబు
నీకుఁ బాపరహితంబుగా ననుగ్రహించి నినుం గీర్తినుకృతంబులకుం బ్రథమ
గణ్యునిగాఁ బ్రసాదించె నదియునుంగాక. —

64

సీ. మేనత్తయనిగొంతి శ మెయికోని పూజించు

నెమ్మిమఱందియై శ నీకు మొక్కు

ననుఁగు నెచ్చెలికాని శ యట్లపావనిమెచ్చు

నర్జునుఁడనప్రాణ శ మనితలంచు

కవలసాత్యకియందుఁ శ గలకూర్చి పాటించుఁ

బాంచాలిఁజూచునుశభద్రపూలె

నాత్మకృత్యములుగా శ నరయునీపనులెల్ల

మేలుసేయ నెకోరు శ మీకు నెపుడు

తే. తల్లిదండ్రులమీఁద సోదరులమీఁద

ధర్మపత్నులమీఁద నాత్మజులమీఁద

లేదుమీమీఁదఁగల్గు ప్రహ్లాదభరము

ధర్మనందన ! దేవకీ శ తనయునకును.

65

మ. అమరేంద్రులచేత మ్రొక్కుగొనునశ్రయ్యంభోజ ప్రతాకుఁడ

య్యమరేంద్రులుచూడ నెమ్మిప్రణతుంక్షణ కంటికిన్ రెప్పచం

దమునన్ నీకు సహాయుఁడై తిరుగుచున్నాఁడట్టి నీవంటియు

త్తముఁడాదివృత్తలయందునై నఁగలఁడే శ ధాత్రీశు లింకేటికిన్.

66

వ. అని సాత్యవతేయుండు పలికిన సత్యవచనంబులు విని ధౌమ్యపురోగములైన

గురువిద్యజ్ఞనంబులును, భీమార్జున నకుల సహదేవులును సేవాగతులై యున్న

నూర్యసోమవంశ సంభవులగు నుత్తమక్షత్రియులును హితామాత్యవర్గం

బులు నట్లయానని పరస్పరాలోకన స్వీకృతాంగీకారులై యతిహర్షంబునం

బొంది దేవకీనందను దయాదాక్షిణ్యంబుల నభినందించుచున్నం గొలువు

భృంగ సంగీతంబులతోఁ జెంగలువకొలను మెలంగిన చండంబున నందంబ య్యె,
సమ్మహారాజ శ్రేష్ఠుండును మునిగరిష్ఠుని ముఖచంద్రబింబంబు వలనం
దొరఁగిన పుండరీకాక్షుని నామాక్షరంబులను నమృతబిందుబృందంబులు
శ్రుతిపుటంబులంబడిన యప్పటినుండియు సంతర్పిరీక్షణంబున నుత్ఫుల్ల
పులకకలికాభిరామాంగంబుతో సంతరంగంబు నిరంతరానందరస సరసి తరం
గంబుల నోలలార్చుచున్నవాఁడై ముఖపారవశ్యంబువలనఁ గొండ్చొకదెలిసి
బ్రహ్మధ్యానానంతరంబున యోగిపుంగవుండునుంబోలె కన్నులు విచ్చియంద
ఱంగలయ నాలోకించి యమ్మహాభాగున కిట్లనియె.

67

—◆◆◆ ధర ర్తాజు శ్రీకృష్ణ ప్రభావము వర్ణించుట. ◆◆◆—

క. ఆహా కృష్ణుని సుగుణ
వ్యాహరము లింతయొప్పునా విన నవము
క్తాహరకలాపములకు
సాహాయ్యమొనర్చుమీవశచస్సామగ్రిన్.

68

క. హరినామోత్కరములు శుభ
కరములు త్రైలోక్యవిజయకరములు శ్రేయ
స్కరములు హితకార్యవశీ
కరములు సత్పురుష సౌఖ్యకరములు వినినన్.

69

చ. కలమృదు వల్లకీరవము శ కంటె వసంతవిహారచారుకో
కిలనినదంబుకంటె నళి శ కీరరుతంబులకంటె తాళసం
కలితమృదంగశబ్దముల శ కంటె మనోహర కామినీవచః
కలనలకంటెనింపొనఁగు శ నాచెవికిన్ హరినామవర్ణనల్.

70

క. మీరానతిచ్చినట్లన
నారాయణుఁడా ర్తరక్షణ పరాయణుఁడా
ద్వారవతీపురపతియా
ధారములేకున్న బ్రతుకఁ శ దరమే మాకున్.

71

క. జలరాశి మగ్నవసుధా
తలమెత్తిన క్రోడమూర్తి శ తాఁగావుననా
కులముద్ధరించె హరియి
ముగ్ధులఁగౌరవ్యార్ణవమున శ మునిఁగినదానిన్.

72

ఆ. భ క్తితోడఁ దన్ను శ భావించు దీనుల
నెలమితోడఁ బ్రోచు శ నెనరుగలిగి

కోరి తన్నువెతకు శ వారికి వెన్నిధి
యట్లదోచి ప్రోచు శ నచ్యుతుండు.

73

వ. అంతియకాదు. ప్రబలతరతృణస్తంబసముచ్చేదనానంతరంబున వర్షధారాభి
షేచనంబుచేత సస్యభరంబును, విషవృక్షకంటకలుంతనానంతరంబున
వస్థంతసమాగమంబుచేత నుద్యానవనంబును, సంసార సంకుల విషయభోగ
వైరాగ్యానంతరంబున చిదమలానందలహరిచేతం బరమయోగి హృదయం
బును, బహుళ బహుదీర్ఘవ్యాధి మోచనానంతరంబున హితాన్నపానాదిక
ద్రవ్యవిభవంబుచేత శరీరంబును, దురహంకారకాకవిద్విపాత్పశు కంతదారుణ
ఘంటా ఘణ ఘణ త్కారనిరాకరణా నంతరంబున రసికసుకవికావ్య ప్రసంగ
గంభీర వచస్సారస్యంబుచేత నాస్థానంబు నెవ్విధంబున నభివర్ణింప నొప్పు
నట్లన క్రూరకారవ్యకులపంకకళంకతౌళనానంతరంబున చక్రధరునికరుణా
కటాక్ష నిరీక్షణంబుచేత జగదేకపూజ్యంబైన కరినగర సామ్రాజ్యంబు
నాకు సిద్ధించినయది. అమ్మహాప్రసిద్ధియుఁ బ్రతియుగంబునఁ బ్రహ్లాదచరిత్రం
బును గజేంద్రమోక్షణ ప్రకారంబును విభీషణ పట్టాభిషేకపుణ్యకీర్తనం
బును ధ్రువ్రోహాఖ్యానంబునుంబోలెఁ జంద్ర సూర్య సాగర మేరు ధరణీ
తలంబులుంగల కాలంబువెలయు హరిసమకట్టిన వాఁడు. మఱి యట్టి ప్రభా
వంబు బ్రహ్మ రుద్ర మహేంద్ర గంధర్వ యక్షరాక్షస సిద్ధవిద్యాధర
శ్రేణులలో నెవ్వరికైనం గలుగుట వినియైన నెఱుంగుదుమే. ఈ ముకుం
దుండే పరమపురుషుండది యెట్లంటేని.

74

చ. హరియును నేముఁ గూడినది శ యాదిగ నమ్మహనీయ మూర్తివి
స్ఫురదురుతేజమాత్మఁగని శ పొందుగఁ గేలిమనుష్య వేష నుం
దరుఁడగు నాది పూరుషుఁ డీతండని మ్రొక్కఁ దలంచి, యాతఁడే
పరువడిమ్రొక్కినం బ్రకృతి శ బాంధవుఁడంచును గూర్చిసేయుదున్.

75

ఆ. మ్రొక్కి నిలిచినపుడు శ మక్కువ మఱఁదిగా
గారవించి శౌరిఁ శ గాఁగిలింతు
వెనుక నితఁడు దైవశ్రమనుభీతి వాటిల్ల
భక్తి నుతియొనర్తు శ భావ¹వీధి.

76

మ. గురుభీష్మార్జున సూనులాజిఁ బడినన్ శ త్కోభించి మే²మూర్తిచేఁ
బొరలంజూచుచు మందహాసవదనాం శ భోజంబుతో నుండ నె
వ్వరు వడ్డందుది మేలెకాదలఁచు భావం³ బుట్టనేనా మహా
పురుషుం జూచుచునుందు నయ్యడలు దాఁబోవుందదాలోకనన్.

77

- క. సంధియొనర్ప నెకోరుదు
బంధుకోభమునకోడి శ పలుమరునదిని
ర్బంధప్రయత్న మనియును
సంధింపఁడువెంచునీరశసమె యిరువాగున్. 78
- ఉ. అన్నలు దమ్ములుం గురులు శ నాపులు విప్రులు నాశ్రితాళియుం
బన్నినపోరు ఘోరమగు శ పాతక మేలని మానఁ జూచినన్
మిన్నక సాక్షిమాత్రములు శ మీరలు దీనికి మూలమేనె కా
నున్నది కాకపోదనుచు నుల్లముఁదేర్చు¹దదీయబుద్ధిచేన్. 79
- చ. కురుకులసంక్షయంబు నృపశోకుల చావుతదాప్తమిత్రసం
హరణము తత్కులాంగనల శ యార్తరఘోత్కట వహ్నిపాతని
ష్ఠురరభసంబుచూడనతిశోకభయంబగు మాకునవృహః
పురుషుఁడు భార²మెల్లడిగి శ పోయెనటంచు³హసించునవ్వలన్. 80
- వ. అదియునుంగాక. 81
- తే. కనకపీతాంబరంబుతోఁ శ గౌస్తుభంబు
తోడనానందమగుహరి శ దోచునెపుడు
క మలనేత్రుఁడునాకన్నుఁ శ గవకునెదుట
నిఖిలరూపంబులనుజెందు శ నీడఁబోలె. 82
- చ. జలధ⁴రశోమలావయవ శ సంపదతో వెలిదమ్మి రేకులం
గలకలనవ్వుచున్న తెలి శ గన్నులతోహరిపచ్చి ముందటన్
నిలిచినఁజోతుఁ గొండాకవి శ నిశ్చలదృష్టులఁ జూడఁజూడను
జ్వలరుచిరాశియా, నవయ శ వంబులు చూపకయేమిచెప్పదున్. 83
- శా. ఆ తేజంబును నీలపీతసితవ శ ర్ణాయత్తమై క్రమ్మరన్
శ్వేతంబానరుణంబయానసితమా శ వేర్వేటనిట్టెట్టోదో
చూతంబంచుఁ దలంప నెప్పటిగతిం శ నువ్యక్తకృష్ణాగతిం
జేతఃప్రీతియొనర్చు మద్భ్యమపరి శ చేదంబు నొనంతటన్. 84
- క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియునునా
మదిగృష్ణుండాదిపురుష మయుఁడనుతలఁ ప
ట్లొదవఁ గనీ⁵విజ్ఞానం
బదియే మొకొయనుచువగ⁷తు శ ననవరతంబున్. 85

1. ఆ. పా—నేపుఁతదియ్యబుద్ధికిన్, 2. భారమెల్లడగిపోయె, 3. హరింద్బలఁపునవ్వలనూ,
4. రుహ, 5. వెర్వేర నిట్లెఁన్నుచున్, 6. తత్వజ్ఞానంబది, 7. దలతు.

—◆◆◆ కృష్ణుని యాధార్థ్యము వ్యాసులవారిని ధర్మరాజడుగుట. ◆◆◆—

వ. ఇవ్వి చిత్ర కృత్యంబు లెట్టివి, యమ్మహానుభావుండునిగూఢ తేజుండ్లై శాణోత్తేజితంబుగాని మాణిక్యంబు చందంబుననున్నవాఁడు దర్శితాదర్శిత ప్రభావుండ్లై జలధివిలోల వీచీనిచయ ప్రతిబింబిత ప్రభాకరుననుకరించుచుఁ బ్రవర్తించు. దీని విభజించి కృష్ణుని కలరూపంతయు మీ దివ్యదృష్టిం బరామర్శించి వచింపుఁడు. మీరు త్రికాలవేదులు. సకల విద్యాపారంగతులు సఖిలసచరాచర జగద్వ్యవహార విజ్ఞులునునగు వివేకనిధులు. మీకు సగోచరంబులైన యవిలేవు, పెద్దకాలంబునను²బట్టి నామనంబు తత్సందేహాడోలాయ మానంబైయున్నయది. మీ సత్యవాక్య కాశలంబునం గైతవచ్చాదితంబైన తత్సర్వరూపంబు రాజహంసముఖంబున నుదక సమ్మిశ్రితంబైన దుగ్ధరసంబునుంబోలె నేర్పడునని ప్రార్థనాపూర్వకంబుగాఁ దన్ను ధర్మనందనుం డడిగిన యపూర్వ తాదృక్ ప్రశ్నంబునకు నచ్చేరుపడి వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు కొండొకదడవు నిష్కంప నిస్తరంగ తరంగమాలి³యుంబోలె నూరకుండి తన యంతర్గతంబున నిది విష్ణుమాయా విభ్రమంబని నిశ్చయించి యిట్లనియె.

86

—◆◆◆ ఇదియంతయు విష్ణుమూర్తి మాయయని వ్యాసులవారు చెప్పట. ◆◆◆—

క. ఈయెల్లదియు⁴ను నాతని

మాయానాటకమువిష్ణు శ్రీ మాయయెఱుంగం

దోయజభవునకు నరిదిత

దాయ త్తంబీజగత్త్ర శ్రీ యంబును నధిపా.

87

చ. తనఘనమాయలోకము, నిరదానముదానికిఁ దాన కృత్యముల్ దనయవ కర్తదాన సఫ శ్రీ లత్వము బొందెడువాఁడుదాన ధర్మనియమకారిదాన పర శ్రీ మంబగు తేజముదానయై జగద్వినుతుఁడులోకముల్ నడుపు శ్రీ విష్ణుఁడు సర్వముదానకావునకా.

88

చ. నెఱినిజతత్వమేరికిని శ్రీ నిర్ణయమొందఁగ నీడులీలమై మొఱపును బోలెఁగొందఱక శ్రీ మేయదయాకృతిఁజూపుఁజూపిత న్నెఱిఁగితిమన్నమాయఘటి శ్రీ యించు నహంకృతిఁబాసి భక్తిమై నఱగొఱలేనివారికి నిరంతరముం గనుపట్టుభూవరా.

89

వ. అతండు కపటనాటకుండు తనమాయా నిర్మితంబగు జగంబెల్లు నడపవలయు నట్ల నానారూప వర్తనంబులం గార్యసంసిద్ధిఁ బ్రవర్తించు నీవడిగిన సంశయంబులెల్ల నేర్పరించెద వినుము.

90

—●●— విష్ణుప్రభావము. —●●—

- క. వనజాక్షుఁడు నీరూపునఁ
దనతేజమునిల్పికొంత శ దనపనిఁ దీర్చున్
నినుఁబెద్దఁజేసి మ్రొక్కును
జనవర సహచరితకార్య శ సఫలతకొఱకున్. 91
- చ. అనలరవీందు రుద్రజల శ జాసన వాసపులందునున్నయి
య్యనుపమదివ్యతేజమును శ నాహరియంశమకాదె వారివం
దనములఁ దన్పఁడేయతఁడు శ తద్విషయంబులఁ గూడిమర్త్యవ
ర్తనమున నేరికిన్ సహజ శ తత్వముఁ జూపకమాయవెంపునన్. 92
- వ. కావున నీకు మ్రొక్కుట బంధుభావంబని తలంపకుము, ¹తనను దానే సన్నా
నించుకొనుటగా వితర్కింపు మతనికి నీవు నేనని భేదంబు లేదు. పూ²జ్యపూ
జక పూజారూపంబులు విష్ణుండ. 93
- క. వన³జాసను శాసనములు
తనమాయా కృతములగుటఁ శ దాఁ బన్నిన మే
లును గీడును జంతువులొం
దినపరహిత మహితమునఁడు శ నియమస్థితికిన్. 94
- వ. భీష్మద్రోణాదులయం⁴దుఁ బితృమా⁵తృకళత్ర పుత్రాది జంతుసంతతియందు
నెవ్వరెఱ్ఱిన నది యతనికి సంతోషంబుగాని దుఃఖికారణంబుగా దమ్మహా
పురుషుండానందమయుండుగాని దుఃఖకలితుండుగాఁడు, మఱిమాయందు
ననుగ్రహంబు గలిగి మమ్మురక్షించు చున్నవాఁడని పలికితి వది యెట్లంటేని.
- క. భక్తాధీనుఁడు గావున
భక్తుల నాపదలవలనఁ శ బనివడికాచున్
భక్తప్రవరుల మిమునా
సక్తిన్ రక్షించుటెంత శ చక్రధరునకున్. 96
- వ. తొల్లి ప్రహ్లాదాదుల నెవ్విధంబుం బ్రతిపాలించె వినవె యతనికి ప్రపన్న ప్రతి
పాలనంబు వ్రతంబు. 97
- క. వినుభూభారముఁ దీర్చుగఁ
బని బూనిన చక్రధరుఁడు శ పనిదిన పనియె
ట్లానరించిన పాపములే
దనఘాతా సేయువాఁడు శ నచ్యుతుఁ డరయన్. 98

1. తనకు. 2. ఆ. పా. పూజ్యపురుషు పూజారూపంబుల విష్ణుండా. 3. జననాధన
శాసనములు. 4. యె(డ)ల. 5. భాతృపుత్ర పౌత్రాది.

క. మనుజుండే చందంబున

దనచేయు నఘంబులైన శ ధర్మములైనన్

వనజాక్షు సేతలని మన

మునఁ దలఁచిన నుభయకర్మ శ ముక్తుండు దుదిన్.

99

క. మీరణకృత్యము విష్ణు

ప్రారంభముగాన పరమశివన మయ్యెన్

గౌరవ పాండవవీరుల

పోరు తమ మనఁగ నెగడు శ భువనములందున్.

100

ఆ. హరికిఁగానియజ్ఞశ్రమైన ననర్హ ప్ర¹

బీజ మచ్యుతునకుఁ శ బ్రీతియొసఁగు

బ్రహ్మహత్యయైన శ పరమధర్మము ధర్మ

శాస్త్రవాక్య మర్హ శ సరణి వినుము.

101

వ. అత్యంత సాత్వికజ్ఞాన వంతుండవుగావున నీకు నట్లకొంత కొంత నిజతేజో

విలసనంబు ప్రకాశింపజేయుట యనుగ్రహంబు.

102

చ. జనన సహస్రపుణ్యఫలశ్రేణింబరధారలనూని సాత్వికం

బనియెడు విత్తునన్నొలచు శ నచ్యుతభక్తి సురద్రుపల్లి స

జ్ఞన హృదయాలవాలముల శ సారెకుఁ బ్రోది యొనర్చుచుండ నం

దున ఫలమై జనార్దనుఁడే శ తోఁచి ఘటించుఁ దదీయ సౌఖ్యముల్.

103

చ. అనుపమ విష్ణుభక్తియు సకమంచిత సాత్వికధర్మసత్తపో

ధనతయుఁ గల్గునిన్ను హరిశదాస దయున్ జగదేకపూజ్యుఁగాఁ

గనియును నీకు నిట్లు పొడరకట్టుట మోక్షమునీఁదలంచి యీ

యనువునఁగాదె భక్తులఁగృతార్థులఁ జేయుచునుండు నిచ్చలున్.

104

క. తగ సర్వంవిష్ణుమయం

జగత్తునుట వినవెయట్ల శ సర్వగతుఁడు త

త్వగరిష్ఠులకుం గనుపడు

ప్రగుణములై యందునతని శ ప్రతిబింబంబుల్.

105

చ. త్రిగుణమయుండు గావునఁ బ్రదీప్తుఁడగున్ వివిధప్రభాప్తి ని

మ్ముగనొకవేళ నొక్కయెడ శ మూటను నేర్పడియుండుఁ గేవలుం

డగు పురుషుండు గావున క్రియాపరతంత్రుఁడు గావునన్ సమ

స్తగుణ విలాసమూర్తులఁ బ్రసక్తివహించి నటించు నొక్కచోన్.

106

వ. అని సర్వంబునుండేటపడఁ బరాశరనందనుండు పలికిన ధర్మనంనుండువిని,

మహాత్మా ! మీ హృదయంగమ ప్రమాణవాక్యంబుల నాసందేహ నివృత్తి

మయ్యె. వాసుదేవుండట్టి వాడయ్యానై న నింకనొకటి యడిగెద. నప్పురుషోత్త
ముండు నిజవే¹షంబు డాచి మాయామానుష వేషధారియై జగంబులు నడుపు
మండు. తద్విలసనం బెద్దియుంగానక భ్రమసితిరుగు మముబోంట్లు తుది
ముట్టనెఱింగి ముక్తి వడయఁజాలరు గాక. విజ్ఞానదృష్టిఁ బెక్కు తెఱంగుల
తని మొదలితేజంబుఁదెలిసి కృతకృత్యులైన మీరట్లు తత్పరమసాయుజ్య
ముక్తిం బొందక యుంటకుం గారణంబేమియనిన నమ్ముని యిట్లను. సకలంబు
తని మాయావలీతంబు తన్నాయాతిమిరంబు జగంబులన్నియుంగప్పి సకల
జనుల నజ్ఞానాంధులం గావించుచున్నది. అది భేదింప నెవ్వరికి నలవిగాదు.
నానంజేసి విష్ణుసాయుజ్యంబు దుర్లభంబు క్రమక్రమంబున నతనియందు
సక్తియెక్కించిన పరమభాగవతులకు సిద్ధించు, నహంకారపరులైన వారు
మాయాచక్రంబునంద పరిభ్రమింతురు. వీరు వారనవలదు. సకలజనులు
ప్రతిభాశౌర్య విద్యాప్రభావంబుల నహంకరించుచుండ్రుగావున ముక్తి
వడయనోపరు. సాత్వికగుణంబుగలిగి యతని నెఱుంగుటయరిది. అహంకార
గంధులై విష్ణుమాయం దిరస్కరించి బ్రహ్మరుద్రాదులు మోసపోయిరి.
మేమెంతవార మెట్లంటేని నేనెఱింగిన కథలు చెప్పెదఁ గొన్నివినుమని
లుకు సమయంబున.

107

న్వారకనుండి వచ్చెవటు శ వర్యుడొకండు వినీలకంధరా
కారుడు, గోపిచందన విశేకస్వరఫాలుడు, పారిజాత మా
గారమణీయవత్సుడు, మిశ్రేత్యులసీనవమంజరీ శ్రవ్రా
హ్మరి ద్వితీయ కృష్ణుఁ డనశహాటకపుస్తకహస్తాఁడై దివిన్.
సకలసనందన నారద

108

నత్కుమారులును వాని శ సంగతిఁబిరుదన్
నుదెంచిరి తత్తను ది

న్యనితాంత ద్యుతులు పర్వె శ వడిఁ గొలువెల్లన్.

109

వాసవనీలజాలముల శ వారణరాలెడు మింటనుండియు

కాశీతలీల వాని పిరుదన్నవ పంకజ రాగరత్న ము

తాసముదాయమున్ దొరఁగెఁ శ గన్గొనుఁడంచు వటూత్తమాంబు జా

తాసనజాంగ దీధితుల శ కచ్చెరువందిరి సభ్యులందఱున్.

110

ట్లు గొలుపువారెల్ల నెద్దియు నిశ్చయింపఁజాలక తత్ప్రభాపట లంబులు
న్నుల మిఱుమిట్లు గొలుపుచుఁ దద్భవన ప్రదేశంబాచ్ఛాదింప సొంపారుచుఁ
ఁగొండొకప్రొద్దు హర్ష విస్మయ రసంబుననున్న నర్జునుండు గగనతలం బవలో

1. ఆ. పా. తేజంబుడాచి. 2. బ్రహంతిభావ. 3. 'లక్ష్మ' 4. ప్రా. పా. పటూత్త
జాతాసనితాంత.

కించి సాంద్ర మహేంద్ర నీలనీలాకారుండొక ¹బాలుండును సూర్య సంకాశు
లైన వారొక్క మువ్వురును, పూర్ణచంద్రోపమానుం డొక్కరుండును
నెవ్వరోకాని యేవురు దివ్యపురుషులు విజయంబు సేయుచున్న వారని
వెండియుఁ బ్రతీక్షించి యెఱింగితి నివ్వటుండు ద్వారకా నగరంబువాఁడు
కృష్ణుని యంతఃపురస్త్రీలకు రుక్మిణ్యాదులకు నుబునుపోవఁ గథలుచెప్ప
గోవిందశర్మయనువాఁడు. వీనియందు సత్యభామా మహాదేవి యనుగ్రహం
బతి సమగ్రంబై యుండు, కడమ నలుపురును సనకసనందన సనత్కుమార
నారదులు. మీరెఱింగినవార. వారి రాకయునియ్యెడకయని తోచుచున్నయది.
అనినఁ గృష్ణుడై వ్పాయనుండునట్ల నిశ్చయించి యీ గోవింద శర్మయనువాఁడు
మహాతపస్వి, సకలకథాప్రవీణుండు. మనముపక్రమించిన విష్ణుమాయా రహ
స్యంబులన్నియు విశదంబుగాఁ జెప్పనేర్చు, నిక్కడి కథాప్రసంగంబు తన
దివ్యచిత్తంబున నెఱింగి వాసుదేవుండే పంపినవాఁడు. తదనుమతంబునఁ
దద్దేవమునులును వాని వాక్పాటవంబును తదీయ మాయాప్రభావంబును
వినువేడుకఁ జనుదెంచినారనిన నందఱుం గుతూహలాయత్త చిత్తులై తదభి
మతాగమన ప్రత్యుత్థాన ప్రయత్నాభి ముఖులగుచుండిరంత (వారు) ననంత
మార్గంబుడిగ్గి తత్సభా సమీపంబున నిలిచిన.

111

—●— { ధర్మరాజుసభకు గోవిందశర్మయనే బ్రహ్మచారియును సనక
సనందన సనత్కుమార నారదులును వచ్చుట. } —●—

శా. పారాశర్యుఁడు దక్కతక్కిన మహా శ్ర భాగుల్ సభాసీనుల
వ్వారాన్యున్నమితోర్ని సంఘములతే శ్ర వన్నిల్పుడుంసంభ్రమం
బారం ²గద్దెయడిగ్గిపోయి ప్రణతుండై ధర్మజుండర్థమై
వారిందోడ్కొని తెచ్చియిచ్చె కడువిశ్వాసంబుతో నర్చనల్.

112

వ. తగువిధానంబున నేవురం బూజించి సత్యవతీనుతుని సమీపంబున నబ్బా
లుండ గ్రభాగంబునం గూర్చున్నఁ దక్కిన నలువురన్ నుఖాసీనులం గావించి
తదనుమతంబునఁ గూర్చుండు సమయంబున.

113

—●— ధర్మరాజుసభకు ఋషులందఱు వచ్చుట. —●—

సీ. కశ్యపకణ్వమూర్తండేయ భృగువసి
ష్ఠమతంగజాబాలీరజహ్నుపులహ
వాలఖిల్యాగస్త్య శ్ర గాలవమైత్రేయ
జమదగ్నినారద శ్ర శంకుకర్ణ

1. ఆ. పా. మహాబాహుండును. 2. ఆ. పా. “బారంసానుజుడైన ధర్మజుడు
ప్రేమా యత్తచిత్తంబుతో వారిం”

కపిలభరద్వాజ శ్ గౌతమచ్యవన వి
శ్వామిత్రమాద్గల్య శ్ ఛందదమన
శౌమహర్షణపైల శ్ జైమిని మాండవ్య
వరతంతుశరభంగ శ్ వత్సకాత్పు

తే. లాదిగాఁగలపరమ సంరయములువచ్చి
రందుగోవిందశర్మ ధర్మార్థాత్మజునకు
విష్ణుమాయా ప్రభావంబు శ్ విస్తరించు
ధీరమతినంచు విజ్ఞాన శ్ దృష్టి నెఱిగి. 114

వ. అట్లు సరిత్సాగర పర్వతారణ్యా శ్రమంబుల నున్నవారలును, దిక్పాల
భరిత బ్రహ్మలోకవాసులును తండ్రోపతండంబులై పాటల జటాభార దండక
మండల నర్భసూత్రాక్షమాలావల్కలాజిన ప్రముఖ లాంఛనంబులతో నారా
యణనామాక్షరోచ్చారణ పరాయణులగుచు వచ్చి ద్వారదేశంబునం
దొట్టిన. 115

క. కనిదౌపారిక ముఖ్యుఁడు
వినయాంజలితోడవచ్చి శ్ విన్నప మొనరిం
చినవిని కృష్ణదైవపా
యనుఁడంపఁగ ధర్మపుత్రుఁడతుల ప్రీతి. 116

క. అనుజలు దానును సంభ్రమ
ముననెదురుగఁ జోయివినతి శ్ పూర్వకముగ న
ద్వినయమున నమ్ము నీంద్రులఁ
గొనిచనియర్చించియునిచెఁ శ్ గుశపీఠములన్. 117

వ. తదనంతరంబవారల యాశీర్వాదంబులతో సోదరా మాత్య పరివృతుండై
1 కూర్చుండె. సిద్ధమంత్రకళాప్రత్యక్షీకృతనిజాభిమతుండై దైవతంబుల సన్నిధి
సిద్ధ పురుషుండునుంబోలె నొప్పుచుండె నప్పడు. 118

—◆◆◆ ధర్మరాజును నారదుఁడు శ్లాఘించుట. ◆◆◆—

క. అందఱు సముచితపూజా
నందితులై యున్నఁబలికె శ్ నారదుఁడుజనా
నందకరు ధర్మనందను
చందురునందమృతరసము శ్ జారెడుభంగిన్. 119

ఉ. గొంతికి ధర్మదేవతకుఁ శ్ గూరిమిపుట్టిన పుణ్యమూర్తివ
త్యంతదయావిధేయుఁడవు శ్ తాపసముఖ్యులు సీగృహంబునన్

1. ఆ. పా. పరివృతుండై సిద్ధమంత్రతంత్రంబుల సన్నిధి సిద్ధపురుషుండునుంబోలె నొప్పు
చుండెనప్పడు !

సంతతముం బ్రియార్చనల శ సంతసమందుచు నున్నవారునీ
యంతటిభాగ్యవంతుడర శ యక్షమణిలేడు జగత్త్రయంబునకా.

120

తే. దేవగంధర్వయక్షదై శ తేయరాజ
సభలు చూచితినవియునీ శ సభకుసాటి
గావునురరాజు సభయేమొ శ కాని కొంత
ధార్మికశ్రేష్ఠ సంపూర్ణ శ ధర్మతనయ !

121

సీ. వాసవదహనాంత శ కానురవరుణమ
రుద్యక్షనాయక శ రుద్రపూజ్య
లనుచరభూతగురహ్యకసిద్ధగంధర్వు
లైన ద్విపేంద్ర మృ శ గేంద్రమూర్తు
లమితశాపానుగ్రహ ప్రభావులుహరి
హరహేమగర్భాదు శ లఖిలవేద
శాస్త్రోపనిషదర్థ శ సన్మంత్రదత్తులు
కల్పాంతరన్థుల శ నల్పమతులు

తే. సత్యసంధులు తత్వనిష్ఠాగరిష్ఠు
లిట్టిమునులిట్లు నీయింటి శ కేగుదెంచి
పూజలందుచునుంట నీపుణ్యఫలము
తత్ఫలమునీకు హరినువ్వె శ ధర్మతనయ.

122

సీ. అఖిలలోకై కనా శ యకుఁజాదిపురుషుండు
త్రైలోక్యరక్షావి శ శాలబుద్ధి
శ్రీకృష్ణుడనుపేరు శ చెవులకుఁ జల్లఁగా
భువిదేవకీదేవి శ కవతరించి
యనుఁగు ముద్దులబిడ్డఁ శ డగుచు నందచుశోద
లకునిహపర సౌఖ్య శ లక్ష్మీనౌసఁగె
కంసాదిరాక్షస శ కారవ్యముఖపాప
కారులఁద్రుంచి భూభారమడఁచె

తే. వెలయనక్రూరుముచుకుంద శ విభుఁగుచేలు
భీష్మువిదురుని మిమ్ము సంప్రీతిమనిచె
వెండియును నాపయోజనేత్రుండు మిమ్ముఁ
గూడివర్తించు పాయనిరనీడఁబోలె.

123

వ. అని నారదుండు పలికిననట్ల యశాసని యశేషమహర్షి పుంగవకులంబు సవిశేష
భాషణంబుల ధర్మనందను భూషించిన శేషపన్నగ సహస్రముఖ నిర్ఘోషంబు
ననుకరించె. తదనంతరంబ సనత్కుమారుండు తన యందఱినడుమను

తృప్త తేజోభిరాముండగుచు గ్రహమండలమధ్యంబున బాల భానుండునుం
బోలె ప్రకాశించుచుఁ బ్రతిభా విశేషంబున సభానందకందంబై యున్న
గోవిందశర్మంజూచి ధర్మనందనున కిట్లనియె. 124

ఉ. ఈవటు చక్రవర్తిహరి శ కిష్టసఖుండు సమస్తశాస్త్రగా
ధావిదుఁడాత్మవేదినతతంబును నవ్విభురాణివాసముల్
భావముపల్లవించి బహుభంగుల మెచ్చఁగఁ జెప్పఁద¹త్కథల్
శ్రీవెలయ² రహస్యకృత శ రీతుల మిక్కిలి ప్రస్తుతించుచు³. 125

వ. ఇని యెఱింగి వినువేడుక మేము నలుపురము శ్వేతద్వీపంబుననుండి ద్వారకా
నగరంబునకువచ్చి యచ్యుతునిచేత బహుమానంబువడసి. 126

ఆ. కృష్ణ నీవిచిత్రకేలివర్తనములు
కథలుచేసెనట ప్రగల్భబుద్ధిఁ
గూర్చినీసఖుండుగోవిందశర్మమా
కవివినంగవలయు శ నాదరమాన. 127

వ. అనిన మందస్థిత వదనారవిందుండై నందకపాణి గోవిందశర్మం జూచి నీవు
నామీది సౌహార్దంబునఁ జెప్పిన కథలన్నియు, మత్స్యియ బాంధవుండగు
పాండవేయాగ్రణియు నిపుడు కరినగరంబున నిండు గొలువుండి వ్యాసభట్టార
కుండు² వచ్చిన, నతనితో నన్నుం బ్రశంసించి నామీది వాత్సల్యంబునఁ
బ్రసంగవశంబున హరిమాయా కేలిచరిత్రంబులు వినవేడుకయ్యెడుఁ గొన్ని
చెప్పండని యడిగిన నమ్మనియేమేనియుం జెప్ప నుపక్రమించినాఁడు. నీవిమ్ము
నుల వెంటఁ బెట్టుకొని యక్కడికి నరిగి యారాజుకుఁ బ్రియంబుగాఁజెప్ప
పొమ్మని యానతిచ్చి వీడ్కొలిపిన వచ్చితిమి. ఇక్కడి కథాప్రసంగంబు
నట్లయున్నది. అతని సర్వాంతర్యామిత్వంబు ప్రశంసింప నరిది. ఇంక నతని
నీవు ప్రార్థించి మా హృదయంబులు ముదంబునగబొంద నిమ్మునిబృందంబు
నకుఁ గర్ణానందంబుగా నడిగి వినుమనిన, సంతసించి కృతార్థుండనై తినని
హరిదయా విశేషగబుదలఁచి పులకించి సత్యవతీ సుతుని యనుజ్ఞ వడసి ధర్మ
పుత్రుండిట్లనియె. 128

—♦—♦—♦ ధర్మరాజు గోవిందశర్మను నిజవృత్తాంతమడుగుట. —♦—♦—♦

తే. అనఘ భూసురతనయగుశాభిరామ
యచ్యుతుని యట్ల నీవు మారకరసిచూడ
నీదు వృత్తాంతమంతయు శ నెమ్మిత్తోడ
నాకు నెఱిగింపుమున్ను వినంగవలయు. 129

1. ఆ. పా. సత్కథల్, 2. డచ్చటికి చనుదెంచిన, 3. దోకొని.

క. అహితల్పునకుం దక్కను

మహితోజ్వల పారిజాత శ్రీ మాల్యమొరులకున్

మహిఁదాల్పరాదు నీకున్

¹వహియింపఁగ నెట్లాద వెను శ్రీ వటుకుల తిలకా.

130

మ. అనినన్ సంతసమంది యానృపతియశత్యాశ్చర్యముంబొంది క

న్గొనఁ గర్ణామృత వాక్పరంపరల నా శ్రీ గోవిందశర్ముండు మ

న్ననఁజూడుండని యమ్మహామునులకున్ శ్రీ హస్తాజ్ఞముల్ మోడ్చి ప

త్కెనితాంత క్రియగోపకాంతమురళీ శ్రీ గీత ప్రబంధ ధ్వనిన్.

131

◆◆◆ గోవిందశర్మ తనవృత్తాంతము చెప్పట. ◆◆◆

సీ. ఘనుఁడు ²సాందీపనిరయ నెడు విద్వాంసుండు

రామకృష్ణులకు గారాబు గురువు

ఆమహాభాగుని శ్రీ యగ్రపుత్రుండై న

ధర్మశీలునకు నంశదనుఁడ నేను

నాజన్మవేళ నంశదకపాణి వినుచుండ

నాకాశవాణి వీరడఖిలశాస్త్ర

వేది యత్యాశ్రమ శ్రీ విశ్రుతకీర్తి గో

వింద శర్ముండు గోరవింద మిత్రుఁ

ఆ. డనుచుఁ బలికెఁ బలికి శ్రీ నట్లనబ్రహ్మచ

ర్యాశ్రమంబుఁ జదువు శ్రీ నలరియుండె

మైత్రిఁగృష్ణు నగరురమరగి వర్తింతు గో

విందశర్మయనఁగ శ్రీ వెలయువాఁడ.

132

క. చెప్పుదుఁ గ్రొత్తలుగాఁ గథ

లప్పద్మదళాయతాక్షురన బ్జాక్షులకున్

జొప్పడనంతఃపురిలో

నెప్పుడు తత్కేళికలన శ్రీ లేర్పడియుండన్.

133

◆◆◆ పారిజాత పుష్పహరికాప్రాప్తి వృత్తాంతము. ◆◆◆

వ. మఱియుఁ బువ్వుదండ వచ్చినప్రకారంబునుం జెప్పెడ నాకర్ణింపుము.

134

ఉ. ఆరయ నత్యభామ హృదరయంబెటులుండునొ యంచుమాయ వి

స్తారముచేసి శౌరి ప్రమదంబున రుక్మిణియాదిగ్మైన పం

కేరుహపత్రలోచనల శ్రీ కేళివనంబుల నొక్కటొక్కటే

పారఁగఁబారిజాత విటశివములనిల్పె సమత్వ మేర్పడన్.

135

1. ఆ. పా. 'వహింపనెట్లాదన చెప్తమ'

2. దీపుడు నశెడు.

3. నివహంబుల.

4. ఆ. పా. సధర్మ

తే. అష్టమహిషులయిండ్ల సశహస్రసంఖ్య
లై న గోపాంగనలయిండ్ల శ నందఱకును
నన్నిరూపంబులై కేలి శ నలరెవిభుఁడు
పారిజాత ప్రసూన సౌభాగ్యలీల.

136

క. ఇందీవరదళలోచన

లందఱుఁ దన్నాయయెఱుఁగరక భ్రాతుఁడు నా
యందయనుర క్తుఁడని యిం
పొంది ¹తదాసక్తులగుచు శ నుండిరి ప్రేమన్.

137

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యనంతుఁడనంత రూపవిలాసంబుల దక్షిణ నాయకత్వం
బవలంబించి యందఱియెడల మనోవాక్కర్మ విలాసకేళీలీల లొక్కచందం
బుగా మెలంగుచు నుండె నంత నొక్కనాఁడు.

138

చ. దళమగు రూపయావనమశంబునఁబై కొని చంద్రపాద ని
ర్మల కలధౌత సౌధమణి శ మంటప కోమలపుష్పఛోలికా
తలమునఁ బద్మలోచనుఁడు శ దానురమించుచు సత్యభామతాఁ
దలఁచెమదీయ కేళికినితండ్రి ప్రియుండని నెమ్మనంబునన్.

139

వ. అట్లు దలంచి యనురాగంబు పెంచి.

140

క. తిలకించుచు పులకించుచుఁ

²గలకలమని నగుచు విభుని శ కాఁగిటఁగోర్కుల్
నెలకొలిపి కబరభారో
ద్గళితోత్కట పారిజాత శ గంధంబెసఁగన్.

141

ఉ. చయ్యనశయ్యడిగ్గి యర శ జాతెడువేణియు మందహాసమున్
బయ్యెదజీరుపాటు నవరపాటలితాక్షులు మర్మసీమలన్
ప్రయ్యలు వాసియున్న నెలరవంకలు నొప్పఁగ నాలతాంగియొ
య్యెయ్యనవచ్చె వాకిటికి శ నుబ్బుచు నవ్విభుఁగూడి క్రీడమై.

142

క. చనుదెంచి వికచపంకజ

వనబంధు³రసురభిగంధరవాసితయై యిం
పొనరించుకేళి దీర్ఘి క
ననువున మజ్జన మొనర్చె శ నభిమతలీలన్.

143

వ. కనకపీతాంబరంబులు ధరియించి త త్తీరపారిజాత ప్రసూనంబులు మనోహర
మండనంబులుగా నలంకరించుకొని, పుష్పాడియలంది మధురసంబుగ్రోలి
యానందలహరిందేలియాడుచుఁ దదంతిక చంద్రోపల వేదికామధ్యంబునఁ

బుష్పాస్తరణంబునం గూర్చుండి చంద్రికాశీతలంబులగు మంజుషాపన కందళం
బులచేత నురతభేదంబపనయింపుచుండిరప్పు డమ్మహాదేవి తనమనంబున. 144

శా. నాతోఁగూడి విభుండు సంతతము నున్నాఁడిట్లు ప్రేమోల్ల స
చ్చేతో మోదమెలర్చ దీసికి మదిన్ శ సిగైన నెట్లున్న వా
రోతర్కింపఁగ రుక్మిణీముఖవరాగోహల్ తదుద్యోగముల్
1 చూతామంచు దరస్థితాంశుకలనాశు స్నేరనక్రాబ్జయై. 145

తే. ఇంగితాకార చేష్టలైఁజింగి మనసు
లోనమెలఁగెడు స²ఖులగారానఁబిలిచి
యానుర ద్రుమకుసుమ చర్యములు గొన్ని
యేర్చికోయించి వేర్వేఱ శ యేర్పరించి. 146

తే. దివ్య మాణిక్య పాత్రికల్ శ దెచ్చియిడినఁ
దత్ప్రసూనంబులన్నియుఁ శ దగిన కొలఁది
నోలిఁబెట్టించి యిట్లనె శ నొక తెతోడ
నలిననేత్రుఁడు దనలోన శ నవ్వుచుండ. 147

క. ³ఈపువ్వులుగొని రుక్మిణి
కేపారుకడంకతోడ శ నిచ్చితదీయ
వ్యాపారము తలఁపును గని
రాపొమ్మని యానతిచ్చె శ రాజసమృద్ధి. 148

వ. అప్పుడు. 149

చ. నురతరులాభగర్వమును శ శోభనయావన గర్వమున్ మనో
హరనవరూపగర్వమున శ సంగవికార విహారగర్వముం
బరమహితాత్ముఁ డై విభుఁ డురపాయని గర్వము సత్యభామకున్
సరిపువ్వుఁబోండ్లలోనఁ గడు శ సాగుటకున్నదిఁ బొంగిరచ్చెలుల్. 150

వ. ఇట్లు పారిజాత ప్రసూనదాన వ్యాజంబున రుక్మిణ్యాదులకు దనమహారాజ
సంబును బ్రాణేశ్వరు తోడంగూడి యనుభవించు మదన సామ్రాజ్య వైభ
వంబును హృదయశల్యంబై యుండవలెనని కాదె ననుబోంట్లఁబంపుట యని
యా⁴పరిచారి కారత్నంబు తన్ననఃప్రసాదంబున నెఱింగి, చూపిన పుష్పపాత్రిక
పుచ్చుకొని రుక్మిణీదేవి నగరికిం జనియె. కడమ సవతులయిండ్లకు నట్ల యా
దేవి నియోగించిన సఖిజనంబులుపోయిరి. అట మున్నపోయినది రుక్మిణీదేవి
కేళీభవన ద్వారంబు ప్రవేశించినఁ దద్వారపాలాంగన వాకిటికి నడ్డమై నిలిచి
దానితో నిట్లనియె. 151

1. చూతంబంచు. 2. సుతుని. 3. ఈ పువ్వులుగొన్ని. 4. సంచారికా. 5. ఆ. పా.
పుష్పమాలికె,

- క. ఏకాంతంబునదేవియు
శ్రీకాంతుఁడునున్నవారు శ చిత్తజకలనా
వ్యాకులీతేంద్రియైతమ
లోకంబై, పోవఁద¹గునె శ లోనికి నీకున్. 152
- క. ఇవ్విరులెవ్వరు బంపిరి
యెవ్వరిచెలివనిననవ్వి శ యెఱుఁగవె యిన్నా
భివ్విరులెవ్వరి కింగల
వవ్వారిజనేత్రునగరి శ యతివలలోనన్. 153
- వ. లేని యేకాంతంబులు గల్పించెదు. పువ్వులెవ్వరు పంపిరెవ్వరిదానవని నన్ను
నిరాకరించి పలికెదు. పారిజాత ప్రసూన సౌరభ సౌభాగ్యంబు దేవేంద్రుని
నందన వనంబు చూఱపెట్టించి తెచ్చిన వీరపత్ని తిలకంబగు సత్యభామకుం
దక్కఁ దక్కిన యీనగరిమగువలకుం గలుగనేర్చునేయని గర్వించిపల్కిన
నవ్వెలది నవ్వెలయ నిట్లనియె. 154
- ఆ. పారిజాతమేమి బ్రాతియందఱియిండ్ల
నుండఁజూడవే పయోజనేత్ర
ముడుతురిట్టి పువ్వుశోలుడిగెంపువారుమా
జననినగరిపారి శ జాతమొసఁగ. 155
- వ. అనినప్పలుకులకుఁ గనలి నవ్వుఁ బలుకుగాఁ దిరస్కరించి మాసత్యభామ
మీరుక్మిణికిఁ బువ్వులిచ్చి రమ్మని పంపినది. ఈ పువ్వులిచ్చిపోయెదఁ టోవ
నిమ్మని పలుకు సమయమ్మున వారిద్దఱి సంవాదంబు నాలకించి యొక్క
సంచారికలోననుండి వచ్చి మహాదేవి యానతియయ్యె రమ్మని దానిం
దోడ్కొనిపోయె. నటమున్న యభ్యంతరమ్మున. 156
- మ. నుమనోనిర్మిత హర్ష్యనిర్మల శశిశోభితాస్పరసస్వచ్ఛన
బ్రమరీచిస్ఫుటవేది లేఁజిగురుపర్యంకంబునన్ రుక్మిణీ
రమణీరత్నముశౌరిఁ గూడిరతిసంరంభంబు చాలించియా
కమలానాథుఁడు డింపశయ్యడిగియెన్ శ గౌదీఁగవేసోలఁగన్. 157

—●●◆కృష్ణరుక్మిణీ సంభోగము.◆●●—

- సీ. అంకుశనిర్భిన్న శ హస్తీకుంభములట్లు
కొనగోటినొక్కులశకు చములమర
కీరంబువాయి సోశకినబింబ ఫలనుట్లు
దంతక్షతాధర శ దళముదనర

నెత్తుటఁదోఁగిన శ నిశితబాణములట్ల
కరవాఁడి కెంజాయ శ కన్నులెసఁగ
మృగయాంతమునఁజిక్కు శ దగిలిన వెడవిల్లు
నురులట్ల చెదరిన శ కురులుబెరయఁ

తే. గేళిమైనట్లువచ్చి దీర్ఘి కకుడిగ్గి
ప్రమదమున మజ్జనంబాడి శ పసిడిపచ్చ
పట్టుధరియించి త త్తీర శ పారిజాత
కుసుమభూషణములుదాల్చి శ కోర్కినిండ.

ఆ. పువ్వుదేనెఁ గ్రోలి శ పుష్పాడియలఁదిత
త్పారిజాత మంట్రపంబులోన
నలరుపాన్పుమీఁద శ నాసీనులై యుండి
రింపుఁ బవనమొలయ శ నెలమిఁబొంది.

క. అక్కడనక్కడ నాక్రియ
దక్కఁగహరిఁగూడి సమ్మ శ దంబెసలారం
జొక్కమయియుండిరందఱు
నక్కట్టడయేమి చెప్పనచ్చెరు¹వెందున్.

వ. ఇవ్విధంబున వినోదించుచు రుక్మిణీదేవి తనమనంబున నిట్లనియె.

ఉ. నాకును బారిజాతము మ శ నంబెసలారఁ గనిచ్చెఁ బ్రేమతో
నాకడనే యహర్నిశము శ నాయకుఁ డుండఁగ సంతఁగుందుచున్
వ్యాకులి తాత్మయై యెటులు శ వర్తిలుచున్నదొ సత్యభామనేఁ
డాకత చూతమంచు దర శ హాస విలాస విభాసితాస్వయై.

వ. ఒక్క చతుర సంచారికం బిలిచి క్రొవ్విరి పారిజాతమంజరులు గొన్నికో,
పసిండి పల్లెరంబునం బెట్టించి యవ్విరులు సత్యభామకుం గొనిపోమ్మని
తోనేకాంతంబున.

క. మాకు నొక పారిజాతము
మాకృష్ణుఁడు దెచ్చినాఁడు శ మగువాయిది గో
నాకల్పకతరువిరులివి
యేకడ లేవనుచుఁ జెప్పి శ యే²తెమ్మనుచున్.

వ. పలుకుచున్న సమయంబై యున్న నాసపత్నిసంచారిక డాయంబోయి.

మ. కనియెన్ రుక్మిణిఁ బూర్ణ చంద్రవదనం శ గంజాక్షుతోఁ బారిజా
తనవీనాభరణాభిరామ నభిజా శ తస్మేరతారుణ్యమం

దేవతాల్మోక్షము నుత్తరాలసంగి సంతానము కలగజేయునామనము
ఘనభూత్యనయనా పరిణామ సమిధి కి శ్లోకము నేర్పరియి.

166

వ. అని వేదమునకు యాదానాదాది.

167

గ. ఏమాన్తరమున విచ్చన

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

తామర సమృద్ధి నీవివన

గామనీయని నిరసనయి కి కియనయనము

168

గ. మామరని పరిణామము

నీయము విదాని యును కి వేదము నీయము

నీయము కియన నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

169

వ. అని దామరని పరిణామము నీయమున విదాని యును కి వేదము నీయము

ద. తామర సమృద్ధి నీయము కి యాచార్య నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

నీయము కియన నీయము

గామనీయని నిరసనయి కి కియనయనము

171

గ. ఏమాన్తరమున విచ్చన

నీయము విదాని యును కి వేదము నీయము

నీయము కియన నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

172

అ. ఇద్వియమునామ కి యాచార్య నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

నీయము కియన నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

173

వ. అని సందేహము మహిమము నూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

నీయము కియన నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

174

క. ఏమాన్తరమున విచ్చన

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

నీయము కియన నీయము

యూనూయూనీయధాని కి యాచార్య నీయము

175

క. అదిచూడఁగ నవ్విరుల

మృదవతి వల్లభునిమాళి శ్రీ మండలిఁ దుటిమెన్

హృదయప్రణయామర్షణ

సదమల దృగ్గాగనూత్ర శ్రీ సంగతిమెఱయన్.

176

వ. అట్లు రుక్మిణి యా రసికశిఖావతంసంబగు కంసారికిఁ బువ్వులు ముడిచితన
వయస్యచేతఁ బువ్వులంపుట మాని యాపువ్వులు దాని పశ్చెరంబునం బెట్టించి
దానికిఁ దనపారిజాతంబు చూపి విభునిఁ గన్నుగీటి నవ్వుచు నిట్లనియె. 177

తే. ఇంతి యీపువ్వు చెట్టుమీ శ్రీ యింటి పారి

జాతమట్టిదెయకా నేమొ శ్రీ చక్కఁ జూడు

మిందుపువ్వుల నెత్తాని శ్రీ యెందుఁ జూడ

మన్నదనిచెప్పమీ మీవరయస్యతోడ.

178

వ. అని వీడుకొలిపిన నమ్మాట వాడిగసికయై మనంబుగాడినం గనలి వెడవెడ
నవ్వుతో నమ్మగువ యిట్లనియె

179

చ. అలవుఁ జలంబుచూపి నర శ్రీ కాసురుఁగెల్చిన వీర సంపదన్
బలరిపువీడుఁ జొచ్చి భువ శ్రీ నంబులుమెచ్చఁగ సత్యభామ సొం
పలవడఁ దెచ్చియాత్మనిల శ్రీ యంబుననుంచిన పారిజాత మో
చెలువ తలంప మీపెరటి శ్రీ చెట్టునకున్ సరిరాక పోయెనే.

180

క. నీ వేమి సేతుమానిని

యీవిభు నాటకముగాక శ్రీ యిదికానీవే

యావెలఁదిబారిఁ బడినపు

డీవిధములు చూపకున్నె శ్రీ యిపుడేమిటికిన్.

181

వ. అని పారిజాతంబునకై రుక్మిణి నెకసక్యంబాడి నెఱవాది తనమ్మున నమ్మురాం
తకుఁ బంతంబులు వలికి యీపువ్వులు దృష్టాంతంబులుచేసి యిచటి వృత్తాం
తంబంతయు నయ్యాది గర్భేశ్వరికి విన్నవించి సేయంగలపనులు సేయింతునని
మరలి శీఘ్రయానంబునం బఱతెంచె. నప్పడక్కడ సత్యభామయు. 182

క. దరహాస రుచులు నిగుడఁగ

గురు కుచములఁ బ్రియునురమ్ము శ్రీ గ్రుచ్చుచుఁ దొడపై

నిరవుగఁ గూర్పుండి మద

స్ఫురణంబునఁ జెలికి నెదురు శ్రీ చూచుచు మదిలోన్.

183

ఆ. చెలియ రాక తడవు శ్రీ చేసె రుక్మిణి శౌరి

విరహభారవహ్ని శ్రీ వేగుచున్న

నవసరంబు లేమి శ్రీ నటనుండఁగాఁ బోలుఁ

గాక పువ్వులిచ్చి శ్రీ రాకయున్నె.

184

సీ. హరియును నీవు నెరయ్యముతోడ నిచ్చోట
 నుండఁగాఁ గనుగొంటి శ నుల్లమలర
 నచ్చోటఁగంటి నెరయ్యముతోడ రుక్మిణీ
 లోలుగాఁగ సరోజ శ లోచనుండు
 నచటికెట్లరిగెనో శ యచటివాఁ డిచటికి
 నేలాగువచ్చెనో శ యేనెఱుంగ
 నీవయెఱుంగుదు శ నీలవర్ణుని మాయ
 1కాంతయేమందు నీశకంటె మిగుల

తే. రాజసంబున 2రతిరాజ శ రాజ్యకళయుఁ
 గలిగి విభుతోడనున్న యాశచెలువ చెలువు
 మన్నధునిఁగూడి రతియున్న శ మహిమదోఁచె
 మగువయేమని నమ్మెది శ మాయకాని.

193

క. నీకిచ్చెఁ బారిజాతము
 లోకంబు లెఱుంగమున్ను శ లోలుండ్ల నేఁ
 డా కంజాక్షీకినిచ్చెను
 నీకంటెను గూర్చునా వరనిత గృష్టునకున్.

194

క. ఆవెలఁది నీకుఁబంపిన
 పూవులనెత్తావి చూడు శ బూమెల వలపుల్
 గావించినపతిఁ జూడుము
 3నావచనము కల్లగాదు శ నమ్మవయేనిన్.

195

క. చెలినొక తెనంపు రుక్మిణి
 నిలయమునకు నిపుడెయనఁగ శ నిశ్చయముగఁ బు
 వ్వులు గొనిపోయిన యందఱు
 చెలులొక్కట వచ్చియట్ల శ సెప్పిరి సతితోన్.

196

చ. అనయమునేక వాక్యముగ శ నందఱుచెప్పిన యట్లునిప్పు సో
 కిన క్రియవెచ్చి యంగలత శ కేవలతప్త నువర్ణమూర్తియై
 కనుబడఁగెంపు సొంపడరు శ కన్దవతోఁ దరళాక్షిమీనకే
 తనుమహితానలాస్త్రము విర్రధంబున వచ్చెమురారి పాలికిన్.

197

వ. ఇట్లసూయాజాత ప్రభూతరోష కషాయిత స్వాంతయై తనతోన నకలసఖి
 వర్గంబు ననర్గళభంగిన్ బుష్పమణిపాత్రికలతో నేతేర వనదేవతాసంతతితో

1. ఆ. పా. నాకెంత తెలియంగ నలినగంధి. 2. రతిరాజ్య రమ్యకళయు 3. నావచ
 నము కల్లగాదు నమ్ముముయనినన్. (నమ్ముమటన్నన్ ?)

వచ్చిన పసలెల్లయన సమ్మానవలీ తిలకింబు హరిమూండట నిలిచి
యిట్లనియె.

198

క. విను, తాల్కిలేగ యోద్యమం
దనులతగంపింప గద్దరదస్వరమున న
జ్ఞానిచే బలిగడు వీణయ
కెసన్నై తడబడుమం బలుకు న తేర్చుకొండె.

199

చ. సనునొక పద్మచేసి భవనంబు లోలుగఁగఁ బరిజాతము
య్య నిమిషసంఘగల్ప సమావేశంబున పరిపూరితము నా
ననరు నృపానిశేషమును న నడవరించి త వద్దదేక్ష
మన మలరక వనోదంబు న మంత్రము గ్రామ్య సభ్యసంఘాతంబు.

200

తే. పరిజాతంబు భావి సత్యభామయందఁ
గానిమూల యుండ దులయిండ్ల న గలగ దనగఁ
గలుగఁజేసి తే తక్కి న న పొలపునొడ్డు
నేమి మందుల పొందించి న రిలెనిన్ను.

201

ఆ. సత్యభామ పరిజాతనిష్ఠులు లంప
సంపపాటికొదలు న సరపునాగ
యింగ నడమమాట న తేల యాతగుపునీ
యిష్టసతీగలంచ న మిచ్చుకొమ్మ.

202

వ. అని సమస్తవిషయ గోషవిషయంబున శిరగంబులను లేగ యవ్వలన్నియు
నన్ను నివై దిగు పొలంబోయించి చందల పృథులంబున గోపోద్ధిపిత్తయె,
తత్సన్నిధానంబువిడిచి తన కేళిమండలంబు వేంబోవ, పవ్వభూమి నవ్వచు
లేది కూడమట్టి తోటిక తలవ్వ లిచ్చల దొలుగిపోవ సమ్మానని సయ్యద
చేరిగుట్టెనడ బట్టనడక భ్రమణనీగంబున పవ్వలపడెడ జూల లోనికింజని
గ్రమ్మన గగననివాట న్దళంబు బిగియించి వేలొక్క వీనం తునింబుధరియించి
చంగలున పొన్నున మేన్నునైచి పొరలుచు, ఘటనిహిత తుధితపన్నగాం
గసయుంబోత గోజామండ సట యుడుపుట్టిపిస పెద్దలొచనుండును మగుడి
యొక్క బహిర్గంటపరిచిత కనుమశయనీయంబున శయనించి, తద్వయ
స్యలుసమూచిత సేవా విధానంబు లోసరింప నయ్యుంటే పం తావశాంసొకై విరహ
ధర్మం బనలంబించి యమ్మూర్తిపటమండ, దుక్కిణ్యుట ప్రధాన దేవీజనంబుల
యందును, పోడశ సహస్రసుందరీ సందోహంబునందు సమగ్ర దొల్చిన రూపం
బులఁ గ్రీడించుచుఁ జిత్రకాశలంబుల నారాత్రి గడపి ప్రభాతంబున నామా
యారూపంబులన్నియు నుపసగహరించి యూరకుండె నప్పుడు.

203

క. ఆలీలామిథునము త

శ్కాలోచిత విధులుదీర్చి శ్రీ కడువడి నన్యో
న్యాయోకన సదుపాయం
బాలోకించుచును తహతశహం పడుచుండఁ.

204

సీ. ఆవేశనేఁబోయి శ్రీ యదియెల్లఁ దత్పరి

చారికాజనముచేఁ శ్రీ జక్కఁ దెలిసి
హరిఁగాంచ నమ్మహాపురుషుండు దనకేళి
మాయావిధానంబు శ్రీ మందహాస
మెసఁగ నానతియిచ్చె శ్రీ నీ సేతలన్నియు
వెడపోకలని యీర్ష్య శ్రీ విడువఁజేసి
సత్యభామకుఁగోప శ్రీ శాంతిసేయుము పొమ్ము
నావుడు నలతి యాశదేవికడకు

తే. సముచితక్రియఁ జనిన యాశజలజనేత్ర
నన్ను మన్నించి కనకాశ్రనముననుంచి
తాను నానతి యిచ్చెత శ్రీ ద్వర్తనములు
నాత్మసంచార ఫణితియు శ్రీ నర్హభంగి.

205

క. చెప్పిననంతయు వినినే

నప్పుడు తలయూచి యమ్మహాదేవి మొగం
బొప్పారఁజూచి నవ్వినఁ
గప్పర పడినన్నఁ బలికెఁ శ్రీ గౌతుక మెసఁగఁ.

206

వ. కుమారా ! దుగ్ధసాగరంబున నమృత పూరంబునుంబోలె నీ నవ్వు మనస్థనఁ
ప్రసాదహేతువై యొక్క విశేషంబుదోఁచె నభిప్రాయంబు చెప్పుమనిన,
నంబా ! యీసకలంబును నాకపటనాటకుని మాయానాటకంబు. ప్రతిమంది
రపారిజాతవిలసనంబును బహురూపకత్వంబును హరి యింద్రజాలంబు, నీ
హృదయ ధైర్యసామగ్రిచూడ నమకట్టిన పని యింతప్రొద్దు నిన్ను భ్రమ
యించె. నింతియేకాని నిక్కంబుకాదని సంచారికలవలన పరామర్శించి కల్ల
చేయకదీనికై నీవంటి మహా ధీరనాయికా రత్నంబునకు సంచలింపనగునే,
తొల్లియు శ్రీమహాలక్ష్మీ ద్రుహిణ రుద్రాదులు నీవిభుని మాయానాటకం
బున భ్రమసి తిరిగిరి. ఆ కథలు చెప్పెద నాకర్ణింపుమనిన, నచ్చెరువంది
పరిణమించె నంత నిజవల్లభుండు ప్రణయప్రీతి పూర్వకంబులైన విధానంబు
లందన్ను మన్నించి కూడుకొనిన నలరి యద్దేవ దేవుని యనుమతి నన్నుఁ
బుత్రవాత్సల్యంబున నారాధించి యా జగజ్జనని నాకు నీ పారిజాత మాలిక

యనుగ్రహించెనని గోవిందశర్మ ధర్మపరిచయమునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షి
త్తుండట మీఁదటి వృత్తాంతం బెట్లగున్యునని తుదబ్రహ్మ సమాధియను, 207

క. నారాయణదేవ స్థపా

నారాయణ భగ్తోగ్గత పాలనవిద్య

కైరవ చంద్రోదయమా

యారమణీరమణయత్న రాయనవిధి.

208

ఉ. శ్రీశులనీపగర్భితం ప రిన్బుట కాన్తుభాగ్యరాగ ర

త్నాత్మం భద్రవీరసము ర ప్రణేసెంధు మతానాత్మనీ

తాతుహినాంశుగీ ధ్వివి ర స త్తిబగ్నం ముద ప్రసూపగం

ధాతిభిబంభరాముల నిరజాను చంద్రమఖాఖలామరా.

209

మాలినీ. ప్రసృతి ఘటమూ క్తి ర బ్రహ్మయూగానువ క్తి

సకలసయాసరమ్యా ర సాధనాత్మై ర గమ్యా

ముకుటకలితపింఛ ర ముగ్ధసంగాతిఎంఛ

విగచనమలదేత్ర ర స్పత్రజిన్నీలగ్రత.

210

ఇది శ్రీమదేవ గోపాలచంద్రముల సేవాధురీం సత్కలపాదోగ్యస్త

భట్టాగరిపాత్ర చిత్రలపూడి గామమాప్రభుమనత్ర ముడివి

సర్వరాధామాధనమొల్ల సర్వ ప్రణేతంజెన

విష్ణుమా యా నాటకం బుసండు

ప్రభ మా శ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ర స్తు.

విష్ణు మా యా నా ట క ము.

ఆ శ్వా స ము. ౨.

క. శ్రీరాధాధరమధురను

ధారసధారా ప్రశాంత శ దారుణనిశిత

స్థారశరాసల ధీరో

దారగుణావాలనవమ శ దనగోపాలా.

1

తే. అవధరింపుము దేవసం శ యమివరుండు

సకలవేదాంత విద్యా విశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికెను శ త్సుకతమటియు

నింపుగా నాపరీక్షిన్న శ రేంద్రునకును.

2

తే. ఈవిధంబునఁ బారిజాతావనీజ

కుసుమమాలిక తాఁగయి శ కొన్న తెఱఁగు

చెప్పి వెండియు నానృప శ శేఖరునకు

ననియె గోవిందశర్మ ప్రహ్లాదమెసఁగ.

3

క. ఆసాధ్య చిత్తగించుటఁ

జేసి పవిత్రములునతివి శ చిత్రంబులునై

భాసిల్లెవిష్ణుమాయో

ల్లాసచరిత్రములు వినుమి శ లాతలనాథా.

4

మ. హరిలీలా మహానీయమై హరవిరిం శ చ్యామర్త్యసంసేవ్యమై

పరమంబై బహుశాస్త్ర సారమతమై శ ప్రామాణిక గ్రాహ్యమై

నిరతానంద నుభై కపేతువయి యున్నేషించిమాయాప్రపం

చరహస్యంబగు తత్కథానివహమ శ శ్రాంతంబులోకంబులన్.

5

—•—•— విష్ణుమాయావిలాస కథలయొక్క ప్రారంభము. —•—•—

క. శ్రీయుతమై విష్ణుమహా

మాయానాటకము నాఁగ్రమహివెలసె మహీ

నాయక తత్కథలన్నియు

నాయతగతి నొకప్రబంధమై నాచేతన్.

6

విశ్వక్షితిసాలమాళి వలభీ శ విస్ఫారరత్నప్రభా
దుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం
రేంద్రోత్తమపుత్ర యీముని గరిరష్ట్రుల్ నీవునుంగూడియెం
కుం జిత్తముఁ బోవనీక హరియంద్రు నిల్పిసంప్రీతితోన్.

7

కొలుపు సావధానంబు గావించి.

8

—●—●— వైకుంఠ పురవర్ణనము. —●—●—

మున్నీటిలోఁ శ బ్రభవించునుదయరా
గంబుతోడి నుధాంశు శ బింబమనఁగ

చుగుబ్బలిమీఁద శ మించునుదంచిత
కమనీయ ధాతుశ్చంద్రగంబనంగ

ఘఁగొలంకున శ నిండారబెరసిన

ప్రత్యగ్రహల్లక శ ప్రసవమనఁగ
కంపురాసానశ్చైః బ్రోవుగానిడ్డ
కాశ్శీరకర్దమ శ కబళమనఁగ

శకర్పారరాశి విరధంబుగలిగి

ందమైయున్న తెలిదీవిరయందుఁ దనరు

యమాణిక్య రుచిపుంజరదీ ప్తివజ్ర

పురోద్దామవరమువై శకుంతపురము.

9

మణీయధామమునశనాదిమవిష్ణుఁడు లక్ష్మీయున్ మనో

రిమణిప్రభాస్ఫురిత శ హేటకకుట్టిమ చంద్రశాలలో

రతియాదిగాఁగల సురపర్వవధూటులు చేరికొల్వ సాం

సుచు జూదమాడుటకు శ నాత్మఁదలంచిరి శాతుకంబునన్.

10

—●—●— విష్ణుమూర్తియును లక్ష్మీదేవియును జూదమాడుట. —●—●—

త్తవృత్తియెఱిగి శ యత్తటిపవడంపు

లకరత్నసారైలలవరించి

కరుచిరపాచి శ కములుదన్నధ్యభా

మననునిచె దివ్య శ కాంతయొక తె.

11

చూడా రత్నంబును

రికాస్తుభమణియుఁ బందెరమయ్యెజయాశా

1. ప్రా. పా. పలకల దనరసారైలలరబన్ని, 2. ఆ. పా. కనకఖచిత పాచికలును.

రైల లరబన్ని. 3. ప్రా. పా. మణికి.

పరతంత్రబుద్ధినపుడొం

దొరులకుఁ జెనఁగొనియె ¹నేర్పుననుత్సాహంబున్.

12

క. గిలకల సారెల మ్రోతయుఁ

గలకల కంకణ రవంబు శ గర్జో²త్సవమై

చెలఁగఁగ నాడిరి ద్ర³స్తరి

పలుకులఁ బంతముల నేర్పు శ పచరించితగన్.

13

క. కాంతుఁడు జయమందఁగ భూ

కాంతామణి గోరు దివ్యశకాంతాతతి శ్రీ

కాంతజయము గోరును వా

క్కాంత యుభయజయముఁ గోరుఁగౌతుక మెసఁగన్.

14

సీ. అడిగిన దోయంబు శ లందందఁ బడుచున్న

నుల్లంబులోశౌరి శ యుల్లసిల్లు

నొంటిన సారెకు శ నొనరదోయమువడ్డ

చంచలేక్షణ ముద్రలించి పొడుచు

నాటఁగొంచెం పుదోశయమున ⁴దూగక సార్లు

చచ్చిన వెసనవ్వు శ చక్రపాణి

తనయాట నయమయ్యుఁ శ దగుపండుసాలెత్తు⁵

దాయంబు రాకున్నఁ శ దరుణికనలు.

ఆ. నాటసగముచేసి శ యాడించు దనుజారి

⁶పిక్కుమొదటి కాలఁ శ బెట్టునతివ

హరి తిరస్కరించు శ నంగన గలుషించు

నాటయాగ్రహంబు శ నగ్గలింప.

15

క. ⁷అవమతి సప్తవ్యసన

వ్యవసాయము వలదు నుజన శ వరులకు సరస⁸

వ్యవహారహాని గావున

నవనీశ్వర జూదమొప్ప శ దన్నిటికంటెన్.

16

1. ఆ. పా. దొండొరులకు జెనగొని యొనపున్ నుత్సాహంబున్. 2. ప్రా. పా. కర్జోత్సు కమై. 3. ఆ. పా. బ్రస్తరి. 4. కొంచెపుజాయమనగూడ కాసారె వొచ్చిన వెడనవ్వు. 5. దగు పంట సాలెత్తు. 6. బెట్టుమొదలి సాలెబెట్టునతివ. 7. ప్రా.పా. అనుభవ. 8. ప్రా.పా. సద సద్యవహార.

●●◆◆ ద్యౌః కి వింశ ●◆◆●●

సీ. స్వామి భృత్యవ్యవస్థానా శ సంగతా వాత్సేరమమ
 సుర్యుర్యభృత్యులు శ సంగతావమ
 విత్తపుత్రా వాత్సేర్య శ గతి ముఖ్యగమమ
 సర్వసమర్థుల శ శ శ సమర్థులమ
 బ్రాహ్మవమిత్రా శుభకర్తృమయ భుజితమ
 బ్రహ్మమ శ విద్యా శుభకర్తృమయ సడమ
 భగవతీలమయ శ ముఖ్యమయ భేదమయ
 శి శిశుమయల శ శిశుమయ

తే. ముఖ్యమయ శిశుమయ శ శిశుమయ
 బ్రాహ్మవమిత్రా శుభకర్తృమయ భుజితమ
 గానా శుభకర్తృమయ శ శిశుమయ
 కాడి శిశు శుభకర్తృమయ శ శిశుమయ

17

వ. ఇవిభగవంతుల సమర్థుల శిశుమయల శిశుమయలగలగలప బరస్పరవిజయ కాంక్షల
 నీడల శిశు శుభకర్తృమయ శిశుమయల గతిమయ శిశు శుభకర్తృమయ శిశుమయ
 ముఖ్యమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 ముఖ్యమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 గలగలప.

18

●●◆◆ విభుమా శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ ●◆◆●●

ఆ. ఆటమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 విత్తపుత్రా వాత్సేర్య శ గతి ముఖ్యగమమ
 సర్వసమర్థుల శ శ శ సమర్థులమ
 బ్రాహ్మవమిత్రా శుభకర్తృమయ భుజితమ

19

క. ఆ ముఖ్యమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 భుజితమ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 వా ముఖ్యమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ

20

●●◆◆ లక్ష్మీశిశు శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ ●◆◆●●

క. లక్ష్మీ శిశు శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 యశ్చ ముఖ్యమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 వా ముఖ్యమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ
 గ్రామ్య శిశు శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ శిశుమయ

21

తే. నవ్వెభూకాంతవాణి మానంబుదాల్చె
దద్వయస్యలు లజ్జించి శ తలలువంచి
రబ్జనాభుండు పరిహాస శ మాడెనపుడు
వానినన్నింటనుడికె నశ్వనిత మనను.

22

క. జననాథ జూదమున నో

షినవారి మొగంబు వ్రాచుశ్రేష్ఠరమని చె
ప్పినమాట నిజము కమలం
బునుబోలెడు శ్రీముఖంబు శ పొలుపునఁ దఱిగెన్.

23

వ. ఇట్లు పరాజయ పరాభవంబు వాటిల్లెననుచుఁ జెక్కుచెమర్చ నేర్పరు
లైన సపత్ని భర్తలొనర్చు కెలననంబునకు సొలయుచు ధర్మదేవతనుదూటి,
యంతఁ గొంతధైర్యంబు దెచ్చుకొని యమ్మహా ధీరనాయక వివేకించి
దా¹యంబు రాకుండుటకుఁ గతం బేమని విభుండు వై వకుండఁగ్రమ్మర పాచి
కలు బట్టిచూచి వానియందు 2ముందటిరేఖల క్రమంబుగాఁ దనయాటకుం
గూడక నలువంకల నొక్కలెక్కయై యధిపుని యాటకుందగిన పన్నిదం బగు
చున్న తెఱంగు వెఱంగుపడిచూచి, యది యతనిమాయగా నెఱింగి యద్భుత
క్రోధరసరంజితంబగు మొగంబునం గంటికి నగవు చిగురుకొల్పి యిట్లు
కపటంబుసేయం దగునే యని మందస్థిత వదనార విందుండై యున్న వెన్ను
నుద్దేశించి.

24

ఉ. జూదరికాని చందములు శ చూపితివన్నియు మేలుమేలు నీ
గాదిలి భూమిదేవికి విశ్వాసముగా జనులెల్ల నెల్లెడం
జూదము వాదహేతువును చుల్కదనంబును బొంకు నంటదాఁ
గాదనరామినిక్కముగఁ శ గంటిమి నీవెడమాయ లచ్యుతా.

25

మ. ననువించించి జయించి నాశిరము రత్నంబుం బ్రయత్నంబునం
గొని యావల్లభికి దలంచితివై నీకుం బ్రేమమట్లయ్యెనేఁ
గొనుమేనిచ్చెద మాయయేల యిది నాకుం బ్రాతెరత్నాకరేం
ద్రుని పట్టిన్ సిరినొటెటుంగవె జగత్తుల్ గోరి సేవింపఁగన్.

26

క. అల్పుల ననురులఁ గొందఱ

వేల్పుల మానవులఁగొన్ని శ వెడవెడ మాయల్
గల్పించి త్రిప్పనీ సం
కల్పముచెల్లునె మదంతి శ కంబునఁ గృష్ణా.

27

ఉ. కేవల మూఢజాతి నడరకించెడు నేర్పులు చూపవచ్చితో
నీవెడమాయ నాయెదుట శ నీళ్లలోవ్రాత హిమంబుపెంపు మే

ఘావరణంబు బుద్బుద ఘటావళి వేసవి యెండమావుగా,
బోవునెకాక నిల్చునెయ ॥ పూర్వవిశేషమే శేషతల్పకా.

28

వ. ఆటవారిని భ్రమియింపనే నీమాయలు, నీమాయ కొలదిగాదు నామాయ
లవియెట్లంటేని వినుము.

29

సీ. హరవిరించి పురందరరాది బృందములకు
సిద్ధవిద్యాధర ॥ శ్రేష్ఠులకును
యక్షగంధర్వ గురహ్యాక కులాధిపులకు
పన్నగ కిన్నర ॥ పరివృథులకు
చారణఖచరరా ॥ జన్య వర్గములకు
కనకాద్రి ముఖనగ ॥ గ్రామణులకు
దైతేయదానవాశ్చర్య సంఘములకు
విశ్వ విశ్వంభ రాశీశ్వరులకు

తే. పదపు లైశ్వర్యములు మహా ॥ ప్రాభవములు
మత్కటాక్ష మహామాయ ॥ మహిమఁగాదె
విస్తరిల్లుట త్రైలోక్య ॥ విభుత నీకుఁ
గలుగుటయె నీకు నేఁ గలుగంగఁ గాదె.

30

సీ. చంద్రబింబంబునఁ ॥ జంద్రదికరవి మండ
లంబునఁ బ్రభయనీలమున దీప్తి
రత్నజాలంబున ॥ రంగు, సరోరుహ
వసముల శృంగార ॥ వైభవంబు
పురమహోత్సవములు ॥ కరిమాయరథ భట
సామ్రాజ్య సామగ్రి ॥ చారుభూష
ణాంబరలావణ్య ॥ హావభావ విలాస
కలనలు త్యాగభోగముల గరిమ

తే. శ్రీమహాలక్ష్మీ కళయున్న ॥ చెలువయనఁగ
వినవె నా మాయలోకైక ॥ విలసితంబు
నిఖిల మిథ్యాకరోపాయ ॥ నీదుమాయ
కంటివే రెంటి మేలును ॥ కమలనేత్ర.

31

వ. అని యీర్వాజనితలజ్జా విషాదక్రోధంబుల సంతపించి యంతట నిలువక. 32

శా. నీ వైకుంఠమహోత్సవా భ్యుదయముల్ ॥ నీమందిరాంతఃపురీ
లావణ్యాతిశయంబు నీమణి గణాలంకార సాభాగ్యమున్
నావిస్ఫూర్తులునే గ్రహించెద భవనన్నాయా విలాసంబు లె
ఁజే వర్తించునొ చూతమంచు నిజదివ్యాకార మేపారఁగన్.

33

—◆◆◆ లక్ష్మీదేవి కోపముచేతను వైకుంఠ విలాసమును హరించుట ◆◆◆—

తే. ధరణి గంపింప లోకముల్ శ తల్లడిల్ల
భూతపంచక మాక్రోశశ్రమునఁ జలంప
శారదాదేవి ప్రార్థన శ సరకుగొనక
మింగెవైకుంఠ నామ్రాజ్య శ రేఖ లక్ష్మి.

34

సీ. ప్రాకారగోపుర శ ప్రాసాదమంటప
చంద్రశాలల వెంపు శ చేటులువడియె
పర్యంకభూషణాం శ బరపరిమళవస్తు
విస్తారములమేలు శ విన్నఁబోయె
సౌవర్ణమణిమయ శ ఛత్రచామర కేత
నంబుల బిరుద చిరహ్నంబులెడలె
వారణహయభట శ వ్రాతరథానేక

సైన్యసంకుల గర్వ శ చయముడిందె
తే. రంగవల్లీవితాన తోరణవిచిత్ర
దీర్ఘ కారామవాటికా శ దివ్యకేళి
పర్వతప్రోల్లస త్వంబు శ పాడువారె
నట్టివైకుంఠమునసిరి శ యాగ్రహింప.

35

తే. అవ్వధంబున సిరితన శ యమృతదృష్టి
మరలఁదిగించిన వైకుంఠ శ పురవరంబు
కువలయప్రియ రుచిలేని శ కుముదసూన
మట్లుశూన్యత్వమొందె చంద్రదాన్వయేంద్ర.

36

◆◆◆ అందుకువిష్ణుమూర్తి కలుషించుట. ◆◆◆

సీ. అంతయుఁగనికడు శ నాత్మలోఁ గలుషించి
వేగిరపడక యాశ్రవిశ్వకర్త
యాటవారల నాగ్రహంబింత సేయునే
యక్కటా యీఫలంబనుభవించుఁ
గాకేమియని భావి శ కపటకృత్యముగాన
రాకుండ మాయానురరాగలీల
ననుపారపరిరంభ శణముచేసి కోపమి
ప్లేటికెలోకంబురలేమిసేయు

తే. నవ్వులాటలకై నీకు శ నివ్వధంబు
చనునెయిఁకఁజాలు నీచిత్త శ జాలవహ్ని

శాంతిబొందింపు భూతపం శ చకముబెదర
కుండఁ గరుణామృతముచల్లు శ ముత్పలాక్షి.

37

క. కోపమువచ్చిన నావైఁ
జూపవలెంగాక మిగుల శ సుందరతరమై
చూపట్టెడు వై కుంతమ
హపుర సౌభాగ్యముడుప శ సగునే నీకున్.

38

క. కంటివె వై కుంతము నీ
కంటికృపాశ్రీలఁబాసి శ కడుశూన్యంబై
యుంటయిది చాలకయ్యో
గెంటింపందలఁచెదవు నిశ్శలలోకములన్.

39

ప. సర్వమంగళాధి దేవతయును లోకమాతయునని నిన్నుం బ్రహ్మలు సేవింపనుండి
నీకు లోకంబులవై నలుకదగునే. మనము వినోదార్థంబున కాడ సమకట్టిన
జూదంబింతచేసె, సరసంబు విరసంబయ్యె, నీదేమిదోషంబు జూదంబు
దోషంబుగాక. దీనికేమి యింకఁ బ్రసన్నురాలవు గమ్ము, నీవ గెలిచితివనుచుఁ
దన కాస్తుభ గైవేయంబు నయంబున నయ్యిందిరాదేవి సమున్నత కుచ
కుంభ మధ్యంబున నలంకరించి కలంకఁదేర్చి యీదుర్ద్యూత వ్యసనదోష
భేదంబులు మానఁ గొంతకొంతప్రొద్దు సరస్వంతంబు పొంత విహరింతము
రమ్మని, యనుగ్రహంబుగల యప్పుడు వై కుంత దివ్య మందిరంబు వెలుం
గెడుంగాక శూన్యగృహంబున నుండం దగదని యెలయించి కై దండయిచ్చి
తోడ్కొని యంతఃపురోద్వాన మార్గంబునవెడలి చనియెనంత కొంత
దూరంబున.

40

—◆◆◆— లక్ష్మీదేవియును విష్ణుమూర్తియును క్షీరసముద్రమును జూచుట. —◆◆◆—

ఉత్సాహ. కమలయుంజ నార్దనుండు శ గాంచి రుర్వరావచః
ప్రమదలున్ సురాంగనాళి - పజ్జదోడఁ గూడిరా
విమలఫేనకాంతికాంత శ విస్ఫురత్కళానిధిన్
ఘుమఘుమ త్తరంగసంఘ శ ఘోషభీషణాంబుధిన్.

41

మానిని. నీదగుసోదర భావముఁజెంది యశనిందిత కీర్తివహించె సుధా
పాదసుధాతులసీనవ భాస్కర శ భాస్వరకాస్తుభరత్నమరు
త్పాదపపంచక కామగవుల్ బహు శ భంగుల నెల్లజనుల్ పరమా
మోదముఁజెందఁగ నీయమృతాంబుధి శ ముద్దియ చూడుమువేడుకతోన్.

—◆◆◆— సముద్రవస్తువులను లక్ష్మీదేవికిఁ జూపించుట. —◆◆◆—

సర్వగిణి. నీరజాతేజుణా శ నీకటఁతొంచలా
ధీరతాభ్యాసమశ్రించి కాఁబోలుఁ జూ

చేరిమీనాళివేరచిత్రమై దాటెడున్

గోరికల్ మీఱఁగ ర న్నొంటివేవారిధిన్.

43

వసమయూరము. వేల్లితనవీనతర ర విద్రుమలతోద్య

త్పల్లవవిలగ్నమయి ర భాసితెడుముతైం

బల్లదె మృగాక్షికల ర శాంబునిధిలోనీ

యుల్లసిలుమో¹విఁగడు ర నొప్పె చిటునవై వ్వి.

44

కుసుమితలతావేల్లితవృత్తము.

రాకాచంద్రాస్యా యమృతనిధిసం ర రంభ మొప్పంబయోదా

నీకంబాపూరంబులు గడుచడిన్ ర నిల్చిపానంబుసేయన్

వేకంటేనీవిభ్రమరసమునే ర వేడ్క నేత్రద్వయంబా

లోకశ్రీలం గ్రోలెడు నువిహితా ర లోలనంప్రీతిఁ జూపెన్.

45

ఉ. శాతకటాక్షచూచితవె ర శ ఖ మొకండు నితాంతయాతనా

యాతతరంగహస్తముల ర నావల యీవల యకాచునున్నయ

య్యాతురవృత్తి తావకగ్రశాభమటన్న సహింపరామి మీ

తాతబహిష్కరింపఁగఁ బరంపడి లేవఁగ లేకయుంబలెన్.

46

వ. వెండియు మదభరంబున మదనమదనోన్నదనాది నిశితశరపరంపరాకంప

మానమానసలగుచు నేటి మదిరాక్షులు చక్షురుత్సనంబులైన మదకల

కలహంస రశనాక్రేంకార సంకులపులిన ఘనజఘన బింబంబులును, వర్తులా

వర్తగంభీర నాభీతలంబులును, కోమలశైవాల రోమరాజిలతలును, సము

త్తుంగరథాంగ కుచకుంభంబులును, నాళీకనాళహస్తంబులును ప్రశస్త విలాస

రేఖలు మెఱయ పుష్పంధయ ధమ్మిల్లవళి బంధంబులుంజెదరఁదరుసురభి కుసుమ

సౌరభ్య ప్రవాహంబులతోడిండిర ఖండనుందరమందహాస చంద్రికల కలంకా

రంబై లేదరగకటి వంకబామల మురిపెంబుల నలరు కలికి గలువరేకుల కనుం

గవ కెలంకులం దళుకులెసంగుబేడిసచూపుల దీవెలుపుట్టింపుచు, బాయకపై

కొనిన దక్షిణనాయకశ్వంబున నందఱ నొక్కచందంబగు ప్రేమంబున నుద్దా

మదీర్ఘతరంగ బాహుదండంబులు సాచి కాఁగిలించి తదీయ పద్మవదన తద

ధర నిర్గళిత మధుమధురామృత పానంబున నుప్పొంగు లీలాసంగతివలన

శృంగారరసంబును, నిఖిల భువనైక సంభావితంబగు ప్రాభవంబున విశ్వ

విశ్వంభరా చక్రంబాక్రమించి సమున్నతాయతోర్ని హస్తస్ఫార పరిస్ఫాలనని

పాటిత దిగంతదంత వళ కుంభకూటంబైన పాటవంబువలన వీరరసంబును.

²ఆఖండల దోర్దండ మండిత చండధారాక్రూరభిదురధురాపాత సంజాత

త భీతింగ్రచ్చటి శరణుసాచ్చిన శిలోచ్చయ నాయకుండగు మైనాకుని
 మ దాక్షిణ్యంబువలనఁ గరుణారసంబును, ప్రావృషేణ్య పయోవాహం
 భ్రమంబున నదభ్రనీలమణి విభ్రమంబున నింద్రచాపదీపిత దిగ్విటం
 బునుం గరిన నిర్ఘాతపాత ప్రకంపిత జంతులోకంబులును విద్యుద్దండ
 త జగదండ ఖండంబులును, దుర్జయ గర్జాజ్వర రీ రావతాండవిత శిఖండి
 లంబులునై కుంభద్రోణ వర్షంబులు వర్షింప, మొల్లంబైన యన్నీటి
 యెల్లకడలంగడలుగొని యుప్పొంగి తరంగిణీ ముఖంబులం బ్రవేశించు
 ను, నిదాఘ సమయ దీర్ఘ దివసకర కిరణ సహస్ర స్వీకృత సరస్వత్
 రికూప పానీయంబై యుండి మహీమండలంబు ప్రయ్యలు వాయు
 ను చెప్పరాని యగాధ జలగాంభీర్యంబున నుబ్బుసుక్కులులేక యొక్క
 బుననుండు సఖండమహిమవలన నద్భుతరసంబును, నురాసుర పరివార
 త్రయ మందర ధరాధర మంథానమథన సంభ్రమణంబున గంభీర
 బుచెడి వికల జీవనభంగ ప్రయాసజాత విశ్వాస యాతాయాత సర్వతో
 బులం బొరలంబడుచు ఘోషింపనెఱి దప్పిదెప్పరంబున నాటనుండియు
 వెట్టుచున్నదో యనునాడిక ¹వలన హాస్యరసంబును, నిరంతరంబును దద్దీ
 లు నివాసంబులుచేసికొని కినుక ననేక పట్టణ గ్రామ వర్ణాశ్రమ వాసుల
 కభ శిశు స్త్రీలోకంబులు జీకాకు పడఁగిమసంగియనువులకుంబాపి
 గాంస మేదో మ స్తిష్క పంక పంకిలంబగు శవనివహంబులు దెచ్చు
 నిచ్చలవిడి నిచ్చలు బ్రమత్తులగుచు న క్తంచరులు బుత్తులుగొనఁ దదీయ
 గంధ బంధురంబులగు గంధవహ ప్రసరణంబులవలన భీభత్సరసంబును,
 ర విగ్రహ పరిగ్రసన రసరభస క్రోధధా²వనసంకులంబై నిశ్శంకంబై
 కుంభీనసతిమితిమింగిల కమతకర్కటాదియాధ పరంపరలు తెంపున
 ంప, దురవలోక భీకరత్వంబువలన భయానకరసంబును, విలయకాల
 నిద్ర జగదాభీల మహోత్కల ఫాలనయనానల జ్వాలాకరాశంబై
 జిహ్వ సంహతులం ³బయఃపూరంబులు గ్రోలుచు పొగలఁ దగులక తెగ
 భగభగనిగుడు పొగరు చిగురుమంటలవెంటమింటికి నుప్పరంబెగయు
 కుప్పలు చవలతుడలంజెదరి చామరధ్వజ ఛత్రాకారంబుల ప్రకారం
 పలువంకలం ⁴దూలిరాలుచుండం బ్రచండతేజంబున, బ్రహ్మాండమండ
 స్వకర్పరపర్యంతంబు శతయోజన సమీపసంచర ద్వివ్యవిమానవిహంగ
 భేచరనిచయంబుల భస్మసాత్కరింపుచు ననవరతంబు నీడఁబోకలోకో
 స్తంబగుచున్న బడబొగ్గివ్యగ్రతాపోద్రేకంబువలన రాద్రరసంబును,

పా. నాడికల 2. ఆ. పా. క్రోధదావసంకులం. 3. ప్రా. పా. యాదఃపరంపర.
 దూరిగ్రాలుచుండ, 5. బలోత్కృష్టం బగుచు,

చంద్రచంద్రికాశీతల ధవళస్వభావంబును నమృతరూపంబును నతివి-
రంగంబును, ననేక సాధుబుధ ¹స్తవ్యమానస్థానంబును నగు సౌజన్య-
శాంతరసంబును దనయంగు బ్రహ్మాశింపం బెంపారునపార గుణవార-
పారావారంబున వారాకర కుమారికి ననేకవిధ విచిత్ర నుందరతర
సందోహంబులు సూపుచు నవ్వనమాలి లీలావిహారంబునం గ
దవ్వచని.

—◆◆◆ సముద్రతీర వనవర్ణనము నందలి విహారవర్ణనమును. ◆◆◆—

ఆ. తాళపూగనారి శ కేళహింతాళకే

తకరసాల సరళ శ వకుళ కదళి

పనస సింధువార శ పారిజాతాధి కా

వనిజరాజి నొప్పు శ వనము చొచ్చె.

సీ. నిండాగు బొన్నల శ నెత్తావిఁగైకొని

పసిడిఁ సంవెంగల శ వైకి ను²దిరి

నెఱిమించు పొగడల శ నెత్తావిచేకొని

లీలమై బొండు మ శ లైలకునుటికి

నిగుడు గొజ్జంగుల శ నెత్తావిహరియించి

పొదిగొన్నచేమంతి శ ³పొదలకరిగి

నిం⁴డారజాజుల శ నెత్తావి సవరించి

నవపారిజాత సం శ తతులవ్రాలి

తే. యెలమిఁ దద్దివ్య గంధంబు శ లేర్పఱించి

మెలపుతో వాని నన్నింటి శ మేళవించి

యింపు నునుగాడ్పుకానుక శ యిచ్చెవారి

కాత్మగంధ వహార్థంబు శ సార్థకముగ.

చ. పరభృత సదృటార్భటియు శ భానుర కీరతురంగహేషలం

దరురధవిభ్రమంబు సమ శ ద్రభమరద్విరదోగ్ర బృంహిత

స్ఫురణయుమీఱఁ బుష్పశర శ భూపతి సర్వజగజ్జయార్థమై

యురుగతి వచ్చిదండు దిగి శ యున్నటుల వ్వన మొప్పెఁజూడఁగన్.

సీ. ఈఱంబులగు పొద శ రిండ్ల నీడలవలి

గ్రమ్ముచో శీతల శ తుణము దోఁచుఁ

బూదేనెతుం పురుల్ శ పొరి పొరి రాలుచోఁ

బ్రాలేయసమయ సం శ పద దనర్చు

సహకారకిసలయా శ స్వాది కోకిల నాద
మెసగుచో నామని శ యింపు చూపు
నగరు కాశ్మీర గం శ ధాన్వితోష్ణానిల
మడరుచో గ్రీష్మర్తు శ వతిశయిల్లు

తే. నమరు మధుకరగతులమే శ ఘాగమంబు
నెరయు విచికిలకిరణ చం శ ద్రిక¹శరత్తు
అవ్వనంబున నట్టి మశహవిభూతి
నాత్మ మెచ్చిరి సిరియున శ య్యచ్యుతుండు.

51

౧. కమలా కమలగంధి శ కచ బంధమునఁ దోవెఁ
బారిజాత ద్రుమ శ ప్రసవభరము
²తనరు మహీమహీ శ ధరకుచకు చముల
హరిచందన పరాగ శ ³భరమలందె
రాణవాణీశుక శ వాణి యాస్వాదించె
మందార మధుర మ శ రందధార
నెలమి సుపర్వ ప శ ర్వేందు వక్త్రులుదాల్చి
రసలార సంతాన శ కిసలయములు

తే. కల్పకము నీడ భ క్తసం శ కల్పదాయి
యయ్యనంతుఁడు గ్రోలెమం శ దానిలంబు
మహితరతిరాజ రాజ సా శ మ్రాజ్యలక్ష్మీ
నలరు జలనిధి⁴నవిధవ శ నాంతరమున.

52

౨. కుసుమాపచయ రసంబునఁ
కుసుమాయుధ గురుఁడు వలపు శ గులుకుచులీలన్
కుసుమ⁵సుకుమారి సిరినవ
కుసుమిత తరులతలవెంటఁ శ గూడి చరించెన్.

53

౩. సఫల పూగశ్రేణి శ సౌభాగ్య మగ్గించి
యురగ వల్లుల దండ శ నుండి యుండి
గురివెంద పందిళ్ల శ పరువంబు గొనియాడి
మల్లెపూఁ బొదరిండ్ల శ మలసి మలసి

1. పా. శరత్తు. 2. ఆ. పా. తనరుమహీ ధరతరగురు కుచముల. 3. ఆ. పా. మలదెగ
య 4. ప్రమద. 5. కుమారిసిరి.

ద్రాక్షాఫలప్రసవ శ్ర ద్రసధారలనునా¹ని
 గొజ్జంగిపూఁ దేనెఁ శ్ర గ్రోలిక్రోలి
 సహకార చారుమం శ్ర జరులకుఁ దలయూఁచి

పొన్నపు పొన్ను వైఁ శ్ర బూసి పూసి

తే. భృంగభయదంబులైన సం శ్ర పంగివిరుల
 మురుపు ప్రకటించి జాజాలు శ్ర ముడిచి ముడిచి
 వెలయువనలక్ష్మి గారాపు శ్ర విందులనఁగ
 హరియుసిరియును స్రీడించి శ్ర రభిమతముగ.

54

సీ. ఘనవేణికాబంధ శ్ర మునకుఁ జుట్టము² శిఖా

వళియంచు వనశిఖా శ్ర వళులు గేర

నయనవిస్తారము శ్ర నకు సయిదోడు సా

రంగియటంచు సా శ్ర రంగు లొలయ

మధురసల్లాప సం శ్ర పదలకు ననుఁగుఁ గో

కిలబలయంచుఁ గో శ్ర కిలలు మలయఁ

గనకతులాకోటి శ్ర నినదంబునకుఁ దోడి

యంచ యటంచురా శ్ర యంచలలర

తే. నెలమి వనదేవతా లతాం శ్ర గులు చెలంగి

చిగురు చేతులఁబైఁ బువ్వు శ్ర సేన చల్ల

నవ్విలాసిని చరియించు శ్ర నవ్వనమున

పద్మనాభుని కన్నుల శ్ర పండు వగుచు.

55

మ. లవలీపుష్పసుగంధముల్ మరగియే శ్ర లాలాస్యముల్ చూచుచు

ప్రవిదీ ప్తి ప్రతిమాన విద్రుమవితా శ్ర నచ్చాయ రంజిల్లుచున్

ధవుఁడుందాను సఖీసమూహములతో శ్ర దవ్వేగలీలాగతిన్

జివురుంగై దువు జోదుతల్లిజలరా శ్ర శి ప్రాంతవన్యావలిన్.

56

—◆◆◆ విష్ణుమూర్తి లక్ష్మీదేవిని పంచన చేయఁదలఁచుట. ◆◆◆—

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యమృత పయోనిధానసవిధ వనమార్గంబున ననేకవిధ క్రీడా
 రసపరాయత్త చిత్తయై యత్తమ్మి వటాగు మిటారి కత్తై సవతియుఁ గోడలును
 మొదలయిన సఖీజన సమూహంబులతో విహరింపఁదదీయకాతుక లీలలాలో
 కించి వైకుంఠవల్లభుండు నెయ్యంపు జూదపుసయ్యాటంబునకై వైకుంఠంబు
 శూన్యంబు గావించిన నిర్దయురాలిని మోసపుచ్చుటకై యెడరువేచియున్న
 వాఁడు గావున నొక్క కపటకృత్యంబు సంస్కరించి.

57

సంప త్పౌరుషములు

యు వినయంబు లేని శ గర్వాంధులుత

సంప త్పౌరుషములు

దఱుఁగక వశులుగారు శ బుద్ధిఁడలంపన్.

58

మైనను సుతుఁడైనను

ఁడైనను మేరఁదప్పి శ యెఱుఁగక కడుదు

ప్రతి గావించిన వారిం

విధిఁ గుదియింప వలయుఁ శ బ్రాభవ మొప్పున్.

59

గుటం జేసి.

60

మెలనాఁగ గర్వమున శ నీభువనత్రయ రాజ్యలక్ష్మి యా

కువిలాస లేశమని శ తెంపున నన్ను గణింప కుగ్రతం

కుక పద్మజాండములు శ భస్మములైనను విన్నఁబోనిశో

కుతనంబు మద్భవన శ మంతయు శూన్యముచేసె దుష్కృతిన్.

61

ను దనఁజెల్వర్య క

మసామర్థ్యములు ద శ లంపఁగ మన్నా

నిర్మాణంబని మదిఁ

దుతా లక్ష్మి ననెడు శ గర్వముచేలన్.

62

సమును నిర్దయతయుఁ

రత్వము సతులసహజ శ గుణములు మిగులన్

లలోఁజంచలకడు

యసిరి దుర్మదమున శ కాశ్రయమగుటన్.

63

❖ { విష్ణుమూర్తి లక్ష్మికిఁ బ్రతిలక్ష్మినిఁ గల్పించి వైకుంఠము } ❖
మిక్కిలి ప్రకాశింపఁ జేయుట.

ప్రస నీదుర్మదగ

విర్భావంబుమాన శ సతిచిత్రముగాఁ

ంతువేతెయొక ల

విభ్రమకల్పనంబు శ కేవలమాయన్.

64

మున్నకంటెఁ గ్రమ్మఱ

క్రకు నెక్కంగఁజేతు శ వైకుంఠముదాఁ

న్నహరియించితిని

న్నమహత్వము గుదింతు శ నొకనిముసమునన్.

65

యనంతగుణగణ విలాసుండును బ్రహ్మాండ నిర్మాణ కర్మకుశలుండును
ప్రతి పురుషాధీశ్వరుండును, పరమేశ్వరేశ్వరుండును, నానారూప ప్రవర్త

కుండును, సర్గస్థితి ప్రళయవికార కారణుండును, జగద్వంచనా కపటనాటః
సూత్రధారుండును, బ్రహ్మాండకోటి బహిరంతస్థితుండును, సురాసుః
గంధర్వ బలపరాక్రమ మాయోపాయ నిరాకరిష్టుండును సగునవ్విష్టుఁ
డును దన తేజంబు ప్రకటించిన. 66

—••— వై కుంత పుర వర్ణన ము. —••—

క. ఘోటకకరిరథభటనే
నాటోపముపౌరకలక శ్ లారంభమును
ద్వాటింపనాటికంటెను
మేటిగవై కుంతపురము శ్ మెఱసెన్సిరులన్. 67

సీ. పద్మసంభవులెల్లఁ శ్ బ్రభవించు పురిటిల్లు
ప్రళయదుర్దశలంటఁ శ్ బడనిభూమి
కాలాహికొడిసి మ్రింగఁగ రానివాకట్టు
తలఁప నచ్చెరువైన శ్ తానకంబు
ప్రాకృతుల్ చొరరాని శ్ యేకాంత దుర్గంబు
మహితసాత్వికకోటి శ్ మనికిపట్టు
కై వల్య లక్ష్మీచక్రక్కని కేళిభవనంబు
పంచభూతములఁ గల్పించుగుఱుతు

తే. సహజ తేజోల వగ్రస్త శ్ చంద్రసూర్య
పావకంబమ్మహా దివ్యరపదమునై జ
²లక్ష్మీబాయునెయా కేళి శ్ లక్ష్మీచేత
నిత్యలక్ష్మీశ్వరుఁడు హరినీలుచు నెలవు. 68

వ. ఇట్లమేయ కళ్యాణగుణ సుందరంబగు వై కుంత మందిరంబు వడ్డుజేశ్వర్య
సంపన్నుండగు వెన్నుని మహాప్రసాద సామర్థ్యంబున సిరికి నచ్చెరువగు
సిరిఁదొలంకుచుఁ బంకజ హితుమండలంబునుంబోలెఁ దొల్లింటికంటెఁ గన్నుల
పండు వై తేజరిల్లుటకు సంతోషాద్భుత రసంబులు జొత్తిల్లు చిత్తంబుల
బ్రహ్మరుద్రాది దివిజ సిద్ధచారణ గంధర్వ జయజయనాదంబులతో దివ్య
కాంతలు పుష్పంజలులు సమర్పించిరి. వెండియు. 69

ఆ. సహజకఠిన వజ్రసారమై విలయాంధ
కారనిబిడమైయ శ్ గమ్యమహిమ
మహిత దివ్యవిష్ణురమాయావిలాసంబు
పద్మనిలయఁ బెక్కు శ్ భ్రమలఁగప్పె. 70

—●●◆◆ లక్ష్మీదేవి విష్ణుమాయకు భ్రమించి వనమునఁ దిరుగుట. ◆◆●●—

హరిమాయామోహితయై
పరమజ్ఞానంబు దివ్యభావమునెడలన్
సిరిప్రాకృత సత్తికై వడిఁ
దిరిగెన్ వనవీధిఁబెక్కురతెఱఁగుల భ్రమలన్.
అంత నవ్వనాంతరంబునఁ దన్తాయానశంబున.

71

72

●●◆◆ శోభావిహీనమైన కొలనును జూచుట. ◆◆●●—

కనుఁగొనియె సగ్రవీధిన్
వనజాలయయొక్క- దివ్యవనజాకరముం
దనువు సెడి వాడఁబాటిన
వనరుహ కల్వారకై రవంబులతోడన్.
నింజారఁజిగిరించి ర నిగనిగల్చాలక
వాడిన నవపల్లవములతోడఁ
గలయంగఁబూచి తేరనెలు చిందునెత్తావిఁ
బొరయకగందిన ర విరులతోడఁ
బరిపాకమునఁ బండి ర సరసమాధురిలేక
పదనింకిపోయిన ర పండ్లతోడ
1 మెలకువల్మాని కొరమ్మల విన్ననై యున్న
యలిపోత శుకపికాశవలులతోడ

73

చిన్న పైయిన వనము వీరక్షించిలక్ష్మి
యనుఁగుజెలులకుఁ జూపుచు ర నరిదిపడుచు
నెన్నడునుజూడ మిటువంటి ర హేమవనము
శూన్యమైయున్నదిదియేమి ర చోద్యమొక్క.

74

అని యాదివ్య వనంబుఁ గలయ నాలోకించి యపూర్వసిద్ధాశ్రమంబని
మనంబున నభివర్ణించుచుఁ బ్రవేశించి శంకించుచు నెట్టకేలకు నందఱు
గొలంకు డగ్గరి.

75

—●●◆◆ ఆకొలనియందు ప్రభాహీనమైన దేవతను జూచుట. ◆◆●●—

నిండితొలంకు నాకొలని ర నెన్నడుమం గనకాంబుజాత మొ
క్కండు వికాసహీనమయి ర కప్పక 2 రేకులు వ్రాలి శూన్యమై
యుండఁదదీయకర్ణి కనకనూనహిమాన్విత బాలభానుమ
నగ్గండలివ్రాతెఁగొంత ప్రభమాసిన దేవతఁగాంచె నొక్కతెన్.

76

1. ఆ. పా. మలయకొమ్మల విన్ననైయున్న, 2. కప్పరరేకులు వ్రాసి,

క. ఒకచేతనక్షమాలయు

నొకచేఁ జిన్నుద్రయును సరమున్నత దో¹ర్ధ్వం

ద్వకలితముకుళ కరణముం

బ్రకటిల్లఁగధ్యాననియతిఁ బరగెడుదానిన్.

77

— ❖ ❖ ❖ ❖ ఆదేశతయొక్క వర్ణనము. ❖ ❖ ❖ ❖ —

క. పరివేష్టించి సరోజాం

తరములవై నిలిచి దివ్యరతరుణులుసేవా

పరికరములతోనయత

త్పరులై తనుగొలువనున్న శ ప్రాభవమూర్తిన్.

78

సీ. పద్మాసనాంకా గ్రరభాగాఘ్రిశుభరేఖ

లఖిలలోకేశ్వరి శ యగుట నొడుస

చిన్నుద్రచేత మింగచిన సమాధికియ

కై వల్యలక్ష్మి నిరల్కడ వచింప

దీవ్యస్థూతపరస్తే జోవిభూతి ని

జాభిమతా² ప్రికిరదనుదెలుప

నాపూర్ణపరమయో శ గానందకళమది

నిష్టదై వంబున్న శ యింపుచెప్ప

తే. కన్నులకు వెక్కనంబైన శ చెన్నుమిగిలి

మనసునను నద్భుతంబైన శ మహిమగలిగి

యైహికాముష్మిక శ్రీవిరహారభూమి

యగుచునొప్పారె బ్రహ్మవిరద్యావిధేయ.

79

వ. కని విస్మయంబందుచు నందఱంగరారవిందాభిసయంబునఁ గ్రందుపడకుండ

వారించి వారితో నిట్లనియె.

80

చ. ఉరుపరమాత్మ యోగమున శ నున్నది యీ శుభమూర్తిఁగంటిరే

యరుదగు విభ్రమాభ్యుదయ శ మంగజఁదాఁగనినట్లయొప్పెడున్

బరిణత తాపసప్రతిభ శ బ్రహ్మముఁదాఁగని నట్ల యొప్పెడున్

నిరుపమనవ్య దివ్యరుచి శ నిండి తొలంకెడు నంగకంబులన్.

81

మ. సలిలాంతః ప్రతిబింబితార్క రుచియోశంబోల్చి ధూమచ్ఛటా

కుల⁴కాంతిన్నవహేతియట్లడరుచున్ శ గుప్తప్రభావంబు మై

మలినత్వంబునుగల్గి యోగనిరతిన్ శ బ్రహ్మన్విలోకించునీ

యలఘుప్రక్రియఁదొల్లియేసతులయందై నంగనుంగొంటిరే.

82

1. దోదకండ్ కలిత ముకుళత్కిరణము, 2. తావాప్తియదను. 3. ఆ. పా. పొచ్చి.

4. కులకార్పన్నవ.

1 వెండియు వాద్దేవతకరంబవలంబించి యించు విలుకాని తల్లి యిట్ల
మి.

ముగ్ర తపముసేయఁగ

మలజగురాకుఁబోడి శ కేటికి 1 నొకొము

యుగములఁ జూడములేఁ

యంబునఁ దపమొనర్చు శ పావనమూర్తి.

రేడు జగముల శ నేలుటకోయది

తనమహారాజసంభునకు నెంత

ంతు విభ్రమోన్నతిఁజెందనోయది

తనమోహనాకారమునకు నెంత

లంగానారత్నశ్రమై యుండనో యది

తనదివ్య సామర్థ్యమునకు నెంత

భంబు తానయై శ పరిణమించనో యదె

2తనచిదానంద శ సంతతికి నెంత

గొకోయింత తపము వశహించి సేయ

నిర్బంధమునఁ బొందరనేల తనకు

ఓగంధర్వ సిద్ధ విరద్యాధరర్షి

ణులందెవ్వరోక్కొ యీశపరమసాధ్వి.

శ్మది దేవతల్ శ ప్రణమిల్ల రేతన

కేటికంజలి ఘటించదాను

కీది యభిమతార్థ ముకాని యభిమతా

ర్థమునకు నభిమతార్థంబు దాను

మెచ్చు 3నధిదై వతంబును గలదొకొ

యఖిలై క దై వతశ్రమరయఁదాను

గూర్చి యందఱు శ తపముసేయుట గాక

యొరుగూర్చి తపము సేయుదురె తాను

హానిష్ఠఁ గృశియింప శ నేలతనకు

రీష ప్రసూనంబు శ నవఘళించు

మలతనువల్లి నేటికిరమ్మొయినలంప

కల్యాణియైనయీ శ చంద్రముఖి.

లనాశిరోమణికి శ నీశుభమూర్తికి నీలతాంగికి

లరి దైవమేమిటికి శ నచ్చెరువైన తపోగ్ని కీలలం

దూలఁగఁజేసెఁ జేసి¹యును శ్రీ దూఁకొని దీనితపంబు పేర్కికిం
బాలనవృత్తి నీవలదె శ్రీ పాల్పడఁగ్రమ్మర వాంఛితార్థముల్.

87

తే. హరిహరబ్రహ్మలకు నవశ్రలైన దైవ
మెవ్వరోకాక వారైన శ్రీ నీ²రెకోర్కి
కోర్కిత్రైలోక్యమును నేలుకోలఁది కంటె
నెక్కువై యుండఁ బోలునీ శ్రీ యిందుముఖికి.

88

క. నాకేశ్వరు సతికంటెను
భూకామినికంటె నదె శ్రీ పుత్రికకంటెన్
నీకంటెను నాకంటెను
లోకోత్తర చరితయిది విరలోకింపఁదగ్గ.

89

వ. అని వెండియు వనంబవలోకించి.

90

ఉ. ఈవనిపూఁచికాచి ఫలిరయించె శుకాన్యభృతాలి జాతితో
నీవిధిఁజిన్న పూవుటకురనేమి గతంబాకొ యీకొలంకుప
ద్గావళియేల వాడెనిది శ్రీ యచ్చెరు వెన్నడుఁ జూడమిట్లనే
దైవము శాపమిచ్చె నొకరదాయలుకన్ సతితోడఁ గూడఁగన్.

91

వ. ఈ దివ్యవన దివ్యాంగనలకు నీదురవస్థ దైవశాపంబకానోపు, దైవశాపంబగు
నేని యింత యంతర్వికాస తేజంబు లెట్లు సిద్ధించు, నీయపూర్వ సిద్ధాశ్ర
మంబున నిప్పరమ పావని నిగూఢప్రభావంబున నుగ్రతపస్సామగ్రినుండుట
యద్భుత కథాప్రసంగంబు మున్నెన్నడు విన్న కన్న యదిగాదు చతుర్దశభు
వనంబుల నెక్కాలంబు ³నిక్కట్టడయెఱుంగము దీని విధంబంతయు నీ కాంతా
మణిచేత ధ్యానాంతరంబున నడిగి తెలిసికొని పోవుదముగాని కొండొక తడవు
నిలువుండని యాజలజ కన్యక పలుకునవసరంబున.

92

—◆◆◆ ఆదేశత యోగసమాధి చాలించి లక్ష్మీదేవి మొదలయినవారిని జూచుట. ◆◆◆—

గీ. బ్రహ్మయోగంబు చాలించి శ్రీ పద్మగంధి
యూర్ధ్వబాహుత్వ చిన్నుద్ర శ్రీ లుజ్జగించి
వెడదకను దమ్ములల్లన శ్రీ విచ్చిచూచె
నిందిరాముఖ లలిత పూర్ణేందుముఖుల.

93

క. ఆ చంద్రవదనసమధుర
లోచనరుచిచేత నావి శ్రీ లోలాక్షులు సొం
పేచిరి నవశిశిరాంశుమ
రీచిమహోషధులువ్రాలె శ్రీ బ్రహ్మయోగమునన్.

94

న్లు పరబ్రహ్మయోగంబు చేరించి యా పద్మాక్షి యక్షీణ తపఃప్రభా
తిశయంబునంజేసి త్రైలోక్యపూజ్యులైన శ్రీభూసరస్వతుల సగ్రభాగంబున
క్షించి సామాన్య స్త్రీలఁగాఁ బరిగణింపుచుఁ దనయున్న పద్మాసనంబు
క యాది గర్భేశ్వరీత్వంబు వహించి సాదరంబున వారితో నిట్లనియె. 95

—●—●— మాయాలక్ష్మి వారి వృత్తాంతమడుగుట. —●—●—

గారు మీరు మీయునికి శ యెక్కడ నామములెన్ని మీరు మీ
ప్సినాంతరంబునకు శ నేటికివచ్చితిరింతులార యా¹
స్వపువితయచ్చరలొ శ మానవకాంతలొ యక్షకన్యలొ
వ్వనదేవతామణులొ శ యించుక నాకెఱిఁగింపుఁడతగ్గ. 96

1) యయుత్తమ స్త్రీరత్నంబు పల్కినం జిత్తజాతజనని మాఱు తరం బిట్ల
సి. 97

మర స్త్రీలముమా
మములట్లుండనిమ్ము శ నలినాక్షి భవ
మర్థ్యము వినవలతుము
మంబునఁజెప్పు నీదు శ పేరుమునుపుగా. 98

క్షీదేవి యాదేవతను స్తోత్రముచేసి యామె వృత్తాంతమును జెప్పుమని యడుగుట. —
ర తపము కలిమికి
మ్య విలాసమునకు శ నీదృఢమతికి
నలి! యచ్చెరువయ్యెడు
నిలిమైఁ జెప్పు మ²మ్మ శ కల తెఱఁగెల్ల. 99
నినవస్త్రగుప్త శ మాణిక్యమునుబోలె
ంగవిసియున్న శ నిప్పువ్రాలె
ది నీదురూపు శ వెలిమాసిలోనింపు
గియుంటకేమి శ కారణంబు. 100

ంటి దివ్యకామిని
నిదపమాచరింప శ నేటికివలసె
వకృతంబేమననీ
వముఁ దెలియంగవలయుఁ శ బల్కులతాంగీ. 101

1) యాదిలక్ష్మి పలికిన సమ్మాయా లక్ష్మి యిట్లనియె. 102

—●—●— ఆదేవత తన వృత్తాంతముచెప్పుట కారంభించుట. —●—●—

నిచెప్పుదాన తరశ్శేక్షణనాదు పురాణ వృత్తముల్
మరసాసనేందుధర శ తామరసాక్షపురందరాది స

ర్వామరకోటి కాత్మనయనాంచలమే విభవాను కారి నా
నామము లక్ష్మీయండ్రు భువనంబు లెఱుంగ మహావిభూతితోన్. 103

తే. హరికిఁ బ్రియురాలనై భువ శ నై కదివ్య
విభవములకెల్ల మూలమై శ వెలయునేను
దత్ప్రసాదంబు కలిమిగాఁ శ దలఁపలేక
ముదిత గర్వించి యతనిచే శ మోసపోతి. 104

వ. అది యెట్లంటేని తత్పరమరహస్యంబు నెఱిగించెద నాకర్ణింపుము. 105

చ. అరయఁగ మూఁడునూర్తులకు శ నవ్వలిమూర్తియుఁ దానయై మహా
పురుషవరేణ్యుడై ప్రకృతిఁ శ బ్రోచుచుఁ జిద్విమల స్వరూపుడై
పరగైడు విష్ణుదేవుఁడు ప్రసవంచమునన్ బహురూపధారియై
తిరుగుచునుండు లోకములఁ శ ద్రిష్టచు సర్వసురైక సేవ్యుడై. 106

ఆ. అతనివలనఁబుట్టు శ నఖిలంబు నాతని
యందు డిందునతఁడై శ యాదికర్త
భూతపంచక ప్రభూత పద్మభవాండ
మండలంబునతని శ మాయసూవె. 107

వ. పరమేశ్వరుండైన యద్దేవదేవుండు కల్పాదియందనంత కోటిసూర్యచంద్ర
పావక ప్రకాశంబున నతి శీతోష్ణంబైన యఖండజ్యోతియై వెలుంగుచుఁ
బెక్కువేలు దివ్యవర్షంబులు నిలిచి తదనంతరంబ యవ్వెలుంగు సంస్తంభింపఁ
జేసి శుద్ధస్ఫటిక సంకాశంబైన రూపంబున నీలజీమూత శ్యామల కాంతియైన
యొక్క విలాసినియును దానును కవగూడి సాక్షాత్కరించి సృష్టి ఘటియించి
దాని సంరక్షింప నప్పవ్యుఁబోడిఁ జాలించె, నదియవ్విష్ణుమాయ, యవ్విష్ణుండు
పరమ యోగానందంబునఁ గొంతకాలం బేకాకియై తిరిగి క్రమ్మర లోకరక్ష
ణార్థంబు నిలిపిన యవ్వెలందియందు నేను నుదయించిన నన్నుం బరిగ్రహించి
నామీది యనుగ్రహంబున సకలంబును మత్కటాక్ష వీక్షణంబున బహు
విధ సంపద్విలాసంబై వెలయ నమకట్టి లక్ష్మీయను పేరును బ్రసిద్ధి
గావించి తన తోడునీడగా మెలపుచు ననేక బ్రహ్మాండ కోటులయందు
యదృచ్ఛం జరించుచునుండ నొక్కనాఁడు. 108

సీ. రుద్రుండు పద్మగ శ ర్భుండు గంధర్వులు
దిక్పతుల్ మునులు దై శ తేయయక్ష
పన్నగాదులు మహీ శ పతులాది గాఁగల
వారల ప్రాభవై శ శ్వర్యములకు

- నేన నిదానమై శ నిఖల నిధానాధి
దేవతాధీశ్వరి శ నై వెలయుచు
సఖలదివ్యాంగ నా శ భ్యర్చిత మహిమాతి
శయమహారాజన శ శక్తులమర
- తే. నందఱకు నెక్కువై భువ శ నై కవంద్య
నగుచుఁబతి వెన్నురంబు సిం శ హాసనముగ
సకలజగములు నేలుచు శ సర్వమంగ
భాధిదేవతనై యుందు శ నబ్జనదన. 109
- క. మానిని “యెక్కినవానికి
యేనికగుజ్జంట” నిక్కశ్రమిగతి, పతిస
న్మానింప నుండి కన్నులఁ
గానఁగలేనై తి నాదిగ ర్భేశ్వరినై. 110
- తే. అన్నిటికి నన్నుఁ జాలించి శ యధిపుఁడూర
కున్న యనురాగమెఱుంగక శ యుత్పలాక్షి
ధిక్కరించితి విభునిదర తేజ మదియు
నస్సదీయప్రభావంబ శ యనిమనమున. 111
- ఉ. ఆజగదేక భర్తకుఁ బ్రి శ యాంగననై స మహానుభావతన్
బూజకునెక్కి యాదిమవి శ భూతికి నే నెలవైతినాకునా
తేజమకాఁదలంచితిమరదిక భువనై క విలాససిద్ధికి
రాజన దుర్మదంబునఁగ శ్రంబభిమానముఁ దాల్చియుగ్మలీ. 112
- క. నాతలఁచిన తలఁపదినిజ
మైతోఁచుకా సంతతంబు శ సుభోరుహసం
జాతప్రముఖనుపర్య
వ్రాతంబులు నాకు మొక్కు శ పరరుహనేత్రీ. 113
- వ. అట్టి సమయంబున నొక్క కల్పాదియందు. 114
- చ. భువనము సృష్టికై కమల శ భూకమలారిక శాధరుల్ మహా
ర్ణవమునవంతుకుందప మునీనర్చిరి నిష్ఠన నేకవర్ష ముల్
వివిధవిధి ప్రయుక్తులయి శ విష్ణుహితంబుగఁద త్తపోగ్ని నిం
డి వెలుఁగఁజొచ్చెఁ బెంబయిట శ నిష్ఠురకీలలురాలనెల్లెడకా. 115
- క. దానికినించుక యేనియు
నానాధుఁడు కరుణపూనికనలినభవార్యా
జానుల వరమొసఁగఁడు యో
గానందసుధాబ్ధి మగ్నుఁ శ జై యెలనాఁగా. 116

తే. భువననిర్మాణశక్తికై శ్రువానివిభునిఁ
గోరితపమాచరించుట శ్రీ వీరితలఁపు
వల్లభుండేలాఁగో వీరి శ్రీ వరమొసంగఁ
డనుచుఁ దద్దివ్యచిత్తంబు శ్రీ నరయలేక.

117

క. వరమీఁజాలకయో ని
ష్కరుణాత్మకుఁడయ్యె, వేశ శ్రీగాదో, తనకున్
హరిభావ మెట్లా¹గోయని
పరికించితిఁగొంతదడపు భావమునందున్.

118

వ. అట్లు పరబ్రహ్మయోగానంద రసపారవశ్యంబునం దన్నుఁదా ²భావించు
కొనుచు నాతపోధనుల దెసతలంపులేక యూరకున్న విభుని యాలస్యంబును,
వారల తపః ప్రభా³వంబు నుపలక్షించి, వరదాన సామర్థ్యంబు చాలక తడ
యుచున్నవాఁడని తన్మాయామోహితనై తలంచి వెండియు నాదు మహి
మాతిశయంబున నింతవాఁడయ్యెంగాక యితనియందు దైవ సామర్థ్యం
బేమియున్నదనుచు నాసంపద్గర్వంబునఁ బతిందిరస్కరించి నగవు దొలంకు
నెమ్మొగంబుతో వారలకడకుంబోయి మీ యిష్టంబైన వరంబు నిచ్చెద
వేడుండనిన కపర్దికనకగర్భులు నాతో నిట్లనిరి.

119

క. కారుమెఱుంగులుబోలెం
శారీరప్రభలునిగుడనమధిక తేజ
శ్రీరేఖఁ దోచితివి నీ
పేరెవ్వరు చెప్పు మ⁴మ్మ శ్రీ బిసరుహనేత్రీ.

120

ఉ. ఎన్నడుఁజూడ మిట్టి ప్రభ శ్రీ కెక్కిన దేవతనర్కమూర్తిన
త్యున్నతవై భవాభ్యుదయ శ్రీ నూర్జిత కారుణి కాంతరంగమన్
మన్నియమాధి దేవతవై శ్రీ మాకెఱిగింపఁగదమ్మ నిన్నునో
పున్నమనిండు జందురునిఁబోలెడు ముద్దుల మోముకోమలీ.

121

శా. కారుణ్యామృత వీచికల్ దొలఁకునీ శ్రీ క్రాల్గన్గొనల్ సొంపునిం
పారంగోర్కుల వెల్లివెల్లడరు శ్రేయశ్రీలు శోభిల్లఁగా
నోరాజానన యస్సదీయ వరదా శ్రీ నోత్సాహవై తెట్లు నీ
పేరుంజెప్ప వినంగఁగోరెదము సం శ్రీ ప్రీతాత్మవై చెప్పవే.

122

క. మావరమొసంగఁగఁజాలు ప్ర
భావము విష్ణునకుఁగాక శ్రీ భామిని తన్నా
యాపిదమతులకుంబెర
దేవతలకుఁ గలుగునే మరతింబరికింపన్.

123

తే. అయినఁగరుణావిధేయవై శ యమిత తేజ
మొప్పఁబ్రత్యక్షమై మాకు శ నోడకిట్లు
వరమొసంగుదునని నీవు శ వచ్చినపుడ
యఖిలలోకై క జననివి శ యగుటదోఁచె.

124

వ. దేవీ నీదివ్య చిత్తంబునం గరుణించి త్వద్వృత్తాంతంబెఱింగించి మాకోరిన
వరంబొసంగుమనిన నవ్వి యవ్వారిజాసన శ శాంకకళాధరుల కిట్లుంటి. 125

సీ. నన్నెఱుంగరెభున శ నమ్ములు సృజియింప

మనుపమర్దింప సమర్థునగుచు

సాభాగ్యభోగ రారజ్యకళావిభూతిప్ర

భావంబులకు మూల శ మైవసించి

1చెల్లుదునాకృపా శ శ్రీలఁగావింపుచు

నిగ్రహానుగ్రహ శ నిపుణునగుదు

నాదిలక్ష్మిని బంకశోదరు జీవితే

శ్వరి జగన్మాతను శ సభ్యులార

తే. మీవరంబులు కరుణింప శ మేటివేన

కాకదైవంబు మఱివేఱెరకలదె జగతి

విష్ణుఁడరిదియె మీకు నరవిష్ణునకును

మత్కటాక్షంబు సువ్వెసామర్థ్యమునకు.

126

క. వావిరి బహుసృష్టిభవ

దేవానురమర్త్యపక్షి శ తిర్యక్సుఖజీ

వావలి కలిమియు సొబగును

నావిలసనమగుటఁగనరె శ నానాగతులన్.

127

క. జలరుహా పుల్లాపుల్లత

జలరుహమిత్రోదయాస్త శ సంప్రపాపులచే

బలెఁదిజగత్కల నాకల

నలుసంధిల్లునుమదీయశనయనాంచనలన్.

128

ఉ. ఆదిమశక్తివేన పరమార్థవిలాస నివాసమేన, బ్ర

హ్మాదిసురేంద్రకోటులకు శ నాదరువేన, సమస్తలోకసం

పాదనకర్తవేన, మది శ భావనసేయుఁడు వేఁడుఁడిప్రమా

హ్లాదమెల్లర్ప విష్ణునకు శ నద్భుతభంగిగనిత్తు సత్కృపన్.

129

క. అనిపలికిన నాపలుకులు

వినిజయజయనాద మెసఁగ శ వినుతించిననుం

జననీ మహాప్రసాదం

బనిభక్తివిధేయవినతుశ్చై సంప్రీతిః.

130

వ. మహాసంభ్రమంబున నన్ను వలగొని నిలిచిరప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు ప్రాంజ
లియై యంభా నీవు సర్వైకశరణ్యువగుదేని నావిన్నపం బాలకించి జగత్సృష్టి
కరణవిద్యయు సకలసంపత్ప్రదాయినియైన నీవిద్యకళయును మదీయశాసనం
బునం బ్రవర్తింపుచుండవలయు, నివ్వరంబు కరుణింపుమని యడిగిన నట్ల
యనుగ్రహించితి, నంతరుద్రుండును నవ్వరంబును వేడిన వివేకంబు లేక
నిలుకడదప్పి నీకును నిచ్చితి నని పలికితి గావాక్య ప్రమాణంబున సవ్వద్యా
కళలు రెండును నొకరియందును నిలుకడ వడయరాక చంచలించి మూర్తి
వంతులై యిద్దఱి దెసనడయాడుచున్నవారు. విఫల ప్రయత్నులై దీనులై
యున్నం గనుంగొని దీనికేమి సేయుదాన, భ్రమసి యిద్దఱికి నొక్క
చందంబు వరంబుపన్యసించితి నని, వెరవులేక చీకాకుపడుచున్న సమయం
బున దేదీప్యమాన మహేంద్ర నీలమాణిక్య పుత్రియుంబోలె లీలామంద
హాసంబెసంగ విష్ణుమాయ సాక్షాత్కరించి నాతో నిట్లనియె.

131

మ. త్రిగుణాధారుండు విశ్వలోకఘటనా శ్రీ దీక్షాసమర్థుండు స
ర్వగతుండాదికి నాది విష్ణుండని సీతార్వాజంబుతో నిద్దఱుం
దగనీదివ్యులు భక్తినాహారికి జేతఃప్రీతినంధిల్ల దు
ల్యగతింజేయుచున్నవారు తమ యీష్టావాప్తికై నిష్ఠతో.

132

ఆ. ఉగ్రతపముసేయుశ్చున్న యీ యిద్దఱి

యభిమతంబు నేకశ్రమరసిచూడ

వీరితమకముడిపి శ్రీ వేర్వేటవరములీ

వెదకుచున్నవాండు శ్రీ విష్ణుండిపుడు.

133

వ. ఇల్లున్నచోటఁ దద్దివ్య చిత్తంబుగానక యతండు లీలార్థంబున సహచరింగా
ననుగ్రహించి యనురాగంబునం బెద్దచేసిన ప్రియునందు మందేమేలంబున
మందబుద్ధివై లక్ష్మీవిభవ గర్వంబునఁ బతిందిరస్కరించి.

134

క. భావింపఁగ నీవునునొక

దేవతయునుబోలె మీఁదురదెలియకవరమె

ట్లీవచ్చితి యిచ్చినవర

మీవిధమున వ్యర్థమయ్యె శ్రీ నిక నెట్లుండున్.

135

చ. పతియసమర్థుండంచుమతి శ్రీ భావనఁజేసితి బ్రహ్మరోహిణీ

పతిశకలావతంసులత శ్రీ పస్సులు విఘ్నముచేసి తద్వర

ద్వితయమువిన్నబుచ్చితివి శ్రీ విష్ణుహితంబిది లక్ష్మీనంచుదు

ర్గతివయి యాత్మవల్లభ పరాభవదుఃఖముఁ గందుగాకింకన్.

136

వ. అని పలికి నీయందు దుర్మదకారణంబులైన రాజసతామస గుణంబులు త్కృష్టంబులై యున్నవి. దానంజేసి సదసద్విజ్ఞానంబు వుట్టదు, శుద్ధసాత్విక ప్రబోధ సుధాసారస్యంబుగలదాచ నీ లక్ష్మీగర్వ విభవంబుమాని, యంతస్తే జంబుతోఁ గొన్ని దివ్యవర్షంబులు తపంబు సలుపుము, నీవు వసించిన తపో వనంబు కిసలయ కుసుమ ఫలలలిత శుకభ్రమర సంకీర్ణంబయ్యును శూన్యంబై చిత్రరూపంబు కై వడినుండు, నెప్పుడేని నన్వనంబు వికాసంబు నోందు నప్పుడు శాపావధియగు, తక్షణంబు క్రమ్మరఁద్రిజగత్యేవ్యంబైన వైభవంబుతో నిజప్రభావసామగ్రి గలిగి యప్పటియట్ల యా పరమేశ్వరుం గూడి యుండఁగలవు. నీకు సహాయ పరిచారికలై శూన్యనిధానాధి దేవతలు ప్రవర్తింతురు. నీకు నిది విష్ణుశాసనంబు దుర్లంఘనీయంబు, పొమ్మని పలికి బ్రహ్మదేవునింగని మీరిద్దఱునేకాభిలాషంబునఁ దపమాచరించుట తగదు. నీవు లోకంబు సృజించుచు స్రష్ట నామధేయుండవగుము. శివుండు జంతు లోకంబుఁ గాలపరిపాకంబున హరింపుచు హరుండగు విష్ణుండు దాను సర్వంబును రక్షించుచు జగద్రక్షకుండను దివ్యనామంబున వెలయువాఁడునని యాజ్ఞాపించి విష్ణుమాయ మాయమయ్యె, న మ్నాయా శాసనంబున నమ్ము వ్వురు నట్ల ప్రవర్తించుచున్నవారు. నేను నన్విధంబున నాటనుండియుఁ దపంబు సేయుచున్నదాన, నివ్వనంబును నట్లననావచ్చిన యది మొదలు వికాసరహితంబై యున్నయది యీకాంతలా నిధానదేవతలు, కరుణావిధేయుండగున ప్పరమేశ్వరుండింక నెన్నఁడు ప్రసాదించునోకాని యిది మనీయ సృతాంతంబు వినుమని యమ్నాయాలక్ష్మీ యాదిలక్ష్మీకిం జెప్పుచున్న సమయంబున. 137

మ. కలపుంస్కోకిల గర్వధూర్వహంకువహః శ కారంబు కీరాళినం
కులనాదంబులెసంగనన్వనము చరతుఃప్రీతిగావించెచుం
జలతాపల్లవపల్లరీఫలరస శ స్ఫూర్తుల్ ప్రవర్తింపనా
జలజాక్షీ నిజదివ్య భాగ్యకలనా శ సంప్రాప్తి సూదించుచున్. 138

క. ఆవననవవిలసనల
క్షీవిభవము చూచిమేలు శ చేకురెననిమా
యావనరుహవాసినిమో
దావహమతియయ్యె లక్ష్మీ శ యద్భుతమందన్. 139

ళా. ఓలోకేశ్వరి ! యోజగజ్జనని ! యో శ యోగీంద్ర వంద్యప్రభా
వాలంకార ! భవ త్తపోమహిమకున్ శ హర్షంబుతో నిప్పుడే
నాళీకేతుఁజాదిపూరుషుఁడు నీనాధుండు నీకిచ్చె యీ
నీలక్ష్మీ ప్రభయంచు నాగగన వాణీదేవి పల్కెందగన్. 140

—●●◆ సురదుందుభిలుమోసి పుష్పవర్షము గురియుట. ◆●●—

క. గంధర్వ మధురగానము

బంధుర దుందుభిరవంబుఁ శ బై పై నాశా

సంధుల మొరయఁగ దక్షిణ

గంధవహమువీచె దివ్య శ గంధంబులతోన్.

141

చ. సురతరు పుష్పమంజరుల శ సోనలుముంచె మదాళిజాలర్పుం

కరణపయోధర ప్రకట శ గర్జలు తాండవితాప్సరోవధూ

త్కరనవకేకి సంఘముము శ దంబొదవింపఁగ సిద్ధసాధ్యని

ర్జరఫణిచారణాశ్వముఖ శ చాతక సంచరణాభిరామముల్.

142

క. కోరికలువెల్లి విరియఁగ

నారదమునికుంచెవినరె శ నాట్యముసలివెన్

స్వారాట్ప్రముఖ దిశాధిప

వారిజలోచనలు గొలువ శ వచ్చిరివేడ్కన్.

143

— ఆదేవతకు దివ్య విమానమువచ్చుట సమస్తదేవతలు స్తోత్రములు వందనములు చేయుట. —

చ. జలరుహగర్భముఖ్య సుర శ సంఘము గొల్వఁగ విష్ణుమాయయు

జ్వలగరుడధ్వజంబు ధృత శ చామర లాలస దివ్యకామినీ

తలకనిషేవితంబునగు శ దివ్యవిమానముఁ దెచ్చినిల్పెనా

నెలఁతుకదండ మండిత మణి ప్రభలాశల నాక్రమింపఁగన్.

144

ఆ. ఆవిమాన పూజితా మరతరు పుష్ప

దివ్యగంధములకుఁ శ దేటులెసఁగె

లక్ష్మీయున్న యాకొలంకు క్రొవ్విరిదమ్మి

పువ్వుఁదేనెఁగ్రోలి శ పొదలి పొదలి.

145

నీ. దండముల్ బెట్టిరా శ ఖండలాదిదిగంత

నాయకుల్ బ్రణమిల్లె శ నాగకులము

మొక్కిరి గంధర్వ శ మూర్ధాభిషిక్తులు

ప్రాంజలు లైరిను శ పర్వవరులు

వందనంబొనరించె శ వాచంయమిశ్రేణి

యానతిచేసె గురహ్యకగణంబు

అభివందనముచేసె శ యక్షనాయకకోటి

కరములుమోడ్చిరి శ గరుడపతులు

తే. చారుకరుణాకటాక్ష వీరతావిభూతి

పాలితాశేషభువనకు శ బ్రహ్మముఖ్య

దివిజపూజ్యకుఁ బరమసాత్త్వికమతల్లి
కాదిలక్ష్మికి నిత్యకరల్యాణవతికి.

146

వ. ఆ సమయంబున సమ్మహావిష్ణుమాయ తోయజాననాదులు విన, దేవీ నీ
తపంబు ఫలించె నీ వల్లభుండగు విష్ణుండు ప్రసన్నుండై నిజలక్ష్మి తేజంబు
నీకు ననుగ్రహించె నీకు దివ్యవిమానంబు పుత్తెంచినవాఁడు విజయంచేయు
మని పలికినఁ దద్వచన ప్రమాణంబున,

147

తే. పంచభూతములును సముద్రదంచితాధి
జాతనిగోపమొనరించె శ సకలదిశల
దిశలు విశదప్రభలఁబొందె శ దివ్యమహిమ
సమ్మహాళక్ష్మి నిజతేజ శ మాశ్రయింప.

148

క. హరికరుణా సంప్రాప్తి
సరసీరుహనయనయపుడు శ సంతోషరస
స్ఫురణమునఁజూడనొప్పెను
ఖరకరరుచిఁ బొదలునబ్బ శ కలికయుఁబోలెన్.

149

సీ. శుద్ధసువర్ణంబు శ సాబగుమించినమేన
బాలసూర్య ప్రభల్ శ ప్రజ్వరిల్లె
పార్వణచంద్రబింతబముఁ బోలుమోమున
సుప్రసాదశ్రీల శ సొంపునెరసె
వెలిదామరల మీఱు శ వెడదకన్గొనలపై
నై శ్వర్యకందళు శ లంకురించె
నమృతపూరముఁబోలె శ నలరుచి త్తంబున
కరుణారసార్ద్రత శ గడలుకొనియె

తే. లలితశుభలక్షణాంఘ్రిపల్లవములందు
దివ్యనారీకిరీట సురసీ ప్తరత్న
దీప్తిపుష్పాపహారముల్ శ దీటుకొనియె
పతికృపాలబ్ధవిభవకా శ పద్మముఖికి.

150

తే. నవనిధానాధి దేవతల్ శ వివిధకళలఁ
బొందిసేవించి రప్పడరప్పవ్వుఁబోణి
నలవసంతాగమమునఁ బురస్కృతభిరామ
లతలువనలక్ష్మి సవరించు శ లాగుదోప.

151

—●— { ఆమాయాలక్ష్మీయొక్క విభవముచూచి
యాదిలక్ష్మి విభ్రాంతిబొంది తనలోఁ దాననుకొనుట. } —●—

క. ఆమాయాలక్ష్మీమహా

సామర్థ్యము నిజమపోలె శ సమధిక తేజో

ధామంబై త్రైలోక్య

ప్రసేమాస్పదమైనఁ గమల శ బెగడుచు మదిలోన్.

152

క. నేనేలక్ష్మీకాంతను

నానాధుఁడు విష్ణుఁడఖిల శ నలినభవాండ

ప్రాణిగణరక్షకుండని

మానసమునఁదలఁతు దివ్య శ మాన్యవిభూతిన్.

153

ఉ. ఆదికినాదియైన పరశమాత్ముఁడు విష్ణుఁడు నావిభుండు నీ

వాదిమలక్ష్మి వంచునుగృ శ తానతులై యనిశంబు బ్రహ్మరు

ద్రాదులు వీరు దివ్యులుని శ జాభిమతార్థములర్థిఁ గోరిన

న్నాదటఁ గొల్వవత్తు రిదిరయగతయు లోకమెఱుంగు నేర్పడన్.

154

మ. అదిమిథ్యాకథ నమ్ముచేసి యిదిగోరనా దేవతాధీశ్వరుల్

మదినుప్పొంగుచు నీశుభాంగిని మహాలక్ష్మీ ! జగన్నాథ ! మ

మ్ముదయంజూడుమటంచు మొక్కిదరు నాశ్రమాలం మహాసంభ్రమం

బాదవన్ వెఱొక విష్ణుఁడున్ సిరియునెరల్లున్నారొకో మాపయిన్.

155

మ. కనియైనన్ వినియైన నేనెఱుంగనె శ క్కాలంబు నీపద్మలో

చనదాలక్ష్మీయటంచుఁ జెప్పినకథా శ చ్ఛాయాప్రకారంబు చూ

చిన సత్యంబయి తోఁచుచున్నయది లక్ష్మీన్నేనయైయున్నదా

స ననేకక్రియలందలంపనిదిగా శ న న్నాదునిక్కంబుగాన్.

156

క. కలగంటి నొభ్రమసితినో

¹పలవరమోయింద్రజాల శ పరికరకలనా

కులతయొయివియన్నియువృధ

²యలవడునే యింత నిక్కరమై యత్తైనన్.

157

క. నాలక్ష్మీకలనలుమి

ధ్యాల్లీలలుగాని యాలతాతన్విజయ

శ్రీలన్నియు నిక్కముల

క్షీలావణ్య ప్రభా విశేషములగుచున్.

158

ఇన్నియు నిట్లుండఁగ ని

మైన్నఁగ వేఱొక్క విష్ణుఁ శ డీ సతివరమీ

నున్నాడో నావిభుడై

యున్న జగత్కర్త విష్ణుడో భావింపన్.

159

ఉ. ఈనలినాక్షియాత్మ గురితయించిన విష్ణుడు నావిభుండయనా
నేని, జగత్ప్రసిద్ధముగ న నిమ్మహానీయ విభూతిసంపదన్
దీనివరించెనేని యిది న దివ్యులుగొల్వంగ నమ్మహాత్మునిం
పూనంగఁగూ¹డి లక్ష్మీయయియుండిన నేమగుదాననోసుమీ.

160

మ. ననుమీఱున్నతికెక్కు నీవనితనా న నాదివ్యనారీజనం
బును దద్వల్లభులుంగరంబు వినయంబుల్ సేయుచుం గొల్వ లో
చనపద్మాంచల చంద్రికారుచులచే న సంపత్కళల్ నింపుచున్
మనుచున్లోకము²లింతయున్ నిజమయై న నావిష్ణునిం గూడినన్.

161

తే. వెక్కువేలేండ్లు విష్ణునిఁ బ్రేమఁగూడి
లక్ష్మీనై యుంటిఁగాక యీలక్ష్మీలీల
యిట్లు భవనైక చిత్రమై న యెసఁగుమహిమ
కెక్కియుంటినె గురుతుగా న నెన్నఁడైన.

162

ఉ. ఇంతయునేమిగాఁగలదో న యేర్పడఁజూచెనఁగాక చిత్రమై
యింతకు వచ్చునట్టి పని న యెక్కడఁబోయెడు నంచునయ్యుద
న్వంతునిపుత్రి మానసము న నంబెగడొందుచుఁ జూడమోసెనా
శాంతములన్ జయావహము న లావెడలక్ష్మీ విమానమెక్కఁగన్.

163

క. కాంచనపంకజమె³క్కెడు
కాంచనకలహంసివ్రాలె న కమలాలయయా
కాంచనపుష్పకమెక్కెన్
గాంచనమయదేహ రుచులు న గడలుకొనంగన్.

164

—●—●— ఆదిలక్ష్మీయొక్క తేజస్సును మాయాలక్ష్మీ హరించుట. —●—●—

క. ఇమ్మెయిఁ బుష్పకమెక్కుడు
నమ్మాయాలక్ష్మీ లక్ష్మీ న యందులతేజం
బిమ్ముల హరియించెనులో
కమ్మెల్లను విస్మయంబు న గాఁగనుచుండన్.

165

ఆ. ఉదయభానుదీప్తి న యొడిసిన సారంబు
దెరలియున్నయోషధియునుబోలె
కపటలక్ష్మీ సహజ న కాంతి హరింపన
య్యాదిలక్ష్మీ విన్ననయ్యెనపుడు.

166

వ. వెండియు నమ్మిథ్యాలక్ష్మీ లక్ష్మీకనుంగుఁ జెలులై గూడియున్న భూకాంతా
 సరస్వతులఁజూచి ¹నేనయ్యాది విష్ణుంగూడి చతుర్దశభువన సామ్రాజ్యం
 బునుం బ్రతిపాలించుచు వైకుంఠ నగరంబున వివిధోప భోగంబు లనుభవించు
 చుండుడు, నింక మీరు నాసఖులై యాదివ్యస్త్రీలు పరిచారికలై సేవింప
 నుండవలయు నాయనుజ్ఞఁ గైకొని రండని వారిద్దఱ నవ్విమానం బెక్కించు
 కొని బ్రహ్మరుద్రాది బృందారక సందోహంబులును విష్వక్సేన ప్రముఖ
 దండనాయకులును బరివేష్టింప గంధర్వ మధురగానంబులు నప్పరో నృత్యాన
 థానంబులు నాదరింపుచు శంఖకాహళ భేరీ మృదంగ పటహ వీణావేణు
 నాదంబులు చెలంగఁ ద్రైలోక్యమహాత్మవంబుగా గగన మార్గంబున
 వైకుంఠపురంబునకుం జనియె. తదనంతరంబ.

167

తే. అట్లు తేజోవిహీనయై శ్రీ యభికన్య
 నిబిడనిర్వేద దైన్యముల్ శ్రీ నివృత్తిల్
 నొంటిఁబడియుండె విగతతాశ్రో గ్రతిమిర
 జలధరాలీఢ యామినీలలనవ్రాలె.

168

క. త్రైలోక్య వినుత సాధ్విక
 శ్రీలక్ష్మీకి నీయవస్థ శ్రీ సిద్ధిఁచెఁబతిన్
 మేలమున నెన్నకుండఁగ
 నేలాగణియింప నింక శ్రీ నితర స్త్రీలన్.

169

మ. చెలులుం దేజమునుం దొలంగిన మహా శ్రీ చింతాపరి క్రాంతయై
 పలుమాఱున్ విధిదూటి యద్భుతభయ శ్రీ ప్రచ్ఛన్నయై యవ్వలి
 వ్వలనెవ్వారును లేక యొంటిఁబడియ శ్రీ వ్యామాక్షి పద్మాక్షునిం
 నలుచోట్లంబరికించి కానకమదిన్ శ్రీ శంకించి తానిట్లనున్.

170

చ. కటకట కూర్చియైన చెలికత్తెలటంచును వీరినమ్మి నే
 నిటువలె నేలవచ్చితి నిరజేశ్వరుసంగడిఁబాసి యొంటిమై
 నిటకిదె నన్నుడించి చనిరొందఱు వెంటనెవచ్చి విష్ణుఁ డె
 చ్చట వసియించె నొక్కొనుమ శ్రీ సౌరభసంభృత కుంజవాటికన్.

171

వ. అని కొలంకు గెలంకులఁ గలయ నాలోకించి తన వచ్చిన త్రోవ గొండాక
 మరలివచ్చి యయ్యెడఁద్రొక్కిచూచి క్రమ్మటి కొలంకుఁతాపునకువచ్చి వీక్షిం
 చియు, మగుడిమార్గ తరులేఖలన్వేషించుచు నిక్కంబుగాఁ బ్రాణేశ్వరుం
 గానక శోకంబునం జీకాకుపడుచు నేకడకుంబోవఁ గాల్గురాక యా కలశ
 సాగర కుమారి తనమనంబున.

172

1. (మూలప్రతిపాఠము) జూచిన. 2. గొంటమై. 3. డాపలికిం బోయి.

సీ. ఆ తపస్విని దివ్యులర్చింపలక్ష్మియై
 యాది వి¹ష్ణునిజెంద శ నరిగె గడచ
 నాజేవి పిలిచిన శ ననుగు లై తోగూడి
 నా సఖుల్ పోయిరి శ నన్నువిడిచి
 యివ్వని ననుగూడి శ యేతెంచి వంచించి
 ప్రాణేశ్వరుడు డాగె శ నడవిలోన
 తొల్లింటి తేజంబు శ దొఱగి విభ్రాంతనై
 యొకటియు నెఱుగక శ యున్నదాన

తే. ²నమ్మహావిష్ణు కవగూడ శ నాదివిష్ణు
 డాత్మ భర్తయ కానోపు శ నవ్విధమున
 సఖులజేకొని యాసాధ్వి శ చనగనిచట
 విభుడు కనుపడకున్న య శ వ్విధముచూడ.

173

క. ననునీ యుగ్రాటవిలో
 నెనరువిడిచిపోయె విభుడు శ నిష్ఠురుడై నె
 మ్మనమున నిండా రెడు దన
 యనురాగము లేక నాపర్యస్యలు దానున్.

174

ఉ. దూరమువచ్చితీగ్ మిగుల శ దుర్గమహాటవి నొంటిడించి యం
 భోతుహలోచనుండరిగె శ బోటులుదామును వింతలక్ష్మి నిం
 పారగగూడి వేడుక దలిర్పగదివ్య పదంబు చేరిరె
 వ్వార్ధిక దోడునీడయగునవారు తలంపగ నాకు నీయెడన్.

175

క. పతియాశయు జెలులాశయు
 గతజలసేతువు దలంపగానీక తద్వ
 ర్జితమతినై వైకుంఠపు
 గతిఁబోయెదగాక యొంటి శ గానల వెంటన్.

176

తే. ⁴ఎవ్విధంబుననై న నేనివ్వనంబు
 బాసిపురి జేరియుండగా శ బ్రభుడు వచ్చు
 నపుడునా పడ్డపాల్లెల శ నడలుగదుర
 జెప్పి తనువు విసర్జింతు శ దప్పదిట్లు.

177

తే. చొరడునేలేని వైకుంఠ శ పురము భర్త
 యదియుగాదు మహాశూన్య శ మగుటజేసి

1. ఆ. పా. ఆదిలక్ష్మినిజెంద. 2. ఆ. పా. అమ్మహావిష్ణు కవగూడి యాదివిష్ణు, డాదిభర్త యెకానోపు. 3. ప్రాచ్యపుషార "దానును 4. అవ్విధంబున నేనును నివ్విధంబు దుఃఖాచరణంబులు."

విన్ననై యున్నదాన నశ్విభుఁడు పోలె
నేను నికనందయుండె దన నేకతంబ.

17

వ. అని మోహతిశయంబున నశ్విష్ణు మాయాసముద్రంబు దరియింపంజూల!
యాలోకమాత మిథ్యాలక్ష్మీ మహోత్సవ సంభ్రమంబును, ప్రియసఖిజనంబు
వాసిపోవుటయును వల్లభుండు వియుక్తుండగుటయుఁ దన మనంబున కసహ్య¹
దుఃఖకారణంబులగుటంజేసి పరితపించి.

179

సీ. దవ్వవచ్చుటయు మార్గవముచే నోర్వక
చరణముల్ పొక్కినఁ శ బొరలఁబడుచు
వ్రేఁగు పిరుండున శ వీఁగు జన్నుల వడిఁ
దూఁగని నడకలఁ శ దొట్రుపడుచు
ధృతిలేమిఁ గడునుప్ప శ తిలైడు శోకాగ్నిఁ
బొడము నిట్టూర్పులఁ శ బానుఁగు పడుచుఁ
దగుసహాయత లేక శ దైన్యసంభూతాశ్రు
ధారలఁ జన్నులఁ శ దడుపఁబడుచు

తే. దుష్టమృగ దర్శనంబులఁ శ దొలఁగఁబడుచు
భ్రమసి మార్గముదప్పి సం శ భ్రమము పడుచు
నెట్టకేలకు నిబ్బంగి శ నేగుదెంచె
తెఱవ వైకుంఠసవిధాబ్ధి శ తీరమునకు.

180

వ. ఇట్లు బహువిధప్రయాసగమనభేదజనిత స్వేదపూరాభిషిక్తంబై సత్త్వంబు
సడలిన మేనుదీఁగెతో నల్లనచనుదెంచి.

181

—●— { వైకుంఠపట్టణ విలాసముఁజూచి యాశ్చర్యపడి
యాదిలక్ష్మీ యోచించుట. } —●—

ఉ. అచ్చటనుండి చూచెకల శ శాంబుధికన్యక నాటి కంఠఁగ
న్నిచ్చకువచ్చు దత్పురసరమిహిత లీలలు సాలచంద్ర శా
లోచ్చయ రత్నతోరణ సమమున్నత కేతన హేమకుంభముల్
మెచ్చొద వించుచున్ దిశల శ మించుల ముంచుచుఁ దేజరిల్లగన్.

182

ఉ. చారుమృదంగభేరి జయశంఖ విరావము లాసికాంఘ్రి మం
జీర ఝళంఝళధ్వని విశేషము గానకళామనోజ్ఞ వీ
ణారవముం దురంగభట్రనాగ చరద్రధ పౌరలోక గం
భీర రవంబునుం జెవికిఁ శ బెక్కువచూపెఁ బయోధికన్యకున్.

183

1. పాతాంతరములు-దుఃఖా చరణంబులు దుఃఖాకరణంబులు. 2. ఆ. పా. బొరలు.

- నాలుగువంకలకా నురలు శ నమశిరంబులతో సమస్త ది
క్కుల విజృంభమాణ జయ శ ఘోషముతో హరిపూజనార్థమై
పోలగవచ్చుచుకా మగుడి శ పోవుచునుండెడు సందడిందివికా
గ్రాలెడు రత్నభూషణ పరంపర చిత్రమొనర్చె లక్ష్మీకికా. 184
౧. హరిపూజా సమయార్పితా గరుముఖోద్య ధూపధూమోత్కరం
బురుసౌధోపరి జాలమార్గములయందొదు ద్యూతమై వీధులం
బరి సర్పించుచు గంధబంధురపురశ్రాంతస్థలో ద్యాననుం
దర వాతాహతిఁదూలుచున్ బురికి చిత్రత్రశీ యొనర్చెం గడుకా. 185
- వెండియు ననంతలక్ష్మీ నివాససదనంబై రాశీభూత దివ్యతేజః పుంజంబై
యపరిమిత మహోత్సవాభి రామంబై యపూర్వమణిమాలికా లంకృతంబై
దివ్యనారీ నరసేవ్యమానంబై వికచకనకారవింద సుందరంబై త్రిభువనానంద
కరంబై యొప్పునా వై కుంత పుటభేదనంబుచూచి లక్ష్మీ విలక్ష హృదయయై
తలయూచి నేనివీడు పాడు చేసిపోయితిఁ గ్రమ్మటనింత మైశ్వర్యవంతంబు
గావించిన దివ్యప్రభావు తెవ్వ రొకో యిది జగదేకాశ్చర్యంబు నేనెలవు
కొనియున్ననాఁడు నిట్టి సంపదయెఱుంగ, దీనితెఱుంగ గెఱుంగవలయు ననుచుఁ
దన్నికట ప్రదేశంబున ప్రవాళకిసలయచ్చేదం బొనర్చుచుఁ బారిబాత కుసుమ
మంజరులుగోయుచు నమృతసాగర తీరభూములం దొట్టిన ముక్తాఫలంబు
లేరుచు లీలావిహరణంబులఁ బరిభ్రమించుచున్న తీరగెఁబోండ్లఁ గొందఱ నాలో
కించి వారిడాయంబోయి యిట్లనియె. 186
- కీ. ఏమిసేయుచు నున్నారు శ భామలార
యెంతదడవాయె పురినుండి శ యేగుదెంచి
వార్తతేమండ్రు నగరిలో శ వనజవాస
యునుముకుందుండు నేలాగు శ నున్నవారు. 187
౧. అని యయ్యిందిరాదేవి వలికిననయ్యిందీవరాక్షు లిట్లనిరి. 188
౨. ఎయ్యెడనుండి వచ్చితివి శ యీపురిదానవుగావె, యైతివే
నియ్యెడమమ్ము నిట్లడుగు శ దే మరివార్తలు మంచివన్నియుకా,
నెయ్యముతోఁ జనార్దనుఁడు శ నేఁడొకనూతన లక్ష్మీఁదెచ్చి నాఁ
డయ్యెల నాఁగవిభ్రమ మహాత్వము లెన్నవశంబె యేరికికా. 189
౩. తొల్లొకలక్ష్మీఁగూడి పతితోరపు మేలుననుండియుండి యా
పల్లవపాణివై విడిగి శ బ్రహ్మముఖుల్ దనుఁగోరి కొల్వఁగా

నుల్లము సంతసిల్లఁ దనకొప్పఁ దపంబొనరించె నంచునేఁ
డెల్ల జగంబులుంబొగడ శ నింపులఁగూడె నవాబ్జమందిరన్.

190

క. ఆ లక్ష్మీ తిలకంబు మ
హాలక్ష్మణ వతియటంచు శ నతి¹భక్తిఁబుర
స్త్రీలర్చించిరిపతితోఁ
జాలఁగ దీవించిభాగ్య శ సంపద వెలయన్.

191

తే. అమ్మహాదేవి దివ్యాంగ శ నాళిగొల్వ
భూసతీరత్నమును దానుబొత్తుఁగూడి
ముద్దుగోడలు వాగ్దేవిముదమొనర్ప
నేలెవై కుంత సామ్రాజ్య శ మేకహేళి.

192

—●— { ఆ స్త్రీలు మాయాలక్ష్మీ వృత్తాంతము చెప్పఁగా విని } —●—
యాదిలక్ష్మీ విచారపడుట.

క. ఇవిగో వార్తలు వినుమని
యువిదలు తన దండఁబాసి శ యొండెడకరుగన్
నవలక్ష్మీ లీలలకున్
ధవుఁడుం బురజనము ప్రేమఁదగిలిరటంచున్.

193

చ. మనమునఁ గుందికుంది పలుమాట నిజేశవియోగ వహ్నితా
కుసఁగడు మ్రంది మ్రంది పటుకొప మహాజ్వరవీడ దట్టమై
మొనసినఁగంది కంది యతి శ మోహతమంబునఁ గానదయ్యె న
మ్మనసిజతల్లి, యవ్విభుని మాయలఁ జిక్కనివారు లేరెకన్.

194

వ. అట్లు మాయాలక్ష్మీ లీలావిలాసలాలనుండై విభుండున్నవాడకాఁ దలంచి దృగం
చలంబులం గన్నీరు వెడల నిట్టూర్పు నిగుడించి వెండియు నా దివ్యమందిర
సౌందర్యంబు సందర్శించి యింక నవ్విభుని ముందరికి నేమని పోవుదానఁ
బోయితినేని క్రొత్త బిత్తరినిందగిలిన యవ్విలాసి పరిహాసంబు సేయుంగాక
నన్ను సన్మానించునే, దీనికిఁ బరితపింపనేల, తపంబున మెప్పించికాదె యీ
సాధ్వి యింత వైభవంబు వడసె, నట్లన యనాధనాధుండును కరుణాసాగ
రుండును భక్తవత్సలుండునునగు నవ్వైకుంఠవల్లభు నుల్లంబున నారాధించి
తదీయ తపస్సిద్ధి తేత్రంబై పొగవొందిన యాకొలని పసిండికెందమ్మిపువ్వు
నంద నేనునుం దపంబుచేసి మెచ్చువడసెదంగక యని నిశ్చయించి మగుడి
కొలంకుచేరి కృతస్నానయై తత్కర్ణికా వీరంబునఁ బద్మాసన బంధంబు
దృఢంబు గావించి.

195

సీ. వేదాంత నూ¹పురానీతిచరణాం భోజ
హటక పీతాంబరరాభి రాముః

గౌస్తుభగై^౨వేయశకమనీయ కంధరు
శంఖ చక్ర గదాబ్జ శ చారుతాహు
మకరకుండల వజ్రశ్రమణి కిరీట విలాసు
సురభిమాల్యా లేప శ సుందరాంగుః
గుండమండస్మితాంశకురలోచనాంచలుః

గారుణ్య రసనుధాశగార హృదయు
తే. హృదయమున విష్ణునా త్నేశుః శ బదిలపటచి
చిదమలానంద బంధుర శ సింధులహరి
నోలలాడుచు పసియించె శ నొక్క కొంత
డడపు శ్రీకాంత యేకాంత శ తత్వనిష్ఠ.

క. తోయధి తీరవిహారము
మాయాలక్ష్మీవిలా సశమయకృత్యములున్
మాయముగావించి విభుం
డామెడ నొకవెంట చంద శ మందముచేసెన్.

క. వినుధర్మతనయ, కాంచన
వనరుహ పీతాగ్రయోగ శ వర్జితయై య
ల్లన గొంత ప్రౌద్ధనకుఁ దన
కనుదమ్ములు విచ్చిచూచెఁ శ గడుచిత్రముగాన్.

మ. ఆ వైకుంఠమునందు నొప్పె²డి మహా శ హర్ష్యంబున న్నేడ్కతో
నావిశ్వంభరు నంకపీతమున నెరయ్యం బారఁ గూర్చున్న య
ట్లావారాకరపుత్రి యొప్పెఁ గలగశన్నట్లయ్యె నమ్మాయ లీ
లావిరూభత దరస్మితుండగుచు దై శ త్యారాతి మోదింపఁగన్.

క. కురిసెం బువ్వల వానలు
వరుసం దుందుభులుచెలఁగె శ వైకుంఠమహా
పురి లక్ష్మీనారాయణు
లురులీలల నట్లుగూడి యుండిన వేళన్.

క. ఈ లక్ష్మీనారాయణ
కేళీమాయావిలాస శ కీర్తనముయశః
శ్రీలొసగుఁ వినినవారికి
నాలవ పురుషార్థసిద్ధి శ ననుపారంగన్.

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పిననిన విని పరీక్షిత్తు అటమోదటి
కథాప్రసంగం బెల్లుండెనని శుకబ్రహ్మనడుగుటయు. 202

ఉ. నందక శంఖచక్ర నలిగిన ప్రతిభాసితనంద నుందరీ
నందన నందన ద్రుహరశీణప్రియ గోపవధూసహస్ర గో
బృందకనత్కదంబవిటరపీ ప్రజకేళివిహార చారుసం
క్రందన చాపదీపిత శిఖావళిపింఛ కిరీట లాంఛనా. 203

క. శ్రీవిభవ బ్రహ్మవిద్యా
భావిత బ్రహ్మస్వరూప శ పరమపురుష శ్రీ
గోవింద నంద నందన
గోవర్ధనధర ముకుంద శ గోకుల రమణా. 204

మత్తకోకిల. ధీరశంఖ నుదర్భనామృతశ్రదీధితీనయుతాంబకా
చారుశార్ఙ్గ సురేంద్రకార్ముక శ సంచరజ్జలదోదయా
హరిహటకచేల సాంధ్యమశ్రహ స్ఫురద్రజనీముఖా
మారకోటివిలాస పుష్పసశ్రమగ్ర నందనకాననా. 205

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కథాపారీణకృష్ణ
భట్టారకపౌత్ర చింతలపూడికామయప్రభునుపుత్ర సుకవి
వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన
విష్ణు మా యా నా ట క ం బు న ం దు
ద్వితీయా శ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

విష్ణుమాయానాటకము.

ఆ శ్వాసము. 3.

- క. శ్రీరాధా సఖరక్షిత
తారేశకళా నిరంతరదర్శకదర్శో
దారాంధకార జగదా
ధారగుణావాల సవమశ్చదనగోపాలా. 1
- తే. అవధరింపుము దేవసంతయమివరుండు
సకల వేదాంతవిద్యా విశారదుండు
శుకమహాయోగి పలికె నుత్సుకతమరియు
నింపుగాను బరీక్షింపరేంద్రునకును. 2
- వ. అవ్విధంబున శ్రీమహాలక్ష్మి కథఁజెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు బ్రహ్మ
దేవుండు విష్ణుమాయవలన మోసపోయిన తెఱంగు విశదంబుగా నెఱింగింప
సమకట్టి. 3
- మ. విను విశ్వక్షితిపాల మాళివలభీ శ విస్ఫారరత్న ప్రభా
కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కళ్యాణ చారిత్ర పాం
డునరేంద్రోత్తమపుత్ర యాముని గరిష్ఠుల్ నీవునుంగూడి యెం
దునకుం జిత్తముఁబోవనీక హరియంతదున్నిల్పి సంప్రీతితోన్. 4
- క. లోకవిహీనంబై జల
మాకాశము మోచియున్న శ యపుడంబుధివై
నేకాంతంబున హరిపెను
చీకటిఁబవళించి యుండె శ జిన్నయలీలన్ 5
- తే. అట్లు నకలంబు నణచి యేకాంతలీలఁ
బరమయోగాభరతిఁ బరశ్రబహ్మబోధ
సవనుధాధార నానంద శ మవధరించి
లీలమై నుండఁగాఁ గొంత శ కాలమునకుఁ 6

—◆◆◆ విష్ణు నాభీకమలమునందు బ్రహ్మపుట్టి విష్ణుమూర్తిని స్తోత్రము చేయుట. ◆◆◆—

మ. హరినాభీ జలజాతరేణు పరమార్ణవంశంబునం బ్రహ్మ భా
స్వరహేమద్యుతిఃబుట్టి నాత్మకృత పూర్వ ప్రాజ్య పుణ్యోదయ
స్ఫురణన్దన్నహనీయమాయ కెనయాశ్చుక సాధనంబై జగ
త్పరినిర్మాణ విధేయతన్ని గమతరత్వజ్ఞాన నిత్యేపమై.¹

7

తే. ఇష్టిధంబున జనియించి శ యవ్విధాత
బిసమహోన్నత కర్ణికా శ పీఠమెక్కి
దేవదేవుని ముఖమున శ దృష్టినిలిపి
ప్రస్తుతించెఁగరాంజలి శ బంధమొప్ప.

8

శా. ఓనారాయణ! యోజగద్వరద! యో శ యోగీంద్ర! యోగీంద్రహృ
ధ్యానధ్యేయఫలాత్మ! యోజనక! యో శ యామ్నాయతత్వార్థవి
జ్ఞానానందనిధాన! యోపరమ! యో శ సర్వేశ! యోమోక్షల
క్ష్మీనిత్యాశ్రయ! యాశ్రితుండనను నెరమ్మింజూడవే సత్కృపక.

9

క. నీయందె పొడముచుండును
నీయందెయడంగుచుండు శ నిఖిలమువేదాం
తాయత్త తత్త్వవిద్యా
శ్రేయోనిధివరయ నీవ శ చిన్మయపురుషా.

10

క. నీకంటె నితరదైవము
లేకుండు²ట కంబరావశీధతమోర
త్నాకరములు సాక్షులుజగ
దేకాధిపకీర్తి నీకశయెసఁగు మహాత్మా.

11

మ. సర్వాత్ముండపు సర్వలోకఘటనా శ చాతుర్యధీవర్తివి
సర్వవ్యాపివి సర్వపూర్ణరుచివి శ సర్వైక సేవ్యుడవు
సర్వోత్కృష్ట మహాప్రభావుడవు నెంచ³ శ న్నిన్నినీవటకు
సర్వవిష్ణుమయంజగత్తనెడిశా శ స్త్రంబుల్ ప్రమాణంబులౌ.

12

నీ. బయలునీయందు సంరథనమైనకతమున
దోయజేక్షణయనం శ తుండవైతి
పృథివీపు సముద్ధరించినకతమున
దానవదమసభూరధరుడవైతి

1. మూ. పా. 'నిత్యేపమై' 2. మూ. పా. లేకుండనంబ విధతమో. 3. 'సెన్నన్నిన్ని'.

ప్రదకస్వరూపమై శ యుండెడు కతమున
నుతకీర్తి నారాయణుండవైతి

వఖిలతేజముఁబూని శ యందున్న కతమున
సర్వేశబ్రహ్మతే శ జంబవైతి

పూర్విభాణానిలంబవై శ యున్న కతనఁ
బుండరీకాక్ష సర్వాత్మ శ కుండవైతి

ప్రకృతిరక్షావిచక్షణ శ పర సుపురుష.
నిరుపమానంద సర్వంబు శ నీవతలఁస.

13

పంచభూతాత్మకంబులై శ పద్మజాండ
మండలంబులు నీమహా శ మాయయందు

నుద్భవించుచుడిందుచు శ నుండఁసలిల
పూరమున బుద్బుదంబులు శ బోలెనండ్రు.

14

నీవచఃకలనలు శ నిగమాదివిద్యలు
జగములు నీయుండ శ జాలనీల

ద్వాదశాదిత్యులు శ దహనుండు శశిప్రజా
పతులురూద్రులు సురల్ శ పవనవసువు

లాదిగాఁగల దివ్యులందఱు సృష్టిబీ
జాత్మకులగుచు నీరమంద పొడము

చుండ్రునాశము బొందు శ చుండ్రుచ్యుతభ్రాతృ
నీయందన ర్తించు శ నిక్కువగుబు

. కాలచక్రంబు నీకేళి శ కల్పనంబు
పరమకూటస్థుండవు పరశ్రబ్రహ్మతేజ
మై వెలింగెడు తత్వంబు శ సరయనీవ
యంతయును పరమాత్మ వీరవరసిచూడ.

15

—●— { బ్రహ్మకు విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షమై సృష్టిచేయుటకుఁ }
దగిన సాధనములఁ బ్రసాదించుట. —●—

అని బహు ప్రకారంబులఁ బ్రశంసించు విరించికిఁ బ్రసన్నుండై వెన్నుండు
జగంబులు నిర్మించు తలంపున ననేక విద్యారహస్యంబు లుపదేశించి సృష్టి
రచనా చాతుర్యంబును వాక్సిద్ధియుఁ గామరూప కామసంచార ప్రభావం
బుల ననుగ్రహించి తద్వచనాను రూపంబున మాయసంఘటించి యంతర్హి
తుండయ్యె ; తదనంతరంబ.

16

హరినిర్దిష్టవివేక
స్ఫురణంబున గోచరించె శ భువనవిరచనా

పరిభోధము బ్రహ్మకుఁడ

ద్దురు విద్యావిభవ మాత్మఁ శ్రీ గౌనసాగంగఁ.

17

—◆◆◆◆◆ బ్రహ్మదేవుఁడు బ్రహ్మాండ కల్పనము చేసి ప్రపంచ సృష్టి చేయుట. ◆◆◆◆◆—

వ. ఇట్లు ప్రబంధుండై విద్యానాధుండు.

18

క. కోటిరదివ్య తేజము

దీటుకొనఁజేసి యాత్మశ్రీ తేజాంశమునన్

హాటకమయాండ మొక్కటి

పాటించి యొనర్చి నీటిరవైఁ దేలించెన్.

19

క. లోపలబయలై ధరణియు

యాపును గర్పరయుఁగాను శ్రీ యాధంబగుచున్

వ్యాపింపఁదొడఁగెనంబుధి

లోపలనది పరపులేక శ్రీ లోలోద్గులమై.

20

క. అంతర్గతుండై యపుడు త

దంతరమున నిలిపెఁ జదల శ్రీ ననిలంబునభ

స్వంతువలన నగ్నిశిఖా

వంతువలన జలము కుశము శ్రీ వలనఁ బృథివియున్.

21

క. పై సప్తావరణంబులు

భాసిల్లగఁజేసెననల శ్రీ పవమానపయో

భాసుర వర్షాదులచే

నాసరసిజ సంభవుఁడు ద్రక్షండంబునకున్.

22

వ. ఇట్లు సృజించి సకల భువన దురంధరయగు నివ్వసుంధరం దిరంబుగాఁ
దద్భ్రహ్మాండంబు క్రిందకర్పరంబు నాలుగంచులు మోన హత్తించి బహుకోటి
యోజన విస్తీర్ణంబగు నందు గొంత భాగంబు గడపలచేసి నట్టనడుమ నాల
వాలంబు చందంబుగా చక్రవాళంబునిలిపి తన్నధ్య ప్రదేశంబున మేరు
శైలంబు సంస్థాపించి వెండియు వెండికొండ మొదలైన కొండలు వెక్కు
గల్పించి దిశాష్టకం బేర్పరించి యయ్యష్టదిక్కోణంబుల నై రావతాది వేదం
డాష్టకంబుఁ బ్రతిష్ఠించి యంతర్ద్వీపంబులతో నుదన్వంతంబులు సంతరించి
యివ్విధంబునం బదిలంబైన మహీమండలంబు మొదలుగా సభోభువనంబు
లేడును నిర్మించి.

23

క. పదునాలుగు లోకంబులు

నదనున వెలిగింప వేయిశ్రయంశములకు నా

స్పదముగఁ ద్రిగుణాత్మకుఁ బెం

పొదవఁగఁ బుట్టించె నినునిశురు తేజమునన్.

24

తే. క్రిందిభువనంబు లే¹డింటి శ నంది వెలుఁగ
మీఁది భువనంబు లే²డింటి శ నూఁది వెలుఁగ
వేయి వెలుఁగుల సూర్యనాశరాయణుండు
చక్రవాళాద్రివై మింటఁ శ జాగుచుండె.

. అవధిగిరి మధ్యభూమిన
రవిమండల దివ్యదీప్తి శ రంజన మవలం
దు విజృంభింపదు తిమిరం
బవిరళమైయుండు కజ్జలకారమునన్.

తే. మేదిసీకాంత ముత్యాల శ మేలుకట్టు
మాడ్కిఁజూపట్టు నక్షత్ర శ మండలంబు
గగనమున నిల్చి వెండియుఁ శ దగినచోట్ల
పెక్కు దివ్యాలయములు దీర్షింపఁజేసె.

. ఈ రేడు లోకములఁ బరి
పూరితముగ జంతుచయముఁ శ బుట్టించెనురేం
ద్రుదారి నరపన్నగాధి ప
మారూఢిగ నుచితకుల గురణాకారములన్.

మ. తగులోకంబులు తద్విశేషవిహిత శ స్థానంబులుం దత్కులా
నుగుణవ్యాప్తులు జంతుసంతతులకున్ శ రూపించి తన్నాశమున్
మగుడంబుట్టువు పృథ్విలోఁగలుగ సంభావించెఁ గాలంబుతోఁ
దెగుతత్కాల మహర్నిశాబ్దగతినాశదిత్య ప్రచారంబులన్.

క. అన్నిటికి నూర్ధ్వలోకం
బన్నలువకు నిలయమయ్యె శ హరియును మాయా
భృన్నత తేజోమూర్తుల
వన్నెగ విహరించెఁ బెక్కు శ వసతులయందున్.

క. హరియంశ భేదమగు శం
కరుఁ డాత్మారాముఁడగుచు శ కైలాసమహా
గిరిశృంగాగ్రమునందుం
బరమ చిదానందకేళి శ పదమున నుండెన్.

సీ. మనువు లింద్రుని దిజ్ఞుండలా ధీశ్వరు
లాశ్వినేయులు రుద్రుల మరవరులు
వసువులు మునులు రాక్షసులు గంధర్వులు
మానవుల్ మొదలైన శ జ్ఞాననిధులు

ఖగమృగ పశుకీటకప్రాణులైన య
 ల్పజ్ఞానజీవులు శ పర్వతావ
 నీజాతగుల్మలశతాజాతులైన య
 జాచరణంబులు శ సంక్రమింప

తే. విష్ణుమాయా పరిభ్రమ శ ద్విపులకాల
 చక్రవిభ్రాంతమగుచుండె శ సకల జగము
 బహుళ బహువిధ సంపత్ప్రభావ విలస
 నముల నభివృద్ధిబొందుచు శ నరవరేణ్య.

32

వ. ఇవిధిధంబునం బ్రభవించిన నిఖిల ప్రాణిగణంబులును సత్వరజస్తమో. గుణ
 సంజాత శమద¹మాహంకార దుర్గానమోహ మాత్సర్యాదుల ననుస
 రించుచుఁ బ్రవర్తించుచుండు.

33

చ. తముఁగడుముంచుకొన్న పటుశతామసరాజసవృత్తిఁ బూనువా
 రమిత మహాగ్రహస్ఫురద శ న²ల్పరుషాదులఁ బాపకారులై
 శమకరుణా ప్రమోదములు శ చాలక వైష్ణవ మాయచేత దు
 ర్దమ భవపంకమగ్నులయి శ క్రాలుదురుత్కట దుఃఖదుర్మతి.

34

చ. సుమహిత సాత్వికోదయ విశుద్ధమతు ల్విసయప్రకాశితో
 త్తమకరుణాశమంబులు నురదార వివేకము గల్గి మోహసం
 తమన విదూరులై హరిశపదస్థిర చిన్నయసౌఖ్యలీలలం
 బ్రమదమునొందు చుండ్రు బహుశభంగుల సత్పురుషుల్ నుతింపఁగన్.

35

క. కావున రాజసతామస
 భావంబులఁ బొరలఁబడక శ పటుసాత్వికసం
 భావితులై సత్పురుషులు
 సేవింపఁగమెలఁగుదురు వి శ శేషవిధిజ్ఞుల్.

36

—●— { బ్రహ్మజేవుఁడు రాజసగుణముచేత బ్రహ్మాండము తానే
 కల్పించితిని గదాయని గర్వించుట. } —●—

క. రాజసగుణ కలితుండై
 రాజీవభవుం డహంకరణ పరివృతుండై
 తేజముచూపుచుఁ ద్రిభువన
 పూజితుండై ప్రాభవంబు శ పొదలఁగనుండెన్.

37

వ. ఇవిధిధంబున మహారాజసంబున లోకేశ్వరత్వం బనలంబించి.

38

1. మా. పా. 'దయా'.

2. దర్శకరుణాదుల.

3. ఆ పా. 'పరిణతుడై'

4. దుండై విశ్వర్యత్వం.

౪. తానేబ్రహ్మను, పద్మజాండము స్వజాతంబా¹టఁ దానొక్కఁడే
కానన్యంబిఁకనొండు లేదనుచు సంకల్పించి యాసప్త దు
ర్గాన శ్రీనసలారె వైష్ణవ మహామాయా కృతాబ్జాసనాం
డానీకంబు లనేకముల్ మఱియు నశ్రయ్యెచోట్ల వర్తింపఁగన్.

39

. ఆ పరమేశ్వరు మాయా
రూపంబు జగంబు, తదను శ రూపంబునను
ద్దీపించితిఁ దాననక, త
దాపిహిత నిజ ప్రబోధుఁడై విధి మఱియున్.

40

. ఒక్కనాఁడు సత్యలోకంబునందు నె²నమండ్రు బ్రహ్మలును మహామునులును,
మనువులు పురందరాది బృందారక సందోహంబులును, యక్షరాక్షస గరుడ
గంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధ రాపురోవ్రాతంబులును, చంద్ర సూర్య
గ్రహతారకా సరిత్సాగర పర్వతాదులుం ³బరివేష్టించి బహువిధ సేవా
యత్తంబులగు చిత్తంబులు మొత్తంబులై కొలువ నలువ గొలుపునఁ
గూర్చుండి.

41

. నాలుగువిధముల శ లీలాభినయములు
పౌసఁగనాడెడు నప్పరసల యొరపు
సప్తస్వరములు మంత్రచగను ⁴దంత్రులు మీఁటి
పాడెడు గంధర్వ శ పతులమేలు
వేణునాదామృత శ వీచీపరంపర
నలరించు నాగకరన్యకల చెలువు
లలితేంద్రజాల విరద్యలు చూపి మెప్పించు
సిద్ధవిద్యాధర శ శ్రేణినేర్పు

కీ. బ్రహ్మపురుష సరస్వతీ శ ప్రాణనాథ
సర్వోకేశ, సర్వరక్షాధురీణ
యనుచు వినుతించు దివ్యజరయారవంబు
నవధరింపుచు సంతోష శ మావటించె.

42

. తన సృజయించిన యింద్రదా
ద్యనిమిషముఖదివ్యకోటు శ లవ్విధమునఁ ద
న్గొనియాడుచుఁ బూజింపన్
ఘనరాజసమహిమ వెలయఁగగా నిట్లనియెన్.

43

1. బైన, 2. ప్రా. పా. నవబ్రహ్మలు 3. ఆ. సా. పా. మూ. పా. బ్రవేశించి.

. ఆ. పా. చవిపంచికలు మీటి

- క. నాయంత వేల్పుగలఁడే
యేయెడల జగత్ప్రపంచ శ మిట్లానరింపన్
బాయకనడుపుచుఁ ద్రిభువన
నాయకుఁడై బ్రహ్మపదమునన్ వ ర్తింపన్. 44
- క. నాకంటె నధికుఁడొక్కఁడు
లోకంబులలేడు దివిజలోకములోనన్
నాకల్పించిన యవిము
ల్లోకంబులు, నధికుఁడిందులోనం గలఁడే. 45
- ఉ. తానె త్రిలోకనాయకుఁడఁ శ దానె జగద్రచనాధురీణుఁ డం
దానె జగత్ప్రపాపకుఁడఁ శ దానె జగత్ప్రహర్తఁ బూజ్యుఁడం
దానె సమస్తదివ్యులకుఁ శ దాపసులార మునీంద్రులార యో
దానవులార నన్నపరశదై వముగా భజియింపుచుండుఁడీ. 46
- క. పదునాలుగు లోకంబులు
పదముల మిముఁ బుచ్చఁబెట్టఁ శ బ్రభువును నై చె
నొదవుచు సకలైశ్వర్య
ప్రదుఁడు స్వతంత్రుండు నాగ్రేబరఁగుదు నెందున్. 47
- ఆ. ఇంద్రియముల గెల్చి శ యెక్కటి నిర్విఘ్న
యోగచిత్సు ఖామృతోపయోగి
యై యధిదృచ్చఁ దిరుగునట్టి యోగీంద్రుండ
నరయనేనకాని శ యొరుఁడు లేడు. 48
- క. ఎన్నఁడు నొండు దలంపక
నన్ని పరబ్రహ్మమని మననంబున నిడియ
త్యున్నతిఁ దపములు సేయుచు
నున్న వివేకులకుఁ గలుగు శ నురుశుభఫలముల్. 49
- చ. అని తనుదానె చెప్పకొని శ హర్షనుధారన వారి రాశిలో
ననయము నోలలాడు హృదయంబునఁ దా ననలారుచున్న య
వ్వనరుహ సంభవున్ భువన శ వందితు నుత్కట దివ్యతేజునిం
గనుఁగొని ప్రాంబలుల్ దనరఁగగా నురలోలి నుతించి రొక్కటన్. 50

—••— బ్రహ్మలు దేవతలు మొదలయినవారు బ్రహ్మను స్తోత్రము సేయుట. —••—

బ్రహ్మలయ్యెనమండ్రు శ పరమార్థమని పల్కి

రిదమిద్ధమనియె మానసింద్రగణము

లింద్రాదిదిక్పాలు శ రీలాగె యశానని

రాదిత్యు లిదినిశ్చరయంబయనిరి

తప్పదీమాట నిరదానపులాడిరి

కల్లగాదనియె యశక్షవజంబు

సత్యోక్తియనిరి నిరర్జరసమూహంబులు

గంధర్వపతులు నిరక్కంబయనిరి

. యాశ్వినేయులు మనువులు శ నాద్వితై

వారు నట్లనెయనిరి దుర్రావరఫణితః

దన్నహా ఘోషమపుడు మంత్రధాన మథన

సమయసాగర ఘుమఘుమ శ స్వనము ¹ గెలిచె.

51

వనజభవు సంతవాడును

ఘనవైష్ణవమాయ కొలది శ గానఁడటన్నం

గను²నే ముంతెడు నీళ్లను

మునుగుచుఁ గాఱుపు లఱచు శ మూఢుండెందున్.

52

—••— మార్కండేయ మహాముని యాక్షేపించి పలుకుట. —••—

. ఇవ్విధంబున విధాత జగదేకాధిపత్యంబు వహించి యాత్మస్తుతి చేసుకొనిన

నాదరించి సింహగర్జకుంబ్రతిధ్వనులిచ్చు గిరి గుహగర్భంబులుంబోలె తదను

రూపంబునఁ గంతశోషణంబుగా నుద్ఘోషింపుచు నవ్విరించిఁ బ్రస్తుతింపు

విజ్ఞానవిహీనుల దేవదానవాది దివ్యయోనులంజూచి సహింపకలేచి మార్కం

డేయ మహామునీంద్రుండు బ్రహ్మదండంబునుం బోనిదోర్దండంబెత్తి యంద

ఱంగలయ వారించి ప్రజాపతి నవలోకించి.

53

. వేదపురాణ శాస్త్రముఖ శ విద్యలు మూర్తివహించి పల్కెడున్

⁴ సాదరతం బ్రమాణముగ శ నన్న క్రియం బరమాద్యుతంబుగా

నాదిమునీంద్రముఖ్యుడు చిర్రాయురు పేతుడు పూనిపల్కెనం

భోద గభీరనాదమున శ మోహపరీతుని నబ్జజాతునిన్.

54

1. దెలిపె 2. మూ. పా. 'గనుగొనునే' గారులరచు. ముంతెడునీళ్లను మునుగుచు.

ఆ. పా. నాలించి. 4. సాదరణన్ ప్రమోదముగ సత్కీయలం.

మ. పరదై వంబును బ్రహ్మయోగియు పరబ్రహ్మైక తేజంబునుం
బురుషుండుం భువనై కనాయకుండు సంభోజాననాండావలీ
పరినిర్మాతయు హర్తయు స్వరదుండుం శ భావింప విష్ణుండయై
పరగన్నిన్ను నుతించుకొన్న సుమతుల్ శ పాటెంటురే పద్మజా.

55

ఆ. నిన్నఁగాదు మొన్ననీవు జనించుట
నిపుడెసంభవించె శ నీజగంబు
నపుడెప్రభుండవై తిరవకటమహాప్రభుం
డైన విష్ణుండుంట శ యరయవైతి.

56

క. నారాయణ నాభీసర
సీరుహమున నుకృతఫలవిశేషంబునఁ బెం
పారఁగఁబుట్టుట మఱచితి
వే రాజస మేల మఱువనీ¹ శ దెట్టెనన్.

57

వ. పూర్వజన్మ సహస్రంబుల నేలాగుతపంబు లాచరించితిమో తత్ఫల పరిపా
కంబున పరమ పురుషుండైన పద్మనాభుని నాభీపద్మంబున నుద్భవించి పద్మ
సంభవుండను ప్రధాననామంబు వహించి యమ్మహాత్ముని ప్రసాదంబున
జగంబును సృజించి సప్తవై పర్యాయంబున బ్రహ్మా²ది నామంబులఁ
బ్రసిద్ధుండవై ప్రతాపంబు వడసితివి. ఈమేలు ప్రకటించిన బ్రహ్మణ్య
దై వంబును బ్రహ్మాండనాయకుండును, బ్రహ్మయోగియు, పరబ్రహ్మంబును,
బ్రకృతిపురుషాధీశ్వరుండును, కాలాతీతుండును, కాల స్వరూపుండును,
నిత్యుండును, సర్వవ్యాపకుండును, సకల జగత్సృష్టి కర్మకుండును, విష్ణుండ
యని తగిన ధీమంతులఁ బ్రబోధింపుచు, స్వామిభృత్యన్యాయంబున నదే
వుని నేరివింపుచుండక దురభిమానంబున నజ్ఞుండవై నేనే దై వంబనని యాడు
కొనుట దగునేయని పలికిన, నప్పలుకులు క్రోధోద్బోధకంబులైన నిర్వేదించి
యాసత్యసంధునితో నిట్లనియె.

58

◆◆◆ అందుకు బ్రహ్మకోపించి విష్ణుమూర్తి నాడేపించుట. ◆◆◆

చ. హరిపరమాత్ముండుం బ్రభుండు శ నయ్యెనయేనిజగంబు తానెపెం
పరుదుగ సంఘటింపవలదంటినె నే³బలె సర్వపూజ్యమై
పరగెడు బ్రహ్మపట్టమున శ భాసిలుచున్ సకలైకసేవ్యుండై
యురువిభవాన్నితుండగుచు శ నుండక యూరకయుండ నేటికిన్.

59

1. క. నెదెట్టెనన్. చ. నీదెట్టెనన్. (ఆ-పా) నిందెట్టెనన్. 2. బ్రహ్మనామంబుల ప్రసిద్ధుండవై ప్రధానంబుకు 3. ఆ.పా. గీర్తింపుచుండక, 4. ఆ. పా. నావలె.

౧. అతనినాభియందు శ నవతరించిన మాత్ర
సంయమిన్ద్ర పౌరుషంబు చెడెనె
స్థానమొకటిలేక శ జనియించునేయెట్టి
దైనదానికేమి శ యవలవినుము.
౨. ఉదయింపఁడే సూర్యుఁడుబయాద్రి నుదయాద్రి
కంటెనుతేజమై శ కానఁబడఁడె
ప్రభవింపఁడే వహ్నిరపాదపంబునపాద
పముకంటె ప్రభవారస్పదముగాదె
అంకురింపదెము త్తిరయము చిప్పనాచిప్ప
కంటె సత్కాంతి సంగతముగాదె
యుద్భవింపదె ఫల శ మొగిఁ బుష్పమునఁబుష్ప
మునకంటె నుపయోగ్య శ మనఁగఁబడదె
౩. జననమందదెకర్పూర శ మనఁటినంటి
కంటె నిఖిలైకయోగ్యమై శ గడలుకొనదె
యట్ల యేనునుహరియందు శ నవతరించి
యంతకంటెను బూజ్యండు శ నై తివినుము.
౪. నేజనియించిన కతమున
నీజగములు గలిగెఁగాక శ యిన్నాశ్లయ్యం
భోజాక్షుఁడు సృజియింప బ్ర
యోజకుఁడగునేని యూర శ కుండునె చెపుమా.
౫. నాకల్పించినలోకము
గాకజనార్దనుఁడు వేతె శ గల్పించెనె యా
లోకము గల్గినఁజెప్పము
నీకన్నదిగలిగెనేని శ నిఖిలమునెఱుఁగఁ.
౬. ఈమునులీమరుద్గణము శ లీదనుజుల్ వినియూరకుండుఁగా
నేమని మించి పల్కితివి శ యీసభలోపల పద్మనాభువైఁ
బ్రేమవహించి నాకునొక శ పిన్నతనంబుగ నీవు పెద్దవైఁ
యీమొయి నీకుబంటితెలివెక్కడ నేరికి లేకపోయెనే.
౭. ఆరయలోకనాథుఁడు సురరాసుర పూజ్యుఁడు కర్తయీ²విధిం
జీరికినిట్లు గైకొనక శ చెల్లనెయాము³ని దేవకోటిలో
నూకకనోటి క్రొవ్వున దురుక్తులుపల్కఁగనంచునుండగా
నేరకధిక్కరిచింతివి శ నిన్నిక నేమనవృద్ధతాపసా.

ఆ. అనిన మందహాస శ్రీ మందందరోచులఁ
జంద్రికామయూఖ శ్రీ సదృశమగుచు
రత్నదర్పణాభిరరామ సముద్దామ
మృదుకపోలరుచికి శ్రీ మెఱుఁగుగాఁగ.

66

మ. అర్కోదగ్రుచి ప్రకాశుఁడు ప్రభా శ్రీ వాఙ్మయండు వేదార్థసం
పర్క ప్రస్ఫుటసత్యవాక్యఁడు మహాప్రపామాణిక శ్రేష్ఠుఁడౌ
మార్కండేయ మహామునీశ్వరుఁడుప శ్రీ ద్భూప్రౌద్భవుఁ మూఢతా
కార్కశ్యం బెడలింపఁగోరి పలికె శ్రీ గంభీర వాక్స్పాఢిమఁ.

67

—◆◆◆ మార్కండేయుఁడు విష్ణుప్రభావ మనేకవిధములఁ జెప్పట. ◆◆◆—

తే. హస్తిమశ కాంతరము సహస్రసాంతరంబు
విష్ణునకు నీకు నిట్లు భావవింపలేక
పలికితివి నీవు నీబ్రహ్మోపదము నెంత
యతని దాసానదాసుని శ్రీ ప్రతికిరావు.

68

ఉ. అక్కట కన్నులారఁగనిశ్చయైన నెఱుంగవు రాజసంబు పెం
వెక్కఁగ వేదమేదినుతిరయించెడుఁ జూడవె తద్రహస్యమున్
1నృక్కృత మయ్యె నీకతన శ్రీ నల్పవిచారుఁడ వౌటఁజేసి నీ
వెక్కడ విష్ణుఁడెక్కడ స శ్రీ హింతురెయ్యార్చ్య²లనర్హవాక్యముల్.

69

క. ఎన్న నినుఁబోటి బ్రహ్మలు
వెన్నుని నాభీసరోజ శ్రీ వీధిమరందో
త్పన్నులయి పద్మజాండము
లెన్నెన్నొ సృజింపుచుందురీ చందమునన్.

70

క. నా సంభవించినది మొద
లీసందునఁజేనిరి బ్రహ్మ శ్రీ లిరువురు వినుప
ద్దాసన ! తద్భవనద్వయ
మాసరసిజనాభమూర్తి శ్రీ యందున డిందెన్.

71

వ. చిన్నయమూర్తియగు నమ్మహాపురుషునియందు ప్రాణిగణ సంకీర్ణంబులగు
బ్రహ్మాండంబులు సర్వతోముఖంబులు తండ్రోప తండంబులై మెండుకొని
జంతువులంబోలె నావిర్భవింపుచుం గాలపరిపాకంబున భగ్నంబులై పోవు
చుండు కొన్ని బ్రహ్మాండంబులు గగనంబున నక్షత్రంబులుం బోలె
దృశ్యాదృశ్యంబులై యుండు. నొక్కవేళ నమ్మహా మాయానాటకుండు తన
మాయవలన లోకంబులకుఁ బ్రళయ దశలు గల్పించి వినోదలీలకై నినుఁబోటి

1. మూలపాఠము—సృక్కడమయ్యె నీకతన నల్పవిచారుడవౌటఁజేసి. పక్కడమయ్యె
నీకతనవ్వల్పు 2. యార్చ్య-నర్హవాక్యముల్. 3. ఫలంబులుం.

బ్రహ్మలం బెక్కండ్రంబుట్టించి వారు పడుచులు బొమ్మరిండ్లు గట్టుకొని
యాడునట్లు తనమ్రమాల నిటువంటి జగంబులు పన్నుకొని యాడుచున్నవారిలో
నొక్కడై తిరుగుచుండు నతని దివ్యప్రభావంబు లనేక విధ¹చిత్రకారణంబులు.

1. తన కపటకృత్యమఖిలము

నన²క, జనుల్ బ్రహ్మసృష్టిరయని భ్రమయుటకై
నినుగని నీచేజగములు

జనియింపగఁజేసె హరి శ విచారింపు తగఁ.

73

2. విష్ణుమాయగాఁగ శ వివరింపుదురు మహా
సూక్ష్మమతులు మఱియు శ స్థూలమతులు
బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ శ భావింతుకొంద తె
ద్రియును నెఱుకపడక శ తిరుగుచుండు.

74

3. హరికి సృష్టికర్తృవై జనించుటఁజేసి
యధిక దివ్యతేజ శ మడరెనీకు
నన్నదాది దివిజు శ లర్పింపవెలసితి
వింతవట్టుచాలరదే మహత్మా.

75

— వటపత్ర శయనఁడైన విష్ణుమూర్తికి మార్కండేయు కు జరిగిన సంభాషణము. —

5. ఇంక నొక్కరహస్యంబు వినుము.

76

తే. నీవు బుట్టకమున్న మురన్నీటిమీఁద
బాలవట పల్లనంబున శ బాలమూర్తి
నొంటిఁ బవళించి హరిదివ్య శ యోగలీలఁ
దన్నఁ దానాత్మ భావించుచున్నవేళ.

77

6. ⁴నేనొక్కరుండ నీటిలోనఁ దోడెవ్వఁడు
లేక యెల్లెడలఁ జీకాకుపడుచు
నీఁదుచు మునుగుచు శ నెగయుచు గ్రోగ్గోలు
పడి మొరటిల్లుచు శ భ్రమసి విభుని
శివుని సంతతము బూజింతు నాదేవుఁడె
య్యెడ డాఁగియున్నాఁడొ శ యింక నెట్లు
సచరాచరంబులై శ జగములు పొలసిన
వీవేళనాకు దిశ్శక్త వసించు

1. విచిత్ర. 2. న నేక. 3. మా. పా. స్థూలమతులు బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ భావించినట్లు
మతుల. ఆ. పా. స్థూలమతులు జంగమస్థూలమతులు బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ భావింపుదురు అజ్ఞులదియు.
4. నే నొక్కరుండము నీటిలో దోడెవ్వరునులేక చీకాకునొంది నీట. 5. ఔన్నోడు.

తే. నెచట నాదేవుఁ గనుగొందు శ నేమిసేయు
వాఁడనని క్రుమ్మరుచు నొక్క శ వలన మాయ
సట్లు శైశవలీలా విశహారరసిక
మానసంబు¹చి దానంద శ మందిరముగ.

78

సీ. పరితన్నుర తృభోతక-ర రత్నమునుబోలె
క్రొమ్మెఱుంగులు గిరిశోనెడువాని
నీటఁదోఁగుచు నిగతనిగమను చిగురు మ
²జ్ఞాకు పానుపున సొంతపారువాని
మంజీరమేఖలా శ మణిమయ శైవేయ
మకరకుండలదీప్తి శ మలయువాని
వెలిదమ్మి రేకుచూతపులఁ జిన్నినవ్వుల
లేతవెన్నెల జక్క శ లించువాని

తే. బాలుఁడయ్యును బ్రాథితోఁ శ బరగువాని
గోచరించియు బ్రహ్మమై శ తోఁచువాని
సృష్టి లీలాత్మకుండలై శ చెలఁగువాని
విపుల మాయాచరిష్ణు నశ్విష్ణుగంటి.

79

వ. కనిజగత్ప్రళయంబై మిన్ను మోచియున్న యమ్మున్నీటిమీఁదఁ దేలియాడు
ముద్దు గడ్దరి బాలుండెవ్వఁడో యాశ్చర్యంబై యున్నది. కపటబాలుండై
వర్తించునొక్క దివ్యపురుషుండు గాఁబోలు నితని చూడంబు గండమని
డాయంబోయి సకలశూన్యంబైన చీకటిం ³గలిసియున్న వెంబైటి నీటిమీఁద
నొక్కరుండవు వెఱపులేక యున్నవాఁడవన్నా నీవెక్కడ పిన్నపాపఁడవు.
నీవిధం బెఱిగించి నన్ను నూరడింపుము. చేరుగడలేక యున్నవాఁడ చంద్ర
శేఖరుండెచ్చట నున్నవాఁడు నీవెఱుంగుదువే యనిన నిందులో నున్నవాఁడు
పోయి చూడుమని నోరు దెఱచిన నేను గిరిగుహ గర్భంబునుంబోని తదభ్యంత
రంబు ప్రవేశించి యందు చంద్ర సూర్య గ్రహనక్షత్ర సరిత్సాగర పర్వత
వనపవన దహన విలసితంబులుచు, బ్రహ్మాది దేవదానవమానవ ప్రభృతి
జంతుకోటి సమర్థంబులును, మహా⁴త్సవాడంబరాభి రామంబులునగు చదు
ర్దశభువనంబులు గానవచ్చిన విస్మయంబంది కామసంచారంబున సకలం
బును గలయఁ గ్రుమ్మరియొక్కచోటఁ గైలాసవాసుండగు నిందుధరుని
దర్శించి యారాధించి తత్ప్రసాదంబువడసి, యచటనుండక వెండియుఁ గొంత
తడవునకుఁ ద⁴ద్వదన ద్వారంబున వెడలిచూచు నప్పుడప్పుండరీకాక్షుండు

1. మానసంబున సచ్చిదానందమయుని. 2. శ్రావ్య 'ఈచరణములోకుసంధి' — అని
యున్నది. 3. ఆ. పా. గవసి. 4. ప్రా. పా. తద్వదద్వారంబునమగుడివెడలి,

వై కుంత దివ్యభవన శేషపర్యంకంబున లక్ష్మీసమేతుండై దివ్యాంబరాభరణ
గంధమాల్యాలం కృతుండును శంఖ చక్ర గదా పద్మ శోభితుండును మధుర
మందస్మిత సుధాధారాభి¹షిక్త భక్తలోచనుండును నగుచు నానందింపుచున్న
లాగు కన్నులకు వెక్కసంబుగాఁ జూచి నలుదిక్కులు ప్రతీక్షించునప్పుడు
నీవు గల్పించిన యీ ప్రపంచంబు గానవచ్చిన నచ్చెరువంది, యాపరమానంద
స్వరూపంబునకు నభివందన సహస్రంబులు సమర్పించి, యుదంచితరోమాంచ
కంచుకిత దేహుండనై యానందాశ్రు కణంబులు²రలంగరంబులు మోడ్చి.

ఓ దివ్యపురుష యో కరు

³ణోదధి యో దేవ దేవ శ్ర యోజనక, భవ

త్పాదారాధన యోగ్యుని

⁴గాదృష్టింపవె మహాత్మరకమల దళాక్షా.

81

. తనరు పురాణ సంహితలో⁵తావలముం దగమెట్టి శాస్త్రపుం
బెనుదలుపుల్ వడిందెఱచి శ్ర వెంపున నాగమసాధ మెక్కియం
దనుపమ యోగపీఠమున శ్ర నంచితలీల వెలుంగుచుండు ని

⁶స్థనుఘనయోగి పుంగవుల శ్ర కంటె సుఖస్థితినిట్లు గాంచితిన్.

82

. అని నా నేర్చునట్లు వాక్కుష్పాంజలులు సమర్పించినం గనుంగొని గైకొని
మందస్మితంబు నిగుడ మునీంద్రా చంద్రశేఖరుం జూచితివేయనిన విని
యంజలి బంధంబుతో మహాపురుషా చంద్రశేఖరుండేల విశ్వప్రపంచం
బంతయు ననంత విలాసంబుతోఁ జూచితి. దివ్య ప్రభావంబుచూడ నేనెంత
వాడనని ⁷నమస్కరించిన నీవు వీరశైవుండవు నాయంశ భేదంబగు శివుని
యందభక్తి సలుపుమదిమదీయ హితప్రవర్తనంబని కరుణించె. నాటనుండియు
మృత్యుంజయుని సేవింపుచుఁ దదీయ వరప్రసాద సామర్థ్యంబున మృత్యువు
గెలిచినవాడఁ గావున లోకంబున నద్దేవ దేవుని మాయలు కొన్నికొన్ని
యెఱుఁగుచు నిటువంటి మహత్వంబులు చూచుచు నిట్లున్నవాడ నిదినా
చూచినయర్థంబు తన్నాయాప్రభావంబు విజ్ఞానహీనులకుఁ దెలియనరిది.
తనయందు భక్తిసల్పిన మహాత్ములకు మాయావిధానంబుచూసి తుదింబరమ
సాయుజ్యంబు గలుపుకొను నింక నొక్క యతిహాసంబు చెప్పెద.

83

••◆ పుండురీకునికథ. ◆••

1. వినుమధురా పురవరమున

ఘనుడుమహా భాగవతుడు శ్ర గలడతడు జగ

1. ఆ. పా. భిషేకలోచనుండును.

2. మూల. పా. 'ఉరుకన్'

3. జానిధి.

4. ఆ. పా. గా సృష్టింపదె.

5. "సంహితలతాపరమున్."

6. స్థనఘనయోగి.

7. ఆ. పా. అనిన మన్నించి నీవు.

ద్వినుతుండు పుండరీకుం

డనువిప్రుడు సహజసాత్వికా చారుఁడిలన్.

84

క. సావిత్రియతని యంగన

సావిత్రికి సాటివచ్చు శ సాధ్వీతిలకం

బావెలఁది తోడ నాతఁడు

శ్రీవిలసితుఁడైన హరిశచరిత్రము నొందెన్.

85

సీ. శాంతిసద్వృత్తులు శ సవతుగా సవరించు

గారుణ్యసౌజన్య శ కలితుఁ డగుచు

గర్భధర్మంబులఁ శ గపగాఁగ నలగించు

నన్వయాచార నరయజ్ఞుఁడగుచు

సత్యశీలంబులు శ సమముగా సవరించు

మితభాషణార్జవ శ మిళితుఁడగుచు

శ్రుతి¹పరిబోధముల్ శ ప్రతిగాఁగ నొనరించు

బ్రతిభావి రక్తి సంశపన్నుఁడగుచు

తే. ఫాలమున గోపిచందన శ ప్రభయు నరుత

జలరుహక్షంపు ³మాలికల్ శ శ్రవణవీధి

దులసిమంజరియును బలుకుల రమేశు

కీర్తనము నొప్ప వెలయునా శ కీర్తిధనుఁడు.

86

సీ. ప్రాణంబుకంటెను శ బరమ హితంబుగా

బాటించు నేప్రొద్దు శ పద్మనాభు

నాత్మనేపథ్య క్రియలకంటె సంప్రీతి

విష్ణుపూజలుగడు శ విస్తరించు

నిల్లాలికంటెను శ నుల్లంబునకుఁ గడు

నింపుగా హరిభక్తి శ నిరవుకొల్పు

లలితపుత్రోపలా శ లనకంటె వైష్ణవ

ధర్మమార్గ సపర్య శ కూర్మినడుపు

తే. వేదపఠనంబుకంటెఁ బరవిత్రమనుచు

హరికథా తత్పరుండగు శ యజ్ఞఫలము

కంటెఫలమని తద్వృత శ క్రమము సలుపు

బుండరీకుండు నుజనసంపూజ్యుఁడగుచు.

87

క. ధీమహితుఁ డతులసాల

గ్రామ శిలాతలమునందుఁ శ గమలాక్షురమా

రనిబద్ధ బుద్ధిమరలిచి

నినుబోటులు విష్ణుభక్తి శ నిలువు దురాత్మన్.

95

ఉ. అంతయు విష్ణుమాయ జగత్మాతృనెఱుంగ మనత్యలోక వి
భ్రాంతము లోకవర్తనము శ బ్రహ్మవిదుల్ గనుఁగొండ్రు దీని¹న
త్యంత వివేకదృష్టిఁగని శ తద్విరతిన్నిరతంబు చిత్సుఖా
నంతవిలాససిద్ధి కొఱకఁచ్యుతు భక్తిభజింతు రెంతయున్.

96

మ. పరిబోధాంజనయుక్త చిత్తనయన శ ప్రవ్యక్త దుష్ప్రోల్లస
ద్గురుమాయావృత చిన్నిధానమనినూ శ ²ద్యుల్ విష్ణునింగాంచి దు
స్తరసంసార విమోహదైన్యమెడ³లన్ శ సంతోష సంప్రాప్తిచే
బరమ బ్రహ్మపద ప్రకృష్ట సుఖసంకపత్ప్రోధులౌ చుండెలన్.

97

క. హరిమంత్ర జపని రూఢియు
హరిపూజా సంభ్రమంబు శ హరికీర్తనముం
బరమమగు సాధనము దు
స్తరభవవిదళన మొనర్చి శ తత్పదమొనఁగన్.

98

క. కావున నీవును నుత్తమ
ధీవిభముగల్గి సన్నరీతిన్ సాలగ్రా
మావాసుం గేశవుఁదుల
సీవనమంజరులఁ బూజ శ నేయుము భక్తిన్.

99

— • • • • • తులసీప్రభావము. • • • • • —

ఆ. కల్పక ప్రసూన శ కనకారవిందమా
ణిక్యపూజనముల శ నెలవుకొనదు
జలజనాభు చిత్త శ జలజంబు తులసీద
ళార్చనమునఁబోలె శ ననఘచరిత.

100

క. తులసీకానన మెచ్చట
విలసిల్లున్ నుండునచట శ విష్ణుఁడునుండున్
జలజాత్ముఁడున్నచోటను
జలజాసన ముఖ్యదివిజ శ సంఘమునుండున్.

101

ఆ. భక్తజనులయందు శ బావనతులసీమ
హీజవాటియందు శ నెట్టివేడ్క
⁴(నుండునట్టివేడ్క) శ నుండఁడుహరిలక్ష్మీ
యందుఁ బరమపదమునందు వినుము.

102

అనీమహీశజాతాభి స్మరంబు

పట్టాభి సేవ సంగ్రహము

பெரிய கருத்து

మనబ్రాహ్మణుల సాక్షాత్కారము

అస్మిము-నాం త న్యు తి నామియము

మనమునుగూడ దేవుని దేవతలను

[illegible][illegible]

၁၈၈၆ ခု ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့

ထိုကဲ့သို့ အသံအသွယ်များကို ခံစားရသူများသည် အသံအသွယ်များကို ခံစားရသူများသည်

Mr. J. H. Smith

అమెరికా ప్రభుత్వం

ಸಮಸಂಜ್ಞಾಬು & ವಾಣಿಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಲೆಖು

הַיְּמִינִים וְעָלָה הַיָּד הַשְּׂמֹאלִית עַל הַיָּד הַיְּמָנִית

ಪ್ರವಚನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (೪ನೇ ಪುಟ ೪)

అనుబంధం 1

ಸಿವನು ಬುಧನು ಶುಕ್ರನು ಚಂದ್ರನು ಮಂಗಳನು

1. 1967-1968 2. 1968-1969 3. 1969-1970 4. 1970-1971 5. 1971-1972 6. 1972-1973 7. 1973-1974 8. 1974-1975 9. 1975-1976 10. 1976-1977 11. 1977-1978 12. 1978-1979 13. 1979-1980 14. 1980-1981 15. 1981-1982 16. 1982-1983 17. 1983-1984 18. 1984-1985 19. 1985-1986 20. 1986-1987 21. 1987-1988 22. 1988-1989 23. 1989-1990 24. 1990-1991 25. 1991-1992 26. 1992-1993 27. 1993-1994 28. 1994-1995 29. 1995-1996 30. 1996-1997 31. 1997-1998 32. 1998-1999 33. 1999-2000 34. 2000-2001 35. 2001-2002 36. 2002-2003 37. 2003-2004 38. 2004-2005 39. 2005-2006 40. 2006-2007 41. 2007-2008 42. 2008-2009 43. 2009-2010 44. 2010-2011 45. 2011-2012 46. 2012-2013 47. 2013-2014 48. 2014-2015 49. 2015-2016 50. 2016-2017 51. 2017-2018 52. 2018-2019 53. 2019-2020 54. 2020-2021 55. 2021-2022 56. 2022-2023 57. 2023-2024 58. 2024-2025 59. 2025-2026 60. 2026-2027 61. 2027-2028 62. 2028-2029 63. 2029-2030 64. 2030-2031 65. 2031-2032 66. 2032-2033 67. 2033-2034 68. 2034-2035 69. 2035-2036 70. 2036-2037 71. 2037-2038 72. 2038-2039 73. 2039-2040 74. 2040-2041 75. 2041-2042 76. 2042-2043 77. 2043-2044 78. 2044-2045 79. 2045-2046 80. 2046-2047 81. 2047-2048 82. 2048-2049 83. 2049-2050 84. 2050-2051 85. 2051-2052 86. 2052-2053 87. 2053-2054 88. 2054-2055 89. 2055-2056 90. 2056-2057 91. 2057-2058 92. 2058-2059 93. 2059-2060 94. 2060-2061 95. 2061-2062 96. 2062-2063 97. 2063-2064 98. 2064-2065 99. 2065-2066 100. 2066-2067 101. 2067-2068 102. 2068-2069 103. 2069-2070 104. 2070-2071 105. 2071-2072 106. 2072-2073 107. 2073-2074 108. 2074-2075 109. 2075-2076 110. 2076-2077 111. 2077-2078 112. 2078-2079 113. 2079-2080 114. 2080-2081 115. 2081-2082 116. 2082-2083 117. 2083-2084 118. 2084-2085 119. 2085-2086 120. 2086-2087 121. 2087-2088 122. 2088-2089 123. 2089-2090 124. 2090-2091 125. 2091-2092 126. 2092-2093 127. 2093-2094 128. 2094-2095 129. 2095-2096 130. 2096-2097 131. 2097-2098 132. 2098-2099 133. 2099-2100 134. 2100-2101 135. 2101-2102 136. 2102-2103 137. 2103-2104 138. 2104-2105 139. 2105-2106 140. 2106-2107 141. 2107-2108 142. 2108-2109 143. 2109-2110 144. 2110-2111 145. 2111-2112 146. 2112-2113 147. 2113-2114 148. 2114-2115 149. 2115-2116 150. 2116-2117 151. 2117-2118 152. 2118-2119 153. 2119-2120 154. 2120-2121 155. 2121-2122 156. 2122-2123 157. 2123-2124 158. 2124-2125 159. 2125-2126 160. 2126-2127 161. 2127-2128 162. 2128-2129 163. 2129-2130 164. 2130-2131 165. 2131-2132 166. 2132-2133 167. 2133-2134 168. 2134-2135 169. 2135-2136 170. 2136-2137 171. 2137-2138 172. 2138-2139 173. 2139-2140 174. 2140-2141 175. 2141-2142 176. 2142-2143 177. 2143-2144 178. 2144-2145 179. 2145-2146 180. 2146-2147 181. 2147-2148 182. 2148-2149 183. 2149-2150 184. 2150-2151 185. 2151-2152 186. 2152-2153 187. 2153-2154 188. 2154-2155 189. 2155-2156 190. 2156-2157 191. 2157-2158 192. 2158-2159 193. 2159-2160 194. 2160-2161 195. 2161-2162 196. 2162-2163 197. 2163-2164 198. 2164-2165 199. 2165-2166 200. 2166-2167 201. 2167-2168 202. 2168-2169 203. 2169-2170 204. 2170-2171 205. 2171-2172 206. 2172-2173 207. 2173-2174 208. 2174-2175 209. 2175-2176 210. 2176-2177 211. 2177-2178 212. 2178-2179 213. 2179-2180 214. 2180-2181 215. 2181-2182 216. 2182-2183 217. 2183-2184 218. 2184-2185 219. 2185-2186 220. 2186-2187 221. 2187-2188 222. 2188-2189 223. 2189-2190 224. 2190-2191 225. 2191-2192 226. 2192-2193 227. 2193-2194 228. 2194-2195 229. 2195-2196 230. 2196-2197 231. 2197-2198 232. 2198-2199 233. 2199-2200 234. 2200-2201 235. 2201-2202 236. 2202-2203 237. 2203-2204 238. 2204-2205 239. 2205-2206 240. 2206-2207 241. 2207-2208 242. 2208-2209 243. 2209-2210 244. 2210-2211 245. 2211-2212 246. 2212-2213 247. 2213-2214 248. 2214-2215 249. 2215-2216 250. 2216-2217 251. 2217-2218 252. 2218-2219 253. 2219-2220 254. 2220-2221 255. 2221-2222 256. 2222-2223 257. 2223-2224 258. 2224-2225 259. 2225-2226 260. 2226-2227 261. 2227-2228 262. 2228-2229 263. 2229-2230 264. 2230-2231 265. 2231-2232 266. 2232-2233 267. 2233-2234 268. 2234-2235 269. 2235-2236 270. 2236-2237 271. 2237-2238 272. 2238-2239 273. 2239-2240 274. 2240-2241 275. 2241-2242 276. 2242-2243 277. 2243-2244 278. 2244-2245 279. 2245-2246 280. 2246-2247 28

பிழைப்புகளையும் நிறைவேற்றங்களையும்

ದಬ್ಬು(ಮಧ್ಯಮ) (ಮೂಲ) (ಮೂಲ) ೧ ಸಿ(ಮೂಲ) (ಮೂಲ)

ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ದೃಶ್ಯವು

ನಿರ್ದೇಶನ: ಸಿ. ಎ. ರಾಜ್ (C. A. Raj)

వినిత్య మహారాష్ట్రమునకు వెలుగు నలపు

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವರ್ಣ ರತ್ನಾಕರ ಓ ಹೆಚ್.ಎಸ್.ಎಸ್.

八、九、十、十一、十二、十三

ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ಮು. ಜಂ. 6 (91 ನಂ. 100)

శిశువ్రతుడు శ్రీశాయి

အထူးသတင်းအချက်အလက်များကို ဖတ်ရှုနိုင်ရန်

అసి యెన్నుల నాత్తావిశ్వులగురాదు

వృత్తానుసారము సురగుణభరితము

సన్నంజగీఫ్రూడః ॥ చిన్న (చిన్న)

రిక చ్యుతాడు చ్యుతాన"న మొనఁగు.

వ. అని తులసీవనలక్ష్మీం బ్రశంసించి. 107

చ. ప్రతిదివసోపవాసములఁ శ బాయక కృస్సియు సత్యదానస
ద్వితములఁబెద్దలయ్యును దుశరంతతపోనలకీలఁ గ్రాఁగియున్
గ్రతునియమార్తి మాఁగియును శ గానరు వైష్ణవ దివ్యలోకమ
చ్యుతపదపంకజార్చకుల శ చొప్పున విప్రకులై కభూషణా. 108

మ. ప్రతిమాస్థండిల హృజ్జలాగ్ని రఖిబింశస్థాన లక్ష్మ్యప్రకా
శితునారాయణుఁ గొందఱు త్తమగుణుల్ శ సేవింతుగార్యుల్ ఘనుల్
ప్రతిభంగొందఱు నీవునుంబలెనె సారలగ్రామ సాక్షాత్ప్రకా
శితుఁ డ్దీవిభుఁ బూజసేతుర మృత శ శ్రీచాన సౌఖ్యాధులై. 109

—●—●— సాలగ్రామ పూజామాహాత్మ్యము. —●—●—

క. ఏమిటియందును సాల
గ్రామస్థలియందుఁబోలె శ కమలాక్షుఁడు తే
జోమహితుఁడగుచుఁ బూజితుఁ
డై మోక్ష శ్రీనొసంగఁడండ్రు మహాత్ముల్. 110

శా. ఉగ్రై నస్తిమిరార్క మండలము నిరత్యోత్కృష్ట దుఃఖాట²వీ
వ్యగ్రోదగ్రమహాదవాగ్ని కుమతశ్చవ్యాపారదుర్లోహస
ర్వగ్రస్తాభయదానమానిత కళాశపక్షీంద్ర రూపంబు సా
లగ్రామాచ్యుత పూజనంబు సుజనాశలంకారచూడామణీ. 111

ఆ. కీర్తనీయవజ్ర శ కీటవినిర్మిత
చారుచక్రసుప్రసన్నమైన
విష్ణుదివ్యమూర్తి శ వెలయు సాలగ్రామ
మల్పమతుల కబ్బరదర్పలొసంగ. 112

క. వినుసాలగ్రామ శిలా
ర్చన మెవ్వఁడొనర్చువాని శ సకల పితృగణం
బును పితృలోకంబునకును
జనుయమపురినుండి యైన శ సత్యం బనఘా. 113

ఆ. అనఘకారియైన శ నఘవంతుఁడైన మో
హంధకార మగ్నుఁడైన భక్తి
బూనివేడ్క నెవ్వఁడేని సాలగ్రామ
పూజసేయునతఁడు శ పూజ్యతముఁడు. 114

సీ. దివ్యసాల గ్రామశ్రదేవ మందిరము ప్ర
 త్యక్షవై కుంత పురణ్యాలయంబు
 దివ్యసాలగ్రామ శ్రదేవోత్సవక్రీడ
 త్రిభువన సామ్రాజ్య శ్రదివ్యపదవి
 దివ్యసాల గ్రామశ్రదేవ పూజానిష్ఠ
 బ్రహ్మ నిర్మాణ సంరక్షన్నలీల
 దివ్యసాల గ్రామశ్రదేవ తీర్థ ప్రసా
 దములు త్రిలోకసేవ్యములు దలఁప

ఆ. నిదియెఱింగినువ్వె శ్రయెపుడు సాలగ్రామ
 పూజసేయుదురు ప్రబుద్ధమతులు
 మ్రేచ్ఛశూద్రకుమతశత్రుచ్ఛ చండాల నా
 స్తికులు దక్కవినుము శ్రధీరహృదయ.

115

—●—●— హరినామకీర్తన ప్రభావము. —●—●—

క. హరినామ కీర్తనమునకు
 నరయఁ గనేకులజలయిన శ్రనర్హులుపూజా
 పరతగల పుణ్యసంపద
 హరియొసఁగుం గీర్తనీయుఁడై వారలకున్.

116

క. విస్తారంబగు దుష్కృత
 దుస్తర సంసార వార్ధిశత్రుదిఁ గోరరమే
 శన్తుతి నాకారూఢుల
 కస్తోకాత్ములకుఁగాక శ్రయన్ములకగునే.

117

తే. పుత్రమిత్ర కళత్రార్థ శ్రభూరివిషయ
 సంకులంబగు సంసార శ్రచక్రమెల్ల
 విష్ణుమాయా మహామోహ శ్రవిభ్రమంబు
 దీని మదివాడికొల్పు భూశ్రదేవ వర్య.

118

తే. విష్ణుమాయా పరాధీన శ్రవిధివిధేయ
 ధర్మమల్పార్థభోగ ప్రదంబు వినుము
 సర్వధర్మంబులును మాని శ్రచక్రధరుని
 నాశ్రయింపుము చిత్తు ఖాశవాప్తికొఱకు.

119

—●—●— పుండరీకుఁడు మిక్కిలిభక్తిచేత హరిపూజచేయుట. —●—●—

వ. అని యనేక పరమరహస్యంబు లెఱింగించి భవనందనుం డెందేనియుం
 జనియె. తదనంతరంబ యమ్ముహూదేవోత్సవముండు చిత్తంబున 1లోకోత్త

రుండగు నారదముని సత్తముని సత్యవచనంబులు వేదప్రమాణంబులని
యాదరించి తొల్లింటికంటెను బ్రతిదిన ప్రవర్ధమాన నువ్యక్తభక్తి తాత్పర్యం
బులుగలిగి సాలగ్రామ విష్ణుపూజా మహోత్సవంబు లొనర్చుచుఁ దదీయ
మంత్ర పరతంత్రుండును దదీయ నామస్మరణ పరాయణుండునునై యను
కూల కులపాలికా సహాయుండగుచు నిజ కులోచిత ధర్మ కర్మంబులు
కృష్ణార్పణ బుద్ధిందగిన కొలందివిడువక నడుపుచుం, దనలోన. 120

ఉ. నారద సంయమిశ్వరుఁడు శ నా కుపదేశ మొనర్చె విష్ణు పూ
జారతియుం దదీయగుణ శ సంస్మరణ స్తవమంత్ర తంత్ర వి
ద్యారమణీయ భంగియుఁ గృతార్థుఁడ నై తి మదీయజన్మ సం
స్కార విశేషసంపద జగంబుల వర్ణనకెక్కుఁ బో¹యికన్.

121

వ. అని హర్షించి వెండియు.

122

క. ఇస్మీ సంసారంబిది

లెస్సదనంబేమియును ²ఫలంపక మిగులన్

నిస్సారంబై తోచు మ

న స్సంకల్పములు వెక్కు శ నాశముఁ బొందెన్.

123

—◆◆◆ ఇదియంతయు విష్ణుమాయయను నర్థమందు పుండరీకుఁడు సందేహపడుట. —◆◆◆

ఉ. ³ఆమునిసైతమున్ భువన శ మంతయు విష్ణునిదివ్యమోహ మా
యామయమంచుఁ బల్కెనిది శ యట్లనయయ్యెడుఁ జూడఁ జూడ మి
థ్యామమతన్ నిజంబుగఁ బరదార్థవిసర్జన మాచరింపఁగా
లేమినయాతలంపును జరలించెడుగాని యొకించుకాత్మలోన్.

124

వ. అని కొండొక పరమార్థంబు విచారించి విష్ణుమా యా విభ్రమంబున నవ్విచా
రంబు గొనసాగింపలేక ప్రపంచం బాలోకించి.

125

మ. ఆలుం బిడ్డలు నిండ్లు నర్థమును నశయ్యెయన్వయాచారముల్
నాళీకాసన సృష్టికర్తృకములై శ నానావిధార్థంబులై
యీలీలం బహుకాలముల్ గడవఁగానీ సర్వమున్ విష్ణు మా
యాలాస్యంబిది యాటకున్ మదికి దృష్టాంతంబు నాకెట్లగన్.

126

మ. ఈ భూమండలి యీసముద్రవలయం శ బీవాయు వీపావకం
బీభాస్వత్తు హినాంశుదీప్తి కలుగనీజంతు సంపత్తి మా
యా భిన్నములటంట యెట్టు లవి దృష్టాంతంబులై యుండఁగా
నేభావంబున నిశ్చయింతు నొకటే శ నీతథ్య మిథ్యా ద్వయిన్.

127

క. నాయాత్మకు దృష్టాంతం
బై యుండిన దాఁక మాయ १ యనలేనెపుడుం
దోయజభవ కల్పితమగు
నీయఖిలము మాటలింక १ నేటికి వేయున్. 128

క. ఈయాలును నీబిడ్డలు
నీయిండ్లును నీ కులంబు १ నిల్లుండఁగ వే
తేయొక సంసారస్థితి
యైయుండిన మాయ¹యనఁగ १ నగునఖిలంబున్. 129

వ. అని యివ్వధంబున సందేహ దోలాందోళాయమాన మానసుండగుచుఁ
గ్రమ్మఱఁ బరబ్రహ్మ వేదియగు నారదమహామునీంద్రుని సత్యోపదేశంబువలన
సకలంబును విష్ణుమాయా విలసనంబని వినిన తెఱంగు నిశ్చ²యంబుగా
నెఱుంగంగోరి యప్పటప్పటికి స్వామీ నే నీభక్తుండ నీవు భక్తవత్సలుండవు
గావున నించుక నీమాయ చూపవలయునని విష్ణునిం బ్రార్థించుచున్నవాఁడై
యొక్కనాఁడు పితృదివసంబున బ్రాహ్మణుల నిమంత్రణంబుచేసి, ధర్మపత్ని
యగు సావిత్రి కృతస్నానయై పాకయత్నంబు నడుపుచుండఁ దదీయోచిత
ద్రవ్యంబులు సంపాదించి మధ్యాహ్న సమయంబున నదికింబోయి. 130

ఆ. తీర్థమాడివిధులు १ తీర్చి సూర్యోపాస్తిఁ
జేసి విమల పులిన १ సీమయందుఁ
బంకజాసనమునఁ १ బదిలుఁడై విష్ణు నా
మత్రయము జపించి १ మురియు నతఁడు. 131

క. కుండేందు ధవళమూర్తిని
మందస్మిత మధురపదన १ మండలు మాయా
సుందరు విష్ణునిఁ దనమది
సందేహనివృత్తికొఱకు १ స్మరియించెదుదిన్. 132

—●—●—●— పుండరీకుని విష్ణుమాయ యా వహించుట. —●—●—●—

తే. అన్నవట్టినగతి నిద్ర १ యలమినట్లు
మూర్ఛవచ్చిన పగిదికన్మోగిచి చిత్త
మింద్రియవ్యాప్తి మడిగిత १ దేకనిష్ఠ
నలరఁగలమ్రాలె హరిమాయ १ యాశ్రయించె 133

1. ఆ. పా. యైయుండిన నపుడు మాయయగు నఖిలంబున్. 2. ఆ. పా. దృష్టాంతం
బుగా నెఱుంగంగోరి. 3. కన్మోడ్చు.

తే. పాణి¹జనియింపఁ దొల్లింటి శ భవము తెలివిఁ

గప్పి విపరీత కృత్యమై శ త్రిష్ణుచున్న
వినుత చారిత్రయైన యా శ విష్ణుమాయ
విప్రసహజ ప్రకృతియును శ వేఱుచేసె.

134

వ. ఇట్లు పుండరీకుండును విగత విజ్ఞానుండై యుండు నవసరంబున.

135

—••◆ అతనియొద్ద కొక బోయపడుచు వచ్చుట. ◆••—

క. ²మారునిమోహన తీవ్ర వి

కారము స్త్రీరూపమొంది శ కదిసినక్రియ సౌం
పారియొక బోయగుబ్బెత
చేరువఁ గనుపట్టె విప్రశ్చిత్తం బలరణ.

136

సీ. పచ్చగాజులయొప్పు శ పచరించు చేతుల

సంకుటుంగరముల శ చేయలెసఁగ

నిగనిగల్ దొలకాడు శ బిగువు చన్నులమీదఁ

గురువింద పూ³సల శ సరము దనర

ధవళతాళపలాశశ్రతాటంక రుచి మించు

చెక్కులఁ జిటునవ్వు శ జీరువాఱఁ

గొప్పన కందని శ కురులు నించుక దోఁచు

నుదుటి జేవురు బొట్టు శ కుదురు మెఱయ

తే. సన్నవలివెంపు ⁴టొల్లియ శ సగముగట్టి

సగము మునుకిడి యొయ్యార శ ముగమెఱుంగు

కంచుమెట్టెలు మొరయంగఁ గడకవచ్చు

నవ్విలాసినిఁ దగమెచ్చె శ నవనినురుఁడు.

137

క. ఆలీలావతి విభ్రమ

హేలాయశావన గుణముల శ నెవ్వని తలఁపాం

దోళింపదు ధైర్యచ్యుత

మైలోకమునందు సంగ శ జార్తం బగుచున్.

138

తే. అట్లు ముందటఁ బ్రత్యక్ష శ మైన మదన

దేవతయుఁ బోలె నొప్పునా శ తీఁగఁబోఁడి

1. వాణి జనియింప. 2. ఈ పద్యము ప్రా. ప్రతిలోలేదు. ఆ. ప. ప్రతినుండి గ్రహింపఁ బడినది. 3. పా. పా. కురువిందపూగుబ్బ. 4. నునుకాటి.

¹వలరాయఁడేల మానును

కులశీలములడఁచిజోడు శ గూర్పకయెందున్.

147

వ. ఇన్విధంబున నొకరియొకరి తలంపులం గామకళాశంకలంకురింప తమకంబు
నం బట్టుకొన గమకింపుచుండిరప్పు డప్పువ్వుబోణి యతని తలంపు దెలిసి
కొనంజూచి కొండొక ధైర్యంబు పట్టుకొని కట్టెదుర బిగువుచనుకట్టు పయ్యెద
దిగ జార్పుచు నదీ జలంబులఁ గాల్లు చేతులు గడిగికొని యొక్క కెందమ్మి
పూవుఁ దిగిచి పుప్పొడి చిందయందంద కరారివిందంబునఁ ద్రిప్పచుఁ జక్ర
వాకమిధుననిధువన క్రీడ లాలోకింపుచు, ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు వాట
కూటమికాశలు గలుగ మగుడిచూచుచున్నఁ దదభిప్రాయంబుదెలిసి మనసి
జండు ప్రేరేపఁ బుండరీకుండు లేచి యాచమనవ్యాజంబున దాని డాయం
బోయి.

148

—••••• బోయదానికిఁ బుండరీకునికి సంభాషణంబు జరుగుట. —•••••

ఉ. ఎవ్వరిదాన వెక్కడికి శ నేగెద వాయితపాటు తోడ నీ
వివ్వల నొంటిపాటున యశధేచ్ఛ రతీశవిహారరేఖఁ దో
డెవ్వరులేక, ప్రాణవిభుఁ శ డెవ్వఁడు నీకుల మెద్దిచెప్పవే
జవ్వని నిన్నుఁజూచి మదిఁజాలక వేడుక తొంగలించెడున్.

149

తే. అనిన నించుక తలవంచి శ యాననమున
నలఁతినవ్వును లజ్జయు శ నంకురింప
చేతికందిన ఫలమట్లు శ చేరఁబడుచు
నెలుఁగురాల్పడనొయ్యన శ నిట్టులనియె.

150

—••••• బోయది తన వృత్తాంతముచెప్పి పుండరీకుని వరించుట. —•••••

. బోయవారిపడుచే శ భూసురోత్తమయేను
పెండ్లిలేదునాకుఁ శ బెద్దవారు
గలరు ముసలివారు శ తలి దండ్రు లింతియ
యల్లయేటిదాపు శ పల్లెదాన.

151

క. మావారిఁ దల్లిదండ్రులఁ
బ్రోవను, ననుగారవింపఁ శ బొందె నపతిన్
భావించి గానిపెండిలి
గాపించిన నొల్లననుచుఁ శ గడుఁజింతింతున్.

152

ఆ. దానఁజేసి మగఁడు శ(తన)కెవ్వఁడును లేడు
తగినమగఁడులేమి శ మగనియాశ.

క. ఓ వెలఁది నీ చరిత్రము

నీవచన విశేషగతియు శ నీ వినయము నీ

లావణ్య భావములు మ

ద్యావము మదనానురాగ శ పదముం జేసెన్.

162

ఉ. నీ యిటువంటి సద్గుణము శ నీ నపయశావసరూప లక్షణ

శ్రీయుతిఁ జెందగల్గిన విశేష పురాకృత పుణ్యమేమనన్

దోయజనేత్రి నాదగు మనోరథమున్ ఫలియించు నీవు నా

ప్రేయసివై తివేని విధిరవెంపున బోయతవై న నేమగున్.

163

క. నీ మనసులోనఁ బెనఁగెద

నీమాటల కడుగుదాట శ నిక్కము వినుమా

కాముఁడు రతియును సాక్షులు

గా మృష గాదబలనమ్మి శ కై కొను నన్నున్.

164

చ. బిగించుదోయి క్రొమ్మెనల శ పెక్కు-వయక్కునఁ జక్కనొత్తి యొ

ప్పగ నధరామృతం బొసఁగి శ పొందికమాటల గారవింపుచున్,

దగమదభీష్ట పుష్పశరతంత్రములన్ సుఖకేళిఁ దేల్పవే

మగువతదీయ తీరనవఁమంజుల వంజులకుంజవాటికన్.

165

క. అని యనుమానింపక మన

మున మనసిజ బాణపాత్రమునఁ బొడమెడువే

దనఁబడఁజాలక బాలికఁ

గనుఁగొని తమకించిపట్టి శ కాఁగిటఁజేర్చెన్.

166

క. మును వనితజవ్వనపుసిరిఁ

గనివంశము మఱచెఁబిదవఁ శ గాఁగిటిలోనం

దనుమఱచె బ్రహ్మణుఁడు రతి

నొసరిననిక నేమిమఱచునో సుఖకేళిన్.

167

క. అదెరాయిది సాధారణ

మదిరామాత్రమున మఱచు శ మనుజుఁడు మదవ

న్నదిరాక్షీలీలోత్కట

మదిరారసలహరిచేత శ మఱువఁడె యెందున్.

168

వ. ఇట్లు మోహపరవశత్వంబున బ్రహ్మకుల సంభవుండు సంభ్రమించి పరిరం

భించి పులక కఠినా కలితగాత్రాభోగుండును బద్ధానురాగుండునునై కాఁగిలి

వదలక మదవతినతిప్రయత్నంబున నొయ్యన నెయ్యంబుగాఁ దార్చికొని

తన్నదీనవిధపుష్పితలతానికుంజ క్రోడంబున నిధువనక్రీడ లాచరించి తదనంత

రంబ జోడువాయక వేడుకజొత్తిల్లు చిత్తంబులతోడఁ దద్గ్రహంబున కేగి,

దాని జననీజనకులగు పల్ల మూములకు పల్లుండనని తన పేరు చెప్పి నమస్కరించి, వారి నే నేనలల వడపల ముందరికి పర్వంబును దానమ్మై బోయకాపురంబు నేయుచుండ, నివ్వించునల గొంతకొలంబున పప్పుపువ్వుబోసి జన్మనం బనుభవించి యొక్క శోడకు నొక్క కూసులం గనియునెంత.

169

క. ఆయాలును నాబిడలు

నాయిండ్లును నామింబు న నాబిడలును నే

తేయొక సంసారస్థి

యైయుండెం గోరినట్లు న యావి పునదొల .

170

—●—●—●— పుండలంబు నాచునలనాగల నేయుట —●—●—

క. ఈ గీతినామయంబు

సార వృథాభావంబు జూరెన న పరిపట్టదాన్

ప్రారంభముడగి పిపుండ

వారణ పల్లెల్లు న భాగనలంబు ధామి .

171

శే. అల్ప సంసారవిషయంబు నుభూనభూగ

మభిలషంబును నభిలషంబులు నుభూనభూగ

దద్విరక్తి ప్రబోధ ముభూనభూగ

చిదమలంబును మనుభవంబును నుభూనభూగ .

172

క. దుర్విషయంబు నిలుప నార్థంబు

తర్వత్తులు గనరాముండు న భావంబునెదన్

పర్వతశిఖర స్థితులంబు

నిర్వాహంబు మనుంబుగల న పల్లెనానెట్టి .

173

వ. అంతర దత్తంబులంబున పరిపట్టదాన్

174

సీ. పగలార్ద్రపున ప్ర కర్పిచ్చిమంబులగు

గాన్ధులు పాన పురీషంబు ముద్ర

ధూమకేతువు దోరణి న దుర్బలంబు న బుధ

కుత్తిమధ్యస్థుడై న సూర్యుడొండ

గ్రహరాజ భాగ్యవంశిగొండొక్క గుండొండ

నమన ప ర్థివతన న శ్చిరుంబు

దితిసుతాహితమంబు న యాచారగతుడొక్క

శశిరక్త పానీషి న సూర్యుడొక్క

తే. చంద్రకాంచాన విద్యుత్తు న సంభ్రమించె

ప్రతారారంభములంబు మన న రములు చిలిక

రాత్రిగగనంబు నక్షత్ర శ రమ్యమయ్యె
విను మనావృష్టి దోషశమా విర్భవింప.

సీ. హరునిచిచ్చులు కంటిరమురువున నిప్పులు
గురిసెఁ జండకరుండు శ గోచరముగ
నాడాడనుగ్రద శ వాగ్ని శిఖాభీల
మై నీలుచేసె వశనాంతరములు
గండభేరుండాది శ చండమృగంబులు
గ్రామోపకంఠముల్ శ గదలవయ్యె
పటుతరసంతాప శ భారకారణములై
వ్యాధులు జీవుల శ నలతముంచెఁ

తే. గల్ల రాజులు దెగిరి నిశ్శూరణంబు
దండుగలువట్టె ప్రజనాత్మ శ ధరణివిభుఁడు
బందిపట్టులు తఱచయ్యెఁ శ బాపకారి
విధిక్రతంబయియయ్య నాశవృష్టికతన.

ఆ. ఏలులింకెఁ గొలఁకు శ లింకె నొడ్డనబావు
లింకెనూతులింకె శ నింక కున్నె
యయ్యవగ్రహోద శ యముననం భోరాశి
యైన నింకుననిన శ నబ్జగర్భ !

సీ. కడువాడి కొనమాడి శ నుడిసచ్చి వేరెండి
వరులు వెంధూళియై శ ధరణిఁ గలిసె
యావనాళాది సశస్యములెల్ల భూమిని
పదనులేకయె విత్తు శ బడకయుండె
పుష్పఫలాభి సంపూర్తి శూన్యతనెల్ల
తరువులు నీరింక శ బిరుదువ్రాయె
నీరసంబై నేల శ నెరియలువాసిన
తూడిదుంపలు గ్రాగి శ మాడిపడియె

తే. నిగుడికావురు దిశలఁబెరన్బొగలు గవసె
నెండమావులతో మంట శ లెగసెఁజేదల
నయ్యవగ్రహసమయ చంద్రుడాం శుకిరణ
ధగధగద్వహ్ని కీలావి శ తానహతిని.

క. ధనికుల యిండ్లం గలిగిన
ధనమెంతయు నెత్తుకెత్తు శ ధాన్యముఁగొనఁగాఁ

జనెధాన్య వాటికాతతు

లనలశిఖా చోరబాధశ్రవనిసరియయ్యెన్.

179

చ. దురితమలీమసాంగమును శ్రీ దుస్సహరోష కరోర దంష్ట్రలున్
బరిభవ దీర్ఘజిహ్వయును శ్రీ బంధురరోదన సింహనాదమున్
ధరనిశితా సింధారయు నుదగ్రతమిఱదరిత్రతాని శా
చరి, వికృతాకృతిం గసిమనంగుచుఁ బైకొనె జంతులోకమున్.

180

వ. వెండియు నకాండప్రళయంబైన నయ్యనావృష్టి దోషంబునం బ్రాపించిన
మహామౌనంబునంజేసి తద్దేశంబున రాజనంబు తేజంబు దొలంగె, దినసరి
సరియయ్యె, సంభావ లేపుదప్పె, గర్హారభోగి బాగుచెడ, బలుగుత్తి మొత్తం
బడియె, గాంబోది బీదురాలె, నలిసె నవసె, నల్లి ప్రాసంగి గ్రుంగె, వంకె
డొంకె, మెట్టజీలుగు మాలుగయ్యె, గావర తానరంబుడిగె, సత్తెనంగ
సత్తువచెడె, వెలనడంబు వెలవెలంబాలె, బుడమముదినడె, వరిగె నురిగె,
చోమకోమలంబు చిడిచె, యవలచెలువుదప్పె, గోధూమంబు నిర్ధూమంబయ్యె,
నువ్వుకొవ్వరె, పెనరు నునురునకుఁదప్పె, మినుము మునుము మునుగె, నను
మనుమానంబయ్యె, నులవ చెలువుమాసె, బొబ్బర దబ్బరయ్యె, ననంగ
నలంగె, ముసిరి మిసిమిదప్పె, లంకల బింకంబు దటిగె, నావ ప్రభావంబు
వదలె, గండమూలంబులు నిర్మూలంబులయ్యె, జెఱకు గిరకపడె, నాకుదీగెలు
చీకాకయ్యె, బోడప్రమాదకులు తేకువచెడె, చూర చనన రంభా ఖర్జూర
కపిధతాళ హింతాళ నారికేళ నారంగ జంబు జంబీరమాతులుంగ లవంగ
ప్రమముఖ ఫలపాదప ప్రధానంబులు లూసంబులయ్యె, నలాబు కూశ్మాండ
కర్కరీషటోలిగా కారవల్లి వృంతాకకోశాటకీమూలక ప్రభృతి హితౌషధీ
నికరంబు దుష్కరంబయ్యె, దధిక్షీర పుత్రతైల మధుశర్కరా స్తోమంబులు
విరామంబులయ్యె, తుధాతుర చాలవృద్ధ స్త్రీలోక భీరుక పరిదేవ నార్త
నాదంబులును, ఘాసగ్రాససలిలపాన చరిద్ర్యంబునఁ గంటక ప్రాచీన సరస
తరుగుల్మలతా సంతతులు నమలుచుం గృశించు పశుగణంబు లొనర్చు
నంభారవంబులుప్పొంగి గగనంబుఁ గిబళింప, 'భిక్షాంబేహి, 'నాస్తిగచ్ఛ'
యను దీన నిర్దయజనాలాపంబులును, 'దరిద్రస్య మృతస్యచ' యను
దుఃఖార్తుల దీనలపింబులును 'నాలోవక్రగతిర్భవే' త్తను చింతాపరికాంతుల
భయాయత్త భాషణంబులును, 'జాతస్య మరణం ధృవమ్మను దేహత్యాగ
వైరాగ్య భాషణంబులును, "రక్షగతి పుణ్యాని పురాకృతాని యను ధార్మిక
ప్రమాణోక్తులును, 'దరిద్రతా ధీరతయా విరాజతే " యను సత్పురుషుల
యభిమాన వాక్యంబులును, "న దేవాత్సృష్టినాశః " యను పౌరాణికుల
యుపశమన వచనంబులును, జెల్లుచుండఁ గరుణాద్భుత భయానక భీభత్స

శాద్రసావహంబగుచుఁ గేదార డేత్రంబులు ధూళిమయంబులయ్యె.
 గ్రామోప కంఠంబులు పశుశల్యంబులయ్యె. గృహాంగణంబులు శవమయంబు
 లయ్యె; ¹పట్టణంబులు శుష్కిభూత మృతకడితురగగర్దభోష్ట కళేబరకబళన
 వ్యాకీర్ణ కుర్కుర కంకగృధ్ర కాక సాలావృక కోలాహల మయంబులయ్యె;
 మనుజులొకంబు పరస్పరద్రవ్య పరిహరణ వంచన తాడన మారణ తర్జన
 గర్జాదివివిధ దుష్కర్మమయంబయ్యె; దిశావలయంబు దుర్గంధమయంబయ్యె;
 నహోరాత్ర సంధ్యాసమయంబులు పిశాచ మలినచ్ఛాయా మయంబులయ్యె,
 నిట్లు మేలెల్ల నడంచి భూమింగల సారస్యం బెల్లదీర్చి చతుర్విధ పురుషా
 ర్థంబులను గావుపట్టుచు, వర్షప్రాప్తికై పర్జన్య దేవతాప్రీతిగా నొనర్చు
 మంత్ర తంత్ర జప తపోధ్యాన హోమకర్మ కలాపంబులు గావింపుచు
 శాకునిక భాషణంబు లప్రమాణంబులు సేయుచు ననన్యవార్యంబై యనా
 చారంబునకు నాధారంబును నజ్ఞానంబునకు నిదానంబును, వర్ణసాంకర్యం
 బునకు నాకరంబును, నరిషడ్వర్గంబునకు నిసర్గంబును, జంతునాశంబునకు
 నివాసంబునై యావిర్భవించిన యాదుర్భి²క్షకాలంబున.

181

సీ. పెట్టినతల్పులు శ పెట్టినట్లుండె దే

వాలయంబుల సమర్యూర్పులుడిగె
 విప్రమందిరముల శ విధిదక్కి స్వాహాస్వ
 ధానమః పుణ్యశ్రీబ్రములులేక
 రాజసాధాంగణ శ తేజంబుచెడ వీర
 భటఘోష గజవిజృం శ భణము వాసె
 నంగళ్లసాబగెల్ల శ నడఁగెవ స్తుక్రయ
 విక్రయంబులు మాని శ విజనమగుటఁ

ఆ. దల్లిబిడ్డ కిడని శ దశవచ్చె మగఁడాలి
 నమ్మయనెడునట్టి శ యలఁతవచ్చె
 గురుసహోదరాది శ పరమభౌంధవులకుఁ
 టోరుపుట్టలేమి శ కారణమున.

182

మ. క్రతుదీక్షుల్ వడుగుల్ వివాహకలనా శ ప్రారంభ సీమంతముల్
 రతి తంత్రోత్సవమాట పాటలు ప్రియాశీలంకార సారస్యముల్
 వ్రతముల్ వేదపురాణశాస్త్ర పఠనల్ శ వర్ణాశ్రమాచారముల్
 హతసంస్కారములయ్యె లేమిగడుఁబెర్రలై యెల్లెడన్ దోచినన్.

183

వ. అట్లు మానిసిమానిసిందిను కలుపుదఱమిన నుపాయశూన్యులై సకల మహా
 జనులు నాకటి చిచ్చువెచ్చున మలమలమాడి యెండి కుండ బడుగులై హత

1. పట్టణాపట్టణ. 2. ఆ. పా. దుష్టకాలంబున. 3. ఆ. పా. భటఘోటి కరటిజృం.

శేషులు పట్టణములలోనికిని పట్టణములలోనికిని బోవుచుండి రట్టి ముట్టడి
నట్టి నూతులు నుండిన నుండిన పరితరచి తీసి పవ్విరించి కులసంభవండు
దుఃఖాఁగఁ బోయితి. ప్రభువఁ డెంత నాచి నన్నునునుజుచ్చును నిట్లనియె. 184

ఇరువదియే యాశ్చర్యము. శిష్యులమున నున్నవారికి యెందునో
యెరుసును నీయింక నీయింక నీయింకనీ. పట్టి యున్నవారికి నీ
వెరువునఁ బట్టియన నున్నవారికి నున్నవారికి బుద్ధియెంతవఁదో నున్నవారికి
భరితులైతిమి యున్నవారికి నీయింక నీయింకనీ. 185

ఈ భుక్తియొక్కయును
నీదరియును నీయింక నీయింకనీ. 186

ఈ భుక్తియొక్కయును
నీదరియును నీయింక నీయింకనీ. 187

అని యున్నవారికి నీయింక నీయింకనీ. 188

అని యున్నవారికి నీయింక నీయింకనీ. 189

అని యున్నవారికి నీయింక నీయింకనీ. 190

1. పట్టియొక్కయును. 2. పట్టియొక్కయును. 3. పట్టియొక్కయును. 4. పట్టియొక్కయును. 5. పట్టియొక్కయును. 6. పట్టియొక్కయును. 7. పట్టియొక్కయును.

త్రైలింగ్యమధ్య భూతలము కృష్ణాగౌత
 మీ ప్రవాహంబుల శ్రీ మిగులఁబండుఁ
 గాళింగమధ్య దిశ్శుండుంబు లాంగూల
 శారదానదులచేఁ శ్రీ జాలఁబండు

తే. వెండియును జిత్రమిట్లనా శ్రీ వృష్టియైన
 నంబుజాక్షి నభోనభ శ్రీ స్వద్వయమున
¹వర్షమొప్పార గౌతమి శ్రీ వరదముంపఁ
 బార్షవముల యూళ్లు పదివేలు శ్రీ బండునెపుడు.

190

సీ. ఏత్రోవఁజూచిన శ్రీ నేప్రోద్దు సలిలాన్న
 సత్రశాలాజన శ్రీ సంభ్రమంబు
 లేయూరఁజూచిననెల్ల ధాన్యంబులు
 శోరుపట్టెడు ప్రజా శ్రీ ఘోషణంబు
 లే యిండ్లఁజూచిన శ్రీ నిగిదిరాకరసంత
 తోల్సవతోరణాశ్రభ్యుదయరేఖ
 లెవ్వరిఁజూచిన శ్రీ నివ్వటిల్లెడు దయా
 దాన సౌజన్య విద్యా నిరూఢి

తే. ²యెచటఁజూచినఁ గనుపండు శ్రీ విందువిదన
 నారికేళామృతనసపురన్నా గముఖ్య
 భోరితశృంగారవన పరంశ్రవరలచేతఁ
 గోరికలుము⁴ంచు గౌతమీతీరభూమి.

191

తే. ⁵దివ్యమై తగుగౌతమీ శ్రీ తీరభూమి
 భోగమోక్షంబులకు జన్మశ్రభూమి సువ్వె
 జన్మసంస్కారఫల విశేషంబు గలుగు
 వారలకుఁగాని కలుగ దశవ్వసతిసుఖము.

192

వ. ఈ వృత్తాంతంబు మున్ను పెద్దలవలనవిని యెఱుంగుదు నందులకుం బోద
 మని నిశ్చయించి.

193

సీ. కొడుకుఁ జంకటనిడిరకొని బోయి⁷యిల్లాలిఁ
 జక్కఁగా వీపున శ్రీ సంతరించి
 గంజిచి త్తడికి నీరగలు పోకముసిరెడు
 నుగ్గంపుకుండచే శ్రీ నొకటిపూని

1. ఆ. పా. దర్పమొప్పారగౌతమీ దరులుముంప. పార్షవభూములు 2. ఆ. పా. ఏమిచెప్పదు కనుపండు. 3. ఆ. పా. సలిత. 4. ఆ. పా. మించు. 5. ఆ. పా. వారి జానన గౌతమీ తీరజనతి. 6. ఆ. పా. సందిటనిడుకొని బోయియిల్లాలి. 7. ప్రా. పా. పోయియిల్లాలి.

యొక్క కరంబున శ నెక్కుడించిన విల్లు
గోలలపిడియంబు శ గూడఁబట్టి
నడునెత్తివైఁద్రాటరమడచి చుట్టినచింసి
యొఁతాకుచాప వరహించి క్రుంగి

తే. పీనుఁగుల నెత్తుకొని నిజశస్త్రానమునకు
జరుగువెక్కురు బడుగు పిశశాచమునఁగ
మైలవట్టిన మైచాయ శ మ్రాఁగు¹పడుచు
పుండరీకుండు గౌతమీ శ భూమికరిగె.

194

తే. ఇట్లు కతిపయదినముల శ కచటనచట
నాకలంబులు దినుచు నల్లల్లఁజేరి
పుండరీకుండు గౌతమీ శ పుణ్యభూమి
నంతపాపక్షయమునకై శ యబ్జగర్భా.

195

చ. చనిచనికాంచె విప్రుఁడు బిరస ప్రసవప్రసాత్పరాగసం
జనితసుగంధబంధురలశనజ్జల శీకరశీతవాతపో
తనిరుపమాన శైత్యనిరత ప్రతివర్ధిత సత్తపోనతా
దినియమ నైష్ఠిఁప్రతితి శ తీరములంగల గౌతమీనదిన్.

196

వ. ఇట్లుగాంచి యనతిమూరంబునఁ గరంబులు మోడ్చి.

197

ఉ. రంగదనిద్ర సద్రుచివిశ్రాజిత పద్మసుగంధసమ్మిళ
ద్భ్రంగకనంగ భంగశశి శ దీప్తకనర్ప కృతానుషంగకా
శాంగసశీకరోత్కర సరమగ్రతరంగకు మ్రొక్కె-గౌతమీ
గంగకభంగురాభ్యుదయ శ కారణకారుణి కాంతరంగకున్.

198

చ. తరఁగలవెల్లుఁ గ్రొన్నురువు శ తండము మెరిగుజలత్కణావళీ
విరళతయున్ భ్రమీవలయ విభ్రమమున్ లహరీపరంపరా
సురుచిరభంగియున్ జవము శ సొంపును బెంపెసలార వచ్చునీ
గరిమ త్రిలోకలోచన విశకాసము సేయుఁగదమ్మ గౌతమీ.

199

ఉ. కొండలు వ్రక్కలించి పటుశూలనిపాతము నాచరింపుచున్
జండతరోగ్ర నక్రముఖ శ సత్వవిహరి సముచ్చలన్నహా
ఖండతరంగ హస్తములఁ శ గంకణముల్ వెదచల్లుచున్ సము
ద్దండత వచ్చునీనిబిడ శ దర్పము మెత్తుఁగదమ్మగౌతమీ.

200

వ. అని కొనియాడుచుం బుత్రసహితుగడై పుండరీకుండు దత్పుణ్య వాహినీ
ప్రవాహంబున నవగాహించి దప్పిగీర సలిలపూరంబులు గ్రోలి దుష్కర్మ

విముక్తికిం బాత్రంబై వెడలి తత్తీరంబునఁ గొంతదూరంబు చనిచేరువ
నొక్క యగ్రహారంబుచూచి డాయంబోయి. 201

— { పుండరీకుండు బోయదానిని చిన్నవానిని మట్టిచెట్టు క్రిందనుంచి
యగ్రహారములోనికి భిక్షుమునకుం బోవుట. } —

క. గ్రామోపకంఠమున వట
భూమిజ మొకటున్నఁజూచి శ బుత్రునిదానిం
బ్రేమమునడించిభిక్షకు
భూమినురుఁడరిగె పత్రపుట హస్తముతో. 202

తే. బ్రాహ్మణుండు ధర్మపథముచే శ పట్టియింక
1యువతిపుత్రావలోక నాశ్శబ్యదయమొంద
మనకునుండుట దగదని శ మాయసతియు
మాయబాలుండు నవ్వల శ మాయమైరి. 203

క. మాయాకారాగృహమున
బోయతయనుపాశబంధమునఁ బాపిరమా
నాయకుండు పుండరీకునిఁ
బాయకయిఁక దివ్యరాజ్య శ పదవియునిచ్చు. 204

తే. అధికవిజ్ఞాన నిధిమైన శ యవనిసురుండు
పుండరీకుండు త్రైలోక్య శ పూజితుండు
కోరికొని మాయ నీ దురారచారదశకు
వచ్చెఁగాక యతండు దుర్రావించితుండె. 205

తే. ఉత్తమజ్ఞానవిధిఁదేల్పు శ నొక్కవేళ
నురుకృపామృతమునఁదేల్పు శ నొక్కవేళ
నెప్పడెవ్వరి నెటుసేయ శ నిచ్చగించు
నట్లకావించు లీలార్థ శ మచ్యుతుండు. 206

తే. ఉభయకర్మఫల ప్రాప్తినిొందఁజేయు
నుభయకర్మవినిర్ముక్తి శ యొగినొనర్చు
నచ్యుతుండె కర్తయనియుండు శ ననఘమతికి
నొదవు తుదియందు విష్ణుసాయుజ్యలక్ష్మి. 207

వ. ఆ సమయంబున. 208

క. తనమాయాపటలముదా
పునహరి సాక్షాత్కరింపఁ శ బూనివసించె

విను తెరలోపల వెలువడి

కనుపండువుగాఁగనిలువఁ శ గలనటులీలన్.

209

తే. జలధరచ్ఛన్న సత్తత్ర శ సమితఃఖోతె
మాధవునిఁగొల్చి తస్మహాశ్రమాయతోస
నారదాది మునీంద్రబృందారకులును
జేరియుండిరి తత్కృపా శ శ్రీలుచూడ.

210

క. వారున్నయట్ల సచ్చర
లారూఢవిమానలై సశ్రమంచితపుష్పా
సారములు గురియనుండిరి
శ్రీరమణుని యాజ్ఞవిప్ర శ శేఖరుమీఁదన్.

211

వ. ఇవిధంబున భాగవతశ్రేష్ఠుండైన పుండరీకుండు వేదగ్రామంబున విష్ణు
మంత్రాలయంబు ప్రవేశించి సంసారక్షుధాతాపశాంతికై వైరాగ్యపాత్రం
బున నుపనిషద్వాక్యంబులచేతం గైవల్య లక్ష్మీఁ బరమానందా మృతభిక్ష
యడుగం గోరియున్న యమ్మహాయోగి పుంగవుండు గావున నయ్యగ్రహ
రంబుఁజొచ్చి యొక్క పుణ్యగృహంబునకుంబోయి యభ్యంతరవర్తిని నయ్య
ల్లాలిని 'భిక్షాందేహి'యని పలికిన విని అయ్యా వేళగాదు తిరిగిరమ్మనిన
వెండియు నిట్లనియె.

212

క. అల్లదెయూలును బిడ్డఁడు
నుల్లలనుడుకుచును నోర్వరకున్నారు కడుం
బెల్లగునాకటి చిచ్చునఁ
దల్లీలేదనక భిక్షురదయనిడుమనియెన్.

213

తే. పుండరీకుండు దానునాశపువ్వఁబోణి
తనకులాంగన యీయిల్లురతనదిగాఁగ
నెఱుఁగనేరక భిక్షుదాఁ శ దఱమియడుగ
నాపతివ్రతపతిమాట శ తాటయెఱిఁగి.

214

వ. ఇదియేమొకో భర్తనదికింబోయి తీర్థంబాడి వేగిరంబరాక తడవుచేసి మధ్యా
హ్నంబు దిరిగెఁ గుతపకాలంబు దప్పక బ్రాహ్మణుల నర్చింపవలయునని
విచారించుచున్న దగుటంజేసి సావిత్రి యాలోసనే భిక్షాందేహియనిన వేళ
గాదనినంబోక యాలుబిడ్డ లాకొన్నవారని దయదోప భిక్షార్థియై పలుక
నవ్వచనంబు తనమనుచూడఁ బుండరీకుండు పలికిన కపటంపుఁ బలుకని
నవ్వుచు నొక్క తామ్రపాత్రంబు దోముచు నిల్లువెడలివచ్చి ముంగిటనున్న
పతినవలోకించి,

215

తే. ఎంతదడవాయె యమునకుఁ శ నేగిమీరు

తీర్థమాడింతకపుడెయే శ తేరరాదె

పిడపనను నిట్లు భిక్షవేరడెవరు గాని

బ్రాహ్మణులఁ గొల్చి తెండు శీరఘ్నమునఁ బోయి.

216

వ. వేగిరంబవచ్చి వంటయును వేళదప్పకుండ బ్రాహ్మణుల సర్పింపవలయు నగ్ని
హోత్ర దేవపూజా విధానంబు లాచరింపవలయు నాయితము సేయుమనిన
భ్రమయింపుచు మాయలాడుచు నచ్చి ముని వాకిట బెండుపడి యూరకున్న
వారిది యేమనిన మారు త్తరం బీ నేరక కళవళించి.

217

చ. భ్రమసి యతండు వెండియును శ పట్టెడు నాకళనంబు వెట్టుము
త్తమసుచరిత్ర తల్లియని శ దైన్యము దోఁపఁగఁ బల్కుచున్ననా
యసుచలియించి యేమియిది శ యక్కట భూతము సోకఁగోలుత
న్ను మఱచియాడెఁగుంగఁగు మనోవృద్ధుఁడయ్యెడు నేమి సేయుదున్.

218

సీ. ధాతువుల్ దప్పిన శ లమకము చందమో
యక్షివిభ్రమము లేరదదియుఁగాదు
నీటిలోనక్రంబు శ నిగుడభీతిల్లెనో
యంగకంపంబు లేరదదియుఁగాదు
కార్యంత రాన క్రియగల విలక్ష్యత్వమో
యూర్తభావంబు లేరదదియుఁగాదు
బ్రహ్మవిద్యాతత్వ శ భావనచలతయో
యానందలహరి లేరదదియుఁగాదు

తే. కానఁడక్కినవేమియుఁ శ గనుఁగొనంగ
నొంటినది కేగి రాఁగనశత్యుగ్రభూత
వికృతి మైసోకుటయతప్పరదకటదీని
కేదిప్రతికృతి చింతింప శ నెవ్వరింక.

219

సీ. ప్రత్యక్ష విష్ణురూపంబు సాలగ్రామ
మర్చించు భక్తినిశితైశ్వర్యసింహ
బ్రహ్మంబు హరియకారభావించు నేక ల
సావభావమున యోగనురూఢి
సంసారసుఖము నిరస్సారంబుగాఁ జూచు
మృగతృప్తి కాజలశముగఁ దలంచి
వైష్ణవమాయ సర్వము గవితర్కించు
నారదాదుల బోధనంబు నమ్మి

తే. శుద్ధసాత్వికమూర్తి విశశుద్ధబుద్ధి
సత్యసంధుండం దియః ప్రసాదేన సద్గుణములుండం
బ్రహ్మకులసంభిప్రసాదం నీతం సమవేశం
నిట్టిదురవస్థ ఘటియించితే నే విధాన !

220

ఉ. ఈ దురవస్థకు నన్ను పాత నేనెవ్వరూ దానియ్యి దురవస్థకు దానియ్యి
దాదివిధాన ధారసరిశీలనయ్యిండు సద్వహ్యతల సేవ దా
మోదరుండార్థ సత్సంగుతోడైత నా పరిగె గమంగతం బ్ర
హ్మదు ధృప్తున గరిండుని నీ కరుణమరిగించిన యర్థము త్తిరిస .

221

తే. భూతములకెల్ల నాధాన శి ఘోర్మమున
విష్ణుడీభూత వికృతి వేదవిష్ణుగారిం
బుండరీకుం డితంబు నా శివసంక్షాంక్షాంక్షాని
యేబటిప్రతిసగుడు నే శి నీయింబు.

222

వ. అని ప్రాప్త్యముల చరితంబున నితరమంత్ర తంత్ర విధానంబులకుంబోక
యయ్యుత్తమ పరిప్రకాశితంబు నిజ పరిప్రకాశ్య మహాప్రభావజనిత విజ్ఞాన
పితేషంబున సరితంబునదిగా గర్విస్తూండెయని నిశ్చయంబు ప్రదీపించినం
బులకించి యా గర్వింపజరగవలయునని నాహాయులు బ్రార్థించిన.

223

—◆— { పుండరీకుండు విష్ణుమాయా పాద స్థలం పరిపూర్ణంబు కాంగ }
విష్ణుమాయా కృత ప్రకాశమగుట.

మ. కురిసెం బుభుక్షులపాశులభ్రమణం బట్టి తనెండ ప్రాప్త్యంబుల్ల
మొరసెం దివ్య వృక్షంబునానా మూల సుశ్రీమూలంబునా లంకామూల
బెరసెన్ వేదజమధ్యని స్ఫురంతా శి జయపాద తన్మోక్షాంతర
విరిసెన్ ధర్మపరిత్రాంత్రంబు నా మూలంబు శి వ్యమూలది ము మూలంబు .

224

అ. సావంబుట్టివట్టి శి జాతి గర్వింబులతోట
విప్రుహృదయమపుడూ శి విహార మధ్య
విష్ణుమాయాంబుడన శి విధి మల్ల మంత్రంబు
లమంగడలంచి పరిగెడిలంబు నా ప్రాంతంబు.

225

వ. అంత.

226

సీ. విక వచనశ్లోకములకీర్తనయింప
ధవళలోచనములం శి గుణగుణసంగ
ప్రజకుండల సమశ్చయ్యల గుండలంబుతో
మందస్మిత శ్రీలలిత మంబులంబు

అభినవకాన్తుభ శ ప్రభలతో వక్షస్థస్థ
 లస్థరమాదీ ప్తిరలతలునిగుడ
 స్వర్ణ పీతాంబర శ చ్ఛాయతోజలరుహ
 రాగకాంచీరుచి శ రాజిమెఱయ

తే. బాహుదండ సముద్దండ శ పద్మశంఖ
 చక్రకామోదకీ మహాశ్శక్రమొప్పఁ
 దేజముల కెల్లనుత్కృష్టతేజమగుచుఁ
 గరుణలక్ష్మీశ్వరుండు సాక్షాత్కరించె.

227

వ. అట్లు డెందంబునకు వాక్కునకు నందరాని యమృతచిదానంద స్వరూపంబగు
 నాదినారాయణదేవుండు ప్రత్యక్షుంబైన నద్దేవుని శ్రుతిసీమంతినీ సీమంత
 సిందూర రజంబులగు శ్రీపాదార విందంబులవలనం బ్రసరించు నరవిందోద్భవ
 పురందర ప్రముఖ బృందారక పూజిత పారిజాత ప్రసూనదివ్య సౌరభ
 సౌభాగ్యంబును, శ్రీవత్సలాంఘన సులక్షితంబగు వక్షస్థలంబున నిగుడు
 కాతుకోత్సవ శ్రీపరిరంభ సంభ్రమ ప్రసక్తలక్ష్మీవయోధర గంధసార సురభి
 గంధ పరంపరా సారస్యంబును, చూర్ణకుంతల రేఖా బంధురంబగు ధమ్మిల్ల
 వలీ బంధంబునం బొలయు గర్భకేతకీభూత కోమల శ్యామల తులసీమంజరీ
 మంజుపరిమళ ప్రవాహంబును, బహుప్రకారంబుల నాసికాపుట కుటీరంబులం
 బొగపులు వార మనోహర శారీరభూరి రుచినిచయ చాకచక్యంబులును,
 దత్ప్రభల నల్లిబిల్లిగొను శంఖ చక్ర కనకాంబరా భరణకిరణ తరంగ సమాం
 దోళనంబులును దన్దయాఖరేఖల నొరయు మందస్థిత కరలోచనాంచల
 మరీచి చంద్రికా ప్రసరణంబులును, గప్పారి యొప్పు నవలావణ్య యశావన
 సంపద్విలాసంబును ద్రైలోక్యసామ్రాజ్య మూర్ధాభిషేకలాంఘన ప్రాభవ
 ప్రసాదలక్ష్మీ ప్రభావాతిశయంబును, బెనుబండువు సేయం గన్నులానంద
 రసమగ్నంబులై నిగుడ సందర్శించుచు మోడ్పుఁగేలుదోయితోఁ బ్రదక్షి
 ణంబుచేసి యగ్రభాగంబున.

228

చ. సనకసనందన ప్రముఖసంయములూహ లొనర్చుతత్వము
 న్వనజజముఖ్య దేవ పరివారము నేలెడు రాచవారలున్
 ఘనతరభక్తియుక్తజన శ కామఫలప్రదదై వతంబవై
 తనరెడుసీవు నెచ్చెలి విరధంబునఁ దోచితినాకు సచ్యుతా.

229

మ. దురితావాసము పుణ్యనాశనముచేతతో జాడ్యమూలంబు సం
 సరణం బాత్మకళత్రపుత్ర ధనదోష వ్యాధిపీడాకరం
 బరయం జిక్కితి దీనఁజాలునిఁక నశ్నర్థిం గటాక్షింపవే
 హరినారాయణ కృష్ణకేశవ ముకుందాదేవ దామోదరా !

230

క. తుడుగ్గోనోపు సంగసా

కోనభిదేరియింపం నేమో శ నోచుగలనె మి

పొదస్మరణ స్మరణమున

టాదయ్యవనిలిచెనొక శ యవ్యయపునమా.

231

వ. లుని మహాభాగంబు శ్రేష్ఠులంబును పుండరీకుండు పరికినఁ బుండరీకాక్షుండు

ప్రసన్నుడై గంధము పొలుంబును గంధలిండు మందస్మిత చంద్రికా పల్లవం

బులవై జూలిన భవభిభవత కలఁచివీక్షణ ప్రసాదమధుర సుధాపూరంబున నభి

షేకం జొర్చి ఘంఠమోళుగా సంగసాగిహాస గహాస దండవ్యామాస మర్క

స్థానుండ్లై నుండునెనునె పృథ్వి తొలఁబునూన్చి యట్లనియె.

232

క. నీమనసు ముండఁ జేవన

సోమోమోదలసమయ్య శ నానందలనో

డీడీదీ నీడీదీ దీప్యంతే

నీనందనలయగంధంబు శ నీధులయి పసఁబు.

233

ఆ. లుస్మగ్గోనోమూనె శ యులఁబుంబును

మామూదగిహులొన శ ములుగి నేస

పయిగునిచ్చెనొక శబ్దములే సంగసాగ

మాపాదురతిబుట్ట శ మునుంగుచంద్రు.

234

క. రాజసతొమస ముతిములు

చీబంబులు మూయసొంపు శ పెంపొనరింపె

రాజ్యు సోర్వినెను గ

దౌర్వ్యజముం డెలఁపంగనరమ శ ధోమముం బొపున .

235

వ. శౌవున సహారాగ నుంహాదు పతంబులుగు రాజసతొమసంబులు విసర్జించి

యుత్తమసోర్వగిజ్జాపంబున పన్ను సోలగ్రామస్వరూపు నారాధించిన నిన్ను

మోహంపదలంది గొడ వొరగునిం బంది బ్రహ్మాపదేశంబు నేయించి

యదిసొలగ వండుము నీచుపస్పృశియంబు మాన్పుటకు నపూర్వమాయా

విలసిలేంబగు సంగసంగబధిగకుంది యేనబ్రతిచ్చాడుయుగబోలె నీపింపంజేసి

తానత్తగులుపెట్టి పుంర్వజవంతులగు నీర్ణితేమంబులు నొలంగించి యచిత

పదం బొసంగుటకు యుతప్రమాసంబు నొకరింపవలస నట్లు గావున

నీవు నింక మోపవీకొర మోరుండ్లవై యల్పపల్వల కలుషవారి పంకంబున

మునుంగుచుం దేలుమగిడు మహిమసంభారంబు బొచు గోపాలుని చందంబున,

నిద్రామంద్రులైన పొరగిశేవుననుండి ముందు జూగరూకుని మాడ్కి , మదిరా

పానంబున మత్తిలి శిధిలీ కృతాంగకములతో నింద్రియజ్ఞానంబు లేక నిద్రించు
 స్త్రీలనడుమ నింద్రియ భంశంబు లేక పరిభ్రమించు శుద్ధాత్మనికై వడి,
 మాయావిషయ భోగంబులం జిక్కి మ్రక్కి పాపంబులంబొరలుచున్న మూఢుల
 నవలోకించుచు నమస్తవస్తు విస్తారంబునం దదంతర్భించిత తేజోవిశేషుండ
 వగుచు సత్పురుషులం బ్రబోధించుచు భూలోకంబునం గొంతకాలంబు మహా
 భాగవతుండవై ప్రసిద్ధివహించి తుదినాయుండు జెండగలవని ప్రసాదించి హరి
 యంతర్హితుండయ్యె దద్యాకృత ప్రమాణంబున నా పుండరీకుండును ప్రహ్లాద
 నారద పరాశరప్రముఖ మహాభాగవత శ్రేష్ఠులతో జగద్వర్ణనీయుండై యట్లనె
 కొండొక కాలంబు బుధపుంగవులకు హర్షోత్కర్షంబు గావించుచు హరి నారా
 ధించుచు నుభయకర్మ నిర్దుక్తుండై ధర్మకళత్రంబైన సావిత్రియుం దానును
 జ్వాలాసహిత ప్రదీపంబునుంబోలె సాలగ్రామ గర్భబ్రహ్మ నిర్మాణ తేజస్స
 నాధుండయ్యె నిది జగద్విఖ్యాతంబు. 236

క. ఈపుండరీక చరితము

పాపపునంసారతిమిర శ పటలంబడఁచున్

దీపింపఁజేయుబోధము

దీపము క్రియమాయ యింటఁ శ దిరిగెడు వేళన్.

237

వ. అని యివ్వధంబున మార్కండేయ మహామునీంద్రుండు ముని¹బృందారకుల
 విస్మితులం గావించి విరించితో నిట్లనియె. 238

మ. జలజాతోద్భవ పుండరీకుఁడు విశేషజ్ఞానియైయుండియుం
 బలుపాట్లంబడె విష్ణుమాయ నికఁజెప్పన్వే²డి నిర్వాణని
 శ్చలితబ్రహ్మ విదుండొకండు నిలువన్ శ శక్తుండె తన్నాయకున్
 వెలయందత్కరుణాశ్రితుండు విలిగారవిశ్వంభరామండలిన్. 239

క. నావుడుఁ దద్వచనముఁదన

భావంబునఁ దిరుగఁ దిరుగ శ భావించియుబో

ధావహితుఁడు గానేరక

యావిధిహరిమాయద్రిప్ప శ నపుడిట్లనియెన్.

240

మ. అకటా యేమిమునీంద్రబాలుఁడవై మూఠాత్మండలౌ వెట్టి పౌ
 సకలబ్రహ్మమునీంద్ర దైత్యదివిషతృప్సంఘంబు నిన్నెచ్చునే
 యొక మర్త్యాధముఁ బుండరీకుఁదనమా శ యోపాయకృత్యంబులన్
 వికలస్వాంతునిఁజేసెనంచు గుటిగా శ విష్ణుం బ్రశంసించినన్. 241

— { బ్రహ్మదేవుఁ డహంకరించి యా విష్ణుమాయఁ దనపైఁ
బన్నింపు మని మార్కండేయునితో వాదించుట. } —

శిన్ని కథలేలచెప్పెద
సన్నీచున్ మోసపుచ్చురటిది చిత్రంబే
సన్నినమాయలు నావైఁ
సన్నింపుము నిర్వహింపఁబడిలుఁడవై సన్.

242

తనిచేఁగాకుండిన
తపమునఁగల్గు బల్మిరనెరపుచునై సన్
శ్యాతిగ ననుభ్రమియింపుము
సూతము నీకేమియిదియె శ చోద్యమాగాదే.

243

కారిదనమాయ పన్నినను శ నందతి వెట్టులఁజేసిసట్లయీ
పరలు మునీంద్రులుం బొగడఁ శ జోద్యమగా భ్రమియించియో మునీ
స్వరయిఁక విష్ణుమాయ గెలురనందరమే యని నీవు మెచ్చగాఁ
పరఁగెడుఁగాక బ్రహ్మచారు శ పద్మభవాండము దానెయేలుచున్.

244

అని క్రోధించి.

245

కనున్ బ్రహ్మనె హరిమా
మానాటక చక్ర విభ్రమాయత్తుఁడనై
మని గతి దిరుగునునట
యీ నీచోక్తులును వింటి శ రేయెయ్యెడలన్.

246

ఈ సురసంఘము నీవును
గాసామర్థ్యంబు పద్మరనాభునినిజమా
మాసామర్థ్యముఁ జూచెద
గాసన్నంబై స వేళరయది యట్లుండెన్.

247

శిదిగో నేడు నేను చరాచర నిర్మాణ కర్మంబులు వినర్జించి లోకపరిపాలనం
బులు సాలించి నిర్విఘ్న పరబ్రహ్మయోగాధీనమానసుండనై నిర్వాణ తత్వం
బంగీకరించి యొక్కవిహిత పుణ్యస్థానంబునఁ దపంబు సల్పుచుండెద, నే
నాసిపోయిన వెనుక సృష్టి చీకట్లుగొని లోకంబులకు దిక్కులేక జంతులో
ంబు చీకాకుపడుచుండ నిర్వహింపఁజాలక వట్టి యింద్రజాలంబులు పన్ను
ని యాడుచు మిముఱోంట్ల భ్రమియింపుచున్న విష్ణుండును నీవును, దేవ
సుని సంఘంబులతోడవచ్చి జగత్పరిపాలనంబునకు నన్నుఁ బ్రార్థింపుచున్న
ప్పుడు నిన్ను మందలించెదఁగాక యిప్పుడు వృధా ప్రతిజ్ఞలాడనేల యని

1. ఆ. పా. నుండి యిదియు దీనిక్రింది కందము గ్రహింపబడినది. ప్రా. పా. లో నివితేవు.

దిగ్గునంగొలుపువిచ్చి యా ప్రజాపతి యొక్కరుండును భేచర గమః
మందర పర్వతంబునకుం జనియె నంత.

సీ. బ్రహ్మసోయినఁదోఁడి శ బ్రహ్మలుఁజ్రొయిరి
సృష్టిక్రియాలీలఁ శ జిక్కుపఱచి
వేదశాస్త్రాదిక శ విద్యలెల్లను మింగి
యాసరస్వతీయ త్త శ నాశ్రయించె
బ్రహ్మరథంబు నిశ్వాప్యపారమైననం
చేలువిచ్చి మానస శ సరసికరిగె
బ్రహ్మతేజ న్భూర్భివాసిన సత్యలో
కంబు పెంజీకటిఁ శ గవసియుండె

తే. పద్మసింహాసనాగ్రంబు శ పాడువారె
దానసత్యతపోజ్ఞాన శ ధర్మపరులు
బ్రహ్మపదవాను లట భయశ్రభాంతులైరి
తద్విధంబేమి చెప్పదు శ ధర్మతనయ.

సీ. ప్రభమాసెనర్క బింశబంబునఁ జంద్రికల్
సడలెచంద్రునియందు శ జాతవేదు
దాహకత్వముమానె శ తారాగ్రహచ్ఛాయ
లెడలెనోషధుల యందొకెసత్వ
మబ్ధిదరంగంబు శ లడఁగె నేఱులవేగ
ముడిగె వాయువులు వీరయుటలుదక్కెఁ
గాలమార్గంబు వశక్రతనొందె జపతపః
క్రతుకర్మ ధర్మసంగతులు పొలిసె

తే. జననములులేక జంతుసంశ్చయము గలిగె
దైత్యమునిదేవతాకోటి శ తల్లడిల్లె
బ్రహ్మతేజంబువాసిన శ పద్మజాండ
మండలంబెల్ల చీకటి శ మానుపడియె.

—●— { అటుత్వాత మార్కండేయుఁడు విష్ణుమూర్తిని స్మరింప }
నాతఁడు ప్రత్యక్షమాట.

క. ఆయజుఁడు పోవశూన్యం
బై యుండిన జగముఁజూచి శ యచ్చెరుపడుచుం
బోయిరి సురాసుతాదులు
నాయెడ గమివిచ్చి బెగడి శ యయ్యెగతులన్.

3. అంతయు నామృకండునుతుఁడతక్కఁగనుంగొని పద్మయోనిన
త్యంతవిమూఢుఁగావగచిరయవ్విధి లోకము లెల్లమాయుచున్
జంతువినాశమైస్సృజన శ చాలకకాలము విన్ననై న శ్రీ
కాంతుభయాపహారిఁ ద్రిజగత్పతి సంస్కరియించె భక్తితోన్. 252
- . ఇట్లు కన్నులు మూసికొని యంతర్ధ్యానంబున సంస్కరించిన నాక్షణంబు. 253
- . దినకరకోటి ప్రభతో
మునిముందటఁదోచి పలికె శ ముదమునమేఘు
ధ్వనిఁగేవలుఁడవ్విష్ణుఁడు
జననాయకయమృత ధార శ జాతెడుభంగిన్. 254
- . పరమమునీంద్ర యోభువన శ పాత్రచరిత్ర మృకండుపుత్ర నీ
గురుపరమార్థబోధమునశకున్ మదిఁగొల్పక బ్రహ్మదా నహం
కరణపరాయణత్వమునఁ శ గానకనన్ను నధఃకరించిదు
ష్కరతరపీడచేసెఁ ద్రిజగంబులకంచుఁ దలంక నేటికిన్. 255
- . అని నిజాభిప్రాయంబెఱుకపడం బలుకుచు ముందట బ్రహ్మ తేజోరూపం
బున నున్నం గన్నులువిచ్చి మార్కండేయుండు. 256
- . అవ్యక్తుఁడై న విష్ణుని
నువ్యక్తధ్యానయోగ శ నుందరమూర్తిన్
దివ్యజ్యోతిర్నండలు
నవ్యాహత శంఖచక్ర శ హస్తునిఁగనియెన్. 257
- . కనుఁగొనియశ్రుబిందువులు శ గారఁగనంజలి బంధ మొప్పగాఁ
దనువునఁగంటకాంకుర విశ్రాంతానములీనఁగ భక్తిగద్గద
స్వనమునవేదవాక్యముల శ సన్నతిఁజేసె మహాద్భుతోత్సవం
బునఁదనుఁదానెఱుంగక ప్రశమోదనుధాంబుధిలోలలాడుచున్. 258
- నారాయణ దేవకృపా
పారాయణ భక్తలోక శ పాలన విద్యా
కై రవ చంద్రోదయ మా
యారమణీరమణయక్ష శ యానందనిధీ. 259
- కేవలమగు నీతత్వము
భావింపఁగ నెంతవాఁడ శ భవదీయకృపాం
భోవాహనుధాధారల
నీవిభవముగలిగెఁగాక శ యీశ్వరనాకున్. 260

—◆— { మార్కండేయానికి విష్ణుదేవుండు దివ్యదృష్టి నివ్వఁగా నమ స్తమసు } —◆—
జక్కఁగాఁ గనఁబడుట.

వ. దేవావిధాత దుర్మీతింజేసి భువనంబులకు నపాయంబు వాటిల్లె, ప్రాణిగణంబు సంక్షీణంబయ్యె, భయభ్రాంతులై సురాసుర వరేణ్యులు దిరుగుచున్నవారు వీరిం గమనించి లోకంబుల కభయదానంబు ప్రసాదింపవేయని ప్రార్థించిన నా పరమపురుషుం డిట్లనియె. మునీంద్రా ! లోకంబులు మదీయ మాయా నిర్మాణంబులని కానక విధాత తనచేత సృష్ట¹ంబులై నవని యహంకరించి దురభిమానంబున నిట్లు చేసినవాఁడుగాక లోకంబుల కతనిచేత నపాయం బెట్లు ప్రాపించు నతని దృష్టికట్లుందోచె నంతియ చక్కం జూడుమని దివ్య దృష్టి ప్రసాదించిన చరాచర² ప్రమాదంబులు వీతంబులై చంద్రసూర్య పావక ప్రభాభి రాశుంబులయి జగంబులు గానవచ్చిన నచ్చెరువంది వందన సహస్రంబు లాచరించిన నతని మన్నించి వెండియు నిట్లనియె. 261

ఆ. అస్మదీయమాయ శ్రీ యఖిలంబుననక తా
బ్రహ్మననుచు లోకశ్రవణినటంచు
యోగిననుచు నున్న శ్రీ యుబ్బెల్లనడఁగించి
పిదపలోకమునకు శ్రీ ముద మొనర్తు. 262

వ. కొండొక గాలంబు చూచుచుండుమని తన యభిప్రాయంబెఱిగించి హరి యంతర్హితుండయ్యెనంత. 263

—◆— బ్రహ్మదేవుండు తపస్సు నారంభించుటకుఁబోవుట. —◆—

సీ. రాజేంద్ర వినుమట్లు శ్రీ రాజీవసంభవుఁ
డాగ్రహంబున మంద శ్రీ రాత్రియందు
నుగ్రతపంబు సేయుటకు నై పోవంగ
నడుమన నేక పీఠములుదోఁచె
మదిమదినుండి బ్రహ్మపదంబు పొయిట
గాదనిమోసె నాశ్రకాశ వాణి
హరిమాయఁ గడవరాశ్రదని యొక్క సెట్టున
దర్పించి పలికె భూశివజంబు

తే. తలఁపనట్లన యాఁగదా శ్రీ తండ్రిదైవ
మనకయవమాన మొనరించు శ్రీ నధమజాతి
కేటివిజ్ఞానసంపద శ్రీ యోగితపము
లేలసిద్ధింపనేర్చు నశభీష్టఫలము. 264

అతిశాసతామసమతు

అతులానంద ప్రకాశశ్రమగు యోగకళా

రతినిర్వహింపశక్తులె

సతతబ్రహ్మజ్ఞ శుద్ధసాత్వికులగతిన్.

కనుఁగొనియె నట్లుచని య

వ్వనరుహసంభవుఁడు మణిసుశీవర్ణ మయోద్య

ద్భుతశృంగ సంగతస్వ

ర్వనితాసాహస్రసుందరము మందరమున్.

కని యమ్మహానగంబధిరోహించి.

సరళాదిపాదపశ్చాయలఁజిన్నుద్ర

నురుతరధ్యాన్ములై శ్రీ యున్నమునుల

సానుదేశంబుల శ్రీ సమధిక నిష్ఠతోఁ

బంచాగ్నితప్తులై శ్రీ పరగుమునులఁ

దలక్రిందుగాఁగ శాఖలయందు వ్రేలుచు

సత్యుగ నియతఁబెం శ్రీ పారుమునులఁ

గందరాగర్భంబులందుఁ బాములుప్రాక

దృఢయోగరూఢి వశ్చ ర్తించుమునుల

. నిరశన వ్రతజపముల శ్రీ నెగడుమునులఁ

గేవల బ్రహ్మకళఁ బరిరేకించుమునులఁ

గాంచెలక్షోపలక్షులఁ శ్రీ గమలభవుఁడు

ధరణినాయక యమ్మహీ శ్రీ ధరమునందు.

. అనలగవీందు మండలసహస్రసముజ్జ్వల దీప్తులోలిఁ బ

ర్వినక్రియనమ్మహీధర వశ్చ రేణ్యమునందుఁ దపంబొనర్చునమ్మనుల

... ..

... ..

... ..

ఇట్టితపఃప్రభావులకు శ్రీ నిచ్చనభీష్టవరంబు లెట్టిపూ

గట్టిగ వీరికేనుబాడరకట్టి తదర్థము లిచ్చుటొప్పుని

ప్పట్టుననంచు దివ్యరుచి శ్రీ వర్వఁగ డాసివిధాత యిట్లనున్.

. మెచ్చితి మీతపములకే

నిచ్చెదఁ బ్రార్థింపుఁడెద్ది శ్రీ యేనియుననినం

జెచ్చెరనతులై యమ్మును

లిచ్చిరిమారు తరంబు శ్రీ లెలనవ్వెలయన్.

—❖❖❖ ఆముసులకు బ్రహ్మకు సంవాదమగుట. ❖❖❖

క. మాకోరిన వరమొనఁగఁగ

నీకు నశేక్యంబు పొమ్ము శ నీరజభవ నీ
కేకాదు నీవు మొదలుగ
శ్రీకంఠాదులకు నై నఁ శ జింతింపఁదగ్గ.

272

వ. అది యెఱుఁగి యంటేని.

273

ఉ. దానము సత్యముం దపము శ ధర్మము యజ్ఞము బ్రహ్మవాద వి
జ్ఞానము ధైర్యముంగలిగి శ సాత్వికులై పరమార్థవేదు లె
వ్వారి కృపావిశేషమున శ వర్ధిలు చుండ్రు విమోహముక్తి నా
శ్రీనిధిమాయ గెల్పుటకుఁ శ జేయుట మాత పమబ్రసంభవా.

274

వ. తన్నిమి త్తంబునంజేసి తదధినాయకుండు విష్ణుండుగావున నద్వేషదేవునింగూర్చి
తపంబు సేయఁచున్నవారము నిన్నుఁ గోరికాదు, సమర్థుండవైతివేని యధిదేవ
తవై మాతపః ఫలంబు స్వీకరించి యన్వరంబొసంగుము, నీక సాధ్యంబగునేని
నీవు పోయెడి త్రోవంబొమ్మనిన నవ్విరించి క్రోధించి.

275

సీ. సంయమిశ్వరులార శ సకలవేదాగమ

విద్యా రహస్యముల్ శ వెదకినారు
ప్రాజ్ఞులుమహితత శ పసిద్ధులిట్టి మీ
రజ్జులభంగిని శ ట్లాడఁదగునె
సచరాచరము లైన శ జగములు గల్పించి
యఖిలంబునకుఁ గర్త శ నైన నన్ను
బ్రహ్మదేవునింగూర్చి శ ప్రార్థించునర్థమే
విష్ణుమాయాజయ శ వికటబుద్ధి

తే. మృత్యురాక్షస శత్రుదా శ రిద్యజయమే
విష్ణుమాయాజయంబవి శ వేకులార
బ్రహ్మశివవాసవాదిత్య శ పదనిరూఢి
యడుగకెట్లడిగితిరిట్టి శ యధమవరము.

276

క. దాకొనిమార్కండేయుఁడు

ప్రాకృతులను బోలె మిమ్ము శ భ్రమయించెనొకో
కాకాభేద్యము హరిమా
యాకల్పనమనుచు బ్రహ్మ శ మచ్యుతుఁడనుచున్.

277

వ. అట్లు కాఁబోలుంగాక లేకున్న మీకు నీవృధావిష్ణుమాయా భ్రాంతి పుట్టునే,
మిమ్ము బోధించినట్ల విరతింబుట్టించి దివ్యపద భ్రష్టులంగావించి యేకాకులం
జేసి యనేకులఁ జీకాకుపఱచె, నదియునుంగాక దేవముని సంఘంబులలో నేడ

ముఖంబున నాస్పష్టియెల్లనుం దృణీకరించి సర్వంబును విష్ణుమాయగాఁ
 ప్తించి విష్ణుని పరబ్రహ్మంబుగా నూఁది, నన్నుం దిరస్కరించె, దానికినేఁ
 చి శాపదగ్ధునిం జేయందలంచి శాపదగ్ధునింజేయుట పౌరుషహానియని
 క్రించి యది వినర్జించి సర్వంబును విష్ణుమాయయను నతని యవివేకంబు
 న్నిసిదపం జేయవలసినట్లు చేసెదనని లోకంబులు శూన్యంబులు గావిం
 మేకాంతంబునం దపంబుసేయువాఁడనై వచ్చితి, మీఁదటి పనులమీకుం
 నేల నాకంటె విష్ణుగడు సమర్థుడయ్యెనేని మీనగంబులు వేడుకొమ్మని
 కడందొలంగి శిఖరాగ్రంబునకుంబోయి ఎర్రకీట రూపంబున శిలాపట
 ముభేదించి తద్రంధ్రంబునలోపలం జొచ్చి దశయోజన విస్తారంబుగా నొక
 గా కల్పించి.

278

—••— బ్రహ్మతపహారంభించుట. —••—

పూర్వరూపంబు శ దాల్పినిజప్రాభ
 వంబున నొక్కవశనంబుకొలను
 ప్పించితిమిరవిశకల్పనార్థము బ్రహ్మ
 తేజము దివియగా శ నోజపటచి
 రస్తీరమంత్రదార భూజము నీడ
 విమల చంద్రోపల శ వేదిమీఁద
 కజాసన బంధ శ బంధురుండ చలుఁడై
 యంతర్ని రీక్షణం శ బాచరించి
 హ్న నిర్వాణతేజంబు శ భావవీధి
 న్నమెనరించు నిలుకడ శ దప్పియపుడు
 కములు లోకగతియును శ లోక కృతియు
 న్నరింపంగఁదొడఁగెనా శ జలజభవుఁడు.

279

కలిత ధ్యాననియతి బ్రహ్మంబుఁగాంచి
 మలానంద రససుధా శ శీకరముల
 త్నదనుపంగ లేడాయె శ నబ్జసూతి
 ట్లు సిద్ధించునే విషయాతురునగు.
 తియెఱుంగక యోగా

280

గణంబున ధ్యానియైన శ జనునకు బ్రహ్మ
 బుద్ధియేలతోఁచెడుఁ
 రిపోరి సంసారకృత్య శ ములె కాకమది.

281

రమ బ్రహ్మముధ్యేయముఁ ఫలమును శ భావింపఁగా వైష్ణవౌ
 రయోగ స్ఫురణంబు, యోగితతికే శ త్రోవ విచారించిన

సరసీజాననఁడల్లెటింగియును దశన్తాయాపరిభ్రాంతి నా
పరమాత్మవ్యతిరిక్త యోగమే మదిన్ శ భావించె నుర్వీశ్వరా. 282

వ. ఇవిధంబున ననన్యభేద్యంబగు మందరగిరి గర్భంబున నిశ్చలసమాధింగన్ను
దెఱవక పదివేలుదివ్యవర్షంబులు తపంబుచేసె, నంతనొక్కనాఁడు సర్వాంత
ర్యామియగు విష్ణునిమాయా బలంబున. 283

సీ. స్వర్ణ రంభాతరు శ స్తంభసంభృతము వి
ద్రుమఖండవలభి ప్ర శ గోపితంబు
విలసితకుందకు శ ట్ఫల మాక్తిక శ్రేణి
కరవీరదళ విటం శ క ప్రజంబు
మాలతీ జాలక శ మార్దంబునవకేత
కచ్ఛదఫలకప్ర శ కల్పితంబు
కల్వారతోరణ శ కలితంబు మల్లికా
పుష్పవితాన సంపూజితంబు

తే. పద్మకోరక కనకకుంభస్ఫుటంబు
చూతలతి కాచతుర్ద్వారశోభితంబు
బహుళబహువిధపరిమళ శ బంధురంబు
నగుచు నొకమేడసంభూత శ మయ్యెనచట. 284

క. చంద్రాధి దేవతయనం
జంద్రసమానాన్యహాస¹ శ చంద్రికతోడం
జంద్రకులేశ్వర వాణీ
చంద్రాననయయ్యెమాయ శ శౌరిమతమునన్. 285

ఉ. శ్రీమదహర్నూఖద్యుమణి శ చెల్వున నుజ్వలరాగరేఖఁ జూ
డామణి మీఱఁదారలవరడంబడఁజేయఁగఁజాలు తారహా
రామలదీప్తి పర్వఁగననంగ ధనుర్గుణ భృంగఝంక్రియో
ద్దామ సువర్ణనూపుర శ పద ద్వయితో సతియొప్పెఁ జూడఁగన్. 286

చ. కనకముఁ జెక్కిపుచ్చిన ప్రకారమునన్ గిరిగొన్న వన్నియం
దనరునితంబ బింబమును శ దామరమొగ్గల యగ్గలంబుఁగా
దనుకుచ కుంభయుగ్మము, నురదగ్రనుధారస పల్ల ప్రాప్తముం
గనుఁగొన నొప్పునింతికి జగత్రయజై త్ర చరిత్రసంపదన్. 287

సీ. నెత్తమ్మిరేకుల శ నెఱిమించునడుగులఁ
 గ్రొత్తలత్తుక నీరు శ గులుకుచుండఁ
 గోమలరంభాభి శ రామంబులగు తొడల్
 బిగియారునును జాయుశనిగల నిగుడఁ
 గలికి జక్కవసోయశగము మీఱు కుచకుంభ
 సౌభాగ్య గర్వంబు శ సంభ్రమింప
 మరునారసంబుల శ మాడ్కి మిటారంపుఁ
 గ్రొవ్వాడికొన గోళ్లు శ నివ్వటిల్ల
 తే. నలరుఁగెమ్మోవి నమృతహాసంబు దొలఁక
 వెడదకన్నుల మదరేఖ శ విస్తరిల్ల
 మనసునిండిన నిండు జశ్వనముతోడ
 మరులుగొలుపంగఁ దొడఁగె నశ్మన్నాయుమగువ.

288

సీ. కుచములమెత్తిన శ కుంకుమగంధంబు
 నీరనురాగంబు శ నెలపుచెప్ప
 నిటలభాగంబున శ నెలవంక కస్తూరి
 కారేఖవలపు చీకట్లు గొలుపఁ
 గొప్పనఁ దుఱిమిన శ గొజ్జంగి రేకుల
 నెత్తావిపవనంబు శ నిర్వహింప
 వలుదపిరుందువైఁ శ జెలువారు వెలిపట్టు
 వలువవెన్నెలరేకు శ వన్నెఁదాల్చ

తే. నాసికారత్నతాటంక శ నవ్యహార
 చారుకంకణ కాంచిమంజీరరుచులు
 మేలి తనులక్ష్మీకొసఁగు నిరవాళిగాఁగఁ
 జెలువరతియోగ్య భూషణ శ శ్రీలదోఁచె.

289

మ. మదగర్వంబును యశావనోదయము రశమ్యత్వంబు మాధుర్యమున్
 మృదులాలాప దరస్మితాంశుకలనాశ్నేరాననాబ్జంబు పెం
 పొదవన్ మన్మథరాజ్యలక్ష్మీ క్రియనేరత్రోత్సాహ సంపత్కళా
 సదనంబై విలసిల్లె నాకపట భాషాదేవి లీలాగతిన్.

290

ఉ. అంగనయంగదీప్తి యమృతాంశుమయూఖతరంగరేఖను
 ప్పొంగుచుదీపమై యచటఁ శ బొల్పెనలారెడు బ్రహ్మ తేజమున్
 మ్రంగపడంగఁజేసె నభిరరామ గుణాంబిఁకఁ జెప్పనేలయ
 య్యంగజ దివ్యతేజమున శ కడ్డమెయావెడ బ్రహ్మ తేజమున్.

291

క. అమ్మాయ పొలతిఁజూచిన

నమ్మాయానాటకుండు శ హరిదానై నం

నెమ్మదిధైర్యము వదలఁడె

యిమ్మైఁజపలాత్తు బ్రహ్మశనేటికిఁ జెప్పన్.

292

తే. ఆవిలాసిని రసహావ శ భావలీల

మరుఁడు బహురూప ధారియై శ మానవేంద్ర

నిశితపుష్పాస్త్ర పూర్ణ తూశణీర సహితుఁ

డగుచుఁ గార్ముకగుణనాద శ మడరఁజేసె.

293

క. వెన్నెలరేకు విధంబునఁ

జెన్నగువెలిదమ్మి పరపుశచే నలరుచు న

త్యున్నత డోలాతల్పం

బన్నెలతుక దండరతుల శ యాసలఁ జూపెన్.

294

క. ఉల్లమను మదనసాగర

కల్లోలంబనఁగఁడోలిశకాపర్యంకం

బల్లనగాడ్పునఁ దూఁగుచు

నల్లలనాహంసి కాశ్రమంబై యొప్పెన్.

295

ప. ఇట్లు త్రిలోకవిజయ ధ్వజనియగు రతిరాజతేజంబునకు వన్నెపెట్టుచుఁ గన్నులకు వెక్కనంబైన చందంబైన నమ్మాయాసరస్వతి సనత్కుమారికావరుని శాసనంబు శిరంబునందాల్చి వాసనావశంవద మదాళి జాతింబగుచు నురత సమరఖురళీ నివాసంబై యొప్పునప్పుప్పుమేడలోన మధ్యప్రదేశంబునఁ బుష్పవీతంబున నుఖాసీనయై పురోభాగంబున నాహన హంసంబును గెలంకున వజ్రపంజరంబునఁ బ్రియకీర రమణియునుండ నియమించి, కుచకుంభంబునఁ బసిండి వీణెమోపి జాటుపయ్యెడతోఁ గర్ణావతంసకల్హార సౌరభమధూళిబిందు సందోహంబునకుం బరిభ్రమించు చంచరీ కాంగనలుపట్టు శ్రుతులంగీకరించిన కరాంచలంబులం దంత్రులుమీటుచు మధురగానంబున బ్రహ్మనాదంబుగూర్చి బ్రహ్మవశీకార కామరాజమంత్రకలిత శృంగారగీతంబులు పాడుచుండ నప్పుడు.

296

క. గోపాల వేషధరుఁడై

శ్రీపతి వేణుస్వనంబు శ చెలఁగించు క్రిశున్

బ్రాపించెఁ దన్నహా మా

యా పాటలగంధివీణీయయు నునుమ్రోతన్.

297

ప. వెండియుఁ దనకుందానే సంకల్పదశావిశేషంబున.

298

1. సద్గంధ. 2. కందళిండు.

క. బాలా నీవెవ్వరు నీ
వేలాగున వచ్చియుంటి శ విచ్చట నీకీ
కేళీ గృహమెట్లాదవె, గు
ణాలంకృత చెప్పవే ప్రేయంబున నాకున్.

317

క. నీపేరుచెప్పి మధురా
లాపసుధాధార చేత శ లలన మనోభూ
చాపధ్వని నిర్ఘాతమ
హాపరితాపంబు మాన్పురమా కృపతోడన్.

318

వ. అని కామార్తుండై యదైర్యంబు దోపఁబలుక నిట్లనియె.

319

సీ. దేవ మహాత్మ నీదేవి నన్నెఱుంగవే
సేవకురాలి వాణీవధూటి
నట్లు మార్కండేయుఁ శ డాడినఁ గోపించి
యబ్జజాండంబు శూరన్యంబుచేసి
మీరు విచ్చేసిన శ మీతోడఁగూడి యీ
గుహకునేతెంచితిఁ శ గూర్మితోడ
బ్రహ్మవలోకనశరత నావైదృష్టి
యునపకుండితి గాక శ యుగ్రనిష్ఠ

తే. తావకాయల్లకార్తి సంఠతాపమంది
నాటనుండియు మిముఁగూర్చి శ నానవిడిచి
చేయుచుండుదుఁ దపమిట్లు శ చిత్తభవుని
బారిపడలేక యీలీలఁ శ బరిధవించి.

320

క. దేవ మహాయోగివి నీ
కీవిధమున నార్తిబొంద శ నేటికి నేనీ
దేవిని స్వకీయఁగానే
కావింపుము చిత్తకాంక్ష శ కరుణాదృష్టిన్.

321

వ. అన నెవ్వరు నెఱుంగని యేకాంత స్థలంబగుటకు నితరసామాన్య స్త్రీగాక
స్వతంత్రకులపాలికయగుటకు సంతోషించి యంతరంగంబున నుప్పొంగు
ననంగ సాగరకల్లోలంబుల మునింగి నిర్ణిరోధంబున నయ్యంగనం గవుంగలించి
మించుటూగుటుయ్యెల యెక్కించి పంచశరకేళి ప్రపంచంబు విస్తరించి వలసి
నట్లు వెక్కువేలేండ్లు గ్రీడించె.

322

తే. ఊర్ధ్వరేతన్కుండై దృఢ శ యోగశక్తిఁ
బటుతపోజ్వాలఁగ్రాగు తరపస్వియైన

చెదరుసతిఁగన్న వాణీశుఁ శ జెప్ప నేల
మనసు పండని సన్యాసి శ మతమువాని.

323

. అతిసూక్ష్మయోగ శాస్త్రార్థంబు శోధించి
విజ్ఞానసంపద శ విస్తరించి
కడుఁబ్రపంచము మిథ్య శ గాఁగ సిద్ధాంతించి
ద్వంద్వమోహంబుల శ తగులువిడిచి
యేకాంతియై యింద్రియేచ్ఛఁబోవక యుంట
దృఢముగాఁ జిత్త మారత్మికరించి
తనువులఁ బులకలు శ జనియింప నిర్మల
బ్రహ్మతేజోధ్యాన శ పరతనొంది

3. యక్షయానంద రసగుధశనాని యాని
తానె చిద్రూపమైయుండు శ తపముతపము
గాక తనకేల సిద్ధించుఁ శ గమలజనకు
భూమి భ్రమియింపఁ బోయిన శ బోటితపము.

324

4. అర్థార్థములమీఁద శ నరుచిపుట్టినదాఁక
సంసార మొకపాటి శ జరుపవలయు
నరుచిపుట్టిన పరుండ్లగుచు నాసంసార
విషయభోగముదిగ శ విడువ వలయు
విడిచిమనంబు నిశ్కలఁజెందు నందాఁక
నుచితసజ్జనగోష్ఠి శ నుండవలయు
మనసు నిల్చినదాని శ మఱచి బ్రహ్మముఁగన్న
దాఁకతపంబులఁ శ దలవవలయు

తే. బ్రహ్మమీక్షించి తపముల శ భారమెడలి
యవ్యయానందలహరి నింశపారవలయుఁ
గాక తమకించి వట్టియాశ్రమముపూసి
సేయుతామస తపమెందు శ సిద్ధిఁబొందు.

325

5. అని యోగనిరూఢి యెఱింగించి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు నటమీఁది కథ
యిట్లనియె.

326

తే. తనవి చాలక దినదినోత్తాహరతికి
మనసుగొలుపుచు మన్నభోగన్నాద వికృతి
మఱచెఁ దనబ్రహ్మయోగ సమాధి బ్రహ్మ
మన్నభ బ్రహ్మయోగ సమాధిఁబొంది.

327

సీ. అంతకంతకు లతాంత్రాస్త్రరసాంభోధి
 నోలలాడుచుఁ దృప్తి శ నొందలేక
 బహువిధ రతులలోఁ శ బడి చిక్కి మగ్నుడై
 దష్టాధరుండు నిశ్చలతనఖుండు
 గాఢపరీరంభ శ గంభీరకుచకుంభ
 ఘర్షాంబు కలితవశ్శున్నలుండు
 నగుచుమన్నధ ముద్రలవయవంబులకు నా
 భరణంబు లై యుండఁ శ గరముమెఱసి

తే. ఘనతపోధ్యాన సంధ్యాదిరీకములు విధులు¹
 తనకు రతితంత్రములెకాఁగఁ శ దలఁపునిలిపె
 వేదవిద్యా రహస్య విరవేకమెల్ల
 దగ్ధమైపోవఁ బ్రాల్సాలిరీతమ్మిచూలి.

328

ఆ. లోలుండగుచు నిట్లు శ నాళీకజాతుండు
 నిముసమైనఁ బాసి శ నిలువకెనయు
 గాఢరతులకోర్వఁ శ గాఁజాలకామాయ
 లలననూరు రూపములు ధరించె.

329

— { మాయాసరస్వతి శతరూపములు ధరించి బ్రహ్మనుమిక్కిలి }
 మోహింపఁ జేయుట. —

సీ. తారహారంబులు శ ధరియించి వెలిపట్టు
 వలువతో నొకమూర్తి శ వన్నెమెఱసె
 నలిననాగ విభూషణములు ధరించి చెం
 గావితోనొకమూర్తి శ రేవఁజూపె
 నవరత్న భూషణోన్నతిఁజెంది చిత్రాంబ
 రంబుతో నొకమూర్తి శ రంగుమీఱె
 విరులసొమ్ములును దాశమర నూలీచీరయుఁ
 గైచేసి యొకమూర్తి శ కరము దనరె.

తే. మృగమదశ్రీల నొకమూర్తి శ మేళగించె
 కుంకుమాదృతి నొకమూర్తి శ కొమరుమిగిలె
 మఱియు వేఱ్ఱేలు విధముల శ మండనముల
 నలరె మాయాసరస్వతి శ నలువయెదుట.

330

క. ఇందుముఖ నూరురూపులఁ
 జెందిమనో జాతకళలఁ శ జెలఁగినఁ గడునా

నందించి బ్రహ్మప్రీతిం

బొందిశతానందుడనగఁ శ బొగడొందెనృపా.

331

వ. అట్లు శతరూప విలాసంబులఁ గరంగించిన యమ్మించు దీఁగెబోడియందు శతా
నందుండు ననేక సంవత్సరంబులు సురత సౌఖ్యంబను భవించె. అంత నా
రూపంబులన్నియు నుపసంహరించి యెప్పటి రూపంబునెయ్యంబు చూపు
చున్న గారవించి యొక్కనాఁడు సుఖపారవశ్యంబునఁ బట్టంబోయినఁ బట్టుబడక
కొలంకుల నొదిగియుఁ బొదరిండ్లు దూరియు నోలంబులడాగియు నెలయించుచు
గుహవెడలి తదీయద్వారంబున నిర్గమింప విరహభారంబున కోర్వక వెను
వెంట వెలికివచ్చిన నచ్చట నగ్రభాగంబున నటమున్న యదృచ్ఛాగతుండైన
యమ్మని శ్రేష్ఠుఁడు మునులతోఁ బ్రత్యుత్థానంబు చేసెనప్పుడు. 332

క. వెను వెంటబ్రహ్మదగులఁగ

వనజాసను తగులుపడక శ వచ్చి తదగ్రం

బున మెఱుఁగు దీఁగె ప్రాలెం

జననాథ యదృశ్యమయ్యె శ సభ్యులు చూడన్.

333

చ. పొలఁతి యదృశ్యభావమును శ బొందిన తాపసవర్యు లద్భుతా
కలిత మనస్కులై దిశలు శ గన్గొని యొండొరుఁ జూచి ముందటన్
వలపుల సోలుచున్ మరుని శ పాలిక తూపులగండ్లతోడ నా
విలమతినున్న పద్మజపిరవేకవిహీనునిఁ జూచిరందటున్.

334

క. ఆదిగులుపాటు కంపము

నాదైన్యము నావలక్షణకారము నా

భేదము లజ్జయు నజదుః

ఖోదధి కల్లోలఁదోల శ నూచెనరేంద్రదా !

335

వ. అంత సంతయు విష్ణుమాయా వికారంబుగా నెఱింగి హరిందలంచి మోహని
ద్రాముద్రతుండగు చతుర్ముఖునిఁ బ్రబోధింపసమయంబగుటకు సంతోషించి
బ్రహ్మవాదియగు మార్కండేయుండు మునిసంఘంబుతోఁ జేరంబోయి నమ
స్కరించి యవ్వరించి కిట్లనియె.

336

నీ. దేవ మహత్మనీ శ దివ్యావతారంబు

ప్రణతింపఁ ద్రైలోక్య శ పావనంబు

సృష్టికిఁగ ర్తపు శ సేవ్యుండవళిలవే

దాగమవిద్యార శ హాస్యవేది

వరయ నీవిట్టిమ శ హనుభావుడ వజ్ర
 నట్ల చింతాక్రాంతి శ నలగడగునె
 యమరసంయమికోటి శ కారాధ్యుడగు విష్ణు.
 నాజ్ఞపూనుటకు నీ శ కనుచితంబె

తే. నలగితివి వెక్కు విధముల శ నాన విడిచి
 తెలియు మిఁకనైన హరిమాయ శ తేట పడఁగ
 నదిసరస్వతిగాదు మా శ యావధూటి
 దానికే బరితపింపకు శ మానసమున.

337

క. విడువు మహంకారము మదిఁ
 బొడమింపుముబోధ సకల శ భువనస్తుతమై
 యడరెడు సాత్త్వికగుణమున
 నడుపుము హరిదలఁపు మనమునను సేవ్యునిఁగన్.

338

మ. విలసద్బోధ పథంబు సాత్త్వికగుణాశ్రవేశంబు తద్వృత్తిఁ బు
 మ్మలవర్తుల్ చరియించుచో నితర సౌఖ్య శ్రీలు చేకొండ్రు, దు
 ర్గలినాహంకృతి నిర్మథించి వినుమాశ్రయస్తుత్య సత్యంబహం
 యులు తత్సాత్త్వికవర్మలల్లుగ శుభం శ యల్గారునూ చూడఁగన్.

339

సీ. హరిమాయ జగములు శ హరిమాయ యాకాశ
 మరుదగ్నిసలిల భూమండలములు
 హరిమాయ బ్రహ్మలు శ హరిమాయ యింద్రాది
 సురకిన్నరోరగా శ సురగణంబు
 హరిమాయ సూర్యుండు శ హరిమాయ చంద్రతా
 రాగ్రహతపతిమి శ రవ్యవస్థ
 హరిమాయ గుణములు శ హరిమాయ పంచేంద్రి
 యస్మరవికృతి కారమాదికంబు

తే. ప్రాభవౌత్సాహ వీర్య శౌర్యములు జయము
 భయము రక్షయు హాని లాభములు కృపయుఁ
 గర్భతంత్రంబు హరిమాయ శ నిర్మలాత్మ
 సత్యసాత్త్విక విజ్ఞాన శ సరణిఁజూడు.

340

సీ. బ్రహ్మంబు హరిగాఁగ శ భావింపు బ్రహ్మాండ
 భాండంబు హరిగాఁగ శ మతియొనర్పు
 సత్యుండు నిత్యుండు శ శాంతుండు వైద్యుండు
 చింత్యుండు హరిగాఁగ శ జిత్తగింపు

ముద్భవస్థితివిల శ యోత్పాదన క్రియా
నిర్ణేత హరిగాఁగ శ నిశ్చయింపు
వేద వేదాంతాది శ విద్యార్థ తత్త్వంబు
హరినిరంజనునిగా శ సనుమతింపు

తే. విమల విజ్ఞాన దీపంబు శ వెలుఁగఁజేసి
మూఢతాహంక్రియా క్రోధరముద్రవిడిచి
యాత్మనాయకు నవ్విభురనాశ్రయింపు
శాశ్వతైశ్వర్య సౌఖ్యంబు శ సంగ్రహింపు.

341

వ. అని సమబుద్ధియగు నవ్వృద్ధముని యుపదేశించిన సత్యవాక్యంబులఁ బ్రబోధి
తుండై పితామహుండు విజ్ఞాన సుధాధౌత దురహంకార పంకకళంకంబై
విమలంబై న హృదయంబున భక్తినిల్పుకొని యశ్రుధారా పూరంబులు
దొరఁగు నయనంబుల దైన్యంబుదోష నూర్ధ్వబాహుండ్లై ముకుళితహస్తం
బులతోఁ గరుణాసాగరుండగుహరి నుద్దేశించి.

342

—●—●—● { బ్రహ్మకు జ్ఞానోదయమై విష్ణుమూర్తిని స్తోత్రముచేసి యపరాధ
క్షమచేయుమని వేడుట. } —●—●—●

ఆ. ఓ యనాధనాధ శ యో కరుణోదధి
యో భయాపహరియో మహత్మ
యో జగత్త్రయేశ శ యోనురాసుర పూజ్య
కలుషబుద్ధినై తిఁ శ గావవయ్య.

343

ఉ. సన్నపరాధిగావ్రము విరసముండ దీనుండ నీచకర్కుండఁ
సన్నపుబుద్ధి వాండఁగలురప క్రియుండఁ శరణాగతావ నా
భ్యున్నతమైన నీబిరుదు శ భూవినుతంబు మదీయదుష్కృతం
బెన్నకు దివ్యచిత్తమున శ నెగులుపెట్టునె తండ్రి పుత్రువై.

344

ఉ. నీ మహనీయమాయను గ్రణింపఁగ నెంతటి వాండనేను మా
యా మయదుర్వికారుండ సరహంయుండ సంయమిభావితాత్మ ది
వ్యామరసేవ్యతావక శురభాకృతిఁ జూపి కృతార్థుఁజేయవే
స్వామి సహస్రకోటి శిఖరచంద్ర దివాకర తేజ సత్కృపఁ.

345

సీ. సంతాపముడుపవే శ జలజాయతేక్షణ
కృపఁజూడవే జగద్రద్వినుత కీర్తి
దీనతమాన్సవే శ త్రిభువనాధీశ్వర
యభయ మీవేదేవతాగ్రగణ్య

నిర్వేదముడుపవే శ్ నిర్ణిరోధానంద
యండగావే సముద్బండశౌర్య
వికలతవారింపవే భక్తవత్సల
సన్నిధిగావె ప్రసన్నహృదయ

తే. దివ్యరూపంబు చూపవే శ్ దేవ దేవ
యాశ్వసింపవె సంరక్షితాశ్రితౌఘ
గారవింపవె సుజన మంత్రదార భూజ
యాత్మనాయక నా మొర శ్ యాలకించి

346

—◆◆◆ బ్రహ్మాదులకు విష్ణుమూర్తి విరాడ్రూపము కనుపటచుట. ◆◆◆—

క. పరమవిరా డ్రూపంబున
హరి సాక్షాత్కారమొందె శ్ నాదిత్య సహ
స్రరుచిఁ వెలుఁగుచు బ్రహ్మకు
వరదుండై మోహతమము శ్ వారింపంగఁ.

347

వ. ఇట్లు పరమపురుషుండగు విష్ణుండు బాలసూర్య ప్రభాపటలచటుల పద్మరాగ
మణి మకుట విటంక విలంబమాన సారిజాత ప్రసూన సౌరభ సౌభాగ్యంబు
విస్తరించు మస్తక సహస్రంబును, శరచ్చంద్ర చంద్రికా సాంద్ర ప్రభాఖండ
పుండరీకదళంబుల వెదచల్లు విలోచన సహస్రంబును, మంత్రకళాధి దైవత
మధుకర నికర సంకలిత ఛందోబృందమంజీర మంజరీ రంజితంబైన చరణార
వింద సహస్రంబును, శంఖ చక్ర కామోదకీ శార్ఙ్గనందక ప్రముఖ దివ్యా
యుధమయూఖరేఖా సమాశ్రయంబైన దీర్ఘ బాహు సహస్రంబును, శోభిల్లఁ
గనకమణిఖచిత మకరకుండల హారకేయూర కంకణముద్రికా కాంచీలతాది
దివ్యాభరణ భూషితుండును, వక్షస్థలస్థిత వైజయంతీ స్రగావరణ మధ్య
ప్రభాసిత కాస్తుభపదక ప్రేంఖోళిత లీలాభినంది తేందిరాసుందరీ మందస్త్రిత
ద్యోతమానగండస్థలీ ముకురబింబిత ముఖమండలుండును దివ్య పీతాంబర
ధరుండును, దివ్య గంధానులేప మనోహరుండును, దివ్యసౌందర్య ధుర్యం
డునునై చరణాంగుష్ఠ నిష్ఠూతసురసరి త్పూరంబుల నఖకిరణ కదంబ కాదం
బంబుల నోలలాడించుచు, దివ్యమాణిక్య శృంగసంగతంబై మూర్తి వంతంబై
తోచిన మహామేరువు చందంబున నపరిమిత తేజో రాశియై శృంగార వీర
కరుణాద్భుత రసస్వరూపంబగు రూపంబునం బ్రదీపించుచు నిత్యము క్తులై న
సనకిసనందన సనత్కుమార వామదేవ నారదాది బ్రహ్మయోగీంద్రులు
చామరచ్ఛత్రధ్వజాది సేవావిధానంబుల నుభయపక్షంబులం గింకరులై
సేవింప నాభివలన సంతరితుంబును, ప్రాణంబులవలన పవనంబును, ముఖంబు

అన బ్రహ్మసంలేఖనమును, స్వేదగబువలన పడనదీ సమాద్రంబులును, బాదం
 , అనలన భూమియు, అంశులవలన సూర్యురచును, మనస్సువలనఁ జంద్రుం
 ను, శ్రోత్రగబువలన జలమును గల్పించి, బ్రహ్మనాదగబున నోంకారంబును,
 స్వభావాగబుల నేదంబులును, శ్రవణ నాసికారంధ్ర గోమకూపంబులవలన
 సురుద్రాదిత్య విశ్వేదేవ యాదిరాక్షససిద్ధ విద్యాధిరోప్పరో గణంబులును,
 కుర్వీధ జలమంత్రంబును ముద్భవీయతేయుయ, సవాజ్ఞానసగోచర
 భావంతెన యాతీతంబుచూడ సశేష్యులని కరుణించి మార్కండేయాది
 గ్రంథప్రసంగంబుపడి నామృత ప్రార్థించు సవ్వరించినది దివ్యదృష్టి ప్రసా
 దచే సప్తమః.

348

శ్రుసూర్యమండలము లోక సుమిత్ర
 యాదీయన్న భూమి క బ్రహ్మచర్య
 సుయత్య కిష్టతమన శేషమనమండ
 వివినుమన సంగతవంధ నాధ.

349

తేజోమం ర్మ సుమిత్ర
 అతలవన సమగంధ క పురుషవ కేయక
 అతల కనుకాజలవిధి
 కామిగ బింధపుంస గృహ్యతడరయుమన బుద్ధిక్.

350

యనంత్రంబు దృఢమన
 యుత్యనానుగూఢ క భావమనంబు
 ముమింది గాంధూతేజో
 మామం శేషంబు సువ్య క ధర్మవిధిజ్ఞ.

351

మనని సంగమన గామను
 ముగరామనో యాద్యత్రగబును భయామనం
 కేమయు భ క్తియు క బ్రహ్మచర్య
 అమంబడి విద్యవిద్య క విద్య జూరి మొదలె.

352

యై సామ్యంగదండ ప్రాణానుశేతగబులు సమర్పించి రప్పమ పద్మసంభవురచు
 ననువిరాడ్రూపంబునం దనవరక బ్రహ్మలను సురానురాదిజంతు సంతానం
 నను బుద్ధించుచు, దన వేసిన యంధకారంబు విరియింపుచుండఁ దేజోరాశి
 కయున్న యాన్ని రాయుమని సమోగించి పులకించి దృగంచలంబుల వెడలున
 కపులు రప్పల తులసప్పళించుచు మోక్షుగేలుదోయితో నోంకారపురస్స
 రంబుగాఁ బురుషము స్థంబును సారాయరోపనివత్తును బదివివేదశాస్త్ర పురా
 తోహత సర్వాయంబున నిట్లని ముగియించె.

353

సీ. జయవరబ్రహ్మ శాశ్వత నిరంజననిర్వి
 కల్పనిత్యానంద శ కవివరేణ్య
 జయ త్రిగుణాతీత శ సత్యస్వరూప ని
 ర్మలశాంత పుష్కలాశ్రాధ్య చరిత
 జయమహాయోగీంద్ర శ జయసాంద్ర కారుణ్య
 జయయగణ్యాకార శ జయయనంత

... ..

... ..

తే.

... ..

... ..

... ..

354

సీ. వేదాఘములు నీవ శ వేదోపనిష దర్థ
 రాధాంత తత్వసారంబు నీవ
 ధ్యానంబు నీవ ధ్యేయస్వరూపము నీవ
 తత్ఫలారూఢ మోదంబు నీవ
 ప్రకటిత బహుతరశ్రబహ్మాండ నిర్మాణ
 కుశలుండ వీవ తత్సద్గురుండ వీవ
 జననరక్షాలయారోచరణ దత్తుండ వీవ
 జీవాత్మ పరమాత్మ శ భావమీవ

తే. పూజ్యపూజక పూజా విరభూతివీవ
 పంచతత్వా శ్రయము నీవ శ పరమపురుష
 వర్తివీవ చిదానంద శ మూర్తివీవ
 త్రిభువనోదార చారిత్ర శ శ్రీకళత్ర.

355

సీ. బ్రహ్మాండ కోటులు శ ప్రభవించు నీమహా
 మాయదద్భ్రహ్మాండ శ మండలముల
 కథిపతులైన బ్రహ్మలనేకు లఖిల చ
 రాచర విధస్పష్టి శ యాచరించు
 వారు తత్సద్గురులదార తేజులు బ్రహ్మ
 మను మహేంద్రదాదులు శ మఱియుఁ గలరు
 పరికింప లోకాధిపత్యమాత్రము బ్రహ్మ
 గాని సామర్థ్యంబు శ కలిమినంత

తే. కంఠయోగీంద్ర దివ్యసంరఘంబు గలదు
తలఁప నిటువంటి దగుసృష్టి శ కలనలోన
నొకఁడ రాజన దురహంక్రీయోద్ధతుండ
నీశనీతత్వ మెఱుంగ నే శ నంతవాఁడ.

356

క. నీపాద సేవకులలో
నేపారఁగ నొకనిగాఁగ శ నెఱపుము కరుణా
రూపమున బ్రహ్మపదవీ
వ్యాపారము చాలునాకు శ నఖిలాధిపతీ.

357

చ. ఘనుఁడు మృకండు పుత్రుఁడు జగద్వినుతుం డలఁడేమి చెప్పెచె
ప్పిన హితభాషణంబులవి శ బేలతనంబునఁ జేయనై తి నాఁ
డనుమతిఁజేసి మత్సర మహార్ణవ మగ్నుఁడనై చలంబునన్
జనక తదీయ దోషము మననంబునఁ బెట్టక ప్రోవవేదయన్.

358

క. నీతత్వ నిశ్చయస్థితి
నాతరమె యొనర్పలోకశనాయకవిద్యో
పేతులు యోగీంద్ర వరులు
నాతురమానసులుగాఁగ శ నవ్యయపురుషా.

359

వ. అని విన్నవించిన విరించి ననుగ్రహించి క్రమ్మర బ్రహ్మాధిపత్యంబును విజ్ఞానో
దయంబును గరుణించి చతుర్దశ భువనంబులకుం బ్రమదంబొనర్చి సకల
సురా సురార్చితుండై మార్కండేయుని నీడుకొల్పి తనుగూర్చి మాయా
జయంబునకై తపంబుసేయు నమ్మందర గిరివాసులగు మునీంద్రులకు దివ్య
సాయుజ్యంబు ప్రసాదించి యగతిర్హితుండయ్యె నప్పడు.

360

—◆—◆—◆ బ్రహ్మ యథాప్రకారంబు బ్రహ్మాధిపత్యంబు సేయుట. —◆—◆—◆

తే. బ్రహ్మ తేజంబు తోఁదొంటి శ పగిదిబ్రహ్మ
బ్రహ్మసింహాసనాగ్ర విశ్రభాసియగుచు
భువనములు నడ్పుచుండ విశ్రభూతి మెఱసి
బ్రహ్మముని దేవదానవ శ ప్రతతిగొలువ.

361

—◆—◆—◆ ఈ కథయొక్క ఫలస్తుతి. —◆—◆—◆

క. బ్రహ్మస్వరూపమగు హరి
బ్రహ్మకుఁ దనకేళిచూపి శ పరగినపరమ
బ్రహ్మాపదేశ చరితము
బ్రహ్మనందము నొసంగు శ బార్థివచంద్రా.

362

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షిత్తుట మీఁదటి
కథాప్రసంగం బెట్లుండెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును. 363

శా. గంగా సంగపదాంబుజ ద్వయయశో శ గంగాతరంగావళీ
రంగత్పద్మ భవాండకుండలికులేంద్ర ప్రౌఢ పర్యంక సా
రంగాంకా భరణాద్భుత ప్రకృతకశర్మ స్ఫారసంసార ఘో
రాంగారార్త సుధాపయోధర జగద్వాక్యకీర్ణ పుణ్యోదయా. 364

క. శుకసనక సనంకన శౌ
నక భీష్మవ్యాసవిదుర శ నారద పవమా
నకుమార ప్రహ్లాద బ
లికిరీటి వసిష్ఠముఖ ఫలలిత సురభూజా. 365

తే. చతుర్వేదవేద్యా శ చతుర్వక్త చో¹ద్యా
చతుర్ముక్తి దాతా శ సతీయుక్తవత్సా
సతీవామపత్నా శ సతీమాతృపాదా

... 366

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ
భట్టారకపౌత్ర చింతలపూడికామయప్రభుసుపుత్ర సుకవి
వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన
విష్ణు మా యా నా ట క ం బు నం దు
తృ తీ యా శ్వా స ము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ర స్తు.

విష్ణు మా యా నా ట క ము.

ఆ శ్వా స ము. ౪.

- క. శ్రీరాధా మదవద్వ
క్షోరుహమకరీ కలాపశోభనముద్రా
ప్రారంభ జృంభి¹నునిశిత
ధారానఖజాల నవమృదన గోపాలా. 1
- తే. అవధరింపుము దేవ సంరయమివరుండు
సకల వేదాంత విద్యా విశారదుండు
శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకతమరియు
నింపుగా నాపరీక్షిన్నరేంద్రుతోడ. 2
- వ. ఇవ్విధంబున శతానందుని కథచెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు విష్ణు
మాయవలన శివుండు మోసపోయినతెఱంగు విశదంబుగా నెఱిగింప సమకట్టి.
- మ. విను విశ్వక్షితిపాల మాళివలభీ శ విస్ఫారరత్న ప్రభా
కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం
డు నరేంద్రోత్తమపుత్ర యీమునిగరిశ్రమల్ నీవునుంగూడి యెం
దునకుం జిత్తముఁ టోవనీక హరియం శ దున్నిల్పి సంప్రీతితోక. 4
- వ. అని కొలువు సావధానంబు గావించి. 5

—◆— సముద్ర మథనప్రశంస. —◆—

- సీ. ఆదికాలమున మాయావక్రియగు చక్రి
యనుమతి నమృతార్థ శ మమరగణము
నమరారిగణము దుర్గ్ధాంభోధి మందర
మంథానదండ సరమగ్రశక్తి
నహిరాజ దామకంఠబడరించి మధియింపఁ
బుట్టె నుగ్రానలశస్ఫూర్తిఁ దొలుతఁ
గాలకూటము దానిరగతి కోర్వఁగాలేక
దేవదానవులార్తి శ దిరుగుపడఁగ

- తే. హరికిఁ బ్రతుముగవారికి శ్రీ నభయమిచ్చి
యావిషజ్వాల ఫాలాక్షుఁడౌ హరించి
కాలకూటాశనుండనా శ్రీ ఖ్యాతీవడసి
తారగిరి కూటమునకేగె శ్రీ ధర్మతనయ. 6
- సీ. కల్పపాదప పింఛశ్రీకము నప్పరస్త్రీలు
కామధేనువును జింతామణియును
నుచ్చైశ్రవంబు మశీదోత్కటంబగు చతు
ర్దంతియు జనియించె శ్రీ దరువఁ దరువ
నవి యింద్రయోగ్యంబు శ్రీ లయ్యె వెండియు లక్ష్మీ
యాను దులసియు జనించిన విరించి
జనకుండు విష్ణుండు శ్రీ సంప్రీతిఁగై కొనెఁ
గ్రమ్మఱ నమృతకుంభముతోడ
- తే. సకలలోకై కరయౌ విశాలబుద్ధి
యంత ధన్వంతరియు నుదయంబునొండె
మహితమందర మంథానశ్రీమధ్యమాన
మానితాంభో నిధానంబు శ్రీ మధ్యవీధి. 7
- క. కుముదముద జృంభితంబగు
హినుకర బింబంబుపోలె శ్రీ హృదయోత్సవమై
విమలస్ఫటిక ఘటంబున
నమృతము పరిపూర్ణరుచుల శ్రీ నమరైఁ జూడెన్. 8
- ఉ. అయ్యమృతంబుచూచి యమశ్రీరాసుర సంఘములబ్ధిఁ ద్రచ్చుటన్
సయ్యనమానిరంత బలి శ్రీ శాసనమూఁది సురారులుద్ధతిన్
గొయ్యతనంబుతో నహృత శ్రీ కుంభముఁ గ్రక్కున నాక్రమించి మా
కయ్యిరివేఱె యొక్కయెడ శ్రీ నందఱుఁ బాలిడ కోహటింపు¹చున్. 9
- క. వెలవెలఁ బాటిరివేల్పులు
తలచెదరి నుధాఘటంబు శ్రీ దైత్యులు గొనినన్
బలవంతులు గొనునర్థము
బలహీనులు దిరుగ²ఁగొనుట శ్రీ భారముగాదే. 10
- క. పాలీక యమృతకలశం
బాలీల సురారికోటి శ్రీ హరియించినదే
వాళి యుపాయవిహీనత
నాలం బొనరింపసేన శ్రీ నడరించుటయున్. 11

. భూత భావిభవత్కాలముల విశేష
గతులుదెలిసిన యమ్మహా శ కార్యవేది
శౌరి యిదివేళగాదని శ సంజ్ఞఁజేసి
జంభమర్దన సైన్యసంరంభముడిపె

12

. హరిహయుఁ డబ్బలోచనుని శ యాజ్ఞబలంబుల గు స్తరించి సం
గరమెడలించి తియ్యమెసఁగ న్నయవాక్యవిశేష చాతురీ
గరిమను బాలుపెట్టుఁడు సరగంబమృతంబని చేరి పల్కుచున్
వెరవున రాక్షసేశ్వరుల శ వేడుచునుండఁగ నంతనవ్వలన్.

13

—••— విష్ణువు మోహినీకాంత యగుట —••—

౧. త్రిజగన్మోహన మూర్తియైన హరినారరీ కత్నరూపంబునన్
గజయానంబున నందియల్సొరయ వీరక్షాపుండరీక చ్చద
వ్రజముల్ సల్లుచు మందహాసమెసఁగ శ స్వత్వోజముక్తావళీ
భజన్ వే చనుదెంచెఁ గామకలనా శ పాథోధికల్లోలయై.

14

. అలసయానంబుతోవచ్చి శ యమరదైత్య
బలము నడుమ విలాసంబు శ పరిధవింప
మోహమాయాంధ కాంబు శ ముంచుకొనఁగ
నిలిచె శృంగారమూర్తి నా శ నీలవేణి.

15

. వెండియు దుగ్ధసాగరము శ వెల్వడివచ్చెనొ లక్ష్మీనామరు
నన్డలము న్నరుద్విమత శ మండలమున్ మదనార్తిఁబొంది యొం
డొండ సమాకులం బగుచు శ నుల్లసిలన్ దరహాస చంద్రికా
మండిత దృక్సుధాలహరి శ మానినిముంచె సమస్తలోకముల్.

16

౨. తరళత్వంబు విలోచనంబులకుఁ జేరతఃపంకజ శ్రేణికా
తురభావంబు నిదాఘమంగములకున్ శ దోడ్తోన పాటిల్లఁగా
సరసీజానన పుష్పసాయక సహస్ర శ్రీకశృంగార సా
గరమూర్తిం జనుదెంచినిల్చిన దివోదకః పూర్వదేవాళికెన్.

17

. తరుణారణాంఘ్రి పరదన్దద్వయీ లాతావ్ర
భాస్పూర్తులిండ గోరపములుగాఁగ
నవరత్న ఖచితమంద్రడన బహుచ్ఛాయా క
దంబంబు శక్రచారపంబుగాఁగ

కుచకుంభచిత్రిత శ గోరోచనాపత్ర
 లతలు పాదామినీరలతలుగాఁగ
 గమన లీలోచ్చల శ త్కచభార విచికిల
 నూనముల్ వడగండ్ల శ సొంపుగాఁగ

తే. కాంచి ఘంటా నినాదంబు శ గర్జగాఁగ
 లలనకందర్ప పర్జన్య శ లక్ష్మీపూలె
 దివిజడై తేయ చాతశోత్సవముగాఁగ
 వాలు జూపుల నమృతంపు శ వానఁగురిసె.

18

సీ. ఆత్మసంజాత రోషానలచ్చట వెంపు
 విరహసద్దావాగ్ని శ బురువుకొనియె
 వైరిబాణోన్ముఖశత్రుంబు నేత్రాపాంగ
 వైశాత శరపరంశరలఁ దొడరె
 నన్యోన్యలక్ష్మీసమాహరణప్రీతి
 యకావన సంపత్తి శ నావహించె
 సమరభూ జయసముశ్జ్వలకీర్తి సంప్రాప్తి
 వికచహాసేందు చంద్రికలఁగనిసె

తే. నమృతకుంభంబు పైనున్న శ యాశఁరుచుల
 మించు కుచకుంభయుగళంబు శ మీఁద నిలిచె
 నేమిచెప్పుదు నింద్రాసురరేంద్ర ముఖుల
 కాజగన్మోహనాంగి ప్రశత్యక్షమైన.

19

సీ. అభినవలీలా సిరతాం భోరుహంబని
 కమనీయ ధవళశంఖంబనియును
 శృంగారముగ నిండు శ చెంగల్వకచ్చని
 ప్రభమించు కాన్తుభాశభరణమనియుఁ
 బసపు కుంకుమచాయ శ పట్టు పుట్టంబని
 సిరిమించు కనకకాశశేయ మనియుఁ
 గ్రొత్తహత్తించిన శ లత్తుక రసమని
 కమలరజోమిశ శ ద్దంగయనియుఁ

తే. గామవశ వశమైయున్న శ కామినియని
 విష్ణుకితవవిలాసి నీరవేషమనియుఁ
 దలఁచు నమరానురర్పి సంతతి పొలంతి
 యైన దైత్యారిమేని చిరహ్నములఁ జూచి.

20

—●●◆— మోహినీకాంతనాటించి గురానురులు మోహపడుట. —◆●●—

• అటుల నమ్మోహినీదేవి శ్రీ నమరగణము
నమరగణమును నీక్షింప శ్రీ నసమబాణ
కల్పలతప్రాలే మదనాగ్ని శ్రీ కళికప్రాలే
సంతనంబును దాపంబు శ్రీ సంభవించె.

21

౧. మాయానిర్మిత విశ్వలోకుడగు శ్రీశమద్వానుదేవుండు తా
మాయామానినియై విలాసకలనా శ్రీ మాధుర్యముం జూపగా
నాయుండ్రాసుర రాజుసైన్యము తెయ్యేలా! మోహవిభ్రాంతులై
శ్రేయస్సిద్ధ మునీంద్రులైన మదనాశ్రయిష్ణుచ్ఛిఖం గ్రాంగరే.

22

౧. అలీలావతి సర్వమోహన కళాహంకార రేఖాస్థితి
 నీలాలంకరణాభి రామయగ్గుచు ౩ లేఖానుర్రశేణితో
 మేలంబాడుచు రాంగ నింద్రబలులు ౩ మీనాక్షివేడాసి ర
 ట్టాలోకింపగఁ గర్మయుగ్మక మవిరద్యం జెందు చందంబున.

23

అప్పుడు.

24

5. ఇది తన యిచ్చేనుండేడి దొర యెవ్వనికైన నధీనయైనదో
మదననిధాన దేవతకు ర మాటటయై విలసిల్లుచున్నదీ
మదవతి యెవ్వతేనియును ర మానకపట్ట ద నేననేన యి
య్యదనుననంచు నందఱుఁ బ్రయత్నము నొందిరి రెండుసేనలక.

25

ఆమాయా మోహినియును
నామై దరహాసచంద్రికామృతవీక్షా
దామముల వాని వానికిఁ
గామించిన యట్టుమేలు ర్నైకొల్పెనృపా.

26

వ. అవ్విధంబున నాదేవేంద్ర బలిదానవేంద్రులు సాంద్రానురాగంబున డగ్గరిన మొగ్గరంబులువిరిసి సకలసైన్యంబులు నొక్కపెట్టునఁ జెలియలికట్ట నతిక్రమించి వచ్చు సమయసముద్రతరంగ సంఘంబులభంగిఁ జుట్టుకొని యాలతాంగి యంగలావణ్య సరోవరంబున నోలలాడుచూపులును, వానికి మున్నాడి యయ్యిందువదన దరహాస చంద్రికామృతపూరం బాస్వాదింపం దివురు నాలుకయును, దానిందలకడచి యాపద్మగంధి బంధురశారీర సౌరభం బాఘ్రాణింపందలంచు నాసికయును దానింద్రోచి యాశుకవాణి వీణామధుర భాషణ మకరందబిందు శైత్యంబునం బరిణమింపఁ దలపెట్టు చెవులును, వాని నతిక్రమించి యాయువతి యావసమదోద్వృత్తపయోధరకుంభపరిరంభణంబునకు నభిముఖంబులై గరుపారు చేతులునునై, పంచేంద్రియంబులు నిస్తం

ద్రంబులై హృదయంబును బోధింపం జూచుచుండె నయ్యవనరంబున నా
బింబాధరకు దేవరాజ దనుజరాజు లిట్లనిరి. 27

ఉ. ఎక్కడనుండివచ్చితివి శ్రీ యెయ్యవి నీశుభ నామ వర్ణముల్
నిక్కముచెప్పి వీనులకు శ్రీ నెయ్యమొనర్పుము స్వేచ్ఛదానపై
యొక్కని యాలపైనురనశ్రోరగ ముఖ్యులలోన నీక్రమం
బక్కజమయ్యెడిన్ సరసిరజానన చూడము నిన్ను నెన్నడున్. 28

క. మాయంతఃకరణంబులు
నీయెడ ననురాగ లీల శ్రీ నిలిచినవి యన
న్యాయతములై చిత్త భ
వాయుధకృత్తంబులై సురరాసురపూజ్యా. 29

వ. అని పలికిన నాకలికిచిగురాకుఁబోడి వాడిదేరిన నిడువాలుచూపుల సేన
పయిం గలువరేకులవాన గురియుచు మందహాస మధురంబులైన మృదు
వాక్యంబుల నిట్లనియె. 30

శా. ఏనిచ్చావతినై చరింతుఁ బతిలేఁడెవ్వఁడు నాకొక్కరుం
డేనాఁడుంగను దృష్టివెట్టె మదిలో శ్రీ నెవ్వఁడు నేవాని బ్ర
హ్మనందంబునఁ దేల్తువేతెయొకచో శ్రీ నానక్తుఁడెవ్వఁడు దా
వానిం గైకొన, తాపదగ్ధుఁ డయిపోవంజేతు నాపోకలన్. 31

సీ. నానెఱిఁజూచిన శ్రీ ననుపారి యతులైనఁ
దలఁపొండు దిక్కులఁ శ్రీ దగులనీరు
నా నామవర్ణముల్ శ్రీ వీనులఁ బడెనేని
విజితేంద్రియులకైన శ్రీ వేడ్కనిలుచు
నాదృష్టిసోకిన శ్రీ మోదించి నిర్వాణ
మతులైన నాయొద్ద శ్రీ మరగియుండ్రు
పొందుగా నామైత్రిఁ శ్రీ జెందిన బ్రహ్మ యో
గీంద్రులకైనను శ్రీ నింపుబుట్టు

తే. చూచిచూడఁగ లేరునా శ్రీ సొబగు జనులు
మేలుగలచోట వర్తింతుఁ శ్రీ గేళిగతుల
నెవ్వరేలాగు ననుఁగూడ శ్రీ నిచ్చగింతు
రట్లనేనును వారల శ్రీ ననుసరింతు. 32

వ. ఇది యస్మదీయ ప్రవర్తనంబు మీరలు దుగ్ధజలనిధిమధించి యమృతంబు
సంపాదించి సహృదయంబునం బంచుకొననేరక విరసించి పోరఁదలంచితిరని
గగనవాణివలన విని మీయిరువాగునకుం బోరులేకుండ సమృతంబు పంచి
వెట్టెదనని వచ్చితి. మీ రెండు దెఱంగులవారికి సమ్మతంబగునేని యొక్క

పక్షంబున నానేర్చినట్లు పంచివెట్టెద కాదేని యెందేనియుం బోయెదనని యను
రాగంబునెఱపి తగవుదోఁపఁబలికిన నందఱు నేకవాక్యంబున నిట్లనిరి. 33

౩. వీనులు సంతసెల్లె నరశివింద దళేక్షణ తావకీనవా
చానయమాధురిన్ సకల శ సమ్మతమయ్యె భవత్ప్రయోజనం
బీనిపుణత్వ మీజగతి శ నెవ్వరికున్నది మమ్ముమన్నథా
ధీనుల నీసురాసురుల శ నేలుము పుణ్యకటాక్ష దృష్టులన్. 34

౪. అమృతము మాకేటికి నీ
యమృతోశ్శృష్టంబులైన శ యాలాపములున్
మమకారంబును జాలదె
రమణీ నీయాజ్ఞమా శిరంబుల నిలిచెన్. 35

౫. నీమాట కడుగు దాటము
నేమెవ్వరమిందు మాకు శ నియమముగానీ
కోమల చరణాబ్జంబులు
భామిని ముట్టుదుమె నీకుఁ శ బ్రత్యయమొందన్. 36

౬. అని సమయంబుచేసి రప్పడు. 37

౭. అమృతం బేటికిఁ బ్రాణమేమిటికి రాజ్యంబేల యన్యాభి లా
షములంజెందు నుఖంబులేల మదనోత్సాహోద్భ వైతద్వధూ
కమనీయాధర పానసంజనిత సౌఖ్యంబబ్బినం జాలునం
చమృతం బిచ్చిరి దానవుల్ హరికి మాయా మోహినీమూర్తికిన్. 38

౮. అమృతకుంభమిచ్చి శ రంభోజవత్రాక్షి
కాత్మజీవరక్ష శ యనకయసుర
లేణలోచనలకు శ నీరానివస్తువు
గలదె యెట్టిదైన శ గాముకులకు. 39

౯. అట్లు పలికి ప్రముఖులైన రాక్షసులు దయాధర్మ వివాసులు గావునఁజేతి
కందినఫలం బనుభవింపనేరక యయ్యమృతంబు మాయావిద్యైన హరిచేతి
కిచ్చి యొక్క బంతిఁగూర్చుండి రప్పడు పురందర ప్రముఖ బృందారకులును
దారొక్కవంకయైకూర్చుండి రిట్లు రెండు దెఱంగులవారును రెండుబంతులై
యయ్యింతి తమకమృతంబు వడ్డింపంగుడుచు వేడుకనుండి రంత. 40

౧౦. అమృతముహస్త పంకజమునందు వహించి మురారి బేవతా
సమితికి నై జరూపమె ప్రసన్నము నేయుచుఁ జూపెఁజేతి య
య్యమృతము, దానవాళికిఁక శ నాడుదనంబె ప్రకాశమానమై
యమరగఁజేసి చూపె దరహాసరసామృత మాదరంబునన్. 41

క. కనకాంబర పల్లవయును

కనకాభరణ ప్రసూన శ్రీ కళికయునై యా

వనఫల భరమున నొప్పెన్

వనమాలిని దనుజకల్ప శ్రీ వల్లికపోలెన్.

42

వ. ఇవిధంబున దేవతలు తూర్పుమొగంబునుం బూర్వదేవతలు పడమటి మొగంబునునై ముందటం గనకమణి పాత్రంబులు వెలుంగంగూర్చుండిన నవ్వధూరత్నంబు ప్రయత్నంబున నమృతకుంభంబును నెత్తుగా వామ హస్తపంకజంబున ధరించి కనకదర్శికలిత దక్షిణకరారవిందయై యుత్తరముఖంబై నిలిచి రెండు బంతులుగలయ నాలోకించి మొదలిబంతి నగ్రస్థానంబున నున్న దేవతాచార్యునకు బృహస్పతికి వడ్డించి తదనంతరంబ యంతరాంతర విశేషంబులు దెలిసి యాగంబులం బ్రథమహవిర్భాగ యోగ్యుండైన యింద్రుండును జతుర్విధాహారంబులును దనజిహ్వముఖంబులం బరిపాకంబుచేసి తొలుతఁజవిగొన నర్హుండైన వైశ్వానరుండును, సకల ధర్మంబులకు నాధారభూతుండైన ధర్మరాజును, బుణ్యతపో విభవంబున దేవభావంబు వహించిన పుణ్యజనుండును, పడ్రసాధిపతియై యమృతజనకుండునై న వరుణుండును, జగత్స్వామిండైన పవమానుండును, నవనిధానాధీశ్వరుండైన పౌలస్త్యుండును, నిఖిలైశ్వర్య ధుర్యుండైన యీశానుండును మొదలుగాఁగల వసురుద్రాశ్వినేయ ప్రముఖులకు వడ్డించుచు నప్పటప్పటికిం దనయోయ్యారంబు చూపుచు, 43

సీ. అమృతకుంభము తెడ్డు శ్రీ నలవ్రాక నొకచేతఁ

బట్టి పయ్యెదకొంగు శ్రీ బాగుపఱచు,

నలవున నిలిచి యొరయ్యనమేని చెమటలు

మందానిలమునకు శ్రీ విందుపెట్టు

ఫాలభాగంబునఁ శ్రీ బలుమాటు చెరలాడఁ

గొనగోళ్ల ముంగురుల్ శ్రీ గూడదువ్వు

నవనతయై లీల శ్రీ నమృతంబు వెట్టుచు

నందెలు మొరయించు శ్రీ మందగతుల

తే. దొడ్డపిరుదున వేగంబు శ్రీ దొట్రుపడఁగ

ప్రవేగుజన్నుల సందునఁ శ్రీ దూఁగలేక

మరుఁడు సహచరుఁడై తోడు శ్రీ మలయుచుండ

నమరకోటికి వడ్డించు శ్రీ నమృతరసము.

44

ఆ. అత్తతలవి చేతులంగడియవికన్ను

లనెడుజాడఁ జూపె శ్రీ నబ్బవదన

యమృత మమరకోటి శ కలవక వడ్డించు
దివిజవరులమీఁద శ దృష్టిఁగఱపి.

45

సీ. తనకుచంబులుచూడఁ శ గనుపెట్టువానికి
సన్నపయ్యెనకొంగు శ జూఱవిడుచుఁ
దనయాసమాటలు శ వినఁదలంచినవానిఁ
దగిలియొయ్యనజాణ శ తనములాడుఁ
దనమనోభావంబు శ నెనయఁగోరినవాని
కలఁతియై దరహాస శ కలనఁజేయుఁ
దన మన్నఘోత్సుకశ్రత్వంబు నారమువానిఁ
గనుసన్నలోనన శ యనుమతించు

తే. సమృతమునకంటెఁ దీపుమై శ నాత్మలోన
నుభయసైన్యంబులకు లోచనోత్సవముగ
నాఁడువారల వెడబూమె శ లాడుఁగొంత
యమర కార్యాభిలాషి నాశ్రయఁబొందు.

46

క. మాయా విలసనలీలల
నాయువతి సురారికోటి శ నటుభ్రమయింఁచెన్
దోయజనేత్రుల వలపులు
మాయలుగాకవియునిజమె శ మహిమూహింపన్.

47

తే. అమృతపూరంబుఁ గ్రోలున శ య్యమగతతికి
నాత్మకింపైన తృప్తి లేదాయె నపుడు
రమణిమందస్మితామృత శ రసముఁగ్రోలు
ననుర సంఘంబునకుఁబోలె శ నవనినాధ.

48

వ. ఇట్లు వడ్డించుచు వచ్చివచ్చి కడపటిబంతియందుఁ దనకీర్తి ప్రతాపంబులుబోలె
వెలుఁగారు చంద్ర సూర్యులకు సమృతంబొసంగి తనరాక కెదురుచూచుచు
వేగిరపడుచున్న క్రవ్యాదులు చెదరకుండ నభిముఖుండై మదనవికారలీలలు
చూపుచుఁ బరాకునఁ దొడిబడం దత్సమీపముననున్న సింహికాసూనునకు
మాయాదేవ భావకలితుండగుటఁ దలంపక యమృతంబుపెట్టిన, వాడమృతం
బుపయోగించు సమయంబున నా చంద్ర సూర్యులు వీడమరారి రాహువని
చక్రధరుని కెఱింగించి రప్పుడు.

49

చ. సరిగమురారి రాహువును శ జంద్రుఁడు సూర్యుఁడు బల్కుకంటెమున్
హరియునెఱింగి వీనిఁదెగతీర్పదు నన్నతలంపులోనెతా
సరసినహస్రభానున దృశారసహస్ర సుదర్శనంబు భీ
కరగతివచ్చి వానితలఁ శ గ్రక్కునఁద్రుంచె నిమేషమాత్రలోన్.

50

క. రాహువు తలఁద్రుంచి మహా

తాహంబున భ్రమరితిరిగి శ్రీ చక్రమవార్యం

బై హరి నిలయమునకు జగ

దాహకారై కలీల శ్రీ సరిగెన్నింటన్.

51

క. కమలాక్ష దత్తమగునా

యమృతము సోకుటయు సమృతశ్రమై రాహువు మ

స్తమువెలిగె నాటనుండియు

సమృత కరార్కులకు వైరశ్రమై యది యుండెన్.

52

ఆ. మాయనై ననెట్టి శ్రీ మతముననై న నే

మరలునై నఁ బగరశ్రమనికిఁ జెటిచి

ధర్మపరులఁ బ్రోవఁ శ్రీ దగు మహామతులకు

సాక్షి యకానాకాఁడొ శ్రీ చక్రధరుఁడు.

53

క. బృందారకులకు సమృతం

బందఱకు నొసంగి యపుడు శ్రీ హరి దనుజకదా

నందకర పురుషరూపము

నందుఁ బ్రకాశించె దివ్యశ్రమగు రూపముతోన్.

54

వ. వెండియు దేవకార్య నిర్వాహకుండై నారాయణుండు తదవశేష సుధా
కలశంబు సంరక్షింపుమని దేవేంద్రుని చేతికిచ్చి కాన్తుభాభరణ భాసితం
డును, శ్రీతులసీ విలసితుండును లక్ష్మీసమేతుండునునై విష్వక్సేనాదులు
గొలువ గరుడవాహియై వైకుంఠపురంబునకు విజయంబు చేసెనప్పుడు. 55

ఉ. అంతయుఁజూచి నివ్వెఱగుశనంది బలిప్రముఖుల్ నిశాచరుల్

కంతునిరిమ్మవాసి మదిరకంపము నొందుచుఁ గాలహీనులై

చింతయు వంతయుంగనలు శ్రీ జిక్కురు వక్కురు సేయలేచి దు

ర్దాంత సముద్రఘోషమునఁ శ్రీ దాకిరి వాసవదివ్య ముఖ్యులన్.

56

—◆◆◆ దేవతలకు రాక్షసులకుఁ గలహమవుట దేవతలు జయమును బొందుట. ◆◆◆—

మ. అమరేంద్రుండును నుగ్రుండై శిఖియమూర్త్యాశాధిప శ్రేణితో

సమరోత్సాహ రసప్రసన్నముఖు¹డై శ్రీ సైన్యంబుమున్నాడి దు

ర్దమదోర్మండిత మండలాల్లి²ఘన కోరదండాస్త్ర సన్నాహసం

భ్రమమొప్పన్ దరుమంగ వీగఁబొడిచెన్ శ్రీ రాత్రిం చరవ్యూహమున్. 57

క. కార్యంబు చెడినకతమున

వీర్యాధి కులయ్యుడనుజ శ వీరులు మదిలో

... ..

... ..

58

శా. ...

...

...

...

...

...

...

...

గారామార సుధాఘటంబుఁగొని లోకంబుల్ బ్రశంసింపఁగా

ధీరుండై యమరావతీపురికి నర్థింబోయెఁ జౌదంతివై.

59

మ. దురహంకార మహానలార్చియగు నా శ దుర్వాసుశాపంబునన్

శరధింబడ్డ సురేంద్రలక్ష్మీదిరుగన్ శ సాధించి దై త్యేంద్రుల

స్మరలంబెట్టి సుధాఘటంబుఁ గొనియెన్ శ రక్షించెదేవావళిన్

సరిలేరింక నిజాశ్రితావన సుహృత్సంరక్షకున్ దై వముల్.

60

వ. అని జగంబులు గొనియాడుచుండె నా వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగి కలహ

ప్రియుండగు నారదమహామునీంద్రుండు తత్ప్రకారంబు శంభునకు విన్నవించి

వెఱగుపఱతునని గగన ఘంటాపదంబునంజని.

61

—•— విష్ణుని మోహినీ రూపకథను శివునితోఁ నారదుఁడు చెప్పఁబోవుట. —•—

ఉ. కాంచన గర్భనందనుఁడు శ గాంచె విలంబపయోదగర్జితో

దంచిత రత్నశృంగ కృత శ తాండవమత్త శిఖిండి సాంద్రమున్

చంచలగాంగ భంగ పరిశంఖపయోధి నిషంగదేహ రు

గ్వంచిత పూర్ణ చంద్రము నరకల్మషతారధరాధరేంద్రమున్.

62

సీ. పార్వతీ శంభుదంఠపతులకేళీ సాధ

మమర కన్యకల క్రీడాచలంబు

కనకనగస్వామి శ కెనయైన చెలికాఁడు

భూకామినీ శిరోరభూషణుండు

జలజ జాండాధార శ సంభృత స్తంభంబు

దశకంధరునిచేతి శ తమ్మిబంతి

గగన గంగా పతాకామణి దండంబు

పుష్కరశ్రీదేవి శ పువ్వగద్దె

తే. కీర్తనలు సేయఁదగు భాస్వరవర్తమాన

మందపవమాన చలగరునన్మధుప లీన

పినుత కల్పద్రుమవితాన శ వికచసూన

వాసనా శ్రీధరంబు కై రలాస ధరము.

63

- ఉ. రావణబాహు దండముల శ్రవణ్యలువాసినరాలు రేకుల¹
 టై విలసిల్లఁగోణముల శ్రయందు వెలింగెడు నింద్రనీ²లరే
 ఖా విభవంబు తుమ్మెదలుగ రజతాచల రాజమొప్పు ధా
 త్రీవనితాలలామ కరదీపితకేళి సితాంబుజచ్ఛవిన్. 64
- చ. భుజబలలీల నారజ తతభూధరకూటము లన్మృగేంద్రముల్
 గజములఁ బట్టఁగొన్ని భయశకంపమునన్ వడిఁగాలుజారి య
 క్కజముగ గండశైలముల శ్రకై వడి డొల్లఁగవానిఁ బట్టివా
 యుజవముతోడఁదూలు శరభోత్కరముల్ గగనాంగణంబునన్. 65
- మ. కటకాగ్రంబులఁ గేసరుల్ కరులవీరకంబట్టుచోఁ బుట్టు త
 త్పటుగర్జల్దిశలన్ బ్రతిధ్వనులు చూరపందారశైలంబు దు
 ర్ఖ ట నిర్దోషమునొందు నుగ్రముఖ జాగ్రన్నార సింహాదయో
 త్కటహంకార హిరణ్యదానవ సభాస్తంభంబు చందంబునన్. 66
- చ. ఘులఘులఁబాటు నభ్రనది శ్రకాలువ లున్నతచంద్రమశ్శిలా
 తలమునఁ బడ్డఁబెల్లెగయు శ్రతత్కణమండలి మింటదట్టమై
 యలవడు వెండికొండఁ గొలురవై వసియించిన చంద్రమాళికిన్
 జెలువలరంగమీఁద విరచించిన ముత్రైపు మేలుకట్టనన్. 67
- సీ. కుండలీకృత భోగశ్రమండి తోన్నతఫణో
 దారమైయున్న శేరషాహివరుఁడొ
 ప్రతికృష్ణపక్ష విశ్రభష్టేందు కళలు ప
 ద్ధాసనుండొక ప్రోవుఁజేసినాఁడొ
 అసమాక్షులావణ్య శరసము జాటుచున్న
 యుర్విధరం బగుశున్నయదియొ
 యల్లనాఁడురులింగశ్రమై మిన్నగాడిన
 శాంభ ప్రాజ్వల రుచిరస్తంభమిదియొ
- తే. యనుచు శతకోటిచంద్ర చంద్రదాతపంబు
 తళుకు నిగనిగలాశలఁ శ్రదగులుకొనఁగఁ
 జూడ నొప్పారు నమ్మహాక్షోణిధరముఁ
 బద్ధసంభవ భవుఁడెక్కెఁ శ్రబ్రనుద మెనఁగ. 68
- వ. ఇట్లు గన్నులపండువైన యవ్వెండికొండ నధిరోహించి తదగ్రరత్నశిఖరా
 భోగంబునఁ గనకమణిమయ ప్రాకార గోపుర సాధవీధికాబద్ధ తోరణ వైజ
 యంతి విరాజితంబును, సతతవికసిత సుగభి సురతరుకుసుమ విసరవిస్మయర
 పరిమళ మిళిత తరుపవన సహచరముఖర మధుకర నికర మృదువినద హృద

యంగమంబును, బ్రతిగృహ గర్భనిర్భర ప్రతిశబ్ద బద్ధానద్ధ ఘమఘమ
ధ్వానమానితంబును, బలిసమయ సమాందోళిత కనకఘంటా ఘటత్కార
మనోహరంబును, బ్రాసాదగోపుర పుగోభాగ ప్రతిష్ఠిత వృషభధ్వజంబును,
గనకకలధౌత దండమండితా ఖండమాణిక్య దీపమాలికా ప్రకాశితాంతర్గే
హంబును, బంచాక్షరీప్రముఖ పాశుపతజపధ్యాన పారాయణంబును, బ్రమథ
గణ మహితము క్తి మంటప సహస్రంబును, సందికేశ్వర దండనాయక సభా
సీన పురందర ప్రభృతి నిఖిలదేవతాముని మండల మండితంబును, బ్రతిద్వార
ద్వారపాలకరకలిణ కనకవేత్రలతాశత దురవలోకితంబును, నై జగదేక
పూజ్యంబైన శివాలయంబు ప్రవేశించి తదభ్యంతరంబున.

69

౧. గంగాకణాకీర్ణ శ్రీ ఘనమాళితోడఁ బు

ప్పిత కల్పకములీల శ్రీ బెరయువానిఁ

గంతహాలాహల శ్రీ కచ్చరచ్చవితోడ

నుదితపూర్ణమృగాంకు శ్రీ నొరయువాని

సామ్రాజ్యేన శ్రీ చూడామణిశ్రీల

తోడ సహస్రసాంకు శ్రీ దొరయువానిఁ

గరుణార సోర్మికా శ్రీ గాంభీర్యములతోడ

నుదధిరాయని భంగి శ్రీ నున్నవానిఁ

తే. గామకళయొడ్డదిక్కునఁ శ్రీ గడలుకొనఁగ

బ్రహ్మతేజంబు కుడివంకఁ శ్రీ బ్రజ్వరిల్ల

యోగసింహాసనంబున శ్రీ నున్నవాని

శివునిదర్శించె మునికుల శ్రీ శ్రేష్ఠుడపుడు.

70

౨. ఇట్లు గర్జించి జనజయోత్సవచన పురస్కరంబుగాఁ బ్రదక్షిణంబుచేసి బహు
ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి కాలకూట హరణానంతర సముద్ర
మథనకథా ప్రహంగంబు విసఁ జిత్తిగించి విరించినంభవునకు శ్రీకంఠుం డిట్లు
నియె.

71

తే. ఉదధి మధియించువేశ నీరపున్నవాడ

వే కదా కాలకూటంబు శ్రీ వెనుకనందు

సంయమి-శ్వర యోమేమి శ్రీ సంభవించె

నెవ్వరేమేమిగై కొని శ్రీ రెలుగఁ జెపును.

72

౩. అని విషకంధరుఁ డడిగిన

వినిహర్షావేశ మొనవ శ్రీ వినయాంజలియై

మునివిన్నవించె నప్పుడు

తనచూచిన యంతవట్టు శ్రీ దశ్వరమతితోన్.

73

చ. గగనముమోచి బాడబళిఖానిచయంబుఁ దృణీకరించి క్రొం
బొగలు దిశావకాశములఁ శ్రీ బొంగ నభంగవిషాగ్నియుగ్రమై
జగములు మ్రొంగఁజూచినఁ బ్రశస్తుఁడవై యుపసంహరించి దే
వగణముఁగాచి దేవరపు శ్రీ వచ్చినపిమ్మట నాపయోనిధిన్.

74

మ. తరువంద¹ర్వఁగఁ బుట్టె కాస్తుభము చింతతారత్నమున్ గల్పభూ
మిరుహైరావత లేఖవాజులును లక్ష్మీనాకవేశ్యా సుధా
కరబృందావనముల్ సుధారసము లోకకఖ్యాతిగావాని శ్రీ
హరిదాఁ గొన్నిహరించి తక్కినవి దిశవ్య శ్రేణికిచ్చెన్ గృపన్.

75

శా. ఆకర్ణింపుము దేవయొక్కటి త్రిలోకకాశ్చర్య కృత్యంబు నా
కాకోద్వేషులు మున్ సుధాఘటము గర్వోద్రిక్తులై బల్కిఁ దా
రే కై కొన్నసురాలి విన్ననయి యూహింపంగఁ గంజాక్షియై
యాకంజాక్షుఁడు గ్రమ్మరంగొనియె దైత్యశ్రేణిచే లీలమై.

76

క. కొనితన త్రిభువన మోహన
వనితాలీలావిలాస శ్రీ వైఖరిచేతన్
దనుజులకు నిడకయమృతం
బనిమిషులకు నొసఁగెఁ జువ్వె శ్రీ యార్యా రమణా.

77

క. ఆహరిలీలా మాయా
మోహినియై మరులుగొలుప శ్రీ ముల్లోకములున్
మోహించె ననురవీరుల
మోహింధులఁ జెప్ప నేల శ్రీ మురజిన్నితా.

78

.. అప్పరన్ స్త్రీలు వ్రీడానములై తమ
మించు విభ్రమము నింకదించుకొనిరి
యందఱనాయల్ల శ్రీ కార్తులఁ గావించు
వెడవిలుకాఁడును శ్రీ వెణ్ణియయ్యె
నూర్ధ్వరేతస్కులై శ్రీ యుండు తాపసులకు
నధర రేతస్కందశమయ్యె నపుడు
తనువెత్తి పంచభూతంబులు సైతము
విరహభా²వంబున శ్రీ విహ్వలించె

తే. పద్మసంభవముఖులు విశ్రాంతులై రి
మొదల ననురాధిపతులతి శ్రీ మూఢజనులఁ
జెప్పఁగానేలలోకముల్ శ్రీ చిక్కువడియె
విష్ణుమాయావిలాసినీ శ్రీ విలసనమున.

79

క. ఎన్నడు విన్నది కన్నది
యెన్నిన యదిగాదు నువ్వె శ యేయుగములన
వ్వెన్నుని మాయాస్త్రీత్వము
పన్నగధర పొగడదరమె శ బ్రహ్మాదులకున్. 80

వ. అని సర్వమోహనాకృతంబైన విష్ణుమాయాచరితంబు విన్నవించిన విని
శివుండు వెఱగుపడి నారదుమొగంబుచూచి చిరుసవ్వునవ్వి నాసికావిన్యస్త
హస్తాంగులి పల్లవుండై తలయూచి యెంత మృషబలికె నీమునీశ్వరుండనుచు
బ్రయికాంత నవలోకించి. 81

క. హరియీ భువనత్రయమును
దరుణీలీలా మనోజ్ఞతలఁ గడుమోహ
తురముగఁ జేసెనటే యా
సరసతవేఁ జూడకేల శ సమ్మతి పడుదున్. 82

క. వైకుంఠంబునకుం జని
శ్రీకాంతుని కపటనుందరీ విలసనమా
లోకించి వత్తునిపుడయ
నాకులమతి తోడనుండు శ మంబుజనేత్రీ. 83

వ. అని ముక్కంటి పలికిన మందస్థితం బొనరించి యంబికా మహాదేవి
యిట్లనియె. 84

❖❖❖ పార్వతి శివుని నివారించుట. ❖❖❖

క. దేవరపు మిక్కిలియుఁగాం
తావివళాత్ముడవు మనసు శ ధైర్యము చలనం
బై వచ్చెనేని మఱతువు
భావింపఁగ సర్వభూప్రపంచంబెల్లన్. 85

చ. జగములుమూఁడు నాతని వశంబుననున్నవి మాయఁజిక్కి యీ
జగతి ప్రధానదైత్య సురసంయములుం గమలాసనుండు నా
దిగఁగలవారలెల్ల వికృతం బడుచుండ్రు తదీయలీలనే
మగునొసుమీ మహాత్మ జలరజాత్సునిచేత భవత్ప్రతాపమున్. 86

తే. తలపు ధైర్యంబు పదిలంబు శ గలిగెనేని
గట్టిగాఁగామునకు బొమ్మగట్టితేని
నమ్మిపోమ్మని నగుచునానగజ పలికె
హరుఁడు నప్పుడు నాయుంతి శ కనియెమఱియు. 87

తే. సర్వమోహంధమైన యీ శ జగముఁజక్రి
మాయఁగొల్పుట యిదియెంత శ మహిమచెపుమ

భూమి శిశువుల భ్రమియించు శ్రీ బూమికాండ
చేత నార్యుడు భ్రమయునే శ్రీ చిత్తవీధి.

88

ఉ. నాయవియంద్రియంబులు ; మననం బెటుపోయిన జానినంగతికొ
బోయెడు వాడఁగాను నిసురబోటుల లోకవిహారలీలకై
పాయక యుంటగాక మరురబారికి లోబడి యే ! మృగాక్షి ! నే
డియ్యెడ నాజితేంద్రియత శ్రీ యెల్లను జూచెడు నిశ్చయంబుగన్.

89

వ. అని పలికిన హరుని యుద్యోగంబు నిశ్చయంబునేయంగోరి నారదుం
నియె.

డిట్ల
90

—◆◆◆ శివుని నారదుడు తిరిగి పురికొల్పి రోషమెక్కించుట. ◆◆◆—

తే. ఆ మనోహరకామినీ శ్రీ హావభావ

విలసనంబును జూచిన శ్రీ వెట్టియెత్తి
దేవ భ్రమసి తీరుగుడువు శ్రీ దీనవృత్తి
నింక పదివేలమాటల శ్రీ నేలచెప్ప.

91

వ. అనినం గనలి యతనివచనంబు నిరాకరించి తన మహానుభావత్వంబు ప్రక
టించి యీశ్వరుండు ప్రమథగణములతో నిట్లనియె.

92

—◆◆◆ శివుడు మిక్కిలి రోషముచే విష్ణుమానుకు లోబడవని పంతమాడుట. ◆◆◆—

ఉ. సిద్ధమర్తిక జితేంద్రియతఁ శ్రీ జెందితి దుర్విషయాభిలాషనం
బద్ధుడఁగాక దుష్కృతిని శ్రీ భావజాగెల్చినవాడ నత్తపో
వృద్ధ మనోవికాస మొదరవించు చిదంశమ, నిట్టినాకు దు
ర్బుధులకామినీజనుల శ్రీ పోకలచిత్తము సంభ్రమించునే.

93

క. నావుడు దద్యచనంబులు
భావించి విరించి నుతుని శ్రీ భావణములు సం
భావింపక ప్రమథులు గిరి
జావల్లభుతోడననిరి శ్రీ సందడిపడుచున్.

94

ఉ. దేవరముందటం గపటరధీయుతుడైన సరోజశేత్రు మా
యావికృతుల్ సురాసురులయందు బలెంబ్రసరింప నేర్పునే
భూవలయంబు దక్కులు నరభోగతియుం గబల్చిను నంధకా
రావృత్తులేమియకాఁ జెప్పును శ్రీ యుక్కుని ముందర నిందు శేఖరా.

95

క. మిమునెక్కడ భ్రమయించెడు
మము భ్రమయించిన నెచాలు శ్రీ మాయాతరుణి

1. ప్రా. పాతప్రతి. అని వెడనవునవి యవ్వెలంబకి నిందు శేఖరం డిట్లనియె.

క్రమదుర్వికారముల నా

కమలాక్షుడు వెక్కుపలుకఁగా నేమిటిగ్న.

96

వ. అనిన మందహాసంబెసంగు సుందరాస్యంబుతో వారి నవలోకించి.

97

క. ఇప్పుడు మనకీసంతఃకు

చెప్పఁగ నేమిటికి నశని శ నేడియరూపం

బాహ్వరఁ జూచిభ్రమయని

యప్పుడుగా యనుచులేచె శ సభపుండరత్న.

98

క. హరుఁడా వైకుంఠమునకు

నరిగెడు సంత్రమము హృస్యమై నారదునికా

బరితుష్టాత్మునిఁ జేసెను

సురదుందుభి నివడమెనఁగ శ సురపథవీధికా.

99

సీ. భర్తానూత్రంబునఁ శ బదిలంబుగాఁగ ఘ

నవ్యాస్రమ నాగాజినములుగట్టి

మంత్రపవిత్ర నిర్మలభూతి సర్వాంగ

కముల సాంద్రంబుగాఁ శ గలయ నలఁది

తరళజహ్వ¹భీల శ దర్వికరస్వామి

నలమౌక పేరుగా శ నలవరించి

పటుజటా జూటాగ్రభాగంబువైఁ జంద్ర

ఖండంబు వెడపువ్వరగాఁగదోప

తే. దర్పకునిఁ దిన్నదహననేత్రతగవు దీప్తు

లిరియఁగప్పిన కెప్పలరయెడల నిగుడ

దివ్య యోగీంద్రమూర్తియై శ దివ్యతేజ

మెనఁగ రూపంబుగైకొన శ సీశ్వరుండు.

100

క. ఆపాద ఫాలభస్మో

ద్వీపితుఁడై నిర్వికల్ప శ తేజోమహిమకా

బ్రాపించి యోగవిద్యా

రూపంబిదియనఁగ నపుడు శ రుద్రుఁడు పొలిచెకా.

101

వ. ఇట్లు నిర్వికారంబగు రూపంబుదాల్చి నిజపంచాక్షరీ మంత్ర విద్యాబలంబున

దుర్విషయ కలుషేంద్రియ మహాభుజంగంబులకు వాకట్టుగట్టి పంచభౌణుని

బిరుదు పెండేరంబువెట్టి చిత్తంబు నుత్తమయోగంబునకుఁ దగులుపెట్టి దృఢ

నిశ్చయంబున.

102

- క. హిమగిరిజా సహితుండై
హిమకరశేఖరుడు చనియె శ వృషభేంద్రమహా
ద్యమలీలాగతి విచల
ద్విమలశ్రుతికుండలాంశు శ విభ్రమరేఖన్. 103
- క. ప్రేరకుండై ముందరనా
నారదముని వల్లభుండు శ నడువంగ బ్రమధుల్
చేరి యిరుగడల సేచా
పారీణతఁజనిరి విజిత శ భావముతోడన్. 104
- శా. చూడంబోయిది పావకేందు రవితేజుల్ బ్రహ్మవిద్యాధికుల్
ప్రీడాశూన్య కటీరమండలులు నిరర్విఘ్నాత్మయోగుల్ పరి
వ్రాడీశుల్ విజితేంద్రియుల్ శివునిభావస్థైర్యమున్ వైష్ణవ
క్రీడామాయయు నెట్టులయ్యెడి నొత్తరక్రింపంగ నంచున్వడిన్. 105
- క. హరిమాయా చాతుర్యము
హరుడే క్రియఁదెలియఁగలఁడొ శ యరయుదమనుచున్
సురలున్ నలుగడ నడచిరి
పారిఁబారి వై కుంత నగరమునకుం బ్రీతిన్. 106
- వ. ఇట్లు చనుచునందు గొందఱు దివ్యపురుషులు విష్ణుమాయా పరీక్షేచ్ఛుండై
యేగువిరూపాక్షుని యక్షీణతేజోరూపంబు గనుంగొని తమలోన. 107
- శా. కుంఠీభూత దురింద్రియాగ్రహుడు చరతుఃపీత పుష్పాయుధో
త్కంతుం డుగ్రవిలోచనుండు ఘనయోగధ్యాన చిన్మూర్తి శ్రీ
కంతుండట్టి మహాత్మునిం భ్రమలఁజిరక్కంబెట్టు నెఱ్ఱెన వై
కుంతుం డెవ్వరి మోసపుచ్చఁడొకనత్ శ త్కుదైకమాయాగతిన్. 108
- వ. అని వితర్కించిరంత నమ్ముందట. 109
- శా. భేరిశంఖ మృదంగనాదములు ప్రసస్థితాంబరాభాగ భా
గ్ధీరోద్య ద్విహగేంద్రకేతనము ప్రీతిజేసె చతుఃశ్ర పౌ
హరశ్రోత విలోకనంబులకు లోకానందకందైక ల
క్ష్మీరమ్యాచ్యుత రాజధాని కెదుటం శ జేరంగరా దవ్వలన్. 110
- ఉ. మేలిమి ధూపధూపములు శ మించి మధునతలీలఁగ్రాల ను
త్తాల నువర్ణ కేతన విరతానదశంబులఁ ¹దెల్లదీవిపైఁ
బోలఁగమెట్టి చెంగలువరపోల్కి ముదంబునఁదేల్చె రత్న రే
ఖాలలితాంశు గోపురము శ కంబదళాక్షు పురంబు శంభునిన్. 111

- క. ఆతత పుణ్యోపేతము
శ్వేతద్వీపము తదగ్రసీమన్ బరిఘ్నీ
భూతాబ్ధిపురము లోక
ఖ్యాతంబదివేతె పొగడంగ నేమిటికిన్. 112
- తే. నెఱిఁజతుర్విధ పురుషార్థ ర నిధులు మిన్ను
ముట్టియున్నట్టు లొప్పు నరప్పట్టణమున
గుఱుతుమిఱుఁ జతుర్ద్వార ర గోపురములు
వికచమణిమయ వై జయంతికలతోడ. 113
- చ. అమలిన హరిహరకమయంబును నగ్రసరోజ రాగకుం
భములును నై నమేడలఁ బ్రభాకరబింబము దోచి తస్కహా
ద్యమరుచి పుంజముల్ మెఱుగుతండము లీనఁగ భానుకోటి తే
జమున వెలుంగునప్పుర మరజనము ఫేచరదుర్నిరీక్ష్యమై. 114
- చ. స్ఫటికమణి ప్రభాపటల ర భాసురగోపుర శృంగకోటి సం
ఘటనగ నేడు కోటలునుగొక పడంపడి విశ్వకర్ణ యు
త్కటమతిఁ బెట్టుకోటయనఁగాఁ గనుపండువు సేయు రాకలం
జటుల సుధాబ్ధిభంగము లనసంఖ్యము లాపురిచుట్టుఁ దూలుచున్. 115
- చ. వలయిత రత్నవప్రము సురవర్ణ శిరోగృహ రాజసంచయో
జ్వలితమునై న యుప్పురము ర సాగరమధ్య తటంబునందు ని
ర్మల పరివేష చక్రరుచి ర మండన మండిత చంద్రభాను మం
డల¹ ప్రతిబింబమోయనఁగనం గడునొప్పుఁ ద్రిలోకపర్వమై. 116
- ఉ. సింగపు మోములుంగలుగు ర చి త్తదురూపము లప్పురోత్తమో
త్తుంగ సువర్ణ హర్ష్యములఁ ర దోరములై యటవేల్పుటేటి నీ
టంగడు బింబితంబులగుటన్ గని నీళ్లకుఁ దెచ్చి యభ్రమా
తంగము భీతిమాన్పుదురు ర తచ్చలితా చలితప్రవాహులై. 117
- చ. వననిధి వీచికోచ్చలిత ర వారికణంబులు నా పురంబులో
ఘనతరహర్ష్యకేతువుల ర గాడ్పులఁ దూలుచురాలు నభ్రవా
హిని జలబిందువుల్ చదలనింపగు దన్నిధునోత్సవంబునన్
జననురగామరాంగనలు చేరలైడు సేసలనంగ వెన్నెలన్. 118
- చ. హరియెదుటన్ బురేందర నరటాంగనయై యలరించు మస్తాభా
సురకనకాగ్ర దండపరిశోభిత పూర్ణఘటాలివ్రాలెఁ ద
ద్దురు గృహరాజసౌధమణి ర కుంభపథంబున నూర్ధ్వలోకముల్
గరము వెలుంగు దిక్కులఁబోగ డ్దకు నెక్కి విచిత్రవై ఖరిన్. 119

- మ. హరినీలేందు శిలాభిరామమగుచున్ శ హర్ష్యంబొకండగ్రభా
స్వరమాణిక్యఘటంబుఁ గేతనఁటి శ సంపత్తియుంగల్గి య
పురి వామాంగముఁ దామ్రజాటము మహాశభోగంబు హారంబునుం
గర మొప్పారెడు నాసదాశివునిరేఖన్ బొల్పునత్కున్నతిన్. 120
- చ. నవ నలినప్రియోర్ధ్వకిరీణ ప్రతీతుల్ పురివెండి మేడలం
బ్రవిమలరాగ పల్లవవిరభాసినులై లతలట్లు సొగఁగాఁ
బవడఁపుదీఁగె లెక్కడికిఁ శ ప్రాకెడునంచుఁ దదగ్రసంచర
ద్యువతులుబట్టి చేదగులరకుండఁగ నప్పుదు రద్భుతంబునన్. 121
- చ. త్రిపథగయే చతుష్పథగ శ దేవతరంగిణి చూడుడంచురే
యిపురిఁజతుష్పథాగ్రమున శ నిందుడు నిల్చిన నాల్గువీధులుం
జపలతరస్ఫురత్కనక శ సాధ పరంపరలన్ సుధాకరా
తపరసపూరముల్ నిగుడఁ శ దద్దయుఁజూతురు పౌరణాలికల్. 122
- మ. హరిసాధాగ్ర సుదర్శనార కలితంబై చిత్రవర్ణాకృతిన్
1 సురుఁగన్ వ్రేలుచుఁగేతనాంబరము వైలొచ్చున్నాడు రాహుగ్రహా
ద్ధురమూర్ధం బటఁద్రుంచి వైచునెడ నెంతదుంబోక రక్తాంశమై
పరిభాసిల్లు తదీయభోగలతయన్ శ భావంబునం దత్పురిన్. 123
- చ. బహుకుసుమోపహారములఁ శ బ్రస్ఫుటమాక్తిక రంగవల్లులన్
బ్రహిత విచిత్రతొరణ పరంపరలన్ శశికాంత వేదులన్
రహిఁబచరించు నప్పురవరంబు పథంబులు శ్రీకరంబులై
సహజమె శ్రీనివాసములు శ సంపత్తమున్ సదలం క్రియాస్థితుల్. 124
- శా. కేళీసాధము గేలిడోలికయునుం శ గేలీనన శ్రేణియుం
గేలీశైలము గేలీదీర్ఘికయునుం శ గేలీమరాళంబులున్
బోలన్ తేని గృహంబులే దొకటియుం శ బూఁబోండ్లు ప్రాణేశులన్
శ్రీలక్ష్మీ హరిమూర్తిభేదములు వర్ణింపంగ నింకేటికిన్. 125
- మ. బలభిన్నీలమణి ప్రతానకృత సోమఃసంబునం బద్మరా
గలసత్కంధర మందిరంబులు గళతల్పద్రు పుష్పావళీ
కలితస్వర్గ విశాలసానువులు నై శ కన్పట్టు క్రీడాద్రులన్
లలనల్ మేఘవియుక్త చంచలలలీలం బొల్తురవ్వీటిలోన్. 126
- ఉ. రాకొమరుండు మన్నఘుడు శ రాజసమొప్పఁగ నప్పురంబులో
నేకధనుర్ధరుం డగుచు శ నెమ్మెలుచూపు గుణీకృతాళి శ్రీ
లాకల ఝంకృతుల్ సుదతులం బతులంగడునొంచు నమ్మహా
భీకరమాని వైరికతి శ భీకరభంగి చెలంగఁ జేయుచున్. 127

1. హరినాభీనవ పుండరీకమకరం శ దాసారముగ్రోలి త
ద్వరకర్పార మయోరు సాధనుమనో శ వాతాయన ద్వారసం
చరణక్రీడ లొనర్చుచుం దిగుచు నిశ్చాభంగ సంగీతను
స్వరభంగీతతి మందమారుతము పశ్చింగ్రమ్మరుగ దత్పురిన్.

128

జానుదఘ్నంబుగా శ సంచరించుఁ
దివుటఁ దొండముసాచి శ దిక్కరిణి శ్రేణి
చరమాంస దేశముల్ శ సంస్పృశించుఁ
లాలసమేరు శృంగముల వప్రక్రీడఁ
గొమ్ముల నలవ్రాకఁ శ గూలఁద్రోచు,
సమదఘ్నింకారని శ స్వనములఁ జక్రవా
ళాచల గుహల సింహములఁ గలఁచు

2. సమదరక్షోధినాథ వక్షఃకవాట
పాటనోద్దండ తరచండ శ బలభరమునఁ
బ్రకటకట దానపాన సంశ్రభమ దళింద
గానముల నొప్పనప్పరి శ కరివరములు.

129

3. రూపముతోడి గాడ్పులు గరేరుత్తులులేని ఖగంబు లశ్వలీ
లాపరిన ర్త నోల్లసిత శ లాసిక వర్గము శౌర్యవార్ధివీ
చీపటలంబు నాఁగవల శ సిల్లుచునుండు మనోజవంబుతోఁ
నాపురివాజిరాజి హరిరదశ్వుని యశ్వములన్న నప్పుచున్.

130

4. భూరిబలోగ్ర హేమకశీపు ప్రముఖాసురులం జయించి య
వీరులబొమ్మ పెండెమున శ వ్రేలఁగ సంఘుల దిగ్విలీన ని
స్సార విరోధులై సుభద్రసంశ్లఙ్ఘకు మోహన చక్రలాంఛనో
దారభుజా కలాపులయి శ తత్పురిఁ గాల్వరువైల్లు రిమ్ములన్.

131

5. పరభృతచంచు సంచలిత శ పల్లవమున్ మధులోల బంభరో
త్కరగత సూనముగ శుకముశఖ ప్రవిభిన్నఫలంబుఁ గేలినం
చరదబలా ప్రియప్రసవ శ సద్గమనై స కలర్తుయు క్షమై
పురివన వై భవంబలరు భూరిమనోహర సారభస్థితిన్.

132

6. రసికవధూవరుల్ కనకరత్న విభూషణ విభ్రమంబువై
విసికిపరిత్యజించి వెడలివిల్తుని కన్నులపండువైన సాం
వెసఁగఁగఁ బువ్వుసొమ్ము ధరియించి పరస్పరరూప దర్శనో
ల్లసిత పునఃపునస్సరతరలం పట్టులై సుఖయింతురాపురిన్.

133

- చ. నిరతము నిర్మలామృతము శ నిండితలంకు కొలంకులంతరాం
తరములనుండ వేల్పుగను శ దమ్ములకుం బ్రియమాచరించుచున్
బరిఘదనర్చుఁ దన్నగర శ పంకజవాసకటీ స్థలంబునం
గరము వెలుంగు వజ్రఫలశకంబుల మేఖలలీలఁ గ్రాలుచున్. 134
- మ. పరమబ్రహ్మము విష్ణుఁడీజగము లుత్తాదించి తద్రక్షకై
పురుషాకారముఁ దాల్చునాఁడు సిరితోరభోగింప నీదుగ్ధసా
గరమధ్యంబున సర్వమోహనముగాఁ శ గల్పించిచాఁ డమ్మహా
పురివై కుంతము దానియొప్పు పొగడన్ శ భోగీంద్రుఁడున్ జాలునే. 135
- వ. ఇవిధంబున నపరిమితైశ్వర్య రేఖాలంకృతంబైన యావై కుంత దివ్యనగరం
బట్లు త్రిలోచనుండు లోచన పర్వంబుగాఁ జూచి సంతసంబునం బ్రవేశించి
రాజమార్గంబునం జనునప్పుడు. 136

—◆◆◆ శివుఁడు వైకుంతములోఁ బ్రవేశించుట. ◆◆◆—

- తే. తోరణాం భోజమకరంద శ ధారనర్ఘ్య
మొసఁగి మధుకర¹ మధురర శ ప్రాక్తిఁగుశల
మడిగిబాంధవ సంభావ శ నానుకూల
యయ్యెఁబురలక్ష్మీ పార్వతీ శ హరుల కపుడు. 137
- తే. హరుని తనుదీ ప్తిచే నీలశహర్ష్య చంద్ర
కాంత పాషాణముల జలశకణములురుల
నాడఁ బ్రోది నెమల్లుకే శ కారవములఁ
గనకనూపుర ఘశఘళాతకార మొసఁగ. 138
- సీ. మృగమదా లేపము శ మెఱయు వేదిక నద్రది
కూలభాగంబని శ కొమ్ముఁజిమ్ము
మరకత సాధకోశమల రుచులకుఁ దృణ
ప్రీతిమైనందంద శ మూతిఁజూచు
నాపణరత్న దివ్యచ్ఛాయ నిర్మరా
కృతియైన నుటకలంఘింపఁ జూచుఁ
దననీడ మణిభిత్తిఁ శ గని ప్రతీపకకుడ్డ
దాశంకఁగనలి² ఘ్రల్లనుఁచుఁ దిరుగు
- తే. వెండితోగడున నినిచిన శ వీధులందు
తాండవము చూపునూపుర శ ధ్వనులతోడఁ

1. ఆ. పా. మొసగి మధుకర మధురోక్తిఁ గుశలమడిగి, బాంధవాయత్త సంభావనాను
కూలమయ్యె. ప్రా. పా. మధుకర మధుకరవ్యోక్తి 2. ఆ. పా. గుర్రనుచు 3. ప్రా. పా. తెగ
డుననిలిచిన ఆ. పా. తగటునని నిలిచిన.

ససిడి మువ్వలపేరు జొంకపంబు మెలయ
సందికేశ్వరుఁ డీశ్వరానందలీల.

139

మిత్తైపుఁ జెఱఁగుల శ్చిత్తంబు నిండించుఁ

గనకాం శుకంబుల శ్చ కట్టుదనరఁ

ఎసపు కుంకుమచాయ శ్చ నెసఁగు కుచంబుల

మందార పుష్పదాశములు వ్రేల

నెలవంక తిరుణాము శ్చ గలనెన్ను దుళ్లఁ గెం

పులచుక్క బొట్టులు శ్చ చెలువు మీఱఁ

దాటంకవజ్రాం శుశ్రూషాశ్చ శ్చంబుతోఁ

జెక్కులచిలు నవ్వు శ్చ చెంగలింప

శ్చంఖచక్రాంక భుజలతల్ శ్చ చారుముఖులు

పురపురంధ్రులు సంభ్రమంబునను వచ్చి

నిలయచత్వర వేదుల శ్చ నిలిచి చూచి

రద్రజాశంకరులను నెరయ్యంబు తోడ.

140

శుకముఖోదితము క్తి శ్చ సూచకభాగవ

తవిధేయులై న భాగవతవరులు

నుపనిషచ్చాస్త్ర సతముత్కృష్ట గీతార్థ

గరిమ శోధించు భాగవతవరులు

ధృతివిశిష్టా ద్వైతశ్రమత వైష్ణవాచార

గతి నివేదించు భాగవతవరులు

సావర్ణిము క్తి లక్ష్మణము నచించు నా

గమయు క్తి మెచ్చు భాగవతవరులు

నింటిముంగిళ్ల నగరులనెనసి యున్న

యాసనంబులపై లేచి శ్చ యచటనచటఁ

దమకు సముచిత సంభావనములు సేయ

నద్రజయు నీశ్వరుండును శ్చ సరిగియరిగి.

141

అంతఃగొంతదవ్వునం బురమధ్యంబున ననేకకోటి సూర్యబింబ ప్రతిబింబ

కంబు లనం బ్రతిభాసిల్లు పద్మరాగమణిఖండంబు లెడయెడలంగలిగి కనక

రుచినిచయచకచకవ్యాకీర్ణంబై యగ్రభాగంబునఁ గృత్రిమమరాళ ద్వంద్వ

మధ్యంబులం గెందామరపువ్వుల మవ్వంబున నివ్వటిల్లు పసిండి కుండలచాలు

శోభిల్ల నాకాశంబొరయు ప్రాకారంబుతోడంగూడి ప్రత్యగ్రవిద్రుమద్వార

స్తంభసముద్వల వజ్రకవాట ఘటితంబును, ధళధళాయమాన నవరత్నకీలితం

బును, బుష్పతోరణాభిరామంబును, బహిరంతర్వికచ చంద్రోపలవితర్దికా శోభితంబును, దౌవారిక సహస్రదురవలోకితంబును నగు ప్రథమగోపుర ద్వారంబు ప్రవేశించి వెండియునుం గుంకుచుపంకాను లేపంబున నిగనిగలు వారుచు నకాల సంధ్యారాగంబు సంపాదించుచు వివిధకుసుమకోరక నికరవిర చిత రంగవల్లీసముల్లసితంబులగు ననేక ద్వారగోపుర ప్రాంగణంబులు చూచుచునయ్యె ద్వారపాలక కృతావధానంబుల నభినందించుచుం బోయి ముందట.

142

—◆◆◆ శివుడు నారాయణమూర్తి హజారయనొద్దకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

సీ. శతధనుర్విస్తార శ చత్వరరత్నకు

ట్టిమభూమి మెఱుఁగు తండ్రిడఁచులనీన
మండిత నవపుష్ప శ మాలికా సంకీర్ణ
భృంగసంగీత ప్రసంగ మడర
బహుపద్మరాగకుంభముల బాలాఽత్య
పాటలాంశువులువైఁ శ బ్ర¹బ్బికొనఁగ
నవరత్న చిత్రితప్రవిమలోల్లోలకాం
తులు క్రిందఁబెక్కువరన్నెలు రచింప

తే. పసిడికంబాలు వేయింట శ బాగుమీటి

మరకతోపల సోపాన శ మార్గమిడిన
పెద్దమొగసాల మేడసంప్రీతిగాంచి
వాహనముడిగ్గె శివుడు పార్యతియఁదాను.

143

ప. ఇవ్విధంబున శంభుండు ప్రమథగణ పరివృతుండై ప్రియకాంతయుం దానును వచ్చి పెద్ద కొలుపుకూటంబుముందర వాహనావతరణంబు చేసియుండుట వేత్రపాలురవలన విని నారాయణుండు.

144

—◆◆◆ నారాయణమూర్తి శివపార్వతుల కెదురుగావచ్చినప్పటి విధము. ◆◆◆—

క. తనమాయా²శ్రీలీలలు

వినిక్రమ్మరఁ జూడవచ్చు శ విధమిదియనినె
మ్మనముననవ్వుచు నెదురుగఁ
జనుదెంచెన్ లోననుండి శ సంప్రీతిదగ్గఁ.

145

మ. హరి యంతఃపురినుండి వచ్చుటయు నశయ్యెసేవకై యున్నవా రు రువేగంబున వాచుదేవ శుకముఖ్యుల్చేరి కాళాంజి యొ

క్కరుఁడొక్కం డడపంబొకండు నిజఖరద్దంబు న్వహింపంగ నొ
క్కరుఁ డొప్పారఁగఁబట్టెను జ్వలతమురక్తాచ్ఛత్ర మగ్రంబునన్. 146

వెండియు విష్వక్సేనుండు కై దండ యొసంగం గనక వేత్రపాణులగుచుఁ జండ
ప్రచండ జయవిజయకుముద కుముదాక్షులు ముందట నితయితో మహాదేవ
యను నాలోకశబ్దంబులు బలుకం బసిఁడిగొడుగు పావాలుగిలుకలకుం దోడ్చై
శ్రీపాదపద్మంబుల నిగమాంత నూపుర ఝళంఝళ ధ్వానంబులు చెలంగఁ
దరంగరేఖాభంగి సపాంగంబులం గరుణారసంబు దొలంకఁ బంకజలోచనా
సహస్రంబులు ధవళచామరంబులు వీవఁ గనకపీతాంబర మయాఖరేఖాలం
కృతుండై, మూర్తిమంతంబులై శంఖ చక్రంబు లిరువంకలంజనుదేర ననంత
విలాసవై భవంబున శుద్ధాంత కేళీభవనంబులు వెలుచడి గంభీరయానంబునఁ
జనుదెంచి యాద సతుల నవలోకించి. 147

శ్రీరమణీ గురుకుచ కా
శ్శీరద్రవసిక్తమగుచు ౩ మోటయు నురమునకొ
వారిజ నాభుండప్పుడు
గారవమునఁ బ్రమథనాధుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్. 148

. ఇట్లు కౌఁగిలించి యన్యోన్య మధురాలోకన జనిత కాతుకంబునం బొదలి
యద్రుజఁ గుశలంబడిగి పద్మనాభుండు సబహుమానంబుగా నయ్యిద్దఱఁ
దోడ్కొని కొలువుకూటంబునకు విజయించేసి వారికి నొక్క భద్రపీఠంబు
చూపి నిజసింహాసనాగ్రంబు నలంకరించె, నంతఁ గ్రమక్రమంబునఁ బితా
మహాప్రముఖ దేవగణంబులు గంధర్వా పురస్సిద్ధ విద్యాధర వ్రాతంబు
నరుగుదెంచి యద్దేవ దేవునకుం బొడనూపి యుచితస్థానంబులం గొలిచియుండి
రాసమయంబున. 149

.. అవధాన తత్పరంబై
యవనీశ్వర చూడనొప్పె ౩ హరికొలువపుడా
శివపద్మో ద్భవవాసవ
దివిజర్షి ప్రమథపూజ్య ౩ దివ్యవిభూతిన్. 150

—◆◆◆ లక్ష్మీ పార్వతులు కలుసుకొనుట. ◆◆◆—

తే. గౌరివచ్చుట యెఱిగి శ్రీకాంతదివ్య
కామినులు గొల్వ శుద్ధాంత ౩ సీమనుండి
కాతుకస్నేర వక్త్ర పంకజముతోడ
వచ్చెఁగొలువెల్ల సంతోషరవార్ధిఁ దేల. 151

తే. కలిమిచూపుల నెత్తమ్మి శ కంటికెదురు
గాఁగవచ్చిన నగజాతఁ శ గాఁగిలించి
తగినపూజలఁదనిపి సంతసముతోడ
నేక వీరస్థయయ్యె నరయ్యింతితోడ.

152

—•—•— నారదుఁడు విష్ణుమాయాగానము సేయుట. —•—•—

క. ఆవేశ నారదుఁడు వీ
ణావాదన కేళిఁదేల్చె శ నారాయణ నా
నావిధ తన్నిజమాయా
వ్యావృత్తుల గీతసరణి శ నమరులు మెచ్చన్.

153

వ. వెండియుఁ బర్యాయంబున గంభర్వ యక్షకిన్నర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధరాదు
లయ్యె విద్యల వైశారద్యంబులు చూపిరి. తదనంతరంబనముచితగోష్ఠిసలిపి
తన వచ్చినరాక ముఖావలోకనంబునం బ్రమథులకు నెఱుకపఱచి యలతి
నవ్వు నివ్వటిల్ల శివుండు పుండరీకాక్షునకు నిట్లనియె.

154

—•—•— { విష్ణుమూర్తియొక్క మాయామోహినీరూపము చూడవలెనని }
సాంబమూర్తి కోరుట. —•—•—

చ. ¹తరలకవార్ధిఁద్రచ్చి యమృ శ తం బొడఁగూర్చి బలాధ్యులై నిశా
చరులుహరించినం గపటశ్రచంచలలోచనవై ²హరించి నీ
వెరవునఁబుచ్చి దివ్యులకు శ విందులుబెట్టి త్రిలోకపర్వమై
తిరిగిన నీ వినోదము మరదిం బ్రియమయ్యెడుఁజూడ సచ్యుతా.

155

క. నారదుఁడుచెప్పె మదనో
దారభవత్కామినీ విరహారవిలాస
శ్రీరామణీయకంబును
నారాయణ నామనంబునకుఁ బండువుగాన్.

156

ఉ. ఏమెయినింతరూపము వరహించితొయెంత విలాససంపదన్
గాముని నాక్రమించితివై శ కాతుక మొప్పఁగనే క్రమంబునన్
బూమెలఁదేల్చితో దనుజశ్రవుంగవ దేవమనీంద్ర వర్చుల్
దామరసాక్ష నాకుఁబ్రమరదంబునఁ జూపుము తద్వినోదముల్.

157

తే. హరివధూలీల మోహించె శ నఖిలజగము
నావిలాసంబు చూచిన శ నభవనీవు
నంగజభ్రాంతిఁ జరియింతు శ వనుచు నన్నుఁ
బంతముగనాడె నారద శ పారికాంక్షి.

158

క. దేవానురమును లట్లన
నీవును మోహింతువనిన శ నీచోక్తులకున్
భావమునఁగనలి వచ్చితిఁ
గావింపుము మాయనీప్రగల్భతఁజూతున్.

159

ఉ. దానవదేవ సిద్ధమునిశామరసాసన ముఖ్యులందఱున్
నీసలిణేక్షణాంగ రమణీయగుణంబుల మోహితాత్మలన్
దీనతనొంది క్రుమ్మరుట శ తెల్లమి వారలు వీరివీరిలో
నా నెరియుంభవత్కపట శ నాటకమున్ విభజింతు మియ్యెడన్.

160

ఉ. నామది నిర్వికారమును శ నావిజితేంద్రియతా నిరూఢియుం
నీమహనీయ మాయయును శ నేడమరుల్ గనిమెత్తురందఱుం
దామరసాక్షుచూపు బెడిదంబుగ నీకలమాయ యెల్లనా
దీమస మెల్లఁజూపెద నశ్రితిస్థిరయోగ నిరూఢివెంపునన్.

161

వ. అని మహాయోగి పుంగవుండైన యనంగదనునుండు తనయొద్దమున్న విష్ణు
మాయం బ్రకటించి సకలంబును హరిమాయా మగ్నంబనియును పరమ
సాత్విక జ్ఞానవంతులగు హరిభక్తులకుం దక్కతక్కిన వారెవ్వరికి నమ్మాయ
గడప రాదనియును మఱియంతటం బోక సామాన్యదేవదానవులం బలెనే
మహానుభావుండగు దన్నుం బరిగణింపక నీవైననమ్మాయవలనఁ దరింపలే
వనియును దిరస్కారగర్భంబుగాఁ బలికిన కలహప్రియు నప్పటికిఁ గోపింపక
సైరించి కార్యానంతరంబున వారించువాడై మచ్చేరంబునవచ్చి చిత్త
క్షోభంబుతోడ వసజనాభుతో నంతఃకోపతా¹మనుడై పలుకునవ్విరూపాక్షుని
రూక్షవచనంబులకు ననుగుణంబుగాఁ బ్రమథశ్రేష్ఠులు క్రోధపరుషభాషణం
బులం గడకన్నులం గెంపుదోప నిట్లనిరి.

162

—◆— ప్రమథులు నదేప్రకారమహంకరించి పలుకుట. —◆—

తే. కూపమండూకమునుబోలె శ గొంచెమైన
నీదువెడమా²ట దామున్ను శ నీచబుద్ధి
యధికగుణగణ్యుడైన యీయభవునాడె
నితరులనుబోలె నీమాని శ యెఱుకమాలి.

163

ఉ. ³మాయలముంచు నిన్నయిన శ మచ్చేరికించిన విష్ణుడంచు నుం
బాయక రుద్రునింబలికె శ బల్కినయప్పుడె పండ్లు డుల్లఁగా
వ్రేయుదు మీవెడంగు నునిశవేగిరమేలని భర్త మాన్సఁగాఁ
బోయెనుగాక యీపనులు శ బోయినపిమ్మటఁ జెప్పనేటికిన్.

164

1. ప్రా. కోపతాపనుండై. 2. వెడమాయదాముని నీచబుద్ధి 3. మాయలు మంచు,
నిన్ననిన మచ్చరకించునొ విష్ణుడంచు.

- ఉ. ఆతనికల్గ నేమిటికి శ నాతఁడు పల్కినయట్లు నీవు నీ
 గాతలెపల్కి మాయలఁ బ్రశగల్భతఁ జూపినఁ జూచిరోసియ
 జ్ఞాతభవాది దివ్యముని శ సంఘము ముందటఁ బొల్లువుచ్చి వి
 ఖ్యాతిగఁ గ్రమ్మఱంజనుట శ కార్యముగాక తలంచి చూచినన్. 165
- క. నీమాయకొలఁది యీముని
 యేమై మున్నెఱిగి నాఁడొ శ యెఱుఁగకయున్నన్
 దామెఱసి పంతమాడునె
 భూమింగల చోట్లనెల్ల శ బూమెలు గాఁగన్. 166
- చ. మొదల నిశాచరాధముల శ మూఢులదుర్విషయాభిలాషులన్
 మదనవికారతత్పరుల శ మాయలఁబెట్టుట చెప్పనేల య
 య్యదనునసిద్ధ సంయమి మశహావిజితేంద్రియులు న్ననోభవ
 ప్రదరవిభిన్నులై రనుచుఁబల్కె మునీంద్రుఁడు నీవధూక్రియన్. 167
- ఉ. నీతరుణీ విలాసమున శ నెమ్మదిఁదాల్చినిఁదూలి యమ్మనో
 జాతనిశాతబాణములఁ శ జంచలులైన మునీంద్రు లెవ్వరో
 చూతము వీరు వారనుచుఁ శ జూపిన నీసభలోనె లే¹రెకాం
 తా తరళాత్ములున్నునులె శ తాపసు లే విజితేంద్రియాత్ములే. 168
- వ. అని ప్రమథులు పతిహితంబుగాఁ బెక్కుభంగుల నారదుని భర్జించి హరిని
 ధిక్కరించి బీరంబులు పలుకుచుండి రాసమయంబున. 169

—◆◆◆ అందుకు విష్ణుమూర్తి యోచననేయుట. ◆◆◆—

- చ. ప్రమథగణంబులాడు బహుశ్రభాషలు శంకరుఁ డీరసంబునన్
 దమకముతోడవచ్చిన విరధంబును నారదు నిశ్చయంపు భా
 వముగని మందహాస మొదలవన్ వనతాననుఁడై నిమేషమా
 త్రము హరియూరకుండు నుచితక్రమమారయుచున్ మనంబున్. 170
- వ. అప్పుడు. 171
- సీ. మాఱు త్తరములేక శ మాధవుం డున్నవాఁ
 డది యేమొకోయని శ యరయువారు
 మనబోంట్లఁగాక యీమామాయలు సోకునే
 దర్పకాంతకునని శ తలఁచువారు
 నేఁడేని యిద్దటి శ నెఱతనంబులుగాన
 నయ్యెడుమని మదిసరయువారు
 హరునేవిధంబున శ నై న యీ హరి మాయ
 నెలయించునని నిశ్చయించువారు

తే. నై రిసురమునిముఖులు తరదవసరమున
నాప్రతిజ్ఞాప్రతిష్ఠ యోనర్పనున్న
భావమిదియని విభుఁడున్నభావమెల్ల
హారదుఁడు తన్ననఁగి ప్రసన్నత నెఱింగె.

172

౪. అందఱునయ్యె విధముల
నందకధరచి త్తవృత్తి శ నాటినతలఁవె
ల్ల దమతమ మతముల కొలఁ
దందరయుచు నుండిరమరు శ లాసమయమునన్.

173

౫. సర్వాంతర్యామి యగు నయ్యనంతుండు తన యంతర్గతంబున నమృతార్థంబు
దుష్టదానవ వంచనంబునకై పూనినమదీయ మానినీరూపవిలసనంబు చూచిన
వాఁడై నారదుండు 1వార్తావాహుండు గావున సకలలోకంబుల బహుప్రకా
రంబులఁ బ్రకటించుచు వచ్చివచ్చి తన మ్రోలవిఱోదంబుగాఁ బ్రసంగించినఁ
బ్రమధులుం దానును నేమని యాక్షేపించినాఁడో, దానికై కథాను కథనం
బున దేవరవైనం జూచిన మోహింతువని యత్యాశ్చర్యంబుగాఁ బ్రస్తుతిం
చిన నదితన్నుండిరస్కారంబు సేయుటగాఁ దలంచి యభిమానించి క్రమ్మఱ
నాకపటనుందరీ సౌందర్యంబుచూచి మోహింపక నిర్వికారంబునం బోవు
వాఁడనని సంకల్పించుకొని వచ్చినవాఁడు, సాంత్యవచనంబులం బోవు
వాఁడు కాఁడు, దీని కేమిసేయువాఁడ, నమ్మహాత్ముని చిత్తంబు సంక్షోభింపం
జేయవలసె, నీతని తమకంబు కొలందిగాదు, ప్రమధులు నిర్వాణత్వంబు
చూపి బీరంబులు పలుకుచున్నవారు, వీరినెవ్విధంబుననైన నీ వేశకుండ్రోచి
పంపితినేని నారదునకుఁ దలయెత్తుకొనరాదు, నేఁడు వీరిని మోసపుచ్చి సిగ్గు
పఱపకుంటినేని గెంటసంబాడి నవ్వుదురని నానావిధంబుల నూహించి మాధ
వుండు కొండొకప్రొద్దునకు మాయామండస్థిత నుందరంబగు వదనారవిందం
బల్లనయెత్తి భూతభర్త కిట్లనియె.

174

—●— { మోహినిరూప మేలచూడవలె నీపంతము మానుమని
శివునితో విష్ణువు చెప్పట. } —●—

క. అమృతార్థంబమరులకై
కమలేక్షణ నై వికార శ కలనన్ మాయా
భ్రమలంబెట్టితిఁగాక
ట్లమరునె యోగీశ్వరుండ శ వగు నీయెదుటన్.

175

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడవు శ నిర్మలయోగ నిరూఢమాని సం
భావిత దివ్యమూర్తివి ప్రభావసమగ్రుఁడ విట్టినీకు చే

1. ప్రా. ప్ర. వార్తార్థుండుగావున. ఆ. పా. వార్తవాహుండు.

తోవికృతి ప్రపంచములు శ దోచునె యింతుల దుర్వికార మా
యావిషమ ప్రకారముల శ నన్యులకుంబలె భూతనాయకా.

176

మ మముసఖ్యంబునఁ జూడవచ్చి హితసశ్నానంబులం బూజలం
బ్రమదంబందక యల్పకార్యమునకై శ భావంబు వేటొక్క చం
దము గావించుచు నీగుణంబు గడుఁజిత్రతోభముంజెంది దు
ర్దమవాజ్ఞీఘర వృత్తిఁజూపుటకు నాశత్కౌ మెచ్చెది¹ ట్లేటికిన్.

177

క. కనకాస్యాదులకై చూ
పిననావనితా విలాస శ పేశలగుణముల్
మునుదెలియవె యా భంగినె
దనుజులకుం జూపినాడ శ దర్పకదమనా.

178

చ. అదియును నీకుఁజూడఁ బ్రియశ్రమైన నొకానొక కార్యవేశఁ జూ
పెద నిపుడేల యింద్రియ విశేషముఁబొంది మనంబు తాల్మిబి
ట్టదరఁగఁజేసి యూగక మరహాత్ముల నిశ్చయదివ్యయోగ సం
పదఁగుదియింప నీనుజన శ మండలియందు నవేందు శేఖరా.

179

ఉ. నావుడు శంభుఁడిట్లనియె శ నారదు పంతము నిల్చుటొండె నే
భావజునేడుగెల్చి కృతీభంగిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుటొండె గా
కీ వెడమాటలం జనుదురనే మురమర్దననేడు నువ్వె కా
ర్యావసరంబు నీకును మరదర్థము మాయల పెంపుచూపఁగన్.

180

క. నామీఁదయాననుమ్మి
తామరసదళాక్షయన్యశ్రధా చిత్తుఁడవై
నీమాయా స్త్రీరూపము
నాముందఱఁ జూపకున్న శ నమ్మక గ్రీడన్.

181

క. అని రుద్రుఁడు వాలాయము
తనునొత్తిలి పలుకఁబలుకఁ శ దగనిట్లనియెన్.
వనజాక్షుఁడు బ్రహ్మమర
మునులకుఁ గర్ణోత్సవముగ శ ముగ్ధేందు ధరున్.

182

చ. పలుమలు మాన్యుడంచు నినుశ్రభంగమొనర్చక సఖ్యమూఁది నీ
యలుకకునోర్చి నీప్రమథురలాడెడు కర్ణకరోరభాషలన్
దలఁకకనీకునేఁ బ్రియము శ తద్దయుఁ జెప్పిన నియ్యకోక నా
పొలఁతుక రూపుచూచుటకై శ పొంగెడు చూచెడుగాక యేమనన్.

183

వ. అని భక్తవచన ప్రతిపాలకుండును జగన్నాటక సూత్రధారుండును ¹సకలగుణ సంపన్నుండునునగు వెన్నుండు చిన్నినగవు మొగంబునం జిగురుకొల్పి నారదుని ప్రతిజ్ఞ నిల్పువాడై యతని నవలోకించి. 184

క. ఫాలవిలోచన వహ్ని
జ్వాలల మరు నేర్చినాడు శ సర్వజ్ఞుడు కాం
తాలీలల మోహించునె
యేలాపంతంబు పలికి శ తీహరుతోడన్. 185

వ. అనినఁ గరంబులు ముకుళించి విరించిసూనుండు కలహభోజనుండు గావున నయ్యిద్దఱకు వివాదంబగుటకు సంతసించుచు హరియభిప్రాయం బెఱింగి యిట్లనియె. 186

—◆◆◆ సారదుడు పిష్టుమూర్తిని, నాతనిమాయను నుత్కర్ష చేయుట. ◆◆◆—

శా. దేవా దేవర దివ్యతత్వము మహాశ్రీధరుల్ పరబ్రహ్మ వి
ద్యావేదుల్ నిజసాత్వికోత్తములు, సత్యజ్ఞానవంతుల్ మదిన్
భావింపంగలరేమొ కాక యితరుల్ శ భావింపఁగా శక్తులే
యీవాణీశ శివామరుల్ దెలియరే శ యీ యర్థమా త్మేశ్వరా. 187

క. ఊదంబునకును వాక్కున
కందఁగరాకున్న నీచిరదాకృతి విద్యా
మందు లెఱుంగరు విజ్ఞా
నేందుజ్యోతాన్ని ప్రసన్న శ హృదయులు దక్కన్. 188

తే. అట్లు బ్రహ్మైక తేజమై శ యలగునీవు
భూరిమాయా బలంబున శ భువనచయము
బహుచరాచరకోటి సంరపదలనించి
ప్రభుడవై యుంట యిది వేదశ్రభాషితంబు. 189

క. ఇటువంటి నీవు మాయా
నటనకళా ప్రౌఢిచూపి శ నన్ భ్రమయక యెం
తటివారు యోగవిద్యా
పటుబుద్ధివహించి నిల్వఁబడువా రుర్విన్. 190

మ. అదియో యేల యెఱుంగరే మునులునీ శ యంభోజజాతుండు నీ
మదవత్యుత్కటరూప విభ్రమమునన్ శ మానంబు వేతూలినన్
మదమాద్యన్నదనాస్త్ర నిర్దళిత మశర్మస్థానులై పోక బ
ల్లిదులై యెవ్వరు నిర్వికారమునఁ దాల్చిన్ జెంద లేకుండుటల్. 191

వ. దేవగవట్లు సముద్రమథన సంభవంబైన యమృతకుంభంబు హరియించిన
యనురుల మోసపుచ్చి యమృతంబు గొనుటకై కపటకామినీ రూపంబుఁ
దాల్చి యాన క్తంచరులు మున్నుగా నకల లోకంబులను మోహింపఁ
జేయుట జగంబులం బ్రసంగించుచుఁ బోయిపోయి కైలాసంబునఁ బ్రమథగణ
పరివృతుండైన యిమ్మహాదేవుని సన్నిధానంబున స్తుతియించిన మిథ్యా
లాపంబులని నన్ను నపహసించి తన నిర్వికారత్వంబు ప్రకటించుకొని
యహంకరించిన.

192

శా. పంతంబాడితిఁ భాలలోచనునితో శ్రీ బ్రహ్మాదులుం బోలెనా
వంతైనన్ గడువంగలేక హరిమాత్రయామోహచక్రంబునన్
భ్రాంతింబొందుదు నా జగత్పతివధూ శ్రీ రత్నోల్లసత్కీడలన్
జెంతన్నిల్చిన నీవునంచుఁ ద్రిజగత్స్పృహంబుగాఁ దత్సభన్.

193

క. ఇది యపరాధంబని మీ
మదిఁజూడక భక్తవరద శ్రీ మనమునకింపై
నదియాచరింపు మనుచుం
దుదిదోపం బలికె నారశదుఁడు సకలంబున్.

194

ఉ. అంతయు దివ్యచిత్తమున శ్రీ నారసిమాయలు సంఘటించి శ్రీ
కాంతుఁడు తత్సభాసదులఁ శ్రీ గాలగళుం బ్రియమారఁజూచె వ
క్రాంతర సుప్రసాద దరహాసరసా మృతవీచిదోపఁగా
నంతటనేమి చెప్పుదు ధరరాధిప వల్లభయద్భుతంబుగన్.

195

—◆— { విష్ణుమాయా ప్రభావసుచేత ముందుగానే శివునికి మన్నన }
వికారములు పుట్టుట.

క. ఆయంగజగురు నగవున
నాయంగజవైరి యంగశ్రజానందకళా
శ్రీయుక్తుఁడయ్యె వెన్నెల
సోయగమునఁ గైరవ ప్రసూనము పోలెన్.

196

సీ. అవయవంబులు గరురపారె నానందాశ్రు
కణములు దొరఁగె మై శ్రీ కంపమడరె
జడతవాటిల్లె వైశ్వర్యంబు జనియించె
బులకాంకురంబులు శ్రీ పొడమెఁగలయ
మోములు వైవర్ణ్యమునఁ బొందెనందంద
శ్రమవారి పూరంబు శ్రీ జాలువాటె
నుల్లాసమునఁబొందె శ్రీ నుల్లంబు నంగజో
త్సాహను రాగముల్ శ్రీ సందడించె

తే. భావివైష్ణవ మాయాసతీవిలాస
జాతపరితాప భారసూత్రచకముగాఁగ
నప్పుడేమని చెప్పుదు శ నవనినాథ
కొలుపు వారికినెల్లఁ గోరర్కులు దలిర్ప.

197

—◆— మాయామోహిని యవతరించి వచ్చుట. —◆—

క. హరి యోగమాయమదిసం
స్మరియించిన మాత్రనపుడె శ మనుజేశ్వరయా
పురహర ముఖులముఖంబులఁ
గరమరుదుగ మదనకాంతి శ కళ దై వాతెన్.

198

చ. కలకలనవ్వు నెమ్మొగము శ కాటుక రేఖల సోయగంపు చూ
పులు నెలవంక నెన్నుదురు శ భూలతికావలసంబు మన్నభా
కులహృదయంబుఁ గల్గి కుచ శ కుంభభరానతి మధ్యవల్లితోఁ
జెలఁగుచువచ్చె నొక్కనుద శ సింధురయాన సభాగ్రసీమకున్.

199

నీ. నాసాపుటముల కాశనంద సంపాదియై
పచరించె నొకవిత శ పరిమళంబు
చెవులకుఁ బండువై శ చిత్తంబు ఝల్లనఁ
గెరలెనపూర్వ భృంగీస్వనంబు
కనుగొనల్ మిటుమిట్లు శ గొనఁదళుక్కునఁ బర్యే
గుటుతు సేయఁగరాని శ మెటుఁగు దీఁగె
యంగంబులుప్పొంగ శ హర్ష్యరత్నశ్రేణి
మోహనపుత్రికా శ మూర్తిదోఁచె

తే. నతివ చనుదేర ముందట శ సంతనంత
నవ్యతనుగంధమును నూపురతారవంబు
నంగదీ ప్రియు సతిరూపునయ్యెఁ బిదపఁ
జోద్యమందుచు సభ వారు శ చూడఁజూడ.

200

—◆— ఆమోహినీ కాంతఃకాచి సకలమైనవారు మెచ్చుకొనుట. —◆—

చ. మదననిధాన దేవతయై శ మానినిద్దై తిలకింపవచ్చు స
మ్మదరసపూరమో సురత శ మంత్రనియంత్రిత యంత్రమూర్తియో
సదమల దివ్యయోగిజన శ సంఘమూపాలిటి విఘ్నశక్తియో
యదియని యన్విలాసవతి శ నందఱుఁజూచిరి యుత్సవంబునన్.

201

క. మందాందోళిత కుండలద్వయముతో శ మందస్థిత శ్రీలతో
మందార ప్రసవాంచితాలకమిళ శ న్నత్తాళిగానంబుతోఁ

గందర్పక్షితి పాలగంధ గజరాశ్రిద్గంభీర యానంబుతో

సౌందర్యాకలమైన యాపాలతి యాశ్లాసంబు వే జాసినన్.

202

చ కొలువున నున్నయచ్చేరలు శ గుందిరి యైందన చంద్రికారుచిన్

నలినులభంగి సిగ్గునఁ బెనంగిరి శ్రీనగజావధూమణుల్

వెలవెలఁబాటెఁ దద్భవన శ పిస్సుటకృత్రిమ రత్నపుత్రికా

విలసన మవ్వలాసవతి శ విభ్రమకాంతులు మింటఁదోఁచినన్.

203

—◆◆◆ మోహినీకాంతా విలాస వర్ణనము. ◆◆◆—

సీ. వేయుమన్నధుల పూశింపికోలల బారు

పరుసున దృక్పరం శ పరలు నిగుడ

లక్షపద్మముల యుశ్లాసంబు పొది గొన్న

కరణి నెమ్మొము వికాస మడరఁ

గోటిచంద్ర ద్యుతుల్ శ కొనసాగుచున్న రూ

పంబునఁ దనుదీ ప్తి శ ప్రజ్వరిల్ల

శతకోటి రతివధూ శ సౌభాగ్యమెసలారు

పగిదిలావణ్య సంరపద దనర్ప

తే. నఖలదివ్యాంగనా సమరభ్యర్చితాంగ

విభ్రమాసక్తి మరుఁడువే న్వెంటరాఁగఁ

జొచ్చె నాస్థానసదనంబు శ శోభనాంగి

చంద్రకౌముదిఁ గుముదపురష్పంబువ్రాలె.

204

వ. ఇట్లు మదనకామధేనువు చందంబున ననంగ మంగళాధిదేవత తెఱంగున,
సంకల్పభవ కల్పలతికలాగునఁ గామసముద్ర కల్లోలిక విధంబునం గునుమళర
వర్షాగమ తటిద్వలి మురిపెంబున నిక్షుకోదండవీర లక్ష్మీలక్షణంబున సాక్షా
త్కరించిన, లత్తుకరసంబు జొత్తిల్లుచుఁ బ్రణయాపరాధనాయక వత్సస్తాడన
ప్రసాదదాన శౌండంబులై వందనీయంబులైన యడుగు కెందమ్ములును,
బ్రసూనతూణీర లావణ్యంబు గణింపక భుజంగ భయంకరంబులై మరుని
మువ్వల కోలలుపోలె రవ్వళింజూపు రవలయందియలుగల జంఘాకాండం
బులును, నునుపసిండి నిగనిగ లలరారుచు వల్లభ భద్రదంతావళంబుల
బంధించి కట్టుగంబంబులైన మెఱుంగుఁ దొడలును, ననంగ మంగళ గృహలోప
కంఠ నాభీ సరోవరకనక సైకతంబై విటరాజహంస విహరణపదంబై న నితంబ
బింబంబును, మందపవన కంపితంబగు తేదీఁగెఱాగున జలదరింపుచు యువ
శ్రేష్ఠులకు నస్తినాస్తి వివాదసందేహ హేతువైన తనుమధ్యంబును, రతిరాజ
పట్టాభిషేకసమయ సమభ్యర్చిత కనక కలశంబుల విలాసంబుల నవకుంకుమ
స్థానక పుష్పమాల్యా లంకృతంబులై రసికకాముక గాఢాలింగనబంధ

భ్రమానుబంధ బంధురంబులైన గురుకుచ కోరకంబులును, బంకజనాళ శంకా
కరంబులై వియుక్తదయిత మోహపాశంబు లనుటకుందగిన శాతనఖాగ్రంబు
లైన హస్తంబులును, త్రిరేఖా విలసితంబై వల్లభ రతిరాజ్యప్రవేశసమయ
విజయ శంఖంబైన గళంబును, బ్రణయరంహనునయపరికర గ్రాహ్యంబై
కోమలతాళీ శలాటుబీజ విరాజితంబైన చుబుకంబును, బున్నమనిండు
చేందురుని చేందంబునం బ్రసన్నంబై పాంథజన మనస్సంతాపహరణ కారణ
నుధారస రసికమందస్థిత సుందరంబైన నెమ్మొగంబును పరిపక్వబింబికా
ఫలరూపంబున, రసమయంబై ప్రాణేశ్వరక్షుత్పిపాసా ప్రశమన సమర్థంబగు
నమృతం బాస్వాదింప నింపైన యరుణాధరంబును, మనోహర సౌరభసౌభాగ్య
నిశ్వాసమారుతంబునం బ్రయులముఖ కమలంబులు వాసించు నాసికాచంప
కంబును, శ్రీకారసదృశంబులై వియోగిదురభిమాన లతోచ్ఛేదనరత మదన
నిశాత చక్రంబులనం బ్రజ్వరిల్లు వజ్రతాటంక చక్రంబులుగల శ్రవణం
బులును, మందస్థిత స్థేరంబులై మనోరమణ రమణీయముఖావలోకనము
ఖరబింబంబులై విడంబించు మృదుకపోల పాలికలును, ముత్తయంపు చిప్పల
యొప్పిదంబున విప్పరి, హృదయకమలసముద్భూతమదనానురాగ మకరం
దంబుచిందుచు వెక్కసంబైన వెన్నెల రసంబు పుక్కిలించు చకోరంబు
లన నలరు దరహాసిత విలోచనంబులును, బారిజాత ప్రసూనగర్భ నిర్భరంబులై
విరహి మర్మభవనంబులై వెంజీకటి సిరులనించు నింద్రనీలఖండ ఖచితమ
యూర పింఛసమానంబైన సాలక కేశపాశంబులును, దనకు సహజాలంకా
రంబులై పొలుపార సముచిత దివ్యాంబరాభరణ భూషితయై మదాలసత్వం
బును, మనోహరలీలా మధురిమంబును, వ్రీడానమ్రభావంబును, వీక్షావిలసనం
బును, నంతర్హాసంబును, ననంగ తౌల్యంబును క్షణక్షణ సాత్వికోదయంబును,
బుట్టింపంజాలు యెలజవ్వనంపుసిరులు దైవాట సర్వమోహినియై సంసార
సుఖసారంబైన మన్మథ బ్రహ్మవిద్యాతత్వంబే ప్రమాణంబని చిదానంద కళలు
తనయందకాని లేవను నుద్యోగంబుగలిగి యక్కలువకంటి పుగోభాగంబున
నిలిచిన.

❖ { మోహినీకాంతను జూడఁగానే శివునికిని బ్రహ్మరులు మోదలైన } ❖
వారికిని సాత్వికోదయమగుట చిత్త వైకల్యము పుట్టుట.

౧. కలఁగెంజి త్తముగుండె ఝల్లుమని యెంగంపించె దేహంబు క
న్నులఁ గెన్నెక్కెఁ జలించె ధాతువులు వెన్నుండట్లు మాయాసతీ
కలనన్ గామకళా సహస్రరసికోరత్కంఠన్ విజృంభించినన్
వలరాజంటని యోగినంచు విరతిన్ ర వర్తించునాశూలికిన్.

తే. బ్రహ్మ యోగీంద్రదేవ దిశ్శాలవరులు
 మానుపడి చూచుచుండిరి శ మగువచెలువు
 ప్రమథులనోయ్యె పరిరంభ శ బద్ధులైరి
 వికలితేంద్రియులై వెడరవిలుతు చేత.

207

ఉ. ఎంతటివారు ధైర్యము వశహింపఁగ నెంతటివారు మోహ వి
 భ్రాంతులుగాక యీజగతిరైవైనెక రుద్రునికంటె యశావనా
 నంత విలాసరేఖఁ దరశఱాక్షి రతోత్సవ సంభ్రమంబునం
 జింతవహించి లేనగవుఁ శ జిల్కుచు మన్నఱుఁ బ్రోదిచేసినన్.

208

సీ. నిశ్చలితధ్యాన శ నియమంబు లలితాంగి
 తోరంపు రూపంబు శ దోచుదాఁక
 మహనీయ జపనిష్ఠ శ మత్తేభగామినీ
 శోభనాగమనంబు శ చూచుదాఁక
 నిజకులాచారంబు శ నీరేజపత్రాక్షి
 కడకంటి చూపువైఁ శ బడినదాఁక
 నుగ్రతపోవృత్తి శ యువతీ శిరోమణి
 యశావన సాభాగ్య శ మబ్బుదాఁక

తే. సంతతేంద్రియ నిర్బంధ శ శక్తియబల
 యలతిసిగ్గున సొబగుమే శ నదురుదాఁక
 గాకయామీఁద సాగునే శ కంతుచేతఁ
 గాశగళుఁడైన బ్రహ్మర్షి శ గణములైన.

209

ఉ. ఏమనిచెప్పుదుం గురుకులేశ్వర వైష్ణవమాయ కొల్వినం
 దామర సాక్షుఁ డెప్పటి విరధంబున నున్నటులుండఁగానె బ్ర
 హ్మమరమాని కోటులకు శ నచ్చెరువై పరమాత్మయోగ వి
 ద్యామణియైన శంభుహృదయంబు ముదంబునఁదేల్చె నాక్రియన్.

210

—◆◆◆ మోహినీకాంతనుజాచి శివుఁడు మెచ్చుకొని వర్ణించుట. ◆◆◆—

తే. ఇవ్విధంబునఁ గొలువెల్ల శ నిందువదన
 భువనమోహనలీల నురప్పొంగె నవుడు
 పూర్ణిమా చంద్ర చంద్రికాశుభ్రాన్తిచేతఁ
 బాలకడలియుఁబోలె భూరపాలచంద్ర.

211

క. కొలువెల్లఁ దనవశంబై
 తిలకింపఁగఁజేసి మదవశతీ రత్నము ని
 ర్మలచంద్ర దేవతాకృతిఁ
 జెలువారఁగఁజూచి శివుఁడు శ చిత్తములోనన్.

212

క. భళిరే ! సతియైపుట్టిన
వలదా యిటువంటిరూప శ్ర వైఖరి లీలా
విలసనముఁజూపి పురుషుల
తలపులు భేదించి వలపు శ్ర దలకొలుపంగన్.

213

శా. వందారుప్రియ ఫాలభాగమున నశ్రవ్యాజప్రసాదంబుతో
నందంబైన యలంక్రియూ సరణిలాశ్చౌంకంబు సోకించుచున్
గెందమ్ముల్ దనయన్నదమ్ములయి రాశిగిల్లస్థనఃప్రీతిఁబెం
పొందుందాని పదద్వయంబు సరికెల్లొప్పన్ జిగుల్లెన్నంగన్.

214

శా. బంగారంపు మెఱుంగులం దనరి రంభభాభూజముల్ తొల్లియే
భంగిక బంకజసంభవుండగ భజింపంజాతెనో నిష్ఠమై
రంగన్నన్నభడోలికాస్థిత నువశ్రన్త సంభయగ్గంబు లీ
లంగన్నట్టెడు దీనియూరువులఁ బోల్పంగల్ల భాగ్యంబిలన్.

215

చ. కనకపు నిగ్గులుంగలిగి శ్ర కాఁగిటికిం గడువెక్కినంబులై
నునుజిగి మీఱు గోరికొన శ్ర నొక్కుల ¹జీగియవాటి యున్నమ
ద్భునవన జాతకోరక యుగంబుక్రియన్ గొనవాఁడులైన యీ
వనితపయోధరంబులకు శ్ర వారణకుంభము లీడువచ్చునే.

216

చ. సితకరబింబ మే తపము శ్ర చేసెనొ పంకజ సూనమేమి స
ద్వితము సమాచరించెనొ నుశ్శారసకాంతియు సారభంబు పూ
ర్ణతయు వికాసముంగలిగి శ్ర నాడెముగా నొకవేళయైన యీ
యతివ మొగంబుఁ బోల్పఁదగినట్టి పదార్థము లొటకున్ భువిన్.

217

చ. అమృతము చల్లు ²బారు తుహినాంశు మరీచుల యల్లిబిల్లి ము
త్తైముల ప్రచారమబ్జవన శ్ర దేశముకుందు మెఱుంగునీఁగె తం
డము మొగసారి యీసతి బెరడంగు కనుంగవచూపు లుత్కటా
సమశరమోహనాస్త్రముల శ్ర సంగతి మూర్ఖుల పాలుసేయవే.

218

సీ. విజితేంద్రియుల మనో శ్ర విరతి శాబ⁴ములకు
గండక తైర దీని శ్ర కలికిచూపు
సిద్ధయోగీంద్రుల శ్ర చిరయోగ వారాళి
కార్యానలము దీని శ్ర యలఁతినవ్వు

1. నునుజిగి మీరగోరికొన నొక్కులకున్ బిగియారయున్న మద్భున వనజాత. 2. ప్రా.
పా. చల్లబారు. 3. ఆ. పా. లక్కటాసును ప్రా. రసజాత. 4. శం(ఖ)బమునకు ఆ. పా. వీరశంఖ
ములకు.

పటుతపోధనుల తతఃపర్యతములకుఁ

గులిశాయుధము దీని శ కొమరువయను

బ్రహ్మవేత్తల బ్రహ్మ శ పరిఘోధ చంద్రిక

కరుణోదయము దీని శ పరిచయంబు

తే. సకలనిష్ఠలు నీపూర్ణ శ చంద్రవదనఁ

జేరి బిగియారు శౌఁగిటఁ శ జేర్చుదాఁక

శాక యామీఁద ఫలమేమి శ కలదుచూడ

ననుచుఁ దర్కించె శివుఁడు మోహంధుఁడగుచు.

219

వ. అప్పుడు.

220

క. కొలువెల్లఁ దన్నుఁ జూడఁగ

దళదరవిందాక్షి చూచెఁ శ దరళకటాక్షం

చలములఁ బ్రేమయుఁ దమకము

నెలనగవును నంకురింప శ నిందుకిరీటున్.

221

చ. అసితపయోజ పత్రముల శ యంచుల మించులువాటు చంద్రికా

రసకణరాజి చేందమున శ రాజిలు రాజనిభాస్యకజ్జల

ప్రసరలసత్కటాక్షములఁ శ బర్చెడులే నగవుల్ గఱంచె న

య్యసమశరారి డెంద మనలొంకురముల్ నవనీతముంబలెన్.

222

క. తన చూపుకంటె మిక్కిలి

వనితామణి మేలుచూపు శ వాంఛాలతలన్

బెనిచిన శంభుఁడు మడనుని

నునిశిత బాణాగ్ని శిఖిల శ సోఁకునఁ¹ బ్రేలెన్.

223

—●—●—● శివుఁడు వివేకశూన్యతచేత మోహినియందు లోలుఁడౌట. —●—●—●

నీ. నారదమాని పంఠము చిత్తగింపక

నలినాసనాదులు శ నగుదురనక

ప్రమథులనెఱవాది శ పలుకులు దలఁపక

గిరిజయీరసమునఁ గెరలుననక

హరిమాయయోయని శ యాత్మ శంకింపక

తన దృఢయోగ వశ ర్తనముఁగనక

సర్వజ్ఞతాశక్తి శ సడలుట యెఱుఁగక

చిత్త సంక్షోభంబు శ చెందుననక

తే. మించి కామాంధకారంబు శ ముంచిముంచి

మనసుఁగప్పిన సకలంబు శ మఱచి శివుఁడు

బాలలీలావిలాస విశ్రభమపయోధి

లోలకల్లోలములలోనె శ యోలలాడె.

224

తే. చూచు సతిరూపువెండియు శ సొంపుమీఱఁ

బడతి ప్రేమంబుచూపు¹నఁ శ బరిణమించు

నిట్లు నన్యోన్య దృష్టులునే శ కమైన

భావ మాహ్లాద మొనరింప శ భావజారి.

225

ఆ. లేచిపోయి పట్టఁజూచుఁ గ్రమ్మఱమాను

నవసరంబు గామి శ కాత్మఁగలఁగుఁ

దరుణిఁజూచుఁ గొలువుశపరికించి పరికించి

వెచ్చనూర్చుమిగుల శ విహ్వలించు.

226

తే. ఎట్టకేలకు ధైర్యంబు శ మట్టుకొలిపి

వేళగామికి నమ్మహా శ వేగముడిగి

కొలువువీడ్కొని దీనినే శ బలిమినెత్తు

కొనిరయంబునఁ బోయెదశనితలంచి.

227

ఆ. ఒక్కభంగిదై ర్యశమాఁది తత్త్రిడలఁ

దగిలియున్నచూడ్కి² శ మగుడఁదిగిచి

వీడుకోలువడయు శ వినయంబు సంధించి

శూలికొలువువంకఁ శ జూచునపుడు.

228

క. హరియును సిరియును మొదలుగ

సరసిజగర్భాది దివిజ శ సంయములచటన్

ధరణీశ తేకతక్కిరి

హరుచూడ్కికి నేమిచెప్ప శ నచ్చెగువేందున్.

229

క. హరియును వేల్పులు నెయ్యెడ

కగిగిరొకోయనుచుఁ బార్శ్వ శ మవలోకింపన్

గిరిరాజ⁴నుతయుఁ బ్రమథులు

పరిజనములు లేరయచటఁ శ బరికింపంగన్.

230

—●—●— { శివుఁడు చూచుచుండగానే యా సఖామందిరము మాయమై } —●—●—
యాస్థలము శృంగారవనమవుట.

వ. వెండియు విస్మితుండై కామఘస్మరుండు నలుదిక్కులుగలయ నాలోకించు

నప్పుడు కొలువుకూటంబు మొదలుగాఁగల కనకకలధౌతచంద్ర శాలాద్వార

కవాట గోపుర ప్రాకారాది గృహసన్నాహంబులేక యాప్రదేశంబు చూత

పనసరంభా ఖర్జూరజంబు జంబీర నారికేళ కురవకాళోకవకుళ కరవీర పారిజాత
సింధువారాది పాదప్రపతానంబును, నేలాలవంగలుంగ మాతులుంగ తక్కోల
ద్రాక్షామాధవీయాధికామల్లీమతల్లికా ప్రముఖ లతామంటప కుసుమిత
నికుంజ పుంజంబులును, వికచకమలకై రవ్రాత్పలషండ మండిత సరోవర
దీర్ఘి కాసముదయంబులును, మణిమయ దరీగృహద్వారవేదికా శిలాఫలక
కలితకేళీ శైలంబును, పుష్పశరుశాఖా సమాందోళిత నువర్ణఢోలా తల్పం
బును, పల్లవ్రాల్లసిత కుసుమరస ఫలరసధారా ప్రవాహంబులును, మంద
మారుత పరిపూరిత దిశావశాళ బహువిధ మోదభారంబును, గోకిలారవ
కోలాహలంబును, శుకనికర కలాలాపంబులును, చంచరీక ఝంకారంబులును,
హరిణమిథున సంచారంబులును, మయూర నృత్తావధానంబులును, కలహంస
లసదలస క్రింకార నాదంబులునుంగలిగి యొక్క యభినవ్రాద్యానంబై
యుండెనంత.

231

క. అది సహజోద్యానంబై

మదికిం పొనరింపఁదాను శ్రీ మగువయుఁ దక్కన్

వెదక మఱియొరులు లేమికి

మదనారియుఁ బ్రమద మగ్న శ్రీ మాననుఁడయ్యెన్.

232

క. తన రాకయు హరికొలుపున

నునికియు నాస్థానభూమి శ్రీ యుద్యానంబై

తనరుటయు మఱచె శంభుఁడు

కనియును హరియింప్రజాల శ్రీ కాతుకలీలన్.

233

శా. ఆచందంబున నిర్జనఁబయిన యురద్యానంబుఁ బ్రాణేశ్వరిం

జూచెంగోర్కి ఫలింఁచెనంచు హరుఁడతడు దైకపుష్పాస్త్ర నా

రాచప్రేణులతోడఁగూడి పికకీరప్రవాత భృంగీరవ

ప్రాచుర్యంబు గలందె నవ్విభుని శుంభదైర్య సారాంశమున్.

234

వ. అంత.

235

—◆◆◆ శివుఁడు మోహినీకాంతను బట్టఁదలఁచి లేఁగానామోహిని మాయమగుట. ◆◆◆—

తే. ఏకతముననున్న శ్రీ యితిఁబట్టెడు వేడ్క

నాసనంబు డిగ్గిరయరిగె హరుఁడు

సతియునొక్క తీరగ్రాచాటున వడిఁడాగి

పోయె నవలఁద్రోచి శ్రీ బొమ్మవ్రాలె.

236

క. డాగిన యాలతమాటున

శ్రేగి లలాటాక్షుఁడచట శ్రీ నిందునిభాస్వత్

దాఁగానక తల్లడపడి

వేఁగడుఁజి త్తమునుమేను శ విరవిరబోవన్.

237

ఉ. ఇక్కడనన్ను డాయ నెలఁయించిన దీలత మాటులోనె నీ
టక్కరికత్తెయేవలన శ డాఁగెనొ నవ్వులకంచుఁ బొంచి నల్
దిక్కులు చూచునప్పుడెల శ వీఁగెలుగప్పిన పొన్ననీడను
నైక్కిన రత్నవేది నొక శ యిక్కువఁ బెంపెసలార వేడుకన్.

238

సీ. పయ్యెదదిగజాఱఁ శ బసిఁడి చాయలుదేరు
చనుదోయి ముత్యాల శ సరమువెలుఁగ
బహుతాడ నాయాస శ భారజాతస్వేద
కణములు గండ భాగములనురల
ననుగత దృష్టి సంహతితోడ సారభా
గతమత్త మధుపసంఘములు చెలఁగ
గ్రహణమోచనవేళ శ ఘశఘశత్కర పద్మ
మణికాచకంకణ శ రణనమెసఁగఁ

తే. గంపితోత్కట కటిభార శ కల్పభూజ
పుష్పములు రాలి దిశలఁ బుర్రొప్పులు చెదరఁ
గ్రీడమై తానె పూబంతి శ యాడుచున్న
యవ్వలాసినిఁ గనియె చంద్రదార్థమాళి.

239

—◆◆◆ శివుఁడు మోహినిని మరలపట్టఁ జూచుట. ◆◆◆—

క. కని పేద వెన్నిధానముఁ
గనిన ట్లులంబు పరమ శ కాతుకలీలన్
గొనసాగ నల్లనల్లన
చనిపట్టెద నని తలంచి శ సరసప్రౌఢిన్.

240

మ. చరణాబ్జంబులు భూమిభాగమున నిశ్శబ్దంబుగా మోపుచున్
దరుషండంబుల దండనండ గొనుచున్ శ దత్కెతుకోల్లాస నుం
దరసంక్రీడల నేమరించి యమితోత్సాహంబుతో బిట్టు త
త్పరతంజేరువఁ బొన్నమాటుగొనియు శ ద్యద్వేగ సంరంభుడై.

241

ఆ. మ్రానుచాటు విడిచి శ మగువయున్నెడకు లం
ఘించిప్రేమఁ గాఁగిరిలించి నపుడె
పడఁతిలేక బట్టరబయలయ్యెఁ గలవ్రాలె
1 లేమిఁబట్టి గాఁగిరిలించుటయ్యె.

242

శా. అస్తంతయాత వివేకుః యవుడు చంద్రదాపీడుఁ డుల్లంబునన్
హస్తప్రాప్తధనంబు పోయినటు లత్యంతంబుఁ జింతించి వి
ధ్వస్తేం దీవరలోచనా ప్రియతమ శ వ్యాపారలీలా పరి
స్రస్తాంగంబులతోడ దైన్య¹మడరన్ శ సంతాపముం బొందుచున్. 243

వ. కొండొక తడవెద్దియుం బరికింపంగానక నిర్వేదించి. 244

క. నిక్కముగఁ శాఁగిలించితి
గ్రక్కుననిది లేకపోయెఁ శ శాఁగిటిలోనన్
జక్కెర విల్లుడు పన్నిన
వెక్కసమగు నింద్రజాల శ విద్యయపోలెన్. 245

క. ఇప్పువ్వుఁబాదలలోపలఁ
జొప్పడఁచెనొ చూతమనుచుఁ శ జూపులు దిశలన్
విప్పారఁబెక్కు నెలపులు
తప్పక పరికించి మోహదశ ప్రాపింపన్. 246

—◆◆◆ శివుడు విభ్రాంతుడై వనమందుఁ దిరుగుట.◆◆◆—

నీ. మదశిఖావళియొక్క శ పాదలోనఁ దొలఁగినఁ
దొయ్యలి యనిపోయి శ తొంగిచూచుఁ
గలకంఠనాద మేరక్కడనైన విసఁబడ్డఁ
జెలువ భాషణమని శ చిత్తగించు
నెలదేఱితండ మేరయ్యెడ మ్రొలఁబొలసినఁ
బడతుక నెలులని శ పట్టఁదివురుఁ
గాడ్పునఁబై వ్రాలురకలికిమై దీఁగె నం
గనవచ్చెనని పట్టి శ శాఁగిలించుఁ
తే. జెదరిపూఁదేనె వాతెఱఁ శ జెందనిందు
వదన యధరామృతంబని శ వలసిగ్రోలుఁ
జేతనాచేతన జ్ఞాన శ శిథిల హృదయుఁ
డగుచు మదనారి మిథ్యావ శ నాంతరమున. 247

వ. ఇట్లుపరిభ్రమించుచుం బోయిపోయి యొక సంఘల్లమల్లికా మంటపంబున.

1. అ. పా. ధైర్యమడరన్ సంతాపము, బొందుచున్. ప్రా. పా. సంతోషము బొందుచున్.

శివుఁడు తిరిగి మోహినీకాంతను దూఁగుటయ్యాలపైఁ జూచుట.

సీ. జిగిగుబ్బ పాలిండ్లఁ శ్రీ జేలాంచలంబును
దొడలపై ముంగొంగు శ్రీ దొలఁగి యాడ
ధరమెట్టియూఁగు నుర్రదతిఘల్లుమని బిట్టు
రమణీయమణి నూపురములు మ్రోయఁ
బువ్వుదీఁగెలఁ గరంతబులఁబట్టి నిగుడెడు
తీవ్రత మైచాయ శ్రీ తీఁగెసాగ
రాకపోకలత్రోవ శ్రీ నాకాశలక్ష్మీకిఁ
జరణాంబుజముల యర్రనలుగాఁగ

తే. నెలమి వనదేవతలకు నిం శ్రీ వెనఁగ నసమ
శరునిఁబాడుచు మందహాసంబుతోడఁ
గేలిడోలా మహోత్సవ శ్రీ శ్రీలఁదేలు
బాలఁ గ్రమ్మఱఁ గనియె నా శ్రీ శూలపాణి.

249

క. ఏణాంకధరుఁడు పోయిన
ప్రాణకళయుఁబోలె మగుడఁ శ్రీ బ్రాపించిన యా
ప్రాణేశ్వరిఁ గనుఁగొనియెన్
క్షోణీశ్వర రెప్పకప్పు శ్రీ సుడియని చూడ్కిన్.

250

వ. ఇన్విధంబున నిందుముఖ సందర్శనానంద పారవశ్యంబునంబొంది యప్పటి
యట్ల వంచించి కానకుండం బట్టుకొనువాడై పశ్చాద్భాగంబునఁ బొదల
మాటున నొదిగి యొదిగి యాయుయ్యాల డాసి పట్టనుంకించిన.

251

క. ఇందుధరుగమన మారసి
ముందటికై యూఁగియచట శ్రీ ముద్దియ యుటికెన్
గందువ మణినూపురములు
నందంబున ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోయంగన్.

252

మోహిని తిరిగి యదృశ్య యగుట.

శా. డోలాతల్పము డిగ్గదాఁటి మదనాశ్రతోపంబు దీపింపఁగా
బాలారత్నము స్రస్థబంధకబరీ శ్రీ భారంబునం బుష్పముల్
రాలన్ లంఘన చాతురింజకిత సాశరంగాంగనాభంగి నా
శూలిన్ గిక్కురుబెట్టిపోయె లతికాశస్తోమాంతరాశంబులన్.

253

మ. తనువంచించి విహంగియై యెగసి చేతంజిక్క కట్లేగినన్
గని నిశ్చేష్టిత లోచనాంబుజ దళోశ్రగ్వశ్రగబాష్పాంబువుల్
తనుకంపంబునరాల గద్గదికతో శ్రీ దైవంబు నిందించి వే
చేని నిట్టూర్పులతోడ డాకొనియె నా శ్రీ చంద్రదాస్యడోలాలతన్.

254

వ. ఇట్లు డాకొని తదీయ మనోహరాంగ శోభనాంగరాగసత్వంబు¹ గలిగి తద్వి
హరణ లీలాయోగ్యంబైన యాతూఁగుటుయ్యెల తీఁగఁ గాఁగిలించి. 255

క. ఏ పుణ్యంబులు చేసెనొ
యీపువ్వుందీఁగె బోటి శ నెప్పుడు డోలా
రూపమున ననఁగి పెనఁగెడు
నీ పరితోషంబు గనియె శ నివ్వన భూమిన్. 256

వ. అని యభినందించి యమ్మెఱుంగు దీగెఁబోడి యుటికిపోయిన కడకుంబోయి.

క. కచబంధంబున జాతిన
విచికిలదామంబు ప్రణయ శ వివశతఁ గొనియా
రుచిరాంగిఁబోలెఁ గాఁగిట
నచలనుతావరుఁడు సేర్చి శ యానందించెన్. 258

క. తరుణీకుచనిపతిత ని
ర్భర పరిమళగంధసార శ పంకదళంబుల్
హరుఁడెఱిగి మదనరక్షః
పరిరక్షాతిలక మిడియె శ ఫాలాగ్రమునన్. 259

వ. వెండియు నమ్ముందట నిందువదన పదారవిందంబులు గనుంగొని. 260

ఉ. చారుశరీష కోమలము శ సారసపత్ర మనోహరంబు వి
స్ఫారిత భాగ్యవర్ణము విశ్రభాసురకుంకుమ పంకిలంబునై
కోరికముంచు నీ సమదశకుంజర యాన పదద్వయంబు సొం
పారఁగనస్సదీయ నిటశీలాగ్రము సోకుట యెప్పుడో సుమీ. 261

క. అని నురభి కుసుమముల న
వ్వనితామణి దివ్యపాద శ వారిజములు న
ద్వినయంబున నర్చించుచుఁ
జనియా శివుఁడొక్క కేళి శ శై లముదండన్. 262

క. అరవిందేందీవర బం
ధురకేళీ హంసగణ మనోహర పద్మా
కరకల్లోల పరంపర
నకుదారఁగఁదాను నొక్క శ హంసియుఁ బోలెన్. 263

—●●◆ మోహిని జలక్రీడలాడుచు శివునకుఁ గనఁబడుట. ◆●●—

సీ. గురుతరోన్నత కుచశకుంభ యుగ్మముఁదాకి
వీచీ పరంపరల్ శ విఱిగిపడగ
జలముననొందు నుత్సవకేళిఁగనిత ద
భ్యాసవశంబులై శ యంచేలలర

కమలముల్ దొఱగి యుత్కట సౌరభముఁజల్లు

మోమున నెలదేఱి శ మొత్తమాడ

వలరాజుకేతన శ జలచరార్థము వైచు

పువ్వులువ్రాలె చూపులు దనర్ప

తే. మృదులపవమాన వీజన శ మేనుఁజెంది

కంజకింజల్క మధురజః శ కాండమలర

వేడ్కజలకేళి నలుపు నశ్వేలఁదిఁ జూచి

యిందుశేఖరుఁ డద్భుతా శ నందలీల.

264

వ. చూచి యానో కాదో యను సంశయంబున.

265

క. అరవిందవదన మోమో

యరవిందమొ నీలవేణి శ యలకలొ తేంట్లో

తరళాక్షి చూపులో జల

చరములొ గుబ్బెత కుచములొ శ చక్రద్వయమో.

266

వ. అని భావించి.

267

ఉ. చేరి తదీయలీల తనశ్చి త్తమునంగలశాంబురాశి వీ

చీరుచిరప్రవాళలత శ చెల్వున నింపెనలారుచున్న వి

స్తారతలోచనాబ్జముల శ సంతసమారఁగఁజూచి యిట్లునే

ర్పారఁగఁ బట్టువేడుక ప్రళయత్నమునన్ సడిదాకి నెమ్మదిన్.

268

ఉ. ఏగతిఁ బట్టువాఁడ నొకొ శ యెప్పుడు మున్నొనరించి పట్టును

¹ద్యోగములెల్ల నిష్ఫలత శ నొందఁ బదంపడి కంటిభాగ్యరే

ఖాగరిమన్ దటాకమునఁ శ గం²జని వాసినిఁబోలె నంబుకే

లీగత దివ్యచిత్తమున శ లేనుచరించెడు నూర్నిపంక్తులన్.

269

శివుఁడు తిరిగి మోహినీకాంతను బట్టఁబోవుట.

క. జలకేళీ మహితోత్సవ

కలనానందమున నొరులఁగనక హంసా

వళిలోనఁ దేలుచున్నది

వెలఁదిం బట్టంగ నిదియె శ వేళ యటంచున్.

270

క. చరమ ప్రదేశమున నా

సరసిరుహకరముఁజొచ్చె శ సర్వజ్ఞుఁడు త

ద్విరహగ్ని తప్తదేహము

బొరయుడు, నుడుకెత్తి నీరుబుగ్గులు వ్రేడమన్.

271

1. ద్యోగము. 2. ప్రా. తటాకమున (క)నబ్బ.

మ. హరజూటా హరిణాంక ఖండరుచి నేత్రయ్యంబారఁగాఁ గైరవై
త్కరముల్లాసముఁ బొందెఁ గుండె జలజాత ప్రేణిహంసావళి
గరుదోఘంబున మించె సోయగము చక్ర ద్వంద్వమున్నన్నభా
తురవృత్తింగవ విచ్చి పోదొడఁగెఁ దోరదొఁ దత్తటాకంబునన్.

272

—◆◆◆ మోహిని తప్పించుకొని శివున కగపడక పోవుట. ◆◆◆—

వ. ఇట్లు రభసంబునం బట్టవచ్చు కామాతురత్వంబుఁ గనుంగొని యంతర్హా
సంబున నయ్యింతి వెడసిగ్గుతో విలీనయై వివస్త్రునై యున్నదాన రాకురాకు
మని నివారించి నీరు వెడలి తీరంబుచేరి చీరఁగట్టుకొని.

273

క. బెడఁగారు పువ్వుసొమ్ములు

వెడవెడ నొకకొన్నిదొడిగి శ్ర వెలిదామర పు

ప్పొడి మేన నలఁదివేటొక

యెడనవ్వనికుంజ సమసరమిహితశయ్యన్.

274

శా. పూవుం గ్రోవులఁదమ్మి మొగ్గలను సంఘోర్ణంబుగా నిచ్చనె
త్తావుల్ గ్రమ్మమరందపూరము ప్రమోదం బారఁగాఁ గ్రోలుచున్
భావైద్యూత ప్రదీప్రమత్త¹యగుచున్ శ బాలిండ్లు ముక్తాంబర
శ్రీవిన్యాసము నొందనుండె సురత శ్రీడోన్ముఖ స్వాంతయై.

275

వ. అంత నమ్మహాదేవుండు నట్లు నివారితుండై కొండొక నిలిచి యచ్చపల
లోచన మోమాట మోటకు సంతసించి.

276

మ. పలికెందేనియలొల్క నవ్వెఁ బ్రియమొశప్పంజూచె నాళాలతా
వళులన్ జక్కన డెందమున్ గనియె నిశ్వామాక్షియంచుం బ్రియం
బలరం దమ్మికోలంకు వెల్వడి సరోజాక్షి శిరోరత్నమె
వ్వలిపంకన్ మునునిల్చె నచ్చటికిఁబోవం దత్ప్రదేశంబునన్.

277

—◆◆◆ శివుఁడు చింతనేయుట. ◆◆◆—

మ. సతిలేకున్నఁ గలంగి గుండె చెదరన్ శ శంభుండు నిర్విణ్ణుడై
ప్రతి దిగ్భావితనేత్ర పంకజగళ శ్ర ద్భాష్పాంబువుల్ మీటుచున్
శతప్రతాకర సైకతోర్నిగత హంసశ్రేణులం గ్రమ్మఱన్
జతనం బారఁగఁజూచి యాత్మకృతదోషంబున్ బ్రశంసించుచున్.

278

ఆ. అపుడుపట్టనై తి శ్ర నణకించి పోయె నీ

మాయలాడి మగువ శ్ర మరులఁకొల్పి

యకటమోసపోతి శ్ర నరయంగ లేనై తి

తలఁపు కొలఁదిగాక శ్ర తప్పిపోయె.

279

- ఆ. విగతవస్త్రయైన శ వెలఁదిగాక సవస్త్ర
యేలకాముకునకు శ నెఱుఁగనైతి
సతివివస్త్ర నన్న శ జడిసితిఁ బట్టక
భాగ్యహీనుఁడేల శ ఫలము నొందు. 280
- వ. అని వగచి తదీయ లీలాగుణంబులు దలంచి. 281
- సీ. ఆమహాగంభీర శ యానంబు మురిపెమా
బలుపిరుందునఁ గ్రమ్ము శ పసిడినిగ్గు
లాగుబృహలిండ్లవై గబ్బిచందమా
చిగురాకు మోవివై శ చిన్నినగవు
లాముద్దు మోమున శ నడరు సంతోష మా
నిడువాలు చూపుల శ నిశితధార
లాలలాటాంతకాంతాలక శ్రేణి యా
చరణావతంసకశరజలరుహంబు
- తే. లాతతోత్సవ లీలావిహారరసిక
మానవస్వేద భంగి నా శ మానసమున
మఱువరాకున్న యవి నన్ను శ మరులుకొల్పె
నింక నేలాగు బ్రాపించు శ నిందుపదన. 282
- క. వేడుకనిది యలయించెడు
జాడయొ మాయామృగంబు శ సఖియై కపట
క్రీడల భ్రమియించి తుదిన్
గూడక నను మొఱఁగిపోవు శ గుత్పిత గతియో. 283
- వ. మొఱుగుందీఁగె తెఱంగునందోఁచియు, మృగతృష్ణికారూపంబునం బట్టు పస
లేకయు, నింద్రజాలంబు చందంబున నిజంబుకాకయు, స్వప్నావస్థలాగున
భ్రమయించియు, దర్పణచ్ఛాయయుంబోలె దురవగమ్యయ్యును, దగులు
బడక పోవుచున్నది. దీనికేమిసేయువాఁడనని విరహోన్నాద వికలచేత
స్కంఢై యచటనుండం గొలుపక వెండియు నన్వేషించుచు నక్కలువ కంటి
యున్న పువ్వింటికిం బోయి. 284
- క. తనుఁజూచి సిగ్గు ప్రేమయుఁ
బెనఁగొనఁబూఁ బాన్పుడిగ్గి శ బినరుహదళలో
చన నగవు దొలఁక నెడగల
సి నిలిచినం గోర్కు లడర శ శివుఁడిట్లనియెన్. 285
- ఉ. పానుపుడిగ్గనేమిటికిఁ శ బంకజలోచన నన్ను మన్నథా
ధీనవియోగతాపశిఖి శ హేతినిపీడితుఁ గౌఁగిలించి యిం

పున నహిమాంబు శీతలపరయో ధరచందన సార్ద్రదేహునిం
గా నొనరింపవే రతుల శ కందువఁజెంది కృపాతరంగిణీ.

286

క. అని విరహభార విహ్వల

ఘనమదనో న్నాదవికృతిఁ శ గానక దీనా

ననుఁడగుచుఁ బెక్కుమాటలు

పనియేమని యశ్రుజలము శ పయిపయిఁ దొరఁగన్.

287

ఉ. చిక్కితి దుర్వియోగమునఁ శ జిక్కితిఁ జక్కెర వింటి వాని చేఁ

జిక్కితి మోహబంధమున శ శీతకరానన కౌఁగిలింపవే

మ్రొక్కెదనంచు హస్తములు శ మోడ్చుచు శంభుఁడు డాయఁబోయి యా
చక్కని మాయలాడి బిగి శ చన్నుల పయ్యెడఁ బట్ట నుద్ధతిన్.

288

ఆ. ఫాలలోచనుండు శ పయ్యెడఁబట్టినఁ

బట్టుబడకపోయెఁ శ బద్ధనేత్రి

పట్టుబడునెయెన్ని శ పాటులు బడ్డ నా

విష్ణుమాయ శివుఁడు శ వెట్టిగాక.

289

క. ఆతటి నిలువక గ్రక్కున

చేతోభవకేళి లేక శ శివునకుఁ బెలుచన్

రేతఃపూరము గంగా

స్రోతో రూపమునఁ దొరఁగెఁ శ జోద్యంబడరన్.

290

క. అయ్యింద్రియ రసమంతయు

నయ్యెడ రజతంబుశుద్ధ శ హాటకమునునై

నెయ్యమున నొప్పెఁగనుఁగొన

నయ్యాస్థానంబు వారి శ కచ్చెరువగుచున్.

291

~ ❖ ❖ ❖ శివునకు పరబ్రహ్మజ్ఞాన ముదయించుట. ❖ ❖ ❖

క. రాజీవాక్షుం డాక్రియఁ

దేజము పొలిజెఱపి, మాయ శ తెరఁదిగించిన నా

రాజార్థ శేఖరున క

వ్యాజ పరబ్రహ్మబోధ శ మడరెన్ బుద్ధిన్.

292

శా. మారారాతి, విముక్త మోహుఁడయినన్ శ మాయావనక్రీడలుం

నారీమోహనలీలలుం దొఱఁగె నానాదేవతాశ్రేణితోఁ

దోరంబై మునుఱోలెఁ గొల్పుదనరెన్ శ దుర్వారతేజంబుతో

ధీరుండ్లై మణిభద్రపీఠిఁ జెలువెంఁదె నివ్వెఁడున్ నవ్వుచున్.

293

క. కురిసెన్ బువ్వలవానలు

హరివై నానందలీల నరమరులు మెచ్చన్

బరిపరి విధముల ముందట

సరనాయక ! జడలుదూల శ నారదుఁ డాడెన్.

294

సీ. మ్రొక్కిరి సురముని శ మూర్ధాభిషి క్తులు

మోడ్పుచేతులు మ స్తరముల ఘటించి

పొగడిరి శేషాది శ భుజగాధినాధులు

బిరుద ప్రబంధ గంభీరయుక్తి

పాడిరి గంధర్వ శ పతులు వీణావేణు

కలనాదములతోడి శ గానసరణి

నాడి రచ్చర లేమ శ లభినవ నృత్యము

లభినయవిన్యస్త శ హస్తలీల

తే. బ్రహ్మ ప్రాంజలియై వేదశ్రభాషణముల

బ్రహ్మతేజో విలాసంబుఁ శ బ్రస్తుతించెఁ

బ్రమథ గణనాయకుని మ్రోల శ బహువిధముల

నాది విష్ణునిగూర్చి యర్యయవసరమున.

295

—◆◆◆ శివుఁడు కైలాసమునకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

క. హరిమాయా విభ్రమమునఁ

బరమ బ్రహ్మైకచిత్ర శ భావము నత్యా

దరమున వర్ణించుచుఁద

త్పరిరంభణ కేళిఁదేలి శ ప్రమదంబెనఁగన్.

296

క. ప్రమథులు కొలువఁగ నార్యా

రమణీ మణిఁగూడి చనియెర జతాద్రికి నా

యన్మృతాంశు శేఖరుఁడు చి

త్తమునం దద్విష్ణుమాయఁ శ దలఁచుచు వేడ్కన్.

297

—◆◆◆ ఫలస్తుతి. ◆◆◆—

క. నారాయణమాయా భా

మారూపముఁ జూచి శివుఁడు శ మఱచిన కథయిం

పారఁగ విను ధీరుఁడు సం

సారమహామాయఁబాసి శ సంతస మొందున్.

298

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెనని విని, పరీక్షిత్తుట మీఁదటి కథా

ప్రసంగంబెట్లుండెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును.

299

మ. కలశాంభోనిధి కన్యకాకు చతటీ శ కస్తూరికాపంక సం

కిలనున్నిగవినీల నీలగళయోగిగ్రామణీ మోహనో

జ్వలమాయా మహిళావినోద, ధరణీ శ్రీ సంశ్లేష సంభావనా
విలసచ్ఛేదత వరాహభావితమహా శ్రీ వేదాంత తత్వోదయా.

300

క. నారదవీణా మధురగ

భీరధ్వని ముదితహృదయ శ్రీ బినరుహశుక స

త్కిరసమాశ్రిత నిజతే

జోరూపఫలప్రపూర్ణ శ్రీ సురతరురాజా.

301

తోటకవృత్తము. చతురాసన దివ్యలతన న్నకుటాం

చితరత్నమరీచి విశిష్టపదా

శ్రుతరాగ తరంగ విశిష్టజగ

త్రితయ శ్రితలోక విశిష్టమగుణా.

302

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ

భట్టారకపౌత్ర చింతలపూడికామయప్రభునుపుత్ర సుకవి

వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

విష్ణు మా యా నా ట కంబునందు

జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణు మా యా నాటకము.

ఆ శ్వాసము. ౫.

‘ర రాధాకై రవ

నాసితకిరణ మునివిరరాజితచేతో

సంతనిలయ గుణర

క్షరకల్లోల నవమరదనగోపాలా !

1

ధరింపుము దేవసంరయమివరుండు

ల వేదాంత విద్యావిశారదుండు

‘మహాయోగి పలికెనుశత్రుకతమరియు

పుగా నాపరీక్షిన్నశరేంద్రునకును.

2

ద్వధంబున సదాశివుని కథఁజెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు విష్ణుమాయ

న నారదుండు మోసపోయిన తెఱంగుచెప్ప నువక్రమించి.

3

సవిశ్వక్షితిపాల మాళివలభీ శ విస్ఫారరత్నప్రభా

దుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం

శరేంద్రోత్తమపుత్ర యీముని గరిశ్మల్ నీవునుం గూడి యెం

నకుం జిత్తము పోవనీకహరియందున్నిల్పిసంప్రీతితోన్.

4

—●●● విష్ణు ప్రభావ వర్ణనము. ●●—

రమాత్ముఁడు పరమేశుఁడు

రమ బ్రహ్మైకమూర్తి శ ప్రకృతి పురుష నుం

రుఁడు తదీశుఁడు ననిమదిఁ

రికింపుము విష్ణునిం శ బ్రభావ చరిష్ణున్.

5

జముల కెల్లనుత్కట

శీఘ్రైతమముఁ జెఱచుఁ శ దీప్రవాంశు క్రియన్

శీఘ్రోనిధి యగుహరినిజ

శీఘ్రమునఁ బ్రపన్న మోహతి శ మిరముఁ జెఱచున్.

6

ని హరి సామర్థ్యంబు నూచించి తదనురూప కథాప్రాయంబున నిట్లనియె.

క. సకలబ్రహ్మాండకదం
బకఘటనాచతురలీల శ వాయని మదితో
నొకనాఁడు సనకశుకముఖు
లకునుం బోరామి వేళ శ లలితక్రీడన్,

8

❖❖❖ శ్వేతద్వీపమున విష్ణుమూర్తికొలువైయుండ మాయాకాంత వచ్చుట. ❖❖❖

శా. శ్వేతద్వీపమునందు సాగరతటోర్వీపారిజాతావనీ
జాతచ్ఛాయ సువర్ణపీఠమునఁ గంఠజాతాలయాకామినీ
భూతస్వీ సముపాశ్రితుండగుచు సంభోజాయతాత్ముండు సం
ప్రీతిన్ దివ్య సతీమణుల్ గొలువఁగాఁ శ బేరోలగంబు న్నెడన్.

9

క. విదిత ప్రకృత్య¹ విద్యలు
మొదలుగఁ బేర్చెన నామ శ ములుగల మాయా
మదిరాక్షియైన వైష్ణవి
ముదమునఁ జనుదెంచి శౌరి శ ముందట నిల్చెన్.

10

సీ. నెత్తమ్మిరేకుల శ నెఱిమించు నడుగులఁ

గనకమంజీర భృం శ గములు మొఱయఁ
గా²రువకఁదువ శ గలమేను దీఁగెవైఁ

గుంకుమ తటిదంశుశ్రవంకురింపఁ
జక్కవ మురిపెంబు శ సరివచ్చుచనుదోయి
మాక్తికబినఖండ్రమాల్యమడర
నిండుజందురుని వశ్నియసొంపు మోమున
మందస్మిత జ్యోత్స్న శ మాఱుమలయ

తే. నట్లుమోహనమూర్తి యై శ యరుగుదెంచి
కంకణక్రేంక్రియాశ్రీలఁ శ బొంకమెనఁగ
హరికిఁ గరములు మొగుచునశ్యతివఁ జూచి
సతులకొలువెల్ల శ వేడ్కలు సందడింప.

11

క. కరములు మొగిచిన మాయా
తరుణింగరుణా ప్రసన్నతనుజూచె మహా
పురుషుండు విష్ణుదేవుఁడు
సిరికై నంగలదె యట్టి శ చెలిమి విభునితోన్.

12

తే. అపుడు శ్రీహరి సుప్రసన్నాభిమాఖత
వినుత బహుమాన గణకమై శ వేడ్కఁజేయఁ

దత్త్రియస్త్రీల కుబుసుబోః శ దగినయింద్ర
జాలవిద్యా విశేషముల్ శ సంఘటించి.

13

వ. తత్ప్రకారంబు చూప నుద్యోగించు సమయంబున సకలలోక సంచారియగు
నారదమునీంద్రుండు పరమ భాగవతోత్తముండు గావున భగవత్సేవాతత్ప
రుండు వై కుంఠదివ్యభువనంబున కరుగుదెంచువాఁడు, పురాశృత ఫలవిశే
షంబున సట్లకొలువై యున్న దేవదేవుని గనుంగొని మేనుగరుపాఱ గగనంబు
డ్గి నారాయణ నామోచ్చారణ పారాయణ మధుర వీణా నాదంబుతో
జయజయపురస్కరంబుగా ననేక ప్రణామ స్తోత్ర సహస్రంబులు సమర్పించి
తదాదరణంబు వడసి కూర్చుండె నంత నయ్యింతి తన యుపక్రమంబున. 14

క. పురుషుఁడు ప్రకృతియు జగదు

త్కరమును గాలంబునైన శ కర్తకునాత్మే

శ్వరునకుఁ దేజోరాశికి

హరికి నమస్కృతియొనర్చి శ యద్భుతలీలన్.

15

—●●◆ మాయాకాంత బహువిధంబులుగా నింద్రజాల విద్యలాడుట. ◆●●—

సీ. బుద్బుదంబునుబోలె శ బొడమించు హరియించు

బ్రహ్మాండజాలంబు శ పరికరంబు

నింద్రుల మనువుల శ నెలయుంచుఁ బొలియించు

జంత్రంపు బొమ్మల శ సరవిమీఱఁ

బొలఁతులఁ బురుషులఁ శ బుట్టించు గిట్టించు

వెడబూమె రూపుల శ విధముగాఁగ

భూరిసంపత్కళల్ శ పొందుంచు విరియించు

ఘన నిదాఘమరీచి శ కలతెఱుగునఁ

తే. బగచభూత విలాసముల్ శ నించుఁబెంచు

సముచిత స్వప్నదృష్ట ప్రశాంతమౌదవ

దుఃఖసుఖములు సమకూర్చు శ దొలఁగఁ ద్రోచుఁ

గాలసరణులఁ జక్రయుగ్మంబు¹జాడ.

16

సీ. బహుమతంబుల వారిఁ శ బ్రభవింపఁగాఁజేసి

మూఢవాదంబుల శ మొనయఁజేయుఁ

బెక్కువేల్పులఘామిఁ శ బెంపారఁగాఁజేసి

యల్పులఁ దత్సేవ శ కలరఁజేయు

వర్ణాశ్రమంబుల శ వారల సమకట్టి
 కర్మానుగతబుద్ధి శ గడలు కొలుపు
 విద్యావయోధన శ విభవముల్ గల్పించి
 గర్వకోపోద్రేక శ గతులఁ జెనుచు,

తే. గజతురంగాంగనా రత్న శ కలనఁజూపి
 రాజ్యభోగాను రాగాభి శ రతియొనర్చి
 తామసుల రాజనులఁగాఁగఁ శ దగులుపెట్టు
 సహజ మోహంధకారంబు శ సంఘటించి.

17

క. కూలంకషాపగాంబుధి
 కేళీవనగిరుల మేలు శ గిరికొల్పి లస
 న్నాళీకోత్పల ఫలమణి
 జాలక సౌభాగ్యలక్ష్మి శ సమకొనఁ జేయున్.

18

క. చంద్రార్క వహ్నివలభీ
 సాంద్రతఁ బాలుపారఁజేయు శ జలధరవిద్యు
 ద్భ్రంద నవరత్న రుచిర మ
 హేంద్ర ధనుర్లీలఁ జేదల శ నేయుంజేయున్.

19

క. అరిషడ్వర్గాతురులై
 పరిఘోధములేక నరులు శ బహువిధకర్మా
 చరణమున మెలఁగఁజేయుచుఁ
 బారిపొరి జననాది దుఃఖములఁ బడఁజేయున్.

20

క. సరనాయకు లై కొందఱు
 పరిజనులై కొందఱు చిత్తశ్రవణరాజ్యమనో
 హరులై దుర్మయ వర్తనఁ
 గొరలుచు దుష్కర్మవార్ధి శ గూలఁగఁ జేయున్.

21

క. అతులిత సాత్వికయోగ
 ప్రతిపాదిత భక్తిఁ బరమశ్రద్ధాగవతుల నం
 చిత సేవాంజలితో న
 న్మతినెడయెడఁ బొగడ విభుని శ మన్ననవడయున్.

22

—●— { మాయాకాంతపన్నిన యింద్రజాలమును నారదుఁడు తిరస్కరించి } —●—
 పలుకుటయుఁ దన ప్రభావమును బొగడుకొనుటయు.

వ. ఇవిధంబున ననేక విద్యా వైశారద్యంబుచూపి కాతుకంబు నెఱపిన నవ్వి
 భుండును నయ్యిందిరా ప్రముఖ సుందరీ సహస్రంబును బహుప్రకారంబులం

బ్రస్తుతించి సముచిత రత్నపా¹రితోషికంబు లిచ్చి రప్పుడీ మహాత్ముండు నార
దుండు తదీయ మాయారహస్యాది తిరస్కార గర్భంబుగా నలంతి నవ్వునవ్వి
తన తపో²విద్య నిర్వాహకంబై ప్రేరేపహరికిఁ బ్రాంజలియై యిట్లనియె. 23

తే. ఈ మహాదేవు లెఱుంగరే శ యిటకుమున్ను
నీదుమాయల కొలఁదులు శ నీరజాక్ష
యింతభ్రమయుచునున్న వారెంతలోనె
యతివలబలలు ముగ్ధలు శ ననుట నిజమా.

24

క. మున్ను పలుచోట్లఁ జూచిన
యిన్నేరుపు ప్రకృతివిద్య శ లివివితలొకో
పన్నుగ నేతన్నాయో
త్పన్నములగు కృత్యములకు శ భ్రమయం జనునే.

25

క. ఏనొకడఁ దిక్కనీమా
యానిర్మాణమునఁ జిక్కు శ సఖిలము విమల
జ్ఞానము చాలనికతమున
నీనెలతల భ్రాంతిచెప్ప శ నేమిటికింకన్.

26

తే. బ్రహ్మరుద్రాది దివ్యుల శ భ్రమయఁజేయు
నపుడు నినుఁజూచుచుండు దు శ సరిది పడక
యెఱుంగుదువు నా మనోజ్ఞాన శ మెల్లకడల
నేను భ్రమయుట గల్గెనే శ యెన్నఁడైన.

27

—◆◆◆ నారదుని పంచించనలెనని విష్ణుమూర్తి తలఁచుట. ◆◆◆—

వ. అని యమ్మహా ప్రభుకృత్యంబునకు మోహమాయా వ్యాపారంబు ననన్యంబ
భేద్యం బగోచరం బపరిమిత క్రిడా సమర్థంబని తలంపనేరక, 'యతి పరిచ
యాదవజ్ఞా' యను వాక్యంబునం³ గల యర్థంబున, హరియనుగ్రహించి చేరం
దిగిచిన మందెమేలంబునఁ బ్రవర్తింప బ్రహ్మ రుద్రాదులఁ దిరస్కరించి
తన్నాయగణింపక యిట్లు పలికిన యావెడంగు మునింగనుంగొని మనంబున
రోసి యతనికిం బురాకృత కర్మశేషంబు ననుభవింపం గారణంబు గలదని
దివ్యచిత్తంబున నెఱుంగ నవధరించి, మాయా మందస్థితం బడర నయ్యర
విందలోచనుండు గారవించి, నీవట్టివాడవ యాదువని ప్రకటించి యడరువేచి
యొక్క సమయంబున మోసపుచ్చువాడై యతని వీడుకొలిపి.

28

క. అంతర్వాణి శ్రేష్ఠస
మంతఃకరణ ప్రకాశిత⁴తాత్త్వం విష్ణుం

1. పరితోషంబు. 2. ప్రా. పా. విద్యా. 3. వాక్యంబునం గల యర్థంబు.

4. ఆ. పా. తాంగుడు.

డంతరినొందె నీతఁడు

నంత నహా¹మ్మతి సమేతుఁడై మెఱవడితోన్.

29

—•— నారఁడు బ్రహ్మాదులతో విష్ణుమాయ తనను సోకదని చెప్పట. —•—

సీ. అటవాసి తాఁ దనంతటిరవాఁడు లేఁడుగా

యనుబుద్ధి నజఁడున్న శ యచటికేగి

వైకుంఠపతి యొద్దిరవార్త లు పచరించి

తనమోహ నిర్ముక్తి శ తగవచించి

తద్భహుమాన వార్ధగన్యతఁ బొగడొంది

కైలాసమునకేగి శ శూలపాణి

దండ వైష్ణవమాయ శ తను సోకదని పల్కి

యమ్మహాత్ముని యద్భుతాభినుతికిఁ

తే. బాత్రమై యింద్రముఖ దిశా శ పతులకడకు

యక్షసిద్ధ గంధర్వ సంఘములకడకు

నరిగితన విష్ణుమాయా జయంబుఁజెప్పి

2తోన తద్వందనాది సంఘ్నతులఁ గాంచి.

30

తే. పాడు హరిమాయ వీణెలోఁ శ బ్రస్తుతించి

తన్ను సోకదటంచు సంఘతసము నొందుఁ

దన్మహామాయఁ బడువారిఁ శ దలఁచి నవ్వు

జగ మవిద్యామయంబని శ తెగడునాత్మ.

31

క. ఇతఁ డొకఁడు పిష్ణుమాయా

ప్రతిపన్నుఁడుగాక మోహ శ పాఘోధిసమం

చిత బోధనొక చాటిన

కృతకృత్యుఁడనంగ వెలసె శ గీర్వాణులలోన్.

32

వ. ఇట్లు మోహమగ్నంబైన బ్రహ్మాండంబులలోనఁ దానొక్కరుండునుం

గులాల కీటకంబునుంబోలె భవపంకంబునం బొరయక గొంతకాలంబు ప్రవ

ర్తించి, యంత ననంత మాయాప్రేరితుండ్డై మహీమండలంబున ననేక తపో

వనదివ్య పుణ్యక్షేత్రంబులు చూచుచుండె నట్టియెడ.

33

సీ. అబ్జభ వాండ సరహస్ర సంఖ్యలకు ని

ధానమై తత్ప్రభుత్వమునఁ బొల్చి

ధాత్ర రుద్రాది మూర్త రతనొంది తద్వ్యతి

రిక్తతేజమునఁ జరరింపనేర్చి

1. ఆ. పా. నంతన మహాతీ సమేతుడై. 2. ఆ. పా. యోలితద్వందనాది సన్నతి పఠించి. ప్రా. పా. కృత్యములు.

అణుమహద్వ్యాపారశ్చై నిర్వికల్పత
నద్వివ్య పరశ క్తియందు వెలిగి
సత్తాభిధానుడై శ సాన్నికబ్రహ్మయో
గీంద్రబోధాభి పూర్ణేందుడనగఁ

తే. బ్రకృతి పురుషాధి నాధుండు శ పద్మనేత్రుఁ
డితని వెడఁగు తనంబు మాయించి పూర్వ
కర్మశేషంబుతో నహంకార మడఁచి
యాత్మవిజ్ఞాన మడిరింతు శ ననితలంచి.

34

—●—●—● { నారదుని మోసపుచ్చుటకు విష్ణుమూర్తి సర్వవరమనే స్థలమునందుఁ }
గృత్రిమ తపస్సుచేయుట. —●—●—●

క. చిత్రంబుగ శేషాహిప
విత్రతపోనిష్ఠమున్ను శ వెలసినముక్తి
క్షేత్రము సర్వవరము త
ద్ధాత్రీస్థలియందుఁ గపట శ తాపసమూర్తిన్.

35

క. వేల్పులకు నద్భుతంబుగఁ
గల్పించెన్ మాయవెంపు శ గడుదీపింపన్
గల్పానోకహ సదృశా
నల్పకుసుమ ఫలభరితవ శ నాశ్రమమచటన్.

36

క. అందు నొకనిండు కొలనర
విందేందీవర పరాగశ్రీవి సృమర విచల
త్సుందర తరంగ డోలా
నందిత కలహంసమై తననర నిర్మించెన్.

37

వ. అట్లు పుణ్యాశ్రమ సరోవరంబు లుత్పాదించి తత్తదభియోగాభిరతుండై
యనేక మునిసహస్రంబులు సేవింపఁ దపోనియతి నుండెనందు.

38

క. ¹నేదిష్ట దక్షిణాశా
ప్రౌదుర్భూతార్హతుల్య శ భాగా జలజా
మోద భరభరిత మారుత
మౌదై త్యారాతి హృదయ శ మలరఁగఁజేసెన్.

39

క. ¹సవిధప్రాచీన మహా
లవణజలధి ఘుమఘుమిత కలధ్వని కెనయై

సవనాస్తుశౌవణ్ముఖి

వివిధరవం బా వనమున శ వీనులఁదనిపెన్.

40

క. అతినిబిడ జలదమాలా

ప్రతిమానక్రతుసముద్ధ శ బంధురధూమ

ప్రతతుల గగనం బాచ్ఛా

దితమయ్యెం దద్వనమున శ దివిజాలు పొగడన్.

41

సీ. ¹కాశీ గయా ప్రయాగములకంటెను నైమి

శారణ్య ముఖ్యపుణ్యాశ్రమముల

కంటెను బాండురంగంబున కంటెను

సరయాతట ప్రభాసముల కంటె

ద్వారావతీ హరిద్వార భూములకంటె

జారు బృందావన శ స్థలముకంటె

శ్రీపురుషోత్తమ శ సింహాచ తాభశ

స్థానాది దివ్యదేశములకంటె

తే. వర్ణమై పుణ్యమై చతుర్వర్గఫలద

మై కరంబు జగత్సేవ్య శ మయ్యెనాది

విష్ణుఁడచ్చట యోగియై శ వెలసియున్న

సన్నతతేత్రరాజ మాశసర్పవరము.

42

వ. ఇవిధంబునం ద్రిభువనైక పాత్రంబైన పుణ్యాశ్రమంబునఁ బరమమాయా
తపఃశ్చరణంబు సేయుచు నయ్యచ్యుతుం డొక్కనాఁడు, స్వకల్పిత సరసీతీర
పిప్పల తరులేఖా మధ్యంబునఁ గృష్ణమృగాజిన కృతా²స్తరణుండై ప్రబుద్ధ
ముని వృద్ధులం గూడుకొని బ్రహ్మబోధరహస్య గ్రంథావలోకనంబు సేయు
చున్న సమయంబున నీ హిరణ్య గర్భనందనుండు తదీయ మాయాప్రేరితుండై
యట్లదిరుగుచు వచ్చివచ్చి యయ్యాశ్రమంబు ప్రవేశించి.

43

మహాస్థగర, కనియెందీరావనీ జోతత్కట కుసుమరజః శ కాండ ధారాశవాత్మ్యా
ఘనవేగా³ వ్యగ్రభృంగీ శ గణచరణ పతరత్కమ్ర పుష్పోపహార
స్వనదంభో భంగరంగశ్రజ్జల ఖగపరిమళచ్ఛారు సంచారలీలా
జనితోల్లా సాచ్యుతర్షీ శశ్వరవర నుమనశ్సారసంబు⁴ సరంబున్. 44

చ. సురుచిరకుట్టల స్త బకశోభిత⁵శాఖల గుంపుసాంపున

⁵బురువగు పొన్నలీకమల శ భూసుతు నింపులఁదేల్చె పట్టద

1. ఆ. పా. కాసిగయాప్రయాగలకంటె శ్రీరంగ, నైమిశారణ్య పుణ్యాశ్రమములు.

2. తాసనుండై. ప్రా. పా. తాశనుండై.

3. ఆ. పా. వేగవ్యగ్ర.

4. శాలల.

5. మురువగు.

స్వరములతో రతిశ్రమసుశబ్ద పదాంగదనాదమేదుర
స్వరస్పృహ సార్వభౌమ నవరమా క్తి కహర్ష్యములట్ల దత్తటిన్.

45

మ. అకలంకాత్ముడు చూచె నీముని తటాకా¹భ్రంలిహ నోకహ
ప్రకరస్కంధ గభీర కోటరకుటీ శ పర్యంతశాఖా మిశ
చ్చుక యుగ్మంబులు మన్ననోత్సవ వచనూర్తుల్ ప్రవర్తించి వే
డుకఁ గ్రీడించెడు సంభ్రమంబు కడుజూరదుక్కుల్ వేడ్కలం దేలఁగన్.

46

మ. కలపుంస్కోకిలముల్ రసాలదళముల్ శ ఖండించి చంచూపుటం
బుల నల్లల్లన వల్లభాంగనల కింశువుల్ చూపుచున్ మేటిక్రొ
వ్వల మవ్వంబున రెట్టియైన మరుచెరయ్యుల్ నివ్వటిల్లంగఁ గొ
మ్మలపైఁ జారుకహూరవంబు లడరింపంజూచె దీరంబునన్.

47

ఉ. మందమరు చ్చలాలిత శ మంజుల మంజరి నుందరామిశ
త్సుందరవల్లియొక్క యెడఁజూడఁగ నొప్పెలతాంగియై శతా
నంద సుతుండు జవ్వనమునకా విటవీఁగు కుచద్వయంబుతో
నందముచూపు నిట్లయని శ యాక్రియఁజూపి నటించు కై వడిన్.

48

చ. కుటిలలతా ప్రభావమునఁ శ గోమల చూతలతాంతశాఖి యొ
క్కటి యొకయింతసాగి యొకశకండువనొప్పె మరుండు నారదుం
డటఁ జనుదెంచి యాకొలన శ నంగనయైనను బిట్టు ³నాటనే
యుటకయి వింటి పువ్వనకు శ నోలినమర్చిన బాణమోయనన్.

49

—◆◆◆ సరోపర వర్ణనము. ◆◆◆—

ఉ. నారదు పుంస్త్యమీ సరసునం బరిముక్తము సేసియంగనా
కారముసేయ మాయ సమరకట్టిన వస్తుచయంబ నాఁగ సొం
పారుచుఁ జూడనొప్పె చరణాది శుభావయ వాభిరామముల్
సారస సైకతోర్ధ్వి పటుశచక్ర నవ్రౌత్పల భృంగసంఘముల్.

50

చ. సరసిజ గర్భనందనుని శ సాత్వికబోధముఁ గప్పియున్న ని
ర్భరతర రాజస ప్రకృతిఁ శ బాయని కామకృతాది దుర్గుణో
త్కర చరణప్రచారముల శ కై వడిఁ జూడఁగనొప్పె నాసరో
వరవిమలోదక స్ఫురిత శ వారిజరేణు తరంగ సంఘముల్.

51

మ. భ్రమర ద్వంద్వము లంబుజాతములవైఁ శ బైదన్నరందా ⁴సవ
భ్రమ విభ్రాంతము లొచుఁగూడుటలు చెరప్పంజూపఁగా నొప్పు నీ

1. ప్రా. పా. “కాభ్రం విహంగోత్కట.

2. మంజుల వంజుల మంజరీమిశ

3. పా. దూర. 4. ఆ. పా. పైవేమరం దనవ భ్రమ.

కమలోద్భూత సుతుండు కాంతయుయి వేరడ్కన్ భర్తతోఁ బుష్ప చా
పమనో ద్రి క్తతఁగేలి నుల్లసిలుతరీద్యావి క్రియల్ దెల్పుచున్.

52

వ. వెండియుం గనకగర్భాండభవుని విమల హృదయంబు పొదువంగల భవిష్య
నోహతమోవికారం బభినయించుచుఁ బుండరీక పండంబుల నాక్రమించు
చంచరీకజాలంబును, విధాతృపుత్రునిభావి భావజకేళి నుఖసారవశ్యంబు
సూచించుచు బిసరసాస్వాదలహరింజొమ్మ చక్రవాకంబుఁ గను శతావంద
సంకనునకు ముందటం బ్రాపించు సామ్రాజ్యలక్ష్మీ మనోహ హరన్ద్య వీధి
విహరణంబు లెఱింగించుచు సమున్నత సైకతవేదికలం గ్రీడించు రాయంచ
కొదమలును, స్వయంభు తనూజసి యంతఃకరణంబు దహింప నడరు మీఁదటి
మాయాసంసార భర్తృపుత్ర మిత్రాద్యపాయజనిత శోకానలన్ఫులింగ
కరాళంబుఁ దెలుపుచుఁ గంజకిండల్కు పుంజంబు వెదచల్లుచుం దిరుగు నభినవ
ప్రభంజనంబును, చతురానన నుతునకుఁ బునఃప్రసాద దానంబొసంగు బిసరు
హాత్ముని కరుణాకటాక్ష వీక్షానుభారసబిందు బృందంబుల విస్తారంబు ప్రశ
స్తంబుచేసియు ముక్తాఫలానుకార శీకర నికరంబు లెగయించు జలచర
పరంపరలును, గన్నులకు నింపు సొంపు సంపాదించె నప్పడు.

53

చ. అనుపమ కాతుకంబడర శ నాకమలాకర వైభవంబు ని¹
మునివరు డర్థిఁజూచె నతి శ మోహనమూర్తిఁ దటాకలక్ష్మీ యున్
మన మలరన్నరాళగత శ మంజులతాగతిఁదేల్చె నాదరం
బునఁ దనకుం దనూజయయి శ పుట్టగలండని వత్సలక్రియన్.

54

క. జలజాకరంబు బహువిధ
ములఁ బొగడుచుఁ గమలగంధశముదితభమరీ
లలిత శ్రుతులకు మారుత
చలతంత్ర విపంచిమొరయ శ సమ్మదశీలన్.

55

—●●— నారదుఁడు మాయామునియైన విష్ణువునుజూచి వర్ణించుట. —●●—

క. అల్లలనఁ జనిముందట
నుల్లమునకు నేత్రములకు శ నుత్కటమై శో
భిల్లెడు తేజోనిధిముని
వల్లభు హరిఁగనియె నభి నవశ్రీమూర్తిన్.
తే. బ్రహ్మముని పారిషద మధ్య శ భాసియగుచు
గ్రహగణాశ్రితుఁడైన భాస్కరుఁడు మోలె
బ్రహ్మతత్వంబు తానయై శ ప్రతిఫలించు
హరి నపూర్వార్నివరుఁ జూచి శ యరుదునొంది.

56

57

ఉ. ఎన్నడుజూడ నీమనికురలేశ్వరు నీమహితాశ్రమాధ్యు నా
కన్నులకెంత యెక్కుడయి శ కానగనయ్యెడు నేతదీయ ది
శ్యాన్నతిఁ జిద్విలాసమి¹గురొత్తెడు నీఘనుజూచి బ్రహ్మ ప
శ్యన్నిట లాదులైన పరశ్రమార్థము వేడుదురేమి చెప్పదున్.

58

తే. లలిత పద్మాక్షమాలికా శ లంకృతుండు
గోపిచందన తిలక ప్రదీపితుండు
నగుచు నిమ్మని విష్ణుమూర్త్యాత్మకం²బు
కరణి నున్నాడు సాత్వికా శ కారమహిమ.

59

ళా. ఈ దివ్యాశ్రమభూమి మోక్షపదమై శ యింపొందు వైకుంఠమో
యీ దివ్యర్షి వరుండు బ్రహ్మమయుడై శయేసారు పద్మాక్షుఁడో
భేదింపన్ మతిదూరకున్న దనుచుం శ బెల్లుబ్బునుల్లంబుతో
నాదైత్యాంతకుఁ జేరఁబోయి తగ నిశ్చయ్యార్యుండు నమ్రక్రియన్.

60

వ. అట్లనన్యముని సామాన్యప్రభావ భావిత తపోధనుండగు నమ్మహాముని
సంతరాత్మక బ్రశంసించుచుఁ దనకు మహామునులు ప్రత్యుత్థానం బొనర్ప
మాయా మునివేషధారియుగు హరిడాయంబోయి యధోచితాన్యోన్య సంభా
వనా ప్రేమిమరనుండై యుండునంత.

61

—●—●— నారదుని సంభావించి మాయాముని సంభాషించుట. —●—●—

తే. యతితనూభవు లాననాశ్చర్యాది విధులు
సలిపి పూజించి రంభోజ శ జాతసుతుని
హరియుఁ గుశలోపచార వాక్యములఁ బ్రీతిఁ
జేసి వెండియు ననియె విశేషఫణితి.

62

సీ. అస్మత్తపోవనంబుతి విశుతంబయ్యె
భవదీయ తేజః ప్రభావకలన
నేతన్నదీయ మునీంద్రవ్రతము ఫలి
తంబయ్యె యుష్మత్సు శ దర్శనమున
మన్ననోనిహిత సకమాధి మూర్తంబయ్యె
నకదుర్లభత్వదాశగతి నెపమున
మామకోత్కృష్టాభి శ మతము సిద్ధించుట
గాదె భవాదృశా శ గమనలీల

1. ఆ. పా. లుసముగుణోత్తరునిన్ ఘనుజూచి.

2. ఆ. పా. విష్ణుమత్యాకాంతకంబు

కరణి. 3. ప్రళమనుండై.

తే. అంతరకుల జయించి మోహంబడంచి

పాప సంసారతాపంబు శ పరిహరించి

బ్రహ్మ నిర్వాణ నిర్వృతి శ పదవి వడసి

యున్నవాడవు నీవకాశకొడుడు గలఁడె.

63

క. మాయామోహ విముక్తము

శ్రేయస్సుఖపదముబోధ శ శిశిరమయూఖ

ప్రాయమును నీదురూపము

ధీయుతనినుఁ బొగడఁదరమె శ దివ్యులకై నన్.

64

ఆ. ఈతపఃప్రయాస శ మెల్లను గడతేఱె

నీసమాగమమున శ నేడు మాకు

నింకమాతలంపు శ లెల్లను ఫలియించుఁ

ద్రిభువనై క కీర్తి శ విభవమెసఁగ.

65

క. అంబుజ గర్భేంద్రాది ప

దంబులు నీకాటపట్లు శ తగనంతగ్లో

కంబులఁగలిగిన వృత్తాం

తంబెల్లను నీకతెలుసు శ తాపనవర్యా.

66

క. వ్యామోహ గాఢవిష్ణు మ

హామాయాచక్ర విక్రీయా పన్నుఁడు గా

కే మహితాత్ముఁడు లోకము

లో ముక్తుండయ్యె దివ్యలోకము పొగడన్.

67

క. అని మునివేషధరుండగు

వనరుహదళనేత్రుఁ డడుగ శ వారిజభవనం

దనుఁడనియె బ్రహ్మవిద్యా

జనితప్రాభవము వాక్య శ సంపద వెలయున్.

68

ఉ. ఓమునినాథ నీవెఱుఁగరకుండుటగల్గునె వేదశాస్త్ర వి

ద్యామహితార్థ నిశ్చిత రహస్యపదంబులమేలు వర్తమా

నామరసంయ మీశ్వరులశయందలి వృత్తము శంకరస్వయం

భూమధుఘస్నరేంద్ర సురశముఖ్యులలోక విశేషవార్తలున్.

69

—◆— విష్ణుమాయకు లోఁబడనివాడను నేనేమని నారదుఁడు చెప్పట. —◆—

వ. తక్కిన లోకవార్తల వలన నేమి విశేషంబు, చెప్పనున్నదియు మూఁడులోకం

బుల దేవదానవ మునీంద్రాదులలో విష్ణుమాయంబడక ముక్తుండై చిదా

నంద కందశంభై యదృచ్ఛం జరించువాఁ డెవ్వండని యడిగితి రట్టి కృతార్థం

డనేన కాదలంపుం డది యెట్లంటుని.

70

ఒకనాఁడే వైకుంఠము
నకుఁబోయితి నచట పద్మనాభుఁడు శ్రీభూ
శుకవాణి ముఖకాంతా
ప్రకరముతో నొక వివిక్త శ పదమున లీలన్.

71

కొలువైనరించియున్న తటిఁగూరిమి వైష్ణవమాయ యింతియై
నిలిచి తదగ్రభాగమున శ నేరుపుతో వివిధేంద్రజాల వి
ద్యలుపచరించి పంకజ భరవాండ చరాచర సృష్టిమార్గముల్
వెలయఁగఁజూపె నానతులు శ విస్మయమందుచు వేడ్కఁజూడఁగన్.

72

అదియొక కొండ చేసికొని శ యవ్వభుఁడుం దనమాయచేత న
మ్ముదితలఁగన్నఁ బ్రాముతటి శ మోమున లేనగవంకురింపఁగా
నిదియొక వింతగాఁ దలఁచి శ యీనతులేటికి విస్మయంబు నొం
దెదరని పద్మలోచనుని శ దిక్కు మొగంబయియంటి నేనొగిన్.

73

నీమాయచేత భ్రమయరె
యీముగ్ధులు బ్రహ్మశంకశరేంద్ర మునీంద్ర
స్తోమములు భ్రమయుచోఁ బ్రతి
భామహిమన్నేనకాక శ భ్రమయని వాడన్.

74

అని పలికిన నామొగంబుచూచి మాయావిహారియగు నారాయణుండు
సిగ్గుపడిన వాడునుంబోలెఁ గొండొకతడ వెద్దియుంబలుకక యూరకుండి నా
విజ్ఞానంబునకుమెచ్చి శిరఃకంపంబుచేసి నన్నుం బ్రశంసించి నామాయం
జిక్కుపడక తిరుగు మహాయోగి పుంగవుండవు నీవైక్కరుండవని సంభావించి
వీడుకొలిపె నట్ల యేనును తన్మాయారహస్యంబులన్నియుం గర తలామలకంబు
చేసికొని గతరజ స్తమో మోహుండనై బ్రహ్మముని సేవ్యమానుండనై
విహరించుచున్నవాడననిన, మందస్థిత పూర్వకంబుగా సభ్యుల వినుండని
పలికి యా తపోధనుండగు వనజలోచనుం డిట్లనియె.

75

—◆◆◆ అందుకు మాయాముని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెట. ◆◆◆—

మాతలఁచి నట్లచెప్పితి
వీతత్వజ్ఞానసిద్ధి శ యేరికిఁ గల ద
త్యాతత వైష్ణవమాయల
చేతం బడకునికి నీకె శ చెల్లు మహత్మా.

76

అని పలుక గయంబున నత్యాశ్చర్యంబుగా నొక్క వెడనవ్వునవ్వి గగనవాణి
నారదు నుద్దేశించి యిట్లనియె.

77

—◆— ఆకాశవాణి నారదునిఁ దిరస్కరించి యొకకథ చెప్పట. —◆—

క. నీవెంతవాఁడవైతివి

యావిష్ణునిమాయఁబడిన శ్రీ యూర్యులలోనన్

భావింప బ్రహ్మమునిరా

జీవాసన రుద్రదివిజ శ్రీ సిద్ధులలోనన్.

78

ఉ. ఏమనిపల్కితీ మునులశ్రీకెట్టులు సమ్మతమయ్యె మాయ నీ

వేషెయిగెల్చి లోకములశ్రీనెల్లను ముక్తుఁడవైతి విష్ణు మా

యా మహితాబ్ధినీకుఁ దరశమానె తరింపఁగ నిన్నుఁ బోలరే

యీమునులున్ సురోత్తములు శ్రీ నిట్లనిపల్కిరె గర్వసంపదన్.

79

తే. పలికిపోయితిగాక యీ శ్రీ పలికినట్ల

మాయఁబడకుండ వచ్చునే శ్రీ మానినాథ

నీవువలెనె ప్రతిజ్ఞలు శ్రీ నెఱపిపలికి

సిగ్గుపడిన మునీంద్రులఁ శ్రీ జెప్పవినవే.

80

—◆— చండదమనుని కథ. —◆—

వ. ఒక్కకథఁ జెప్పెదవినుము. తొల్లి చండదమనుండను ముని వరేణ్యుం
డయోధ్యా నగరంబునకుఁబోయి మాంథాతచేత నర్చితుండై యతని నగరం
బున కరితురగస్యందన సుభటసన్నాహ సామగ్రియుఁ గనకపీఠ శయ్యాందోళి
కాచ్ఛత్ర చామరవ్యజనంబులును మణిమయాభరణాంబర పరిమళద్రవ్య
సంపదయును, రూపయశావన లావణ్య గుణగణ్యాంబగు విలాసినీవర్ణంబును
గలయనాలోకించి దేవేంద్రలక్ష్మీకిం బ్రతినిధియైన యన్నరేంద్రుని ధైర్యశ్రవ్యం
బునకు నిచ్చేమెచ్చి యివ్వధంబున రాజ్యనుఖం బనుభవింపవలయునని కోరి
మరలి నిజాశ్రమంబునకువచ్చి గంగాతీరంబున సంకల్ప పూర్వకంబుగాఁ
బద్ధాసనుంగూర్చి సమర్చిత పంచాగ్ని మధ్యంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండె
నతని తపోవహ్నిజ్వాలా కరాళ ధూమావళి ద్యావాపృథివ్యంతరాళంబు
నం దంభోళి విద్యుజ్జలధారాడంబరంబు గావింప నిలింపులు భయభ్రాంతులగు
చుండిరట్టి సమయంబున నొక్కనాఁడు సనత్కుమారుండువచ్చి యమ్మహా
తపోధనునిచేతం బూజితుండై యిట్లనియె.

81

ఆ. ఓమహాత్మ యింత శ్రీ యుగ్రతపోనిష్ఠ

యేమికాంక్షనయ్యె శ్రీ నెఱుఁగవలయు

సనుడుఁజండదమనుఁడౌ బ్రహ్మనుతునకు

ననియె మనసుకోర్కె శ్రీ కొనలు సాగ.

82

అ. పిక్కనాఁడు నేనశ్రయోధ్యకుఁబోయి మాం

థాత్మధరణి నాధురచేతఁ బూజి

తుండనై తదీయ శ మండిత సామ్రాజ్య
విలసనంబులెల్ల శ వేడ్కంగంటి.

83

సీ. సూర్యవాజులకంటె శ సొబగైన యుత్తమ
హయములంగంటి వాశహ్యళి భూమి
దిక్కరీంద్రములను శ దెగడు మత్తద్విప
చయముల ద్వారదేశములంగంటి
జామరచ్చత్ర వీరజన దీపికాందోళి
కాదులాస్థాన హారస్యములంగంటి
బహువిధ పరిమళాంబర భూషణశ్రేణి
బ్రకటిత భర్మపేరటి కలంగంటి

తే. బుష్పతల్పంబులును బువ్వరబోండ్ల యొలుపు
చంద్రశాలాగ్రవేదుల శ జాలంగంటి
గంటి మాంధాత రాజ్యసుఖంబులెల్ల
నింద్ర సామ్రాజ్య విభవంబు శ నేలజాలు.

84

చ. మృగమదచందన ద్రవము శ మెత్తిన బిత్తరి గుబ్బచన్నులు
నగవుదలంను మోములునశనంగ నిశిత శిలీముఖంబుల
దెగడు కటాక్షశోణములు శ దేటలమాటలు గల్గుకామినుల్
తగవుల నమ్మహీధవుని శ దండ జరింపంగ గంటివేడుకన్.

85

క. ఆలీలా సామ్రాజ్య
శ్రీలాత్మకు నింపుజేసె శ జేసిన నాభూ
పాలుని క్రియ సామ్రాజ్య
శ్రీలన్ విహరింపదపము శ సేసెదననఘా.

86

వ: అనిన విని యతని దుర్విషయాభిలాషంబునకు వగచి యిట్లనియె.

87

—●—●—●— సనత్కుమారుండు నిషేధించుట. —●—●—●—

క. హరిమాయా ¹మోహంబుధి
దరంగ సంఘంబులైన శ ధరణీ రాజ్యాం
బరపరిమళ భూషాస్త్రీ
వరవాంఛలమునుంగ కుండు శ వాడుంగలడే.

88

సీ. పటుధైర్య బాడబోరత్కట వహ్నికీలయు
నా శాపయోధిపెల్లణంప లేదు²
పరమశాంతి త్విషాంబలి మహారశ్మియు
⁴నీహారతమము విరియింపలేదు

రూఢసమాధి గార్డుడమంత్ర కళయును

దృష్టాహి విషమూర్ఖః శ దెలుపలేదు

ఘనతర విజ్ఞాన శ కలితదంభోళియు

దృఢకామనగము భేదింపలేదు

తే. లేదు సంసారవిషయ కేరళీవిరక్తి

బ్రహ్మరుద్రాదులకునైన శ బద్ధనాభు

చరణసేవానుధారసా శ స్వాదజనిత

చిత్సుఖానంద సంధాన శ సిద్ధిలేక.

89

వ. అని వెండియుఁ జండదమనునకి ట్లనియె.

90

ఉ. ఓడక శీతవాత దహానోష్ణ భరంబులనాఁడు నాఁటికిన్

వాడి కృశించి యీగతి నశ్వారణజేయు తపంబువ్యర్థమై

బూడిదెలోని వకోమమయి శ పోయెఁగదా యిటులైన నక్కటా

చూడవె యోగమార్గ పరిశ్రమమునీంద్ర తపఃప్రకారముల్.

91

తే. తగిలి బ్రహ్మంబు ముట్టంగఁ శ దపముచేసి

బ్రహ్మపద సౌఖ్యసంసిద్ధిఁ శ బాదుకొనక¹

పాపసంకర జనిత భూతపాలరాజ్య

పదనుఖంబులుగోరు తరపస్వి గలఁడె.

92

తా. ఈజోడం దపమాచరించి తుది నెంతేమూర్ఖు చేందంబునన్

రాజత్వంబున నల్పభోగములు చేరంగోరునే మాని ని

ర్వాజ బ్రహ్మపదైక సౌఖ్యములు పోవందోచి, నీ వెన్నఁడున్

‘రాజాంతే నరకం వ్రజే’ తనెడు శాస్త్రస్త్రంబుల్ పరీక్షింపవే.

93

క. ఆరూఢ పాతకాఘము

దూరీకృతసత్య మన్వత శ దుర్లోభదురా

చారాదికితవ కృత్యముఁ

గోరుదురే రాజ్యసుఖముఁ శ గోవిద వర్మ్యుల్.

94

క. సురుచిర సాత్వికమార్గా

చరణంబునఁ దపముచేసి శ సమధిగతానం

దరసాబ్ధిఁ దేలుచుండెడు

విరజస్త్రములైన మునుల శ వినవేధాత్రిన్.

95

తే. ధన్యసాత్వికయోగంబు శ దక్కనితర

విపుల కర్మానుభవములు శ విష్ణుమాను

విష్ణుమాయకు వెలియైన శ విరతి విరతి
మాయఁగడచినముక్తి సరమాధిఁగనును.

96

అనిచెప్పి సనత్కుమారుండు సత్యలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబా
బ్రహ్మసుతుని బ్రహ్మబోధసుధాధారం గడుగంబడి మోహకళంక నిర్ముక్తం
బైన మనంబున భూలోకసామ్రాజ్య సుఖంబులు దుఃఖభాజనంబులుగాఁ
దలంచి సంసార సుఖానుభవసారంబైన విష్ణుమాయా వికారంబునం బొర
యక ముక్తివడయుట యిది యెంత పెద్దయని యవిష్ణుమాయం దిరస్క
రించి రాజ్యకాంక్షయుడిగి మోక్షోపేక్ష సత్యతపోనియతినున్నం గొన్నా
ళ్లకు నలువసన్నిధియై వరంబు వేడుమనినఁ బ్రాంజలియై యిట్లనియె. 97

—◆— బ్రహ్మను మోక్షమడుగుట ఆయన వేతఁ గాకపోవుట. —◆—

అత్యంత విష్ణుమాయా
కృత్యములగు సుఖములెల్లఁ శ గీడ్పఱచి ననున్
సత్యమగు మోక్షపదవికి
నిత్యునిగాఁ జేయు¹మయ్య శ నీరజగర్భా.

98

అనివేడిన నవ్వరంబీరామియెఱింగి మునీంద్రు యేమిగోరి యాయుగ్రతపంబు
చేసితివి యేమియడిగెడు ప్రకృతంబున ననుభవింపఁదగిన విష్ణుమాయా
విలసనంబైన సంసారంబు దానికిందోడు రాజ్యసుఖం బనుభవింపఁగోరి తపంబు
సేసిన నీకు నది యనుభవింపక మోక్షం బేచందంబునం బడయవచ్చు,
నదిమున్ను నీవనుభవించి తదనంతరంబు నిర్విషయాభిలాషంబునగు మనం
బున శుద్ధసాత్వికజ్ఞానం బవలంబించి విష్ణుభక్తివలన మోక్షంబు వడసెదవుం
గాని యిప్పుడీ రాజ్యసుఖంబు కోరినట్ల యిచ్చెదం గొనుమనిన నిర్వేదించి
నీవిచ్చు వరంబు నేనొల్లపొమ్మనిన సతం డంతర్హితుండయ్యెఁ గ్రమ్మఱ విరూ
పాక్షునింగూర్చి తపంబు సేసిన. 99

సరసిజగర్భుని యట్లనె
హరుఁడును బ్రత్యక్షమైన శ నమ్ముని యడిగెన్
హరిమాయా విలసన సం
సరణము వెలియైన మోక్షసంపద వెలయన్.

100

అడిగిన నవ్వరమీరా
దుడుగుము నీకోరినట్ల శ యుర్వీరాజ్యం
బడుగుమన నొల్లకుండిన
మృదుఁడును దన యిచ్చనరిగె శ మిన్నకయంతన్.

101

1. మూలపాఠము, జేయవయ్య.

క. అమ్ముని నాధుండుడుగక

నెమ్మనమున నచ్చలంబు శ నిగుడుచునుండన్

గ్రమ్మట రవిఁగూర్చితపం

బిమ్ములఁగావించుచుండె శ నిలచలియింపన్.

102

క. గొనగొని తపమేథంగుల

నొనరించిన పూర్వకర్మ శ ముడుగునె తన చే

సిన యంతవట్టు గుడువక

వనజాసన దివ్యముఖ్య శ వర్మలకై నన్.

103

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు సూర్యనారాయణుండును సన్నిధియై మోక్షంబడి
గినరాదు నీవు మున్ను చేసిన తపంబున సంభూతంబులైన రాజ్యవైభవంబులు
తరతరంబ నిన్నుఁ జుట్టిముట్టికొనంగాచి, కాలంబు వేచియున్నయవి, కైకొని
తదోగంబులఁ బరితుష్టి నొంది మఱి సాత్విక తపోనియమంబున హరినారా
ధించి తత్ప్రసాదంబున మోక్షంబు వడయు మనిన నమ్ముని యిట్లనియె. 104

క. అవియెల్ల విష్ణుమాయలు

వివరింపఁగ వాని ననుభ శ వింపుమనిన నా

తివిరిన పూనిక దప్పదె

యవిగై కొన నమృతపదవి శ నందఁగవలయున్.

105

క. నే నొల్లరాజ్యసంపద

నానిశ్చయ మిదియ వినుచు శ నలిన ప్రియ నా

పూనికఁ దప్పింపఁగలం

డే నీరజనాభుడైన శ నికనెఱైనన్.

106

వ. అనిన నమ్మహాప్రతినిఁ దప్పింపలేక కర్మసాక్షియుం బోయె నప్పారికాంక్షి
మత్సరంబు పెచ్చు పెరుగు మనంబున నెవ్వరింగోరక యేకావధాన పరమ
యోగాధీన మానసుండై విష్ణుమాయంబడక ముక్తివడసి హరిహర బ్రహ్మ
దుల సిగ్గుపఱచి నిరుపమానంగంబున విహరింతునని యున్న యతని ఘోర
ప్రతిజ్ఞాతపంబునకు నద్భుతంబంది నిఖిల బృందారక మునీంద్రబృందంబులు
విష్ణుఁడితని నేపదంబున నొల్లని సామ్రాజ్యపదంబునకుందార్చి తదనురాగ
భోగ మగునుఁ జేయునొకోయని వితర్కించుచుండు నంత హరి తన యంతర్గ
తంబున. 107

—●— { చండదమనునిఁ దనమాయలోఁ బడవేయుదుఁగాకయని } —●—
విష్ణుమూర్తి మచ్చేరించుట.

ఆ. నిష్కళంక దివ్య శ నిర్వికల్పబ్రహ్మ

తేజమైన యస్మ శ దీయమూర్తిఁ

దలఁచి చిన్మదమునఁ శ దనియు ధన్యుఁడు గాక
ముక్తుఁడగునె యితర శ మూఢజనుఁడు.

108

క. మునిదనయభిమత వరమున
నొసరిన సామ్రాజ్యలక్ష్మి శ నొల్లనటన్నన్
జనునే భూషాసక్చం
దనవనితా ద్యనుభవములఁ శ దనియకయెట్లున్.

109

ఆ. ఒల్లనన్నయితని శ యుల్లంబు రాజ్యసం
పదల వెల్లిగొలిపి శ ముదమొనర్చి
యవల మోక్షమిత్తు శ నని దివ్య చిత్తంబు
నందుఁ దలఁచెఁ దలఁచి శ సంతలోన.

110

క. ఏమని చెప్పదు హరిమా
యామహిమఁ దదాశ్రమంబు శ హటకరత్నో
ద్దామగృహసౌధలసదభి
రామంబగు నొక్కపుర వ శ రంభై యొప్పెన్.

111

సీ. మదమ త్తవేదండ శ మండల గైవేయ
ఘంటికాఘణఘణ శ త్కారరవము
నన్యోన్యసముపాశ్రి శ తావిర్భవత్పటు
జవనోత్తమాశ్వహే శ షారవంబు
కేళిసఁచారవికీర్ణ కాంచన పుష్ప
రథవిభ్రమచ్ఛక్ర శ రాజిరవము
నుద్దామ దర్పభారోత్కటభటబిరు
దప్రశంసాలాప శ తరళరవము

తే. పటహభేరి మృదంగ శుంభద్రవంబు
సౌధవీధీవిపంచి కా శ చారురవము
కామినీపాదమంజీర శ కలరవంబు
ప్రమద మొనరించె నమ్మహా శ పట్టణమున.

112

క. కేళీసరోవరంబులు
కేళీవనవాటికలును శ కేళీగిరులుం
జాలఁగఁ గన్నులకించె
యాలీలా పట్టణమున శ నలరెన్ జూడన్.

113

చ. సురుచిరకేళీశైల మణి శ సుందరకందర కేళీలోల కి
న్నరకలగాన మేదుర నిరనాదము లంగజఁ బ్రోదినేయఁగాఁ

గెరలుచుఁ గూర్చి దంపతులు శ్రీ క్రీడలొనర్తురు పుష్పఛోలికో
త్కర రమణీయహర్ష్యతల శ్రీ కాంచన వేదుల నస్పరంబునన్.

1 14

క. అగరు ఘనసారకుంకుమ

మృగమద గోరోచనాది శ్రీ మేళనమునమే

లగుపువ్వుల నెత్తావుల

నగరావణవీధు లింపా శ్రీ నర్మక బ్రజకున్.

1 15

—••— రాజమందిర వర్ణనము. —••—

వ. ఇవ్విధంబున నమరావతికిం బ్రతియై యతికంతపాశంబను పేరనొప్పు నప్పుడ
మధ్యంబునఁ గనక ప్రాకార గోపుర సాధచంద్రశాలామంటప మణికుట్టివ
మార్గతోరణ మంగళ రంగవల్లీ సముల్లసితంబును, గుల్కాసరోవర కేళి దీర్ఘి కా
తరంగ చక్రవాక కలహంససారస శ్రాంతసంచయ క్రేంకార సంకులం
బును, సవిధోద్యానవాటికాశాకోణకుటజ చూతపనసరంభా ఖర్జూరనాటి కేళి
కురువకాళోక మాధవీ యూధికాజాతి లతాదిపల్లవసుమనఃఫలరసోల్లసిత
కలకంత మధురశుకనికర కలకలంబును, కనక²మణిమయ ద్వారకవాట దేవా
జాజ్వల్యమానంబును, దౌవారిక వేత్రదండతాడన నిరుద్ధసకలసామంత
భూకాంతసమ్మర్ద దుర్గమద్వార దేశంబును, ప్రధానదండనాయక దుర్గాధ్యక్ష
వీరభట సహస్ర సంశ్రితాస్థాన మంటప సామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాసంబును, గంధ
గజతురంగ శతాంగ సువర్ణాందోళికా పర్యంకచ్ఛత్రచామర సింహాసనా
శోభితంబును, గర్భారశలాకాజాతాయాత మందమారుత చలాచలీ ద్వి
వితాన పుష్పమాల్యా లంకృతంబును, సంగీతతాళవాద్య హృద్యానవాద్య
నాట్యశాలా ప్రవర్తిత సర్వకీకింకిణీ కంకణ ఝణఝణత్కార మనోహరంబును,
గురుకుచనితంబభారాలస విలాసినీసహస్రసంచార శుద్ధాంత మందిరంబును
నగురాజభవనంబున నొక్క పుష్ప సాధాగ్రమంటపంబున.

1 16

క. కనకమణి వీరికన్ దనుఁ

దనప్రియ కామినులు గొలుచు శ్రీ ధరణీ పతియై

మునియుండఁ గనకభూషణ

కనదుజ్వలమూర్తితోడఁ శ్రీ గౌతుకలీలన్.

1 17

క. ఏకాగ్రనిష్ఠతోడని

రాకులమతిఁదపము శేయు శ్రీ నమ్మనిచేందం

బేకై వడి నడఁగెనొ నాఁ

డాకస్మికమేమి చెప్ప శ్రీ నాహరిమాయన్.

1 18

క. అలదండకమండలు వ
 ల్కలజపమాలాజినములు శ్రీ ఖడ్గకీడా
 జలరుహ చీనాంబరమణి
 వలయ కనకకంబళముల శ్రీ వైఖరి నొప్పెన్. 119

తే. మఱచెఁ దన బ్రహ్మయోగంబు శ్రీ మానివరుఁడు
 కపటసామ్రాజ్యమదిరా విశ్వానలీల
 నమృతవిజ్ఞాన సరసి నోరలాడు తలఁపు
 మోహసంసార జలరాశి శ్రీ మునిఁగె నపుడు. 120

ఆ. మోక్షలక్ష్మీకోర్కి శ్రీ ముడివడిచి త్తంబు
 రాజ్యలక్ష్మీపై విశ్రాళిఁబడియె
 యోగిన నెడు బుద్ధి శ్రీ యుడిగి యాతపసికి
 భూవరుండ న నెడు శ్రీ బుద్ధిచైడమె. 121

సీ. అవధారు దేవచక్రకాంద్ర పర్యంత భూ
 పతిశిరోమకుటపూజితపదాబ్జ
 జయమహారాజ యశస్తాదశద్వీప సం
 స్థాపితశాసన శ్రీ స్తంభయూప
 విన్నపంచీశ గరద్విత శత్రురాజన్య
 దర్పాంధకార మారీర్తాండబింబ
 జోహారు సర్వజ్ఞ శ్రీ నుస్మిగ్ధ శివజటా
 జూటగంగాభ యశోవిహార

తే. యనుచుఁ గ్రాంజలులై వేత్ర శ్రీ హస్తవరులు
 కదిసి యుర్వోపచార వాక్యములు పలుక
 మహిమఁ గొలుపుండె నాస్థాన శ్రీ మంటపమునఁ
 జండదమనావనీనాథ శ్రీ చక్రవర్తి. 122

క. శరణాగతులగు రాజుల
 నరుదుగ గజవాజి భూషణాంబరగంధో
 త్కరములు కానుకలొసఁగెడు
 నరనాథులఁజూచి మునిజన ప్రభుఁడోలిన్. 123

క. అరిషడ్వర్గము మనమున
 నురురాజసవిభవములకు శ్రీ నుబ్బసరింపన్
 బరమ దయాసత్యోక్తుల
 పరిచయమది యుడిగి పరుష శ్రీ భాషలునేర్చెన్. 124

త. కొందఱికి నలుగు మఱియొక

కొందఱఁ గృపనాదరించుఁ శ్ గొందఱఁ బ్రోచున్

గొందఱఁజేటచుఁ బ్రభుత్వము

నంది నిజాజ్ఞాబలమున శ్ నవనీజనులన్.

125

సీ. దివ్యవిమానంబు శ్ తెఱఁగునఁదేరెక్కి

తిరుగుచునుండు నా శ్ దిత్యుభంగి

మదగర్వరేఖతో శ్ మత్తవేదండంబు

నెక్కుభూలోకదే శ్ వేంద్రుఁడనఁగఁ

బసిఁడిపుత్రైశ్ సాం శ్ వెసలారు రత్నాల

పాలకి నెక్కుఁబ్రాశభవము మీఱ

హయరత్నములనెక్కి శ్ యాడించు సంగళ్ల

సంగనామణులకాశ్వాదమెసఁగఁ

తే. గేళిగిరికందరంబులఁ శ్ గ్రీడసలుపు

నుపవనంబులఁ జరియించు శ్ నుత్సవమున

నాట్యశాలలనుండు నా శ్ నందమొదవఁ

దనకునింపై న విధమున శ్ ధరణివిభుఁడు.

126

సీ. కలకంఠియొక్కతె శ్ కర్పూర తాళవృం

తముఁద్రిప్పఁగలికి నె శ్ త్తావు లీనఁ

దరళాక్షి యొక్కతె శ్ తాంబూలఖండోత్క

రం బిచ్చుమందస్మితంబుతోడ

నలివేణి యొకతె పరదాబ్జముల్ వట్టు కం

కణకాచ ఘళఘళాతాత్కార మలర

మగువయొక్కతె దండ్రమణి పీఠముననుండి

మదనోన్ముఖములై న శ్ హూటలాడుఁ

తే. గేళిగృహమున నవపుష్పరదోలికాగ్ర

శాయియైయున్న యమ్మహీ శ్ నాయకునకు

నింపు సొంపారనను రాగ శ్ మి¹గురుకొల్పి

చారులీలల శుద్ధాంత శ్ చంద్రముఖులు.

127

క. సమధిక రాజ్యాంభోజ

ప్రమదాక్రీడా మరందరసాన నుఖశ్రీ

రమణీయ మధుకరంబై

ప్రమదమ్మున నమ్మునీంద్ర శ్ పార్థివుఁడలరెన్.

128

క. వలసిన తొడవులు తొడుగున్
వలసిన గంధములఁబూయు శ్రీ వలసినపుష్పం
బులు ముడుచు నింపు సొంపులు
వలసినకాంతల రమించు శ్రీ వలసినవేళన్.
129

క. తాపములకెల్ల నిల్లగు
భూపత్వము కాముకత్వమును బెట్టిదమ్మె
యేపారనతని యోగము
ప్రోపఁజెఁ బోకొత్తులోని శ్రీ పోకయుఁబోలెన్.
130

క. హరిమాయా మారుతమునఁ
దిరమగునే బ్రహ్మబోధ శ్రీ దీపకళిక త
చ్చరణధ్యాన ఘటంబున
వెరవునఁ దానిలుపకున్న శ్రీ వెడఁగుమునులకున్.
131

క. తనపూనికయును దనతప
మును దనదుమహామునిత్వమును బ్రహ్మనుతుం
డొనరించిన మార్గము మఱ
చిన యాతనిఁజూచి జగము శ్రీ చిత్రమునొందెన్.
132

క. హరిమాయ గడువరాదని
పరమాశ్చర్యంబునొంది శ్రీ బ్రహ్మయు శివుఁడున్
సరసిజ వనబాంధవుఁడును
గరమభివర్ణించి రథిక శ్రీ కాతుకలీలన్.
133

—●—●—●— సనత్కుమారుండు తిరిగివచ్చుట, చండదమనుని బోధించుట. —●—●—●—

వ. అంత.
134

ఆ. మఱియు నొ సనత్కుమారుండు చండ ద
మను విధమ్ముచూతశ్రమనుచువచ్చి
రాజ్యమహిమతోడి శ్రీ రాజసంబున నెదు
రేగుదెంచి పూజరలిచ్చుటయును.
135

ఆ. రాచబూమెనున్న శ్రీ వాచంయమిశ్రేష్ఠఁ
జూచిచూచి మిగులఁ శ్రీ జోద్యమంది
విష్ణుమాయవెంపు శ్రీ వినుతించి వినుతించి
యనియె బ్రహ్మనుతుఁడు శ్రీ నతనితోడ.
136

ఉ. ఏమి మహానుభావ నినురనించుకయైన నెఱుంగనేర్తువే
నీమునుపంటి రూపమది శ్రీ నీహృదయంబునఁ దోచుచున్నదే

భూమిపతిత్వ రాజ్యసుఖశ్రముల్ కరమిష్టము దోచుచున్నవే
నీమనసెట్టులున్న యది శ నిక్కము నాకెఱిగింపు నావుడున్.

137

వ. విని వెఱుగుపడి యేమొకో నన్ను నేనెఱుంగకునికి యెట్లు, నాకునుపటి రూపం
బెయ్యది, నాకుభూపతిత్వరాజ్య సుఖంబులు కరం బిష్టంబులు గాకుండుట
యెట్లు దీనికిఁ బ్రత్యుత్తరం బేమనియిచ్చువాఁడ నిమ్మహాత్ముని వచనంబు
లత్యద్భుతంబులై తోచుచున్నవి యని భయంపడి ప్రాంజలియై రాజిట్లనియె.

క. దేవమునీశ్వర యిది యే

భావంబున నన్ను నిట్ల శ పలికితి నాకే

భావంబును దోపదు నీ

భావంబుననున్న యట్ల శ పలుకు మహాత్మా.

139

వ. ఏనురాజనగుటయు నీరూపంబుదక్క మఱియొండు రూపంబు లేకుండుటయు
నెల్లరాజులకుం బలెనే భూపతిత్వరాజ్యసుఖంబులు కరంబిష్టంబులగుట
నెఱుఁగుదు నింక నెద్దియు నెఱుంగ, మీచిత్తంబునంగల తెఱంగు నాకాన
తిచ్చి నామనఃకళంకంబుఁ బాయంజేయు మనవుడునవ్వి యవ్విరించినందనుం
డిట్లయె.

140

తే. చండదమన మహామునీశ్వరుడవీవు

రాజ్యకాంక్షఁ దపంబొనర్పంగ నిన్ను

మాన్చిపోవుట మఱచితే శ మానసమున

నాతపఃఫల లీలలు శ నవునొకావై.

141

క. హరిమాయ నిల్లెఱుంగక

నిరసించి విరించి ముఖుల శ నెఱిఁగూర్చి తప

స్ఫురణమున మెలఁగఁదగునే

దురహంకారమునఁ జేయుదురె తపమనఘా.

142

వ. పరమేష్ఠి పశుపతి పద్మబాంధవుల యానతిఁగైకొని సాత్వికజ్ఞానంబున
మోక్షప్రదాయకు నారాయణు నారాధించుచు నతంజే కొలంది కర్మ
బంధంబు లనుభవింపజేసె నట్ల యనుభవించుచు నప్పరమపురుషునకుం
బ్రపన్నుండవైన నింతమూఢుండవై నిస్సారసంసార పంకమగ్నుండవై
యుండుదువే యింకనయిన నిష్కళంక హృదయుండవై యీ సామ్రాజ్య
వికారంబులు హరిమాయా కల్పితంబులుగా నెఱింగి హరిందలంచి కృతా
ర్థుండవగు మని సనత్కుమారుం డొనర్చిన బ్రహ్మోపదేశంబున.

143

క. జ్ఞానోదయమగుటయు న

హ్మనీంద్రుఁడు చంచలించి శ మనమున భక్తా

ధీనుఁడగు హరిఁదలంచి కృ
తానతియై భక్తిపులకశ్రలంకూరింపన్.

144

క. కరుణాసముద్ర ముద్రిత
దురితోదయ యుభయ కర్మరూప మునీం ద్రో
త్కరవాంఛాఫలద మహా
పురుష పరబ్రహ్మమయ విశ్వుత్వమహత్మా.

145

మ. గతదుష్కర్ములు సంగవర్జితములు రాగద్వేషదూరుల్ మహా
మతులాత్మీయతపోధిదై నముగ సరన్నానించి నిన్నాత్మసం
స్థితఁ గావించి భజించి మోక్షపదముం శ్ర జేకొండ్రుగా కిట్లు దు
ర్మతికి న్నొకెట్లులబ్బు నాతరమె నీ శ్ర మర్మంబెటుంగఁ హరి.

146

క. అగణిత దుఃఖనిదానం
బగు సంసారమున కోపకలజడిపడు నా
వగుడిపి కావవే నను
జగదేశ శరణ్య కృష్ణ శ్ర జలరుహనేత్రా.

147

క. అని భక్తిపరవశుండై
కనుఁగవనశ్రువులు దొరుగఁ శ్ర గాఁ దనువినుతిం
చిన భక్తనత్పలుఁడు హరి
యనుకంపఁబుత్త చిత్తుఁడై యావేశన్.

148

సీ. పుష్పవృష్టియుఁ దనశ్రభువన రక్షౌదక్ష
కాగుణ్యదృష్టియుఁ శ్ర గడలుకొనఁగ
నప్పరోనాట్య విరన్యాసంబు తనవన
మాలావిలాసంబు శ్ర లీలమెఱయ
ననుకూల గంధవాశ్రహంబును దనసహ
జాంగగంధ ప్రవాశ్రహంబు నొలయ
సహచర సురమునీశశ్వర తరళత్వంబు
తనభక్తవత్సలత్వంబు నొరయ

తే. వినుత గంధర్వగానంబు శ్ర తనమనోజ్ఞ
భూషణస్వాసమును వేడ్కఁ శ్ర బొదలఁజేయ
దివ్యమంగళమూర్తియై శ్ర దివ్యతేజ
మలరఁ బ్రత్యక్షమమృత నాశగాయకంబు.

149

తే. అబ్జనేత్రుండు ప్రత్యక్షమైనఁ దెలివి
గలిగి తొల్లింటి యట్లను శ్ర గాంచె మాని

పురన రేంద్రత్వ సామ్రాజ్య శ పరికరములు
వనమునీంద్రత్వ పరములై శ వరలుచునికి.

150

క. సాక్షాత్కరించిన ననో
జాక్షుని శ్రీపాదములకు శ నానతుండగుచున్
లక్షవిధంబులఁ బొగడెను
జక్షుస్సవదంబుబిందురసందోహముతోన్.

151

క. హరియును నప్పడుమానీ
శ్వరుతామనభావముడిపి శ సాత్వికవిజ్ఞా
నరతిన్ మతిఁగూర్చి తపః
శ్చరణమునకు నియ్యకొలిపె శ సద్గతికొఱకున్.

152

క. అంత ప్రతిజ్ఞావంతుని
పంతము వారించి కర్మరఫలముఁ గుడిపి య
త్యంతజ్ఞానంబొసఁగి య
నంతుఁడు నురవరులు గొలువనరిగె నిజేచ్ఛన్.

153

క. ఈవృత్తాంతము విను న
ద్భావవిధేయులకుఁగలుగు శ బ్రహ్మజ్ఞాన
ప్రావీణ్యంబును హరిమా
యావరణ విముక్తియునుఁ గృతార్థత్వంబున్.

154

మ. అనియయ్యంబరవాణి పల్కుటకు నరత్యాశ్చర్యముం బొంది ర
మ్మును లీనారదుండేమి చెప్పుదు మహామోహాంధకారంబునన్
దనచిత్తంబు భ్రమింపగాఁ దెలివఁజెందెదన్ లేక దుర్జ్ఞాన సం
జనితక్రోధమునన్ హసించిపలికెన్ శ సర్వంసహాధీశ్వరా.

155

తే. పట్టఁబసలేని యీబట్టరబయటిమాట
కకటభ్రమసితివో కదారయలఘులార
యామునీంద్రునివంటి మోహాతురుండ నె
యేను, సాదృశ్య మెఱుంగక శ యనెనుగాక.

156

క. నన్నెఱుంగు విష్ణుఁడావిభు
పన్నిక లే నెఱుంగుదుం బ్రపంచవికార
క్లిన్నతనాకుం గలదే
యిన్నిచదువులేమీరె శ యెఱిగెదరు తుదిన్.

157

ప. అని హరిమాయ నెన్నక గగనవాణి నసత్యవాదిగా దూషించి, తనవిజ్ఞాన
మహిమ యెఱుంగుటకు నిమ్మును లెంతవారని నిరాకరించి, వీరిముందట

పంతంబు పలుకనేలయని తనలోనఁ దన్నుఁదానే ప్రశంసించుకొనుచు, వీడు
కొనిపోవ నుద్యోగించు నతనితలంపుగని మాయామునివేషధారియగు నవ్వె
న్నుండు చిన్నినగవు దొలంక బలువలం జిక్కిన మెకంబయ్యెంగాక తానింక
నెక్కడికిం టోవంగలవాఁడని యతని చిందిలిపాటు మందలించి, కొలంది
యెలుంగక యభ్రవాణి పలికెంగాక, చండదమనుండు భవత్సమానుండేని
యంతబుద్ధిమంతుండు మాయంబడునే యదియట్లుండనిమ్ము, మమ్ము బహు
మానంబుసేసి యీ నేళ మా యాశ్రమంబున భిక్షునేయ వలయునని ప్రార్థిం
చిన నెట్టకేల కియ్యకొని.

158

—◆— మాయామునియైన విష్ణుమూర్తి నారదుని మోసపుచ్చుట. —◆—

క. తనచేతి యక్షమాలయుఁ

గనకకమండలు విపంచి శ కయుఁ గుంచెయు న

ల్లన నచటి రావిఁదగిలిచి

మునితీర్థంబాడు నియమశ్రమునఁ జనుదెంచెన్.

159

క. తన విజ్ఞానము తనతప

మునుదన విరతియును దన య శ మోహిత్యంబున్

దనురక్షింపఁగ నోపునె

వనజాక్షుని కరుణదప్పి శ వచ్చినవేళన్.

160

సీ. నారాయణోచ్చారణశ్రావ్య దివ్య నా

దమువీణెయందయం శ తర్భవించెఁ

జిదమలానంద సంశపదనాడు నాట్య వి

హారంబు కుంచియ శ నాశ్రయించెఁ

దత్వవిజ్ఞాన సుశ్రధారసమూరంబు

దొలఁకియాడుట కమంఠడలుపుఁజెందె

బీజాక్షరన్యాస శ పృథులబ్జ దృష్ణంత్ర

కల యక్షమాలికఁ శ గడలుకొనియె

తే. నారదుని చి త్తమున నహంకారజనిత

నిబిడ మోహంధకారంబు శ నిండుకొనియె

విష్ణుమాయా ప్రభంజనశ్రవిహతిచే వి

వేక దీపంబు మలుగుట శ వేనరేంద్ర.

161

వ. అట్లు కొలనికి డిగ్గిదాని చెలువుప్రకటించుచు నాచమనపూర్వకంబుగా జలంబు

ప్రవేశించి నాభిదఘ్నపయఃపూరంబున నిలిచి మహాకాశరాత్రిసమయాంధ

తమసంబున మునుంగు చంద్రనూర్యాదిజ్యోతిర్నండలంబునుం టోలెఁ దన

విజ్ఞాన ప్రకారంబు విష్ణుమాయా పటలంబున మునుంగ సంసార సముద్రం
బున మునుంగుటకు నీళ్లమునింగె నప్పడు. 162

క. జననాథ యరిదినుమ్మి

వనజాక్షుని మాయవేంపు శ్రీ వర్ణింప నిలిం

పనికాయ కాయజాంతక

వనజాసన దివ్యమాని శ్రీ వరులకు నైనన్. 163

—●— నారదుఁడు కొలనిలోమునింగి స్త్రీయగుట. —●—

ఆ. నీరుపాపయయ్యె శ్రీ నృపవర తొల్లింటి

తపము కలిమియెల్ల శ్రీ దక్షణంబ

మునిఁగిలేచి భువనశ్రమోహనమూర్తితో

నలిననేత్రయయ్యె శ్రీ నారదుండు. 164

ఆ. ఆమునీంద్రవేష శ్రీ మాబ్రహ్మవర్చసం

బామహత్వమామశహావివేక

మెల్లనణఁగె శౌరి శ్రీ యింద్రజాలంబున

వినుము ధర్మతనయ శ్రీ విస్మితంబు. 165

క. పాలకడలి నుదయించిన

శ్రీలక్ష్మీయఁబోలె గళల శ్రీ జెలువారుచులీ

లాలసగతిఁ గొలను వెడలె

నాలీలావళి పసిండి శ్రీ యంచయుఁబోలెన్. 166

వ. మఱియు జలాశయంబున నీరుగ్రోలి వ్రాలిన జలధర ఖండంబు లన నొప్పు
వెన్నెరుల కప్పును, నీలజలధర ఖండంబుదండఁ గన్నుల పండువ్రేసంగు చంద్ర
రేఖయన మీఱునెన్నుదురును, జంద్రరేఖ చెలువునఁ జెలువారు నీలోత్పలము
లనఁ జెన్నారు నిండువాలుకన్నులదోయి, నీలోత్పలంబుల వలనం దొరఁగు
మకరందపూరంబన విలసిల్లుదియ్య కెమ్మోవియు మకరందపూరంబు పూరింప
నిడిన కనక కలశంబులన నుల్లసిల్లు గురుకుచకుంభంబులును, గనక కలశం
బులు మూయందెచ్చిన పసిండిమూకుళ్లనం దనరుమ్మదుల బాహుమూలంబు
లును, బసిండిమూకుళుల నిగుడు మెఱుంగు దీఁగెలన మెఱయుచేతులును,
మెఱుంగు దీఁగెలతళుక్కునఁ బ్రదీపించు గగనంబనందోచు చిన్ని నెన్నడుమును,
గగనంబునం దొలంకియాడు వేల్పుటేటి కలికితరంగంబుల తాఁకునంబొంకం
జైన సువర్ణసైకతంబన వెలయు జఘనంబును, సువర్ణసైకతంబు కెలంకున
మొలచిన పసిండియనంటి కొదమలనం బొదలు నును దొడలును, బసిండి
యనంటి కొదమల ప్రావునఁ జెఱుకు విలుకాని పువ్వుటంపపొదులన ముదం

బొసర్చు చిటుదొడలును బువ్వుటంపదొనల నలంకరించిన ముక్తాఫలంబు
లనం దేజరిల్లు పదనఖంబులును, గ్రమక్రమంబునం గనఁబడ నప్పడంతి గట్టున
వచ్చి నిలిచెనప్పుడు. 167

౧. జలకేళి సలిపివచ్చిన
పొలుపున వేటొక్కపట్టు శ పుట్టముఁగై చే
సిలతాంగి యంగకంబుల
నలరుల సొమ్ములు ధరించి శ యలరెన్ జూడన్. 168

౨. వనజాకరలక్ష్మియొ య
వ్వనలక్ష్మియొ మరుని నెడసి శ వచ్చినరతియొ
యన నవయావనలీలల
వనిత సర స్తీరపుష్ప శ వాటిక నొప్పెన్. 169

౩. ఒకమాటుతనచరణోద్గత ద్యుతులచేఁ
బరమసంధ్యాఞ్చాయ శ ధరణిముంచు
నొకమాటు తన మేని శ యుజ్వలప్రభలచేఁ
దీఁగెఱుఁగుల శ దిశలుముంచు
నొకమాటు తనముద్దు శ లొలుకునవ్వులచేత
నెన్నెలఁ గాంచు శ విపినవాటి
నొకమాటు తనమంచీ శ యొరపుఁజూపులచేతఁ
గలువ తోరణములు శ గట్టు నెదుట

తే. పాడుఁబూజొంపముల మీఁద శ నాడుగండు
తుమ్మెదలఁమోత శ్రుతిగాఁగఁ శ దోయజాతీ
కలికిజవ్వనమునకలంశరమగుచు
మదనలీలా వికార సంకపదదనర్ప. 170

—●—●— { ఆ కొలని యొద్దకు చంద్రకేతుండను రాజువచ్చి } —●—●—
యా స్త్రీనిష్ఠింపి మోహించుట.

క. ఆకొలని కెలన నాక్రియ
నాకలికి చకోరనేత్ర శ యంగజలీలా
శ్రీకిఁ గరాళింపుచుఁ దన
లోకంబై పువ్వుదోటలో విహరింపన్. 171

సీ. చంద్రకేతుండను శ జగతీతలేంద్ర కు
మారుండు మదనావ శ తారమూర్తి
వీరరత్నము జగద్యభ్యాతమైనట్టి
బిరుదాంకపుర మేలు శ బిరుదురాజు

చతురంగబలమహాశసన్నాహసంపద

వేడ్కమైఁ జనుదెంచి శ్రీ వికటదుష్ట
మృగబాధలణఁగించి శ్రీ మగుడి య వ్వనమున
విడిసి తరుచ్చాయ శ్రీ విశ్రమించి

తే. కేళిమైఁగొడ్డుపావల శ్రీ గిలుకలడర

నొక్కబాలుండు కైదండ శ్రీ యొసఁగవచ్చి
యలరు దీఁగెవిధంబున శ్రీ నలరుచున్న
యలరుఁబోడి విలోకించెఁ శ్రీ గొలనిదరిని.

172

క. కనిబిట్టుకట్టెదురనా

జననాధనుతుండు నిండు శ్రీ జవ్వనమునకున్
దనసౌందర్యంబున కును
దనలో నాశ్చర్యమంది శ్రీ తలయాఁచియనున్.

173

శా. బౌరాచేన్నులచెన్ను కన్నుఁగవతీ శ్రీ రాహు భలీ వేణికా

భారశ్రీ ముఖచంద్రబింబరుచి చెరప్పన్ వచ్చునే చిన్నికా
నేరీతిన్ సృజియించె బ్రహ్మ కటి సొంతవెట్లుండెఁ జారూరు శృం
గారం బెవ్వఁడు మెచ్చనేర్చు నిదె బోరకంజాక్షి యంటే భువిన్.

174

క. కలికి నునుసోగ వెన్నెల

తళుకు గులుకు నవ్వు నును సురభారసభారన్
జిలుకు నునుబలుకు పూములు
కులకళికలు దీని కన్నురేగొన లగ్గళికల్.

175

ఉ. కొండలఁబోలు జక్కవలరకున్ సరి మారెడుబండ్లజోడు వే

దండపకుంభ తుల్యము లురదంచితహేమ ఘటాభముల్ సము
ద్దండపయోజతోరక విరేధస్ఫుటముల్ శకటాంగమూర్తులీ
ఖండ శశాంకఫాల కుచరకాంచనచంపక పుష్పగుచ్ఛముల్.

176

తే. ఇంచువిలుకాని కేళిశ్రయంచకొదమ

కాదు మరుఁ డెక్కఁబట్టిన శ్రీ కలికి చిలుక
కాదు వన్నెలబొమ్మ కొరక్కట విరించి
జీవకళిచ్చి నిలిపిన శ్రీ చిలువ చెలువ.

177

ఆ. లలిత నీలమణి శ్రీలాకయానూఁగారు

నిలిపెఁగాక నలువ శ్రీ నిలుపకున్న
గురునితంబబింబ శ్రీ కుచకుంభ భతమున
వెలఁదియసదు నడుము శ్రీ విలుగకున్నె.

178

మాననీరాకరోన్నాథి శ మందరంబు
 ధైర్య కంద నిశాత కుశ్మదాలభార
 మర్మకంచుకకర్తరీ శ మహిమ బోధ
 వనజచంద్రిక యీయింతిరవాలుఁజూపు.

179

అమృతాంశుఁడెంతి దానము తానొనర్చెనో
 పాలఁతినమ్మొముతోఁ శ బోల్పఁబడియె
 నభులెట్టి పుణ్యాటరవుల నిష్ఠమెలఁగెనో
 యింతివెన్నెరులకు శ నీడువడసెఁ
 దమ్ము తెన్నెన్ని తీర్థఁబులఁ దోఁగెనో
 సతిక్రాలుగన్నుల శ సాటిసొండె
 గజము లేక్షేత్ర మార్గముల వర్తించెనో
 చెలువ నడకకు సరి శ చెప్పవలసెఁ

. గాంచనము భూమి నేమేమి శ కర్మములకు
 వచ్చెనో చానమైచాయ శ వన్నెకెక్కెఁ
 జలుక లేనత్యవాక్యముల్ శ పలికినవియొ
 యబలమధురోక్తులకు నమ్మ శ తయ్యెనిపుడు.

180

అని బహుప్రకారంబుల దాని యభినవ సౌందర్య యావన విలాసంబులు
 చూచిచూచి చూసానిననేచి ధైర్యంబు తొలంగంద్రోచి యాచంచలాక్షిని
 డాయంబోయి, తన చక్కఁదనంబునకుఁ జిక్కిన తలంపు చూపుగని యను
 రాగంబు నెరయ నెఱజాణతనంబుగల తగవుమాటల నొడంబజచి కై కొని
 తనపురంబునకుఁ గొనిపోయి యభిమత రతిక్రీడలం దేలుచుండె.

181

. కొడుకుల నూర్వరఁగనె న
 పృథఁతుక సౌందర్య నిధుల శ బాహుబలులన్
 గడిమిగలవారి వారుం
 గడఁగిరి వివిధాస్త్ర శస్త్ర శ కాశలలీలన్.

182

. పతి మేలు నుతులకలిమియు
 నతులిత సామ్రాజ్యవైభ శ వాభ్యుదయంబున్
 సతియైన నారదునకున్
 బ్రతిదిన సంతోషసిద్ధి శ పరగఁగఁజేసెన్.

183

. కంసారి రచితమాయా
 సంసారపయోధి మునిఁగె శ నన్నుని భూపో

త్రంస వినునీమరందిఁ బ్ర
శంసింపఁగఁ దరమె పద్మరజాతునకై నన్.

184

వ. ఇవిధంబున నపరిమితైశ్వర్య విలసితంబులగు సామ్రాజ్య వైభవంబు
లును, మన్నభావతారుండగు ప్రాణేశ్వరుండును, సుగుణవంతులగు కొమాళ్లు
నూర్వురు ననుఁగుగోడండ్లు ననుకూలదాసదాసీజనంబులును, మణిమయ
కనకవిభూషణాంబర స్రక్ష్పందనతాంబూల చంద్రశాలావిహార పుష్పశయ్యా
దులంగలిగి తనమభిననసౌందర్యంబునకుందగిన వైభవంబున నే వెలితియులేని
సంసారంబు నేయుచుం గొంతకాలంబు ప్రవర్తించు చుండెనంత.

185

—◆—◆—◆ ఆ చంద్రకేతుని మీఁదికి జ్ఞాతి దండెత్తి వచ్చుట. —◆—◆—◆

మ. వినఁజిత్రంబగు చంద్రకేతుని భుజాశరీర్యంబు నై శ్వర్యమున్
గొనసాఁగం గని యోర్వజాలకమదిం శ గోపించి తద్జాతి నం
దనుడొక్కండు ఫణీంద్రకేతుఁడను భూనాథుండు దండెత్తి వ
చ్చె ననేకోద్భట విక్రమక్రమసటత తేనాసహస్రంబుతోన్.

186

ఉ. వచ్చినఁ జంద్రకేతుఁడు నశనార్యబలంబులఁగూర్చి పేర్చి కా
ర్చిచ్చు మిణుంగురూల్ నుతులు శ చిందరరేగి రథాధిరూఢులై
చెచ్చెర సంభ్రమించుటకుఁ శ జిత్తమునస్వికసింప మెచ్చుచున్
వచ్చెపురంబు వెల్వడి ప్రవల్లదనర్గళ ధైర్యసంపదన్.

187

క. పతిఁబాయలేదు సతియున్

సతిఁబాయఁగ లేడు పతియు శ సమమమకార

స్థితిగావునఁ బతిఁబాయక

సతియును జనుదెంచె సమ¹ర శ సంపదలీలన్.

188

వ. ఇట్లు ప్రాణేశ్వరీసమేతుండై యుభయపార్శ్వంబులఁ బ్రతాపదీపితులగు కొడు
కులు ప్రచండకోదండ భుజాదండలై సంపూర్ణతూణీరంబులతో రత్నకవచ
శిరస్త్రాణంబులు వెలుంగారన్ దేరు లెక్కియొక్క తలంపున నుక్కు మీటి
యేతేర ²న నేకరథకదంబంబులును బహుకోటిఘోటక వ్రాతంబులును
మదాంధగంధసింధుర బృందంబులు నేలయీనినట్లు వెల్లివిరిసిన కాలుబలంబు
నోడతెగక నడువం బుడమి గంపింపవచ్చి మచ్చరంబున³ దనపై నెత్తివచ్చిన
ఫణీంద్రకేతుండును దానుసమయంబుచేసికొని సర్పవరక్షేత్రంబున నాగీ
రూపంబున మున్నునారదుం డుదయించినకొలంకు కెలంకున విడిసి రప్పుడు.

ఉ. నేనలురెండు నిట్లు రథశింధుర సైంధవసద్భటోద్భట
ధ్వనము దిక్కటాహములు శ వ్రక్కలునేయ నుదగ్రహేతి సం

1. ఆ. పా. సైన్యసంపద జూడన్. 2. ఆ. పా. కనకరథ. 3. నెడనెడ నడువం.

తానరుచుల్ వెలుంగ 1గగనంబునఁ గేతనపంక్తులాడఁగాఁ
బూనికెనిల్చె మోహరము శ్ భూరిభయంకరలీలఁ గ్రాలఁగాన్.

190

ఉ. 2భేరులమ్రోతయున్ నుభటభీకరహుంకృతులున్ గరిండ్ల ఘోర
కారతురంగహేషలున శ్ ఖండరథోత్కట నేమిరావముల్
భోరుకలంగె దిగ్గజశ్రముల్ గబళించె ధరాపరాగను
పోరుగనంగ నచ్చెరువురేపుట్టె వియచ్చరళోటి కత్తజీన్.

191

వ. ఇట్లు రెండుబలంబులు మెఱసి చలంబునం బోరుచుండ నభోమండలంబున
నప్పరాంగనలు నిలిచి కన్నులపండువుగాఁజూచి వలసిన వీరపురుషుని పరి
యంపం దివురుచుండి రప్పుడు.

192

ఉ. కొండలు వజ్రపాతమునఁ శ్ గూలుక్రియ న్రధికాశిచేత వే
దండము లబ్ధిభంగముల శ్ తాఁకున నోడలువ్రాలె దేరులు
చ్చండమదేభ దంతచయశ్చండ హతిన్ బడఁచి దండతండమై
పాండుకులేశ యశ్వముల శ్ పాటనఁగాల్వర చావుకేమనన్.

193

క. కొండలవలెనే వచ్చు న
ఖండగతిన్గంచు వలెనె శ్ కడపల విచ్చున్
రెండుబలంబులు దమ వే
దండ తురంగమ నుభట రథప్రకరముతోన్.

194

వ. అట్టి సంకుల సమయంబున సమానశౌర్య దోర్వీర్యంబుల నెదిరి మెదిరి
బలంబులండఱిమి ప్రతివీరయోధ సముద్దామదారుణ బాణహతంబులఁ గొడు
కులు నూర్వురు నొక్కపెట్టునంబడినఁ గనుంగొని పుత్రశోకంబునం దక్షుని
రథంబువైఁబడి మూర్ఛిల్లిన నెట్టకేలకు మూర్ఖుడేర్చి కాచ్చిచ్చు నివాళునమ
యంబునఁగాఱడవులదహించు చందంబునఁ జండ్రకేతుండు ఖండ్రకేతుని
మొగ్గరంబు నుగ్గునూచ గావించిన.

195

తే. ఆడనట్టలు పెక్కు రక్తాంబునదులు
పాతే భూతంబు లార్చె నశభస్థలమున

1. ఆ పా. వెలుంగహరిదశ్వుని గచ్చె రథాపరాగముల్, మాననాథ ఆ సమరమండలి
మెండయితోచె చూడ్కికిన్.

2. ఆ. పా. శా. భేరిధ్వానము లంబరంబున మహాభీమద్వివేంద్రాదిఘోర
కారంబున్ తురగోగ్రహేషలు నదబ్బున్ సింజినీరావముల్
భోరుకలంగదిగ్గజములున్ గబళించె ధరాపరాగముల్
పోరుగనంగ నచ్చెరువుబుట్టె వియచ్చరళోటి కత్తజీన్.

కెగసెఁ బెంధూళి యవ్వేళ శ నేమిచెప్ప
భువన సంక్షోభకరమయి శ పొల్చెరణము.

196

చ. కొడుకులు నూర్వరుంబడినఁ శ గోపము దుఃఖము నంకురింపఁ బె
ల్లడరును నాత్మసైన్య నివరహంబుల నొంచెడు చంద్రకేతునిన్
దొడరి లయాంతకాకృతి నెరదుర్కొని పేర్చి ఫణింద్రకేతుఁ డా
యెడఁ దునునూడెఁ దద్బలమునెల్ల నొకండును జిక్కకుండఁగన్.

197

క. బలమెల్ల నడఁచి యాతని
బలమెల్ల నడంచి సురలు శ ప్రస్తుతిసేయన్
దలఁద్రుంచె నప్పరసలా
తలపూవులు చల్లిపెల్లు శ తాండవమాడన్.

198

వ. ఇట్లు ఫణింద్రకేతుండు చంద్రకేతు నింద్రనికేతనంబున కనిచి విజయ
శంఖంబు పూరించి చతురంగబల సహస్రంబులుగొలువ మహాసన్నాహంబునం
జని యతని సామాజ్యంబు గైకొని యేలుచుండెఁ దదనంతరంబు.

199

క. రణమండల హతగతదా
రుణవీరవ్యూహదేహ శ రుధిరాసారో
¹లృణతఁదను దీర్ఘమాడన
రుణుఁడు జనియె ననఁగఁగ్రుంకెఁ శ బ్రౌద్ధపరాభిన్.

200

అ. ప్రౌద్ధుగ్రుంకకమున్ను శ పురుషుండు వడుటయె
ప్రౌద్ధ గ్రుంకినట్ల శ పొగులుసతికిఁ
గదిరె భీకరాంధరకారంబు దృష్టి శో
కాంధకార మాత్మరేయిందుఁ బొడమె.

201

—◆◆◆ యుద్ధభూ వర్ణనము. ◆◆◆—

సీ. కఠినభీకర భీరురకంక భూత²ప్రవాత
కలహ పరస్పరశకలకలంబు
భగ్నరథాయుధశ్రవకరకేతనవేణు
వీణా శకలచూర్ణరవిషమతలము
రక్తప్రవాహ సంశక్త శిరఃకబం
ధకరాంఘ్రితనుఖండరదారుణంబు
కంతగత ప్రాణరకరటిఘాటకభట
చటులపూత్కార నిశ్శ్వాసభరము.

1. ప్రా. పా. లృణతనుత దీర్ఘమాడన, ఆ. పా. లృణతీర్థంబౌడగ నరుణుడు చనెననగ
గ్రుంకెనొగి నపరాధిన్. 2. గృధ్రప్రవాత.

తే. నయిన రణమండలమున నశయ్యజ్జవదన
కన్నకొడుకులవై నిజశకాంతువైఁ బ్ర
భూత దుఃఖార్తయొపడి శ పొరలి పొరలి
వేలుపులఁ దిట్టుచును బలశవింపఁ దొడఁగె. 202

ఆ. ఎన్నిపాట్లఁబడియె శ నీనారదుఁడు పద్మ
నేత్రు మహిమఁగనక శ నీరసించి
ఘనుఁదిరస్కరించు శ కలుషచిత్తుఁడు పుణ్య
ఫలముఁబొలిసి యెన్నిపాట్లఁ బడఁడు. 203

క. హరిమాయలోనె సకలము
పరిమగ్నంబై నయట్లు శ బంధురతిమిర
స్ఫురణమున నడఁగె నఖిలము
హరిభక్తులు ప్రొలెతార శ లడచుచునుండన్. 204

—●—◆— చంద్రోదయము. —◆—●—

క. నారదముని యజ్ఞానము
దూరంబై పోవఁ జెలివి శ దూఁకొనుమదిలో
నీరీతిననెడు పగిది న
పారతమంబడఁగ నమృత శ భానుఁడు పొడిచెన్. 205

ఉ. నారదమానికికా సలిన శ నాభుఁడు సన్నిధియైనఁ బై పయికా
భూరికృపానుధారసము శ పొంగెడు కై వడిఁబొంగెఁ జంద్రికా
సారము తత్ప్రమోదమున శ సంయమికోటి చెలంగునట్ల చా
కోరకముల్ చెలంగె మది శ కోరిక లుల్లసిలంగ నెల్లెడన్. 206

—●—◆— సూర్యోదయము. —◆—●—

వ. అంత. 207

చ. నలినవిలోచనుండు కరుణానిధి క్రమ్మట సుప్రసన్నుడై
నలినభవాంగ జాతునిఘనంబగు తొల్లిటి బ్రహ్మవర్చసం
బలఘుతమం బడంచి దాయనంతయుఁగూడఁగఁ జేసి తెచ్చెనా
నలినహితుండుదోఁచె నలిసప్రకరోల్లసనంబు మీఱఁగన్. 208

వ. ఇట్లు సూర్యోదయంబయ్యె నయ్యరుణకిరణ పరంపరల గక్తపంక పంకిలంబగు
మహామండలంబు తేరిచూడ భయంకరంబై యుండె, నెండదాకివ విర విరం
బోవుచు వాడఁబాటు మైదీఁగయు ధారాకారంబున నెడతెగక చన్నులపయిం
దొరఁగు కన్నీరును, విరిసి కన్నీళ్లఁదడిసి మునుంగుపడిన పెన్నెరులును, గ్రొవ్వెడి
నిట్టూర్పులం గ్రందిన కెందలిరాకుమోవియును, జేరుగడలేక యేకాకియై

1. యదనంతయు జూచియ జేసి.

కుందుడెందంబును, దైన్యంబు పెంపునఁ గంగించుచును
 జేయనేరక పలవించుచుండి చండమరీచి ముండలము
 కుప్పరంబెగసి నిప్పులుమియం జెప్పరాని దిప్పియు
 నోర్వక యక్కలువకంటి నలుదిక్కులుంగలయ నొప్పును.

క. ఆ చేరువ హరికృప మా
 యాచూతంబొకటి దట్టరమై సాంపారణ
 జూచి బ్రతుకాస విడువక
 యాచల్లని నీడకేగి శ యాతరు శాఖన్.

క. చేరువ ఫలమొకటుండఁగఁ
 గోరికతోఁ జేయిసాచి శ కోయదు ననుచు
 జేరి యది యంద కించుక
 దూరంబై యున్న యబల శ దుఃఖతయయ్యెన్.

వ. వెండియుఁ జేయిసాచి పండుగోయ నుంకించుచు నొప్పును
 తిరిగి తిరిగిచూచుచుఁ జెట్టెక్కి కోయనేరక యాచితి నిచ్చును
 కొడుకులలో నొకని నీడ్చుకొనివచ్చి యచ్చట్టజైతి గానినొప్పును
 బోయి యందక వ్రేలెడు గడమయైన, మఱియు నొప్పును
 వానివై వైచి యెక్కి కోయంబోయిన నెప్పుడొప్పును
 యాక్రమంబున నూర్వురు కొడుకులందెచ్చి దెట్టెగొల్పెను
 వైచి మగనిరొమ్మెక్కి కోయంబోయి యెప్పుడొప్పును
 చూతఫలంబు దూరఫలంబైన నచ్చేరువందె కొడుకుల
 నొక్కవృద్ధబ్రాహ్మణుండై నారాయణుండు,
 యనుచుఁ జెమట దొరఁగనలసిన వాఁడునుంబో
 క్రొన్నెత్తురుల జొత్తురులోకంబైన కోకతో
 మృత్యుదేవతయుం బోలెనున్న యన్నీలవేగిరి
 ర్యంబునం బొందుచు దానితో నిట్లనియె.

క. ఇది యెక్కడి శవనివహం
 బిదియేటికిఁ గూడఁబెట్టి శ యెక్కితివిక నె
 య్యదియాచరింపఁ దలఁచెడు
 సుదతీ నినుఁజూడ భయము శ సోద్యమనయ్యెన్.

—◆— ఆ బ్రాహ్మణునితో స్త్రీ తన పృథ్వాంశము చెప్పును. —◆—

శ్లో. అనుచుఁ బలికిన నపుడు బ్రాహ్మణునిపలుకు
 చెవులుసోకిన నొకకొంత శ నీడఁదేటి

చెప్పె వృత్తాంతమెల్ల నారచిగురుబోణి
దైన్యసంభూత బాష్పాంబు శ ధారదొరఁగ.

214

క. విని నవ్వి ధర్మనందన

వనరుహదళలోచనుండు శ వనరుహదళసం
జనితమరందము చాడ్చున
కనుగొనలం గరుణ దొరఁగఁగఁగా నిట్లనియెన్.

215

వ. అబలా నీకు నీకర్మంబు పురాకృత కర్మంబునఁ బ్రాపించినయది యింక దీనికి
వగవంబని లేదు. పోరికలన నిట్టి పుత్రరత్నంబులును మనోవల్లభుండును బుణ్య
లోకంబునకుఁబోవుట కన్నులారంజూచియు నెవ్వరింజూచి ప్రాణంబులు
నిలుపుకొనఁ గ్రమ్మఱ బ్రతుక నానపడితివి. పండు దిననోరికెట్లు చవియయ్యె.
విడుపుమీదురాశ, యిది శేషాహితపోవనం బీవనంబునఁ ఫలంబశుచులగు
వారికంటరాదు. తత్ఫలాపేక్షయుడిగి వీరలకుం బరలోక సంస్కారంబు
లొనర్చి యాత్మేశ్వరునికై దహనముఖంబున నీదేహంబు విసర్జించి భువనం
బులు నుతింప దివ్యమూర్తివగు మీచేరువ నొక్కకొలను చూపెదఁ దీర్థం
బాడిపత్తువుగాని రమ్మన సమ్మతించి యమ్మగువ శవనివహంబుడిగి డగ్గరి
డగ్గుత్తికతోఁ బ్రాంజలియై యిట్లనియె.

216

తే. విప్రపుంగవ ప్రత్యక్షవిష్ణునట్ల

నన్నుఁగృపఁ బ్రోవవచ్చితి శ నాదుపూర్వ
పుణ్యమునునేడు ఫలియించెఁ శ బోయెదుఃఖ
మనఘ నినుఁజూచి నపుడ శ్రీహరియసాక్షి.

217

తే. మానవిభుఁడైన వెనిమిటి శ మానధనులఁ

గొడుకులను గోలుపోయితిఁ శ బడితినిడుము
సరిగదా యాడుజన్మంబు శ చాలునాడు
జన్మమేనొల్ల నేడేడు శ జన్మములకు.

218

సీ. సకల సంపదలతో శ సామ్రాజ్య మేలితి

మనసార మగనితో శ మదనకేళి

సౌఖ్యంబులెల్లను శ సలిపితిఁ గొడుకులఁ

గంటిఁబెంచితిఁ గడుశ్రగారవమునఁ

గనుసన్నఁగోడండ్లు శ పనిసేయఁ దాస దా

నీజసంబులు పనిసేయుచుండ

రాజసంబున నుంటిఁ శ గ్రమ్మఱ నిటువంటి

మరిగ మగనిముగసంబులొన

తే. సమసెఁ గలగన్నమతి నిండ్ర శ్రీ జాలమట్లు

వేసరితి నింక నీయాజ్ఞ శ్రీచేసి కడకఁ

¹దీర్ఘమాశాత్స్న విభునకీ శ్రీ దేహమిచ్చి

దివ్యరూపంబు గైకొందు శ్రీ దివిజులలర.

219

క. మోహమువిడిచితి²విను మీ

దేహముపై నానవిడిచితిని నీనత్య

వ్యాహారామృత పానో

తాహంబునఁ బరమధర్మ శ్రీ తత్వజ్ఞమణి.

220

వ. అనిపలికిన సమ్మహీనురేంద్రుండు తన వగలుడుపుచుఁ దోకొనివచ్చి సరో
వరంబుచూపిన.

221

క. వారిజలోచన గనియెన్

వారిజకల్పారకై రశవ శ్రీకరమున్

వారిరుహాకరము న్నవ

వారిరుహ మోదగంధ శ్రీ వాహాత్కరమున్.

222

క. దేవనదీ ముఖ్యమహా

పావనతటినీ సరః ప్రభావంబెల్లన్

బోవిడిచిన వాఁడునుమీ

యావనజాకరము గాఁగనచ్యుతుడధిపా.

223

ఉ. చల్లని మందమారుతము శ్రీ చల్ల నిజాంగము చల్లనై న ను

త్ఫుల్లమనోంబు జాతయయి శ్రీ పూర్వకృతోత్కట దుష్కృతంబు ల

ల్లలన జాఱనీళ్లదరి శ్రీ కల్లలనామణి చేరెఁబోయి శ్రీ

వల్లభుడయ్యెడన్ విహగవల్లభునెక్కెఁ బ్రసన్నుఁ డౌటకున్.

224

చ. వనరుహ గర్భుడున్ శివుడు శ్రీ వారిజబంధుడు దేవబృందమున్

సనకసనందన ప్రముఖ శ్రీ సంయములున్ జనుదెంచి పద్మలో

చనుని భజించుచుండిరి బీసప్రసవాకర తీరభూమి మా

నిని యయియున్న నారదమునంగని యవ్విభు మాయమెచ్చుచున్.

225

తే. చిత్రతర కపటనాటక శ్రీ సూత్రధారి

శౌఠినాఁడా కొలంకునఁ శ్రీ జానఁజేసె

మగుడనేఁడి కొలంకున శ్రీ మానిఁజేయు

టతని మాయకు నిదియెంత శ్రీ యద్భుతంబు.

226

వ. వెండియు నాపుణ్య సహోవరంబునఁ బూర్వకర్మ నిర్ముక్తియొనర్చి దుఃఖమాలిన్య
స్వరూపంబగు నాడురూపంబుమాన్చి తొల్లింటియట్ల నారదునిఁ బరమ
యోగీంద్రునింజేసి యతనికి సాత్వికబ్రహ్మోపదేశం బొసంగి కరుణించు
నారాయణుని భక్తవత్సలత్వంబు చూడవలయునని గరుడగంధర్వ సిద్ధవిద్యా
ధరాదులు సంతరితుంబున శంఖకాహళ మృదంగ వేణువీణాది వాద్యంబుల
నాయితంబు చేసికొనివచ్చి పొడసూపి నిలిచిన నప్పర స్త్రీలు లీలా పుష్పకాధి
రూఢలై తత్పార్శ్వంబులఁ బసిండి వల్లెరంబుల నిడుకొనితెచ్చిన మందార
పుష్పమంజరులు సమయంబెఱిగి చల్లనుండి రట్టియెడ నప్పంకజాక్షి కొలంకుఁ
జొచ్చి కన్నీళ్లు దుడిచికొని పుక్కిలించియుమిసి కట్టినచీరవదలిచి కలయం
దడుపుకొని క్రమ్ముటఁగట్టుకొని కుచకుంభ ప్రమాణ పయఃపూంరబున నిలిచి
నారాయణ నారాయణేతి వచనపూర్వకంబుగా మునింగిన.

227

క. హరిశూయ యేమిచెప్పదుఁ
దరుణీమణి నీళ్లమునిగి శ తక్షణమాత్రన్
సురలచ్చెరువడ లేచెన్
సరనాయక దివ్యమాని శ నారదుడంతన్.

228

క. నారదుడా సరసిమునుఁగ
వారిజదళనేత్రి వెడలె శ వడి నీ సరసిన్
వారిజనేత్రి మునుంగఁగ
నారదుడై వెడలెసిట్టి శ నై పుణిగలదే.

229

క. ఆకొలను పొలఁతిఁజేసెను
నీకొలనుం బురుషుఁజేసె శ నిరుగొలఁకులు లో
కై కాశ్చర్య కరంబులు
శ్రీకరములు వాంఛితార్థ శ సిద్ధికరంబుల్.

230

క. పాండు కులేశ్వర వినుమ
య్యండజపతిగమనుచేత శ నా సర్పపురీ
మండలిఁ దసరెం నారద
కుండిక యొకటొకటి ముక్తి శ కుండిక యనఁగన్.

231

వ. అప్పుడు.

232

ఉ. మాయయెడల్చి దివ్యముని శ మండలముల్ దనుజేరి కొల్వఁగాఁ
దోయదము క్షమైన దివిఁదోఁచు సతారక చంద్రు నట్ల నా
రాయణుఁ డార్థ రక్షణ పరారాయణచిత్తుఁడు దోచె భారుణీ
నాయక దివ్యయోగియగు శ నారదమానికి సుప్రసన్నుడై.

233

సారదునకు నారాయణమూర్తి ప్రసన్నుడౌట. ❖❖❖

చ. కురిసిరి పుష్పవర్షములు శ్రీ గుంపులు గుంపులు గట్టిదేవతా
తరుణులు శంఖకాహళ మృతదంగ ముఖధ్వను లుల్లసిల్ల సం
బరమునఁ దత్సగోవర సశ్రమంచిత కాంచన పద్మగంధ బం
ధుర మృదులోర్ధ్వశీతల మశ్రనోహర వాయువు వీచె నింపుగన్.

234

క. పాడిరి గంధర్వాధిపు
లాడిరి రంభాదు లంబు శ్రీ జాననసుతునిం
జేడియ రూపుడిపి పరి
వ్రాడీశ్వరుఁ జేసినట్టి శ్రీ వనజాక్షుకడన్.

235

శా. జేజే యంచు సురల్ భజింపఁగ మునిశ్రేష్ఠుల్ నుదుళ్లంగరాం
భోజాతంబులు చేర్చుచుం బొగడనం శ్రీ భోజాన నేశాన పం
కే జాపుల్ పరమాత్ముడంచు మది దర్శింపంగ నాస్వామియా
తేజోరాశి మురారి కోటిరవిదీర్ఘ ప్రింబొల్చె భూవల్లభా.

236

సీ. పావనశ్రీపాద శ్రీ పంకజంబున మరం
దస్యందమ్మై సురతటిని దొరుఁగ
నిర్మలతరదేహ శ్రీ నీలమేఘంబునఁ
గ్రొమ్మెలుంగై సిరి శ్రీ యెమ్మెచూప
ముఖచంద్ర మండలంబునఁ జంద్రికానమం
బై సుధా సుమధురతహాసమెసఁగ
పటుశిరః పూర్వాది శ్రీ పద్మాప్తబింబమై
పాటల రత్నకిరీట మొప్ప

తే. శంఖచక్ర గదాఖడ్గ శ్రీ శార్ఙ్గముఖ్య
వివిధ దివ్యాయుధములు బాహువుల వెలుఁగ
చారుభూషణ దీప్తిపుంజంబు దనరఁ
దేజరిల్లెడు హరిఁగాంచె శ్రీ దివ్యమాని.

237

క. ఆనిండు గొలను వెలువడి
యానారదుఁ డేగుడెంచి శ్రీ హరిఁగాంచి సుధాం
భోనిధి నుదయించు సుధా
భానునిక్రియ సురచకోర శ్రీ పంక్తులు చెలఁగన్.

238

సీ. నారాయణేతి ని శ్రీ నాదామృతము జల్లు
మణివీణె భుజమువై శ్రీ మనసుగఱప
నానంద రసవీచితకృత్యతిఁ గుంచయ
మతియొక్క భుజమున శ్రీ మరులుకొలుప

లక్ష్మీహరిశ్రములఁ బోనిపటికంపు
జపమాల కర్ణదేశమున వెలుఁగ
విద్యా సుధాపరిపూర్ణ కలశంబు
నాఁగరంబునఁ గమంతడలుపు దనర

హామాయ మెచ్చుచు శ నదిరిపడుచుఁ
నా నవ్వుకొనుచు సంఠసముతోడ
ఁడు వచ్చివేవేల శ నతులొనర్చె
వాహనుడై న శ్రీకాంతునకును.

239

విధంబులంబొగడు శ వీణియ మీటినటించుఁ బాడుజే
సు నవ్వు నద్భుతముజెందుచు శ నౌదలయూచుఁ జూచు న
యన దల్చి దేవముని శ మండలి గొల్వఁగనున్నయాదినా
ణదేవు మోము దరహాసర సామృత సుప్రసన్నమున్.

240

తద్దర్శనానంద సుధాసరసితరంగంబుల నోలలాడుచు నభివందన సహ
ల చరించుచుఁ బ్రాంజలియై బ్రహ్మాది దేవముఖ్యులు దత్తకర్ణావ
లై విననద్దేవదేవు నుద్దేశించి.

241

మలు సీచవాదముల శ ముందట వెన్కయుఁ దోపకున్నదు
తమోహితాత్ములయి శ కానరు కానరు, బ్రహ్మయోగ వ
శులుశాస్త్ర దృక్కు లయి శ బ్రహ్మమయుం నినుఁగానరన్నచో
యలేదు నాకిక ధరీత్రి నినుంగనలేమి నచ్యుతా.

242

ము రూపు నామములు శ సంభవనాశనముల్ సుఖార్తిసం
విశృత్యవస్థలును శ బొందక యెందును లేక యుంటయున్
శ గల్గియుండుటయు శ నిత్యతఃపాయఁగలేక యొప్పు నిన్
రవిన్యఃపాసిన విశుద్ధమతుల్ నిరతంబు నచ్యుతా.

243

శభజింపనేర్చి విరజస్తములై నిజసాత్వికత్వమున్
మునుగల్గి నిత్యమును శ సత్యమనంతము జ్ఞానమాత్ర త
ంనని వేదశాస్త్ర విదితంబగు నీవిభు సుప్రసన్నతే
ఁగని చిత్సుఖామృత రసజ్ఞతఁగాంతురు ధీరులచ్యుతా.

244

యు విధియు నీరప్రకృతి పంకజరజః
పటలంబునను బ్రుంగి శ భ్రమసినారు
ఘృంజయుండును శ మితిలేని నీమహా
మాయాతమోరాళి శ మగ్నుడయ్యె

సంయముల్ నీయింద్రజాల దుర్గాటవి
జాడయెఱుంగక శ్ర జాల్కులైరి
వేదవేత్తలు నీయశ్రవిద్యావిహాయసం
గతికినేమేరయుఁ శ్ర గానలేరు

తే. మతవివాదులుత్వస్సోహ శ్ర హతులు నిన్ను
నెఱుఁగువా రెవ్వరో యింక శ్ర నెఱుఁగవారి
ఘనుఁడు నీభక్తవర్యుఁడొక్కరుఁడు దక్క
తామరసనేత్ర దివ్యతేజో మహాత్మ.

245

— { నారాయణమూర్తి నారదునకు దివ్యదృష్టి దయచేసి శ్వేత
ద్వీపమునకుఁ బోవుట. } —

చ. అని తనుఁ బ్రస్తుతింపఁగ దశయానిధియై నిజదివ్యరూపముం
గనియెడు దివ్యదృష్టి యిడిరకంజదళాక్షుఁడు దేవకోటితోఁ
జనియె సుపర్వకామినులు శ్ర చల్లెడు పువ్వుల సోనతోన యీ
మునియును గొల్చిరా భువనశ్రమోహన భూ¹మికి తెల్లదీవికిన్.

246

క. నావిని నారదుఁడిట్లను
భూవర యింతయు నిజంబు శ్ర భువనము లెఱుఁగున్
గోవింద శర్మసాక్షా
ద్గోవిందుం డితనిఁబొగడఁ శ్ర గొలఁదియె మనకున్.

247

మ. హరికిన్ బ్రాణసఖుండు తత్ప్రియపయోశజాక్షీమణుల్ వేడ్కతో
వరుసన్ బూజలొనర్చు దైవము జగద్వంద్యుండు వేదాగమాం
తరతత్వజ్ఞుఁడు పూజసేయు మితనిన్ శ్ర ధాత్రీశ యీసంయమీ
శ్వర సాహస్రముపంపున న్నది సరోశజాతాక్షుఁగాఁ జూచుచున్.

248

ఆ. ఇతనిఁ బూజసేయుటిందిరా నాధునిఁ
బూజసేసినట్ల శ్ర బుద్ధిఁదలఁపు
కువలయేళ వినుము శ్ర గోవిందశర్మచే
నేడుధన్యమయ్యె శ్ర నీగృహంబు.

249

ద. అని పలికిన సమ్మహాముని పలుకు లంగీకరించి సభాసదులగు బ్రహ్మమునుల
యనుమతంబున సనేక మణిమయాభరణాదులర్పించి పూజించిన ధర్మనందను
సభినందించి జగద్వంద్యుండును జగదేకనాథుండును, జగదేకశరణ్యుండును,
జతుర్విధ ముక్తిదాయకుండును, జతుర్వేదవేద్యుండును నిగ్రహానుగ్రహ సమ
ర్థుండును, భక్తవత్సలుండును నగు నీముద్దుమరఁది కృష్ణుండె స్వయంప్రకాశ

భ స్వర్ణ కర్ణావతంసారవిండద్వయీకుం¹డ
 లస్థాలనాసాగ్ర ముక్తాఫలోద్యత్క
 లీలాది నానాపరిష్కారకాంతిచ్ఛ
 టాశ్రీలతోమేళ వింపంగ రంగత్కి

రీటాగ్ర మాణిక్య కోణంబులన్ సాంద్ర
 తేజోమిళ చ్ఛంద్రకంబుల్ చలింపంగ
 సాంపారఁగా నొదలంజుట్టుకొన్నట్టి
 మాయూరపింఛంబు క్రొమ్మించు దళుల్పి

సాళింప సర్వాంగ సంసక్త కాశ్మీర
 కర్పూర కస్తూరికాగంధ సారాంగ
 రాగంబు సౌరభ్యముల్ గుప్తతిల్లన్ ల
 సత్ఫల భాగంబునం జిత్తజాతార్థ
 చంద్రాస్త్రముంబోని కప్రంపు దిర్ఘామ
 ముంగ్రాల నొయ్యారమై వన్నెమీఱం బ
 దార్వన్నె బంగారు కెంబట్టు కట్టాణి
 ముత్యాల ముంగొంగురింగుల్ కటిన్ జౌక

ళింపంగ, సంపంగలున్ బైఁడిగేదంగు
 లున్ మేలిచంగల్వలున్ సజ్జికంబైన
 గొజ్జంగులున్ జాజులున్ మున్నుగాఁగల్గు
 పూగుత్తులన్ గ్రొత్తవన్నెల్ పచారింపు

చున్ శ్రీతులస్యాయత స్రగ్వితానంబు
 తోఁగూడఁ జూడాంఘ్రి పర్యంతసౌందర్య
 ధుర్యామరద్రూప మానోల్లసద్వైజ
 యంతీవిలాసంబు శోభిల్లునుత్ఫుల్ల

వక్త్రాబ్జమందస్నిత శ్రీసుధాసార
 సారస్యముప్పొంగ శృంగార వారాన్ని
 ధీ, దేవదేవేంద్ర ముఖ్యామరానీక
 సేవ్యంబుభవ్యంబు నవ్యంబుదివ్యంబు

నై యొప్పునీయొప్పు కందర్పసౌందర్య
 దర్పంబు గుప్పించి విప్పారు నీదివ్య

తేజోలవం బబ్బమిత్రుండు నీదీప్తి
లేశంబు సప్తార్చి నీమందహాసాంకు

రంబిందు బింబంబుగా భవదభి నవరూప
లావణ్యలీలా సరోహంసియై కామ
కేళీరిరంసారతిక్రీడ నీతోడఁ

¹గూడున్న రాధావధూటీ లలామంబు

రాకాసుధాకార బింబంబునం జంద్రి
కారేఖరేఖావ నీజంబునం జిన్ని
పూదీగె మేఘంబునన్ లేమెఱుంగంబు
జాతంబునందేటి నా మిక్కిలిం జిక్క

నై కోర్కులందేల నాలింగనప్రేమ
మై వామదోఃకంజ మంసప్రదేశంబు
నం జాచి మేలారు వాలారు కెంజాయ
కుందావికిం జిందులాడంగఁ గ్రీడాప

యోజాత మాడింపుచుం గెంపునింపుల్పు
చారింప నింపారు నీచిన్నిమోవిన్ సు
ధాబిందు నిష్యందముల్ జిందఁగా వేణు
నాశంబు పొందించి కెందమ్మి జోడొక్క

చోనీడుగాఁ గూడఁగాఁబట్టి సద్రత్న
వన్నుద్రదికాజాల లోలాంశువుల్ మోము
నం దాండవింపంగ లీలాంగుళీపల్ల
వన్యాసవైచిత్రి సద్రంధమార్గంబు

లన్ మంద్రముఖ్య స్వరోదార మానంబు
లన్ హత్తి సప్తశుతుల్ మేళవింపంగ
నింపారవాయించ నీవేణు నాదంబు
పుట్టించు నుత్కంఠచేఁ గంఠనాదాభి

నందత్పికల్ గోపికల్ పార్శ్వభాగంబు
లంజోకగామక్కువన్ జొక్కుచున్ సోలు
చున్ వ్రాలుచుండంగ నొండొండ నీకేళి
గోపాలకుల్మించి వాయించు నీషిల్ల

గోల్పేర్పు లేర్పాటు గావించు నాదాను
 మోదంబునం గ్రీడమై నాడునాగంబు
 నుంబోలె పూర్ణానురాగంబునం జంచ
 లత్పించరింఛోళికా శ్రీవెలర్పంద
 లల్ ద్రిప్పుచున్ దత్ప్రకారంబుఁ దారభ్య
 సింపంగ నన్యోన్య చిత్తాభిలాష క్రి
 యల్ చెప్పుకొంచుండఁ బశ్చాత్ప్రదేశంబు
 నన్ డాసి రోమంధముల్ మాని ప్రేమాను
 బంధోత్కటత్కర్ణమై స్వర్ణభూషా మి
 శద్భింబికాశ్రుంగ కోణాగ్రమైదివ్య
 మాణిక్యపుష్పస్రగాబద్ధమై కామధుగ్ధేను
 బృదంబు గానామృతస్యంద మానంద
 ముంబొందుచున్ గ్రోల నుర్వీ మహాశైల
 పాషాణ మాణిక్య జాలంబులంజాలు
 వాఱంగఁ దాఁ బాడుటల్ దక్కినిక్కంపుఁ
 బ్రేమంబునందొట్టి పెన్నీటి నీటైము
 దంబంది కాళింది మందానిలాందోళ
 నోత్తుంగ రంగ త రంగైకహస్తంబు
 లంద్వత్పదాం భోజముల్ కాఁగిలింప న్ను
 గంబుల్ ఖగంబుల్ నిజగ్రాస కాంక్షన్వి
 సర్జించి మోదంబు వైరాగ్య చిత్తాదృ
 తశ్రీ వనశ్రీ చలత్పల్లపౌష్ఠంబు
 నంగోర కోల్లాసహాసంబు భాసిల్లఁ
 బూగుత్తి పాలిండ్లవైఁ దత్పరాగోత్త
 రీయంబుజాఱన్ భ్రమద్భృంగ దృఙ్జాల
 కంబుల్ నివాళింపగా, నవనవమణికాంతి
 మత్పుష్పకారూఢ లింద్రాదిదిక్పాల
 నాళీకనేత్రల్ సురస్త్రీలు గంధర్వ
 కాంతామణుల్ నాగకన్యల్ మ
 హాసిద్ధ విద్యాధరాబ్జాననల్ దేవవారాంగనల్ వేణు
 వీణామృదంగాది వాద్యధ్వనుల్ తాళ
 మానంబులన్ మ్రోయఁగాఁ దావకీనస్సు

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟମ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

దేవేంద్రముఖ్యుల్ సుఖప్రాప్తికై నీకు
 వాక్కుప్ప పూజల్ సమర్పించి నీవే ప
 రబ్రహ్మయోగీంద్ర హృద్దేయవిద్యస్తు
 విస్తారమంచుం బ్రశంసెతురంచున్ శ్రు
 తుల్ చెప్పఁగావిందు గోవింద నీ కేళి
 బృందావనక్రీడ త్రైలోక్యనామ్రాజ్య
 లక్ష్మీకళా ప్రాప్తికింజాడ నీవేణు
 నాదంబు బహైకనాదంబు నీచద్మ
 కందర్ప గోపాలరూపంబు సద్భక్త
 హృచ్చంద్రశాలా ప్రదీపంబు నీరూప
 లావణ్య లీలావిలాసంబు నీమంద
 హాసంబు నీవక్త్రచంద్ర ప్రసాదంబు
 నీయాశ్రితాయ త్తచిత్త ప్రమోదంబు
 నీవేణు విద్యావిశేషంబు గోపాల
 నారీమనోహరివేషంబు నీచొప్పు
 నీయొప్పు డెందంబులందోఁచు వారే క
 దా నీవునే నీవుగానట్ల నాకోరి
 కల్ చేరికల్ సేయ లీలావ
 నీదేవునింగూర్చి లోకై క సంపత్క
 లా భోగభాగ్యంబులన్ శ్రీశుకబ్రహ్మ
 యోగీంద్రు నాత్మం బ్రకాశ ప్రమోదంబు
 ప్రేమంబుతోనిల్చి యూహించునంకించుఁ
 గాపించు నిన్నాత్మభావించు నీవారి
 కెవ్వారి కేమేమి నీవీవు, నీనంటి
 కారుణ్య దాక్షిణ్య సంపాది నీవంటి
 వాత్సల్య సంమోది నీవంటి భక్తావ
 నాయత్తచిత్తుండు నీవంటి యిష్టార్థ
 దానప్రసర్తుండు నీవంటి నిత్యుండు
 నీవంటి సంసారతాపత్ర యాభీల
 రుద్ధిన్యవైద్యుండు నీనంటివేదాంత
 వేద్యుండు నీవంటి మాయాజగన్నాట
 కప్రక్రియా సూత్రధారుండు నీవంటి

విశ్వైకదృజ్జోహనాకారరేఖా వి
హారుండు, వేదాదిమధ్యాంత పర్యాయ
కాలంబులం గాలముంగాల చక్రక్రి
యాకృన్మహా పూరుషుండున్మహామాయ
యుక్తస్పృష్టియుం నీవనీయింద్ర జాలంబు
విశ్వప్రపంచంబు పంచాస్త్రగోపాల
కృష్ణా ననుంబ్రోవు మీ భక్తిముక్తిప్రదా మాధ
వారాధికామాధవా దేవదేవా
నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

251

సన్నుతించిన నమ్మహాముని మండలమధ్యమంబున నున్నయప్పుండరీ
లం డక్షిగోచరంబైన యట్లనయందలు జయజయధ్వానంబు లొనర్చిరి.
పుష్పవర్షంబులు గురిసెనతనియందుల భక్తికళినందించి గోవిందశర్మ
క్రలిపినద్వారకా నగరంబునకుంబోయి శార్ఙ్గపాణియాల్లింగనాది సంభావ
గైకొనియుండె, నారదాది యోగీంద్రులును, నమ్మహామునీంద్రులును
నందను దీవించి యాతనికి గోవిందశర్మ యుపదేశించిన బ్రహ్మాపదే
య తమకతమక యుపదేశించుటగాఁ దలంచి హరిని సంస్కరింపుచుఁ దమ
నెలవులకుం బోయిరి. ధర్మపుత్రుండును సహోదరబంధుమిత్ర వ్రాతం
గో హరినారాధించుచు సమస్తసామ్రాజ్య లక్ష్మీవిభవంబు లనుభవిం
చు నుఖంబుననుండెనని పరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకబ్రహ్మచెప్పుటయును. 252

1. నో¹ద్భూతనుతోల్ల సత్కనకవీరణా బ్రహ్మనాదామృతో
లవీచీప్రకర ప్రభుల్లహృదయాశ్చాత స్రవత్సత్కృత పా
నాచారు మరందపోషిత మిశ్రతౌటూహలశ్రాంతిచే
నొప్పం నినుగొల్చి భక్తజనులు శివస్వర్ణింతు నిన్నెప్పుడున్.

253

2. సో²మజప్రస్తుతా శివసన్నునీంద్రార్చితా
హైమవీతాంబరా శివాంఘ్రి వీతాంబరా
కామలీలాకృతీ శివాస్తుభాలంకృతీ
కోమలాంఘ్యంబుజా శివకుందదంతప్రభా.

254

1. నలినోదయతసలొల్ల సత్కరుణ. 2. సామగాన ప్రియాజంభభిద్వందితా భిమ
తకాభేద్య మోక్షప్రదా.

క. వేదాంత తత్వనిశ్చయ

వేదిమనోవేద్య మదన ర విద్యాలీలా

మోదిత రాధాముఖకమ

లోదరతాంబూల రసస్రముత్సుక హృదయా.

255

ఇది శ్రీమదన గోపాలచరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణ

కృష్ణభట్టారకపౌత్ర చింతలపూడి కామయప్రభునుపుత్ర

నుకవివర్యరాధామాధవ యల్లనార్య ప్రణీతంబైన

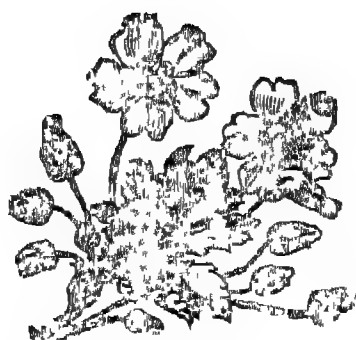
విష్ణుమాయానాటకంబునందు సర్వంబును

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

త ప్పా ప్పూ ల ప ట్టి.

పంక్తి.	తప్ప.	ఒప్పు.
8	బల్లరు	బల్లఱు.
10	నిరూఢింని	నిరూఢిన్ని.
10	ప్రభుత్వ	ప్రభుత్వ.
11	శ్వముజ	శ్వముచ.
28	తంబని	తమ్మని.
6	గ్రణి	గ్రణి.
14	చాలంగ	జాలంగ.
13	తోజ్వల	తోజ్వల.
27	పటలి	పటలి.
14	శయత్వము	శయము.
23	మాహేంద్ర	మాహేంద్ర.
6	గగ్గ	గగ్గ.
27	దానితన	దానిం దన.
21	నా చెవి	గా చెవి
6	చిదమలా	జిదమలా.
22	క్రమ్మరత్	క్రమ్మరత్.
„	గతిం	గతి.
27	క్రియా	గ్రియా.
29	నందనుండు	నందనుండు.
22	బిరుదత్	బిరుదత్.
19	దక్కత	దక్కద.
5	బంపి	పంపి.
7	లివ్విరు	లివ్విరు.
18	అనిన	అని నన.
14	తములు	తముల.
11	మ్మచ్చ	మ్మచ్చె.
27	కనుబడ	కనబడ.
19	సపత్ని	సపత్ని.

పేజీ.	పంక్తి.	తత్పర్య.	నిర్దేశ.
36	15	ఇచ్చెత్త	ఇచ్చెత్త.
37	2	మృంజితు	మృంజితు.
39	25	రత్న	రత్న.
43	15	ప్రతిభాశక్తి	ప్రతిభాశక్తి.
47	2	నరహరి	నరహరి.
55	13	యద	యద.
56	21	ధ్యేయవంశ	ధ్యేయవంశ.
„	31	మనహరి	మనహరి.
57	6	అభ్యుదయ	అభ్యుదయ.
60	17	హరి	హరి.
62	11	భక్త	భక్త.
63	7	తన	తన.
„	31	ప్రభు	ప్రభు.
„	23	ప్రభు	ప్రభు.
66	18	ప్రభు	ప్రభు.
72	20	మనహరి	మనహరి.
76	11	ధ్యేయ	ధ్యేయ.
77	12	హరి	హరి.
78	6	ప్రభు	ప్రభు.
„	24	గాత్ర	గాత్ర.
79	26	మృత్యు	మృత్యు.
85	7	హరి	హరి.
„	8	ప్రభు	ప్రభు.
87	18	మృత్యు	మృత్యు.
91	26	మృత్యు	మృత్యు.
92	16	భక్త	భక్త.
94	2	కృష్ణ	కృష్ణ.
95	31	భక్త	భక్త.
96	23	మ	మ.
„	27	మ	మ.
103	32	హరి	హరి.
100	16	జాల	జాల.
107	14	మృత్యు	మృత్యు.

పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
9	ఇట్లు	అట్లు.
30	తృప్తి	తృష్టి.
8	ధృవుఁ	ధ్రువుఁ.
1	నివ్వ	నీయ.
29	గత్రయ	గత్త్రయ.
27	జాలక	చాలక.
5	శృతి	శ్రుతి.
18	మేఘ	మేఖ.
22	దలఁ	దలఁచ.
16	నూరు	నూలు.
29	వేత్వే	వేర్వే.
7	కొలంకు	కొలంకుకెలంకు
40	క	ఆ.
13	నాథా	నాథ.
27	స్తుతి	శ్రుతి.
5	స్త్రీలు	స్త్రీలు.
25	బుట్టు	వుట్టు.
10	మరలు	మరుల.
15	పద	పథ.
27	కలుసు	కలిసి.
18	బెట్టి	వెట్టి.
6	నలిచే	నలినే.
11	చేయుట	తోవర్ణించుట
8	భౌల	భౌల.
2	కుల	లయ.
6	నిగుడె	నిగిడె.
29	హారక	హాక.
24	స్తుతి	శ్రుతి.
29	నని	నన.
28	యెడ	నెడ.
3	తనను	తన్ను.
22	పొమ్మ	బొమ్మ.
31	వాది	వాదినీ.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
224	17	జనియె	సనియె.
225	12	తార	దార.
227	22	నిడుము	సిడుము.
„	27	సలిపి	జలిపి.
230	11	భోజాన	భోజాస.
„	12	దర్శిం	దర్శిం.
233	13	నందబు	నందంబు.
„	27	చ్చందం	చ్చదం.
235	3	భవ...రూప	దేభవద్రూప.
236	12	బృదంబు	బృందంబు.
„	10	శ్రుంగ	శృంగ.
„	26	నవనవ	నూత్న.
237	32	ఘ...ద్ర	సరోజాతభూరుద్ర
238	28	వర్తుండు	వృత్తుండు.